

SERHAT KESTEL'İN
HAYATI, SANATI ve ESERLERİ

Hatice ŞAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞENGÜL

AFYONKARAHİSAR

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat 2007

SERHAT KESTEL'İN
HAYATI, SANATI ve ESERLERİ

Hatice ŞAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2007

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞENGÜL

Bu çalışmada Cumhuriyet Dönemi Türk kadın yazarlarından Serhat Kestel'in hayatı, eserleri ve edebî kişiliği anlatılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla yazarın, romanları, hikâyeleri detaylı olarak incelenmiş, gezi ve belgesel anlatı tarzındaki eserleri tanıtılmıştır.

Serhat Kestel, toplumsal gerçekçiliğin, bireyler ve aileler üzerindeki etkisini eserlerinde konu alarak, kadının toplumdaki yerine cevap bulmaya çalışır. Kadın-erkek ilişkilerinde, kadının ezilmişliğini, sosyal ve siyasal koşulları göz önünde tutarak, gerçekçi bakış açısıyla ele alan yazar, eserlerini bu yolda bir araç olarak kullanır.

Serhat Kestel'in en ilgi çekici yönü, eserlerinde, kadının cinsiyet farkı gözetilmeksizin birey olarak varolabilme mücadelesinde yaşadıkları sorunları, feminist anlayıştan uzak tutarak anlatmasıdır. O, kadınların ve erkeklerin cinsel sorunlarını büyük bir cesaretle ele alırken, kadının toplumdaki yerini, Cumhuriyet sonrası kadının kazandığı hukuksal ve sosyal haklar çerçevesinde "Uygar Kadın" modeliyle sunar. Bu noktada da diğer kadın yazarlarımızdan farklı bir yol izler. Onun için sanat; toplumun gerçeklerini yansıtmada bir ayna görevi görmelidir.

Serhat Kestel, tüm eserlerinde sade ve anlaşılır diliyle iyi bir Türk Dili kullanıcısı olduğunu ispatlamıştır.

THE LIFE , ART AND WORKS OF
SERHAT KESTEL

Hatice ŞAŞ

Department of Turkish Language and Literature
Afyon Kocatepe University Social Sciences Institution

January 2007

Advisor: Yrd. Doç.Dr. Abdullah ŞENGÜL

In this study , the life, works and literary personality of Serhat Kestel, one of the women writers of Republic Period, have been tried to be clarified. With this aim, the writer's novels and stories have been analyzed in detail and the works which are similar to documentary and journey writing have been introduced.

Serhat Kestel tries to find an answer to the question of where the place of women is in the society through mentioning the effect of social realism on the individuals and families in her works. The writer deals with the repression of women within the women – men relations from a wide perspective considering the social and political conditions of the time and she uses the works of her own as a tool for this aim .

The most interesting aspect of Serhat Kestel is that in her works she tells the problems women facing in the struggle for standing as a valuable individual in society in a way that is far from the feminist approach. She presents the place of the woman using “civilized woman” model with the framework of women's legal and social rights they gained after Republic as well as mentioning the sexual problems of women and men with a great courage. At this point, she follows a different way from the other writers'. From her point of view, art should be a mirror reflecting the realities of the society.

Serhat KESTEL proves that she is a good user of Turkish Language in her works in which she uses plain and understandable language.

ÖNSÖZ

Tanzimat'la beraber Türk edebiyatıyla tanışan roman sanatı, toplumu, yeniliğe ve uygarlığa kavuşturacak bir araç olarak görülür. Roman bu yolda, tema ve konu itibarıyla çeşitli düşünce ve görüşleri içinde barındıran bir tür olarak yazın sanatında varlığını sürdürür. Değişik düşünce sistemleriyle yenileşmede bir silah görevi gören roman, kadının yeni çehresinin ne olduğuna da cevap vermek ister. Serhat Kestel'in, ataerkil toplumda kadınların yaşadıkları sorunları hem âhlakî hem de sosyal duyarlılıkla anlatması bu yenileşme yolunda açılan geniş pencerelerden biri olur. O, kadını ve kadın sorunlarını eserlerinde konu edinirken, 'modern kadın modeli'nin oluşumunun düşüncenin eğitilmesinden geçtiğini savunur.

Yazın hayatına ilk olarak mensur şiirler yazarak adım atan yazar Serhat Kestel bu serüvenini 1947'li yıllarda yazdığı ve 1970 yılında basıma sunduğu ilk romanı 'Korkunç ve Güzel'le devam ettirir.

Bu çalışma; giriş, yazarın hayatı, sanatı, eserleri; metin incelemeleri ve genel değerlendirme ve sonuç olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde, Cumhuriyet Sonrası Türk Hikâyeciliği ve Romanı, Batılılaşma sorunsallığından başlayarak, Cumhuriyet'in ilânıyla gerçekleşen yenilikler ışığında geçirdiği evrelerle anlatılmıştır. Roman ve hikâyenin doğuşunun ve gelişiminin Türk edebiyat sahası içerisinde o kadar da kolay olmadığı anlatılırken, kadın yazarların yazın sanatına yaptıkları katkılar değişik örneklendirilmelerle sunulmuştur.

Çalışmanın ikinci kısmını meydana getiren yazarın hayatı, edebî kişiliği; roman ve hikâyeye başlaması, ilk eserlerinin yayımlanması, Serhat Kestel'in tahkiye anlayışı gibi alt başlıklarla sunulmuştur. Bu bölümde yazarın hayatını, çocukluğu, gençliği ve öğrenciliği, meslek hayatı, emeklilik yılları olmak üzere dört ana başlık altında detaylı olarak anlatılmıştır. 'Eserleri' bölümünde yazarın hikâyelerini, romanlarını ve düz yazılarını yayın sırasına göre ana hatlarıyla tanıtmaya çalıştık.

Hikâye ve roman incelemelerinin yapıldığı bölümde, masalsi anlatımların yoğunlukta olduğu, değişik türden canlı ve cansız varlıkların konuşturulduğu, toplumsal mesaj verme gayesi güden, toplam on dokuz tane hikâye ve toplumsal gerçekçilik anlayışına bağlı kalınarak kaleme alınmış dört roman tanıtılmıştır. Romanların ve hikâyelerin özetleri ve bibliyografik künyeleri verilerek; konu, olay örgüsü, tema, bakış

açısı, anlatım tekniği, şahıs kadrosu, zaman, mekân, dil ve üslûp bakımlarından ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Genel değerlendirme ve sonuç bölümünde, yaptığımız incelemenin sonuçlarına bakılarak, hikâyeler ve romanlar genel itibariyle değerlendirilmiştir.

Çalışmalarımı başından itibaren sabırla takip eden, devamlı teşvik ve yardımlarını gördüğüm değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞENGÜL'e, benden maddî ve manevî desteğini hiçbir vakit esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Hatice ŞAŞ

Afyonkarahisar 2007

ÖZGEÇMİŞ

Hatice ŞAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim:

Lisans: 2004-Konya Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Lise: 2000-Kırıkhan Naim Atakaş Anadolu Lisesi

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yeri ve Yılı: Hatay/Samandağ, 02.10.1981 Cinsiyet: Kız

Yabancı Dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEZ JÜRİSİ ve ENSTİTÜ MÜDÜR ONAYI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZGEÇMİŞ.....	v
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ:	
Cumhuriyet Sonrası Türk Hikâyeciliği ve Romanı.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I.	SERHAT KESTEL'İN HAYATI:	
	A- ÇOCUKLUĞU.....	7
	B- GENÇLİĞİ ve ÖĞRENCİLİĞİ.....	8
	C- MESLEK HAYATI.....	10
	D- EMEKLİLİK YILLARI.....	11
II.	SANATI:	
	- Roman ve Hikâyeye Başlaması.....	12
	- İlk Eserlerinin Yayınlanması.....	14
	- Serhat Kestel'in Tahkiye Anlayışı.....	15
III.	ESERLERİ:	
	A- HİKÂYE KİTAPLARI	
	1. Üçüncü Ses.....	17
	2. Kurşun Kalem.....	17
	B- ROMANLARI	
	1. Korkunç ve Güzel.....	17
	2. Maya.....	17
	3. Sonsuz Yarım.....	17
	4. Üç Kardeş.....	17

C-	DÜZ YAZILARI	
1.	Gezi Yazıları:	
	- Stuttgart ve Paris'te İstanbul.....	18
2.	Belgesel Anlatıları:	
	- Cennette Bir Mevsim.....	25
D-	ŞİİRLERİ	
1.	Yaşamdan Damlalar.....	28

İKİNCİ BÖLÜM:
HİKÂYE ve ROMANLARININ
İNCELENMESİ

A.	HİKÂYELER	
a-	Üçüncü Ses:	
1.	Haşhaş.....	29
2.	Makas ve İnsan.....	36
3.	Yalnız Adam.....	41
4.	Ayna.....	46
5.	Bulut, Savaş ve Piçler.....	51
6.	Ünlü Olmak.....	56
7.	Kitapçı İrfan Ütoplar.....	61
8.	Yazar Öfkesi.....	67
9.	554 HL'ye Mektuplar.....	72
10.	Kakaki ileKofi.....	77
11.	Kaplumbağalar Cenneti.....	82
12.	Kırmızı Kemer.....	88
13.	Ahmet Beyler'e Mektup.....	93
14.	Neden Öldü?.....	99
15.	Sevgilim Hans.....	105
16.	Selim Uyanık ve Konukları.....	112
b-	Kurşun Kalem:	
1.	Bir Tane Böbrek.....	118
2.	Kötü Adam.....	123

3. Kurşun Kalem.....	128
B. ROMANLAR	
1. Korkunç ve Güzel.....	132
2. Maya.....	155
3. Sonsuz Yarım.....	170
4. Üç Kardeş.....	183
GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	194
KAYNAKÇA.....	208
SERHAT KESTEL BİBLİYOGRAFYASI.....	210

GİRİŞ

CUMHURİYET SONRASI TÜRK HİKÂYECİLİĞİ VE ROMANI :

Tarih boyunca, Homeros'tan başlayarak yazın sanatının karakterleri soylu sınıftan seçilmiştir. Tüm ortaçağ destan ve tiyatrolarının karakterlerinin aristokrasi içerisinden çıkması bir tesâdüf değildir. Çünkü yazın sanatının karakterleri özgür olmak zorundadır. Bu yüzdendir ki istediğini yapıp, edebilen tek toplumsal sınıf, romana kadar aristokrasidir ve onun sanatı da destan ve tiyatrodur, henüz. Romansa, Batı'da, özgür bir sınıf olarak ortaya çıkan kent soylularının sanatıdır.

Eğer ki toplumları sürekli ilerleyen ve gelişen dinamik bir bütün olarak düşünürsek, bu ilerleme ve gelişmenin yazın sanatında da olduğu toplum zihniyetini belirleyen değişim ve gelişmelerin yeni tür yazın biçimlerini ortaya çıkardığı görülecektir. Batı da ortaya çıkan reform ve Rönesans hareketleri dinin ve feodalitenin belirlediği topluluk yerine, özgür yurttaşlar toplumunun sanatı olan roman ve hikâye ortaya çıkmıştır. Don Kişot'un ilk roman olarak kabul edilmesi Servantes'in feodaliteye özgü olan şövalye karakterini komik düşürerek eskinin eski olan destan biçimi yerine romanı yeni bir tür olarak müjdelemesidir. Böylece Batı'da, roman ve hikâye, toplumsal, siyasal, tarihsel ve ekonomik koşulların etkisiyle gelişir. Türk edebiyatında ise roman ve hikâye, batılılaşma sorunsallığı içerisinde başlar ve gelişir. İlk adımını da Batı'dan yapılan roman çevirileri ve taklitleriyle atar.

İlk çeviri roman Tercüme-i Telamaktır. Bu eseri Yusuf Kamil Paşa Fransızca'dan çevirmiştir. Sınırlı bir aydın çevresi tarafından ilgi gören çeviri eserler, dil ve üslûpları bakımından kolay anlaşılır olmamasından dolayı çok rağbet görmez. Oysa Tanzimat edebiyatçılarının gayesi büyük bir halk kitlesine ulaşmaktır. Bu dönem sanatçılarından Şinasî, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi edebiyatçılar Fransız Devrimi'yle dünyaya yayılan vatan, millet, adalet, hürriyet gibi konuları eserlerinde işlediler. Bu kavramları Osmanlı toplum yapısına uygulamaya çalışmışlardır. Sanatın amacını toplumu eğitmek, halka ulaşmak olarak görürken, doğu kültüründen tamamen kopmamış, batı kültürünü de tam anlamıyla benimseyememiş aydınlar olarak kavram kargaşası yaşarlar. Roman ve hikâye sanatı da bu nokta da olması gereken yere gelememiştir.

İlk yerli roman ve hikâye örnekleri 1870 den sonra yayımlanır. Servet-i Fünûn sanatçıları toplumu etkilemede romanın gücüne inanırlar. Fransız romantizminin etkisiyle Türk romancıları Namık Kemal'in sanat anlayışına da yakınlık duyarak, yeni bir çığır açarlar. Eserlerinde realizm ve natüralizm özelliklerini yansıtsalar da romantizmin etkisinde kurtulamazlar.

Servet-i Fünûn romanın ve hikâyenin en kusurlu yönü, hiç şüphe yok ki dili ve üslûbudur. Bu dönemin yazarları, sözlüklerden Arapça ve Farsça sözcükler bulup eserlerine aktarmakla dilimizin anlaşılmasına neden olurlar. Bu dönem hikâye ve romancıları siyasal ve sosyal baskılar gördüklerinden, sosyal ve toplumsal konulara girmemişlerdir. Bireysel konulara ağırlık vererek kendi iç dünyalarına yönelirler.

Batılılaşma hareketi Servet-i Fünûn için halkı yönlendirme ve ilerletme de bir açık kapı olur. Halid Ziya Uşaklıgil'in Mai ve Siyah'ında, Mehmet Rauf'un Eylül romanında batılı yaşayış tarzına ait izler görülür.

Servet-i Fünûndan farklı özellikler taşımayan Fecr-i Âti topluluğu edebî hareketler bakımından canlı bir dönem sayılabilir. Nesrin çeşitli alanlarında çalışmalar dikkati çeker. “Geleceğin Aydınlığı” anlamına gelen “Fecr-i Âti” ismini kendilerine edebî güç veren, temelinde de bu anlama uygun olarak ilkeler benimser. Akım, eskiyi yıkmak ve yerine yeniyi yani o dönemki anlamıyla batılı düşünce sistemini edebiyata uygulamak ister. Sanat anlayışları ise; “Sanat şahsi ve muhteremdir.” düşüncesinde birleşir. Fecr-i Âti'de bulunup da sonradan Millî Edebiyat Akımına katılan Yakup Kadri ve Refik Halit dışında, önemli yazarlar yoktur.

1908'den sonra bireysel konulardan sıyrılarak sosyal yaşam ve onun sorunlarını ele alan, farklı bir dil ve üslûp kaygısı taşıyan bir döneme adım atılır. Millî Edebiyat Akımı olarak adlandırılacak dönem, “Türkçülük” adı verilen milliyetçilik hareketi ile öz kaynaklara dönme düşüncesini savunur:

Roman alanında düşünüldüğünde bu akımın iki özelliğini söz konusu etmek gerekir. Birincisi, millî konulara, yerli yaşama yönelmek ilkesi; ikincisi de sözlü gelenekten gelen halk edebiyatını yeniden değerlendirmek ilkesi.

...

Millî Edebiyat akımının başlattığı hareketlerden biri de, yukarıda ikinci özelliği olarak saydığımız, yerli kaynaklara dönerek masalları, destanları, halk hikâyelerini yeniden

canlandırma ve değerlendirme çabası olmuştur. Ziya Gökalp kendisi Türk masallarını yeniden işlemiş; Ömer Seyfett'in masallardan, efsanelerden, konular almış; Fuad Köprülü, Nasrett'in Hoca fıkralarını koşuk biçiminde yazmıştır. Daha sonraki kuşaklar da günümüze dek sürdürmüşlerdir bu girişimi. Nâzım Hikmet, Aziz Nesin, Ahmet Kutsi Tecer, Haldun Taner, Necip Fazıl Kısakürek, Behçet Necatigil vb. sözlü geleneğin türlerinden şu ya da bu şekilde yararlanmışlardır. (...)¹

Dilde sadeleşme ve yabancı etkilerden kurtularak öz Türkçe'ye dönme hareketi Ömer Seyfett'in, Ali Canip ve Ziya Gökalp tarafından çıkarılan Genç Kalemler Dergisi'nde Yeni Lisan olarak gündeme getirilir. Roman ve hikâyede geniş sınırlar çizilir. Konu itibarıyla geniş bir çerçeveye sahip olan yazarlar, diğer edebiyat akımları ve dönemlerinden farklı olarak, eserlerinde İstanbul dışına çıkarlar:

...Ebubekir Hâzım'ın Küçük Paşa (1910) romanı ile Refik Halit Karay'ın Memleket Hikâyeleri (1919) gibi, vakaların geçtiği yerleri İstanbul'un dışına çıkararak sosyal sorunları daha geniş ve şartları değişik çevreler içinde ele almağa çalışanların; Ömer Seyfeddin'in hikâyeleri gibi, milliyetçiliği normal bir sosyal davranış olarak yaşatanların; Halide Edip'in Yeni Turan (1913) ve Ahmet Hikmet'in Gönül Hanım (1971) romanları gibi, milliyetçiliği siyasi bir ideoloji olarak ele alanların; yine Halide Edip'in Ateşten Gömlek (1922) romanı gibi İstiklâl Mücadelesi'ni canlandıranların; Yakup Kadri'nin Kiralık Konak (1922) romanı gibi, Türk yaşayışının Tanzimat'tan başlayarak üç nesil boyunca geçirdiği sosyal değişiklikleri tasvir ve tahlil edenlerin de yer aldıkları göz önünde tutulursa, bu devirde romancılığın ve hikâyeciliğin Türk sosyal meselelerini ne kadar çeşitli yönlerden ve ne kadar genişlemesine ele almağa çalıştığı kolaylıkla anlaşılabilir.²

Cumhuriyet'in ilânıyla beraber, “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak” için yapılan reformlar ve devrimler, toplumsal yapılandırmaya yöneliktir. Tarihsel sürecin yansımalarını bünyesinde barındıran Türk Edebiyatı, Cumhuriyetle birlikte yeni bir kimlik kazanır. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı olarak adlandırılacak olan dönem, roman ve hikâyede yeni yaşam modelini benimseyen toplumsal gerçekçiliği yaratır.

Cumhuriyet dönemi hikâye ve romanında, gözleme dayanan realizm (Bekir Sıtkı, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz vb.), naturalizm (Reşat Enis vb.), toplumcu gerçekçilik (Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Orhan Kemal vb.), gibi akımlar yanında, yine gözlemden yararlanmakla birlikte izlenimleri öne alan davranışlar (Sait Faik, Samet Ağaoğlu, Oktay Akbal, Nezihe Meriç vb.), alabildiğine acı ve sert anlatımlar (Reşat Enis, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Fakir Baykurt

¹ Berna MORAN, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, s.14

² Kenan AKYÜZ, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul. s.179-180.

vb.), yanında mizah (Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz vb.), ironi ve humor (Haldun Taner), Edgar Allen Poe yolunda korku hikâyeleri (Necip Fazıl), bir ara egzistansiyalizm akımının etkileri (Demir Özlü vb.), bu dönem edebiyatımıza zengin bir çeşitlilik kazandırmıştır.³

Cumhuriyet devrimleri toplumda sınıfsal farklılıkların doğuşuna engel olacak yaptırımlar uygular. Dilde, eğitimde, yargıda, dinde birlik sağlanarak, eşitlikçi bir yönetimin varlığı hızla beyinlerde yer eder. Devrimlerin en büyük sonucu her kesimden insanın sanatçı olma yolundaki kapılarını açmasıdır. Biliyoruz ki, Cumhuriyet öncesinde yetişen sanatçılar iyi eğitim görmüş saray çevresinden ya da devlet erkanından kimselerdir. Cumhuriyetle birlikte, halkevleri, okullar, köy enstitüleri açılır ve Türkiye'nin her bölgesine yayılır. Toplumun değişik katmanlarından gelen ve öğretimlerine olanak verilen bu eğitim kurumları yeni çehrelere sahip sanatçılar yetiştirmekte gecikmez. Türk edebiyatı, Cumhuriyet'le; köyü, kasabayı, yoksulu, ezileni, eşkiyayı, patronu, işçiyi, vb. değişik temaları tanır. Artık romanın ve hikâyenin konusu sosyal kavramlarla zenginleşir.

Roman ve hikâyenin doğuşu o kadar kolay olmaz. Çağdaş bir yazın türü olarak nefes alan hikâye, geçmişte verilen örnekleriyle eleştirilir ve romancılar tarafından beğenilmez. Roman ve hikâye bizi uygarlığa götürecek araç olarak görülür. Namık Kemal'in bu konudaki görüşleri oldukça yargılayıcı ve gerçekçidir:

Halbuki, bizim hikâyeler tılsım ile define bulmak, bir yerde denize batıp müellifin hokkasından çıkmak, âh ile yanmak, külüng ile dağ yarmak gibi bütün bütün tabiat ve hakikatin haricinde birer mevzu'a müstenid olduğu için roman değil, koca karı masalı nev'indedir. Hüsn ü Aşk ve Leylâ ile Mecnun kabilinden olan manzumeler de gerek mevzularına, gerek suret-i tahrirlerine nazaran birer tasavvuf risâlesidir.⁴

Türk romanı ve hikâyesi Tanzimat'la başlayan batılılaşma sorunsalını 1950'li yıllara kadar devam ettirmiştir. Bazı yazarlar, halka yönelerek, halkı bilinçlendirme amacıyla eserler verirken, bazıları ise geleneksel ve modernite çatışmasını yarattığı sorunları ele alarak ayrı bir çizgi izlerler. Yakup Kadri eserlerinde Türk toplumundaki kuşaklar arası değişimi işler. Reşat Nuri, toplumsal konuları ve aşkı birlikte ele alır. Peyami Safa, batılılaşma anlayışındaki çarpıklık ve sorunları eserlerinde, kişilerin kendi bunalımları üzerinden vermeye çalışır. Bu dönemde, bir kadın yazar olarak Halide Edip,

³ Cevdet KUDRET, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III*, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1999, s.13

⁴ Namık KEMAL, *Mukaddime-i Celâl*, 3.baskı, (1309), s.17-18

dikkat çekicidir. Eserlerinin konusunu Kurtuluş Savaşı yıllarından alırken, roman karakterlerinden kadınları, lider ve kendi bireysel çıkarlarından önce millî çıkarları gözeten kadınlar olarak yaratır.

Cumhuriyet'in getirdiği sosyal değişimler, eğitimle birlikte hızla artan bir okur kitlesi yaratır. Hikâye bir edebi tür olarak yaygınlık kazanır. Hikâye yazarları ülke toplum gerçekliğini konu edinirler. Bu dönemde kısa hikâye türü büyük gelişme gösterir. Hikâyelerdeki genel kaygı toplumun anlayabileceği sâdelikte bir dille, yaşanmış gerçek öykülerin aktarılmasıdır.

1950'den sonraki dönemlerde çok partili siteme geçiş ve modernleşmenin yaygınlaşp, gelişmesiyle birlikte, Türk romanına, önce köy sorunları ardından büyük şehirlerin kenar mahallelerinde yaşayan fabrika işçileri girmiştir. Fakir Baykurt, Samim Kocagöz ve Yaşar Kemal gibi yazarlar eserlerinde, köylülüğü ve köy sorunlarını ele alırken, Orhan Kemal, şehrli kenar mahalle insanını, kendilerine özgü toplumsal duyarlılıklarıyla ele alırlar.

Ayrıca, geleneksel ve İslamî değerleri kendilerine baz alarak, ülke ve toplumsal sorunları konu eden; M. Sepetçioğlu, Tarık Buğra, Emine İşinsu gibi yazarlar gelenek ve modern çatışmasını eserlerinde yansıtlar.

Roman, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında '*Uzun bir yol boyunca ilerleyen bir ayna*' misali toplum ve toplumun sorunlarını yansıtırken, daha sonra bireyin sorunlarına yönelir. Bireyin toplumun bir parçası olduğunu unutmayan yazarlar, içsel çözümlenmelerle, bireyin varlığına dayalı romanlar ve hikâyeler kaleme alırlar. 1970'li yıllara tekabül eden bu dönemde, Batı yazınının da etkisiyle, bireyin varoluş sorunlarını konu edinen post modern türde niteleyebileceğimiz biçim ve içerik farklılığını öne çıkaran *Oğuz Atay (Tutunamayanlar)*, *Yusuf Atılgan (Anayurt Oteli)* gibi yazarların yapıtları, Türk yazınında farklı bir tarz olarak öne çıkar.

Roman, bazı dönemlerde sanata kattığı değer açısından değerlendirilmektense belirli bir düşüncenin savunuculuğunu yapıyorsa öneminin arttığı görülür. Estetik kaygı güdülmeden yazılmış bir çok eser hakketmediği değeri görürken, bazı eserler raflarda kaderlerine terk edilir:

Siyasî düşünceler de romanların beğenilip beğenilmemesinde birinci etken olmuştur. Romanın sunduğu mesaj belirli bir ideolojiyi savunuyorsa o eser başarılı kabul edilmiş, romanın

yazarı da büyük romancı sayılmıştır. Oysa roman, verdiği mesaj ne olursa olsun iyi bir sanat dokusunu, titiz bir işçiliği, soluklu bir ifadeyi, zengin ve derinlemesine bir kültür birikimini taşımalıdır. Unutulmamalıdır ki edebiyat bir şeyi anlatmak değildir. Eğer öyle olsaydı, sosyoloji ve psikoloji ilmi ortaya çıktığı anadan itibaren romanın da görevini tamamlaması gerekirdi. Çünkü, iyi bir romanın ne anlattığı yanında nasıl anlattığı da çok büyük önem taşır. (Gray, 1984:159)⁵

..70’li yıllar Türk yazınında, artık gelenekselleşen, toplumu bilinçlendirme, ilerletme sorunsallığının terk edilerek, gelenek ve modern çatışmasının mağduru olan bireyin, konu edildiği-çoğu kez yazarların kendi öz yaşam öykülerinden izler taşıyan-eserler görülmeye başlar. Bu bağlamda, kadın duyarlılığının öne çıkararak; Firuzan, Tomris Uyar, Sevgi Soysal, Adalet Ağaoğlu, Latife Tekin, İnci Aral ve Serhat Kestel gibi kadın yazarlarımız, Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâye ve Romanının ulaştığı nokta açısından önemlidir.

Toplumsal gerçekçilik anlayışını benimseyen kadın yazarlarımızdan Serhat Kestel, Cumhuriyet Sonrası Türk Edebiyatı için farklı bir çizgiye sahiptir. Eserlerinde bireysel konuları toplumun değer yargılarını göz önünde bulundurarak işleyen yazar, eserlerini evrensel değerler çerçevesinde okuyucuya sunar. Cumhuriyet’le birlikte kadınların kazanımlarının sosyal ve hukuksal eşitlik anlayışı olarak belirleyen Kestel, diğer kadın yazarlarımızla bu düşüncede birleşir.

⁵ Alemdar YALÇIN, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002. s.16

BİRİNCİ BÖLÜM:

I. SERHAT KESTEL'İN HAYATI:

A- ÇOCUKLUĞU:

Nüfus kaydında (1922) İstanbul doğumlu olarak görünen Serhat Kestel, aslen Afyonkarahisar doğumludur. İlk adı Muzaffer Ruhat'tır. II. İnönü Savaşı (Mart-Nisan 1921) zaferinden sonra doğduğu için bu isim verilir. İlk adına karşı beslediği sevgisizlikten ötürü annesi adını Serhat olarak değiştirir ve o yıllardan itibaren de hep Serhat ismini kullanır.

Babası Mehmet Sait, *Şuhut*'ta (Afyonkarahisar), bir köy ağasının tek oğludur. Ağalığın verdiği zenginlikle bir çok tarlaya, eve, bahçeye, sahip olan babası, genç yaşta mirasa konar ve tüm mallarını satarak *İstanbul Ortaköy*'de bir lokanta açar. Kurtuluş Savaşı'nda asker olan babası, Atatürk'ü görmüş bir erdir. Yazarın annesi Fatma Enver ise, *Kızılay Hemşire Okulu'nun (Hilâl-i Ahmer)* ilk mezunlarından.(1915). Kurtuluş Savaşı'nda gencecik ve cesur bir hemşire olarak annesi çok yaralar sarar. Çocuklarına eğitimin, sanatın ve okumanın önemini her seferinde vurgulayan aydın bir kadındır. Üç çocuğunun; Suat, Serhat ve Nihat'ın güzel bir eğitim almasında annesinin etkisi çok büyüktür.

Serhat Kestel, çocukluk yıllarına dayanan okuma hevesini, ablasının okula gitmesini kıskanarak tadar. Yazarın okul tutkusu karşısında annesi çok mutlu ve hoşnut olur ve onu mini mini bir kız çocuğuyken-henüz beş yaşındadır-okula yazdırır. Okula başladığı yıl büyük bir devrimle, kullanışı zor ve dilimize uymayan Arap harfleri kaldırılır (1 Kasım 1928), Lâtin alfabesine dayanan Türk alfabesi kabul edilir. Böylece yeni harflerle tanışması yazar için büyük bir şans olur.

Çocukluğunun ilk yıllarını İstanbul Ortaköy'de Portakal Yokuşu'ndaki Abdurrahman Paşa köşkünde geçirir. Babasının vurdum duymaz biri olması ve baba olarak gereken sorumluluklarını yerine getirmemesi annesinin çocuklarına daha fazla ilgi göstermesine neden olur. Fatma Enver Hanım, mesleğinden dolayı *Tokat Memleket Hastahanesi*'ne atanır ve çocuklarıyla birlikte, kocası olmadan yeni bir yaşama başlar. Yazar için Tokat, çocukluk yıllarının en güzel günlerini yaşadığı şehirdir. Yaramaz bir çocukluk dönemi geçiren yazar, hastahanedeki morgdaki ölümlere bakıp, korkusuzca onları arkadaşlarıyla izler.

B- GENÇLİĞİ ve ÖĞRENCİLİĞİ:

Kestel, Tokat Cumhuriyet Okulu'nu bitirdikten sonra, annesinin Trabzon'a başhemşire olarak atanmasıyla, Trabzon Lisesinde öğrenimine devam eder. Liseli olmak onu daha sorumlu yapar ve tüm ilgisini derslerine verir. Yaramaz bir öğrencilik yılı geçirirken, okul derslerinden matematik ve kimyadan hiçbir zaman hoşlanmaz. En ilgili olduğu ders edebiyattır. Ancak felsefe derslerinin boş geçmesi nedeniyle okuldan ayrılma kararı alınır:

Trabzon Lisesi son sınıf-edebiyat şubesinin altı saatlik felsefe dersleri boş geçmeye başlamıştı. Edebiyat altı saattir, demek felsefe de o kerte önemliydi (Sonraki yıllarda felsefe derslerinin kaldırılması gibi bir gericiğe karşı ne kadar ileri bir eğitim-kültür anlayışı varmış ta o zamanlarda!...) Bu durum üzerine annem:

- Önemli bir dersin boş geçmesi büyük bir kayıptır. Bu "lise bitirme" olamaz, diyordu."

- Beni hemen Kandilli Kız Lisesi'ne yatılı gönderdi.⁶

Kandilli Kız Lisesi; Boğaziçi'nin Anadolu yakasında bir tepede, Sultan Abdülaziz'in kız kardeşi Âdile Sultan'ın sarayı iken sonra yalnızca kız öğrenciler için eğitim ve öğretime açılmış (1916), bir okuldur. Yazarın liseye Kandilli Kız Lisesi'nde devam etmesiyle İstanbul'la yeniden buluşur. On beş günde bir eve çıkma izninde Şişli'de teyzesinin evine gider. İstanbul, güzelliklerin yaşanılacağı şehir iken bir sabah acı bir haber ile çalkalanır. Atatürk'ün ölüm haberinin dalga dalga yayıldığı şehirde yazar, Dolmabahçe Sarayı'nda Ulu Önder'in cenaze törenine okulca katılırlar.

Yazar, Liseyi iyi derece ile bitirir (1938) ve üniversiteye girmek için 'olgunluk sınavı'nı büyük bir başarıyla verir. Yazar, sınavda ayırtman olarak bulunan Faruk Nafiz Çamlıbel ile karşılaşınca çok şaşırır ve onunla yaptığı küçük bir konuşma anı sayfalarında yer eder:

...Sınavda ayırtman olarak Faruk Nafiz Çamlıbel'in gelmiş olması ilginçti kuşkusuz. Sorulara verdim yanıtlardan sonra nereli olduğumu sormuştu.

- Afyonkarahisar sınırında, zaferde doğmuşum.

Gülümsemeyle:

- Belli dedi, sen 'serhat'lerden çağlayarak gelmişsin...⁷

⁶ Serhat KESTEL, *Üç Kardeş*, Düşünce Yayınları, İstanbul 2004, s.87

Lise bitmiştir ancak annesinin bütçesi elvermediğinden o yıl üniversiteye gidemez. Ertesi yıl ise Yüksek Öğretmen Okulu Türkoloji Bölümü'ne en yüksek notu alarak tek öğrenci olarak girer. Yazar, Divan Edebiyatı derslerini Prof. Ali Nihat Tarlan'dan alır. Edebiyat alanında hem başarılı hem de şanslı bir eğitim süreci geçirir. Sanat'ın her türlü alanına ilgi duyan Kestel, bir dönem tiyatro sanatçısı olmak ister. Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'nun kurucusu, Türk sinemasının önde ismi ve üstün kişiliği ile de tanınan Muhsin Ertuğrul'dan dersler alır. Ancak Muhsin Ertuğrul okulunu bitirmesinin gerekliliğini vurgular ve yazar, öğretmen olmak için okula tekrar devam eder. Tiyatro hevesi ve sevgisi o yıllarda iyi ve bilinçli bir izleyici olarak kalır.

⁷ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.95-96

C- MESLEK HAYATI:

Yazar, Yüksek Öğretmen Okulu Türkoloji Bölümünden (1946) büyük bir başarıyla mezun olur. İzmir, Buca Ortaokulu Türkçe Öğretmenliğine atanır. (31 Ekim 1946). Bir öğretmen için en güzel hediye şüphesiz ki öğrencilerini yüksek yerlerde görmektir. Şair Nedret Gürcan, Buca Ortaokulu'nda Yazar Kestel'in öğrencisidir. Yıllar sonra yazara ulaşarak şiir kitaplarını hediye eder.

1947- 1948'li yıllardır. Yazar hem öğretmendir hem de yazın hayatına '*mensur şiir*'ler yazarak adım atar. Yedigün Dergisi'nde *Kâbus* ve *Huzur* adıyla yayınlanan şiirler, dönemin otorite edebiyatçısı olan Nihat Sami Banarlı tarafından övgüyle bahsedilir. Yedigün Dergisinde daha sonra *Üç şeyim* ve *Veda* adlı yazıları yayımlanır.

Yazar, İzmir'de bir liseye geçmeyi beklerken, Dikili Ortaokulu'na atanma emri gelir. (26 Ekim 1949). Okul ortamı öylesine sıcak ve samimi hocalarla doludur ki yazar, okula adapte olmakta zorluk çekmez. Okula yazardan sonra bir Fransızca öğretmeni atanır. O yıllarda Türkiye'de Fransızca'yı en güzel konuşan üç kişiden biri olan Fikret Bey, zarif bir beyefendidir. Yazarın gözünden kaçmayan bu özellikleri, en kısa sürede kendini daha da belirginleştirir. Serhat Kestel'e farklı bir ilgiyle yaklaşan Fikret Bey, ilerleyen günlerde aşkını itiraf eder. Ancak yazar bu ilgiye her zaman zıt cevaplar verir.

11 Mart 1950 yılında Kütahya Lisesi'ne atanan yazar, aşkın ve sevginin daha yoğunluk kazanmasına neden olur. Mektuplarla devam eden görüşmeler, kutsal kurumun çatısı altında sonlanır. (9 Ağustos 1950). Geçen yılların ardından aileye katılan; Cumhur (1951), Onur (1953) ve Nur (1960), adlı çocukları yazar için en güzel hediye olur.

1957'de Fatih Millet Kütüphanesi'nde görevle İstanbul'a gelir. Bir yıl çalışır. Öğretmenliğe tekrar dönmek ister ve Çorlu Lisesi'ne atanır. (1964). Bir buçuk yıl sonra İstanbul'a döner ve 1972'de Galatasaray Lisesi'ne bağlı Musevi Lisesi'nden emekli olur.

D- EMEKLİLİK YILLARI:

1970’li ve ertesi yıllar yazar için verimlilik diye adlandıracağımız yıllar olur. Bu dönemlerde ilk eseri olan *Korkunç ve Güzel*’i yayımlar. Birbiri arkasına gelen diğer eserleriyle yazın dünyasında sesini duyurur.

Yazar, en büyük eserim çocuklarım dediği, Cumhuriyet, Onur ve Nur’a iyi bir eğitim aldırır. Büyük oğlu Cumhuriyet, yüksek makine mühendisidir. Orta oğlu Onur ise Stuttgart Oda Orkestrası’nda keman sanatçısıdır. Kızı Nur ise İstanbul’da keman sanatçısıdır.

Serhat Kestel, çok sevdiği şehir olan İstanbul’un Bakırköy ilçesinde yaşamına devam etmektedir. İlerleyen yaşına rağmen edebiyata olan tutkusu ve sevgisi azalmamakla beraber daha da yoğunluk kazanmıştır. Şu sıralarda basıma sunulmak üzere yayınevine verilen ‘*Yaşamdan Damlalar*’ adlı şiir kitabının basılacak gününü sabırsızlıkla ve büyük bir heyecanla beklemektedir.

İnsanlara Türkçe’nin zenginliğini ve doğruluğunu yaşatmak için *İstanbul Atatürkçü Düşünce Derneği*’nde güzel konuşma dersleri vermektedir.

II. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

- Roman ve Hikâyeye Başlaması:

Serhat Kestel, sanatın toplum yararı için var olduğuna inanır ve toplum gerçeklerini sunmada yazın sanatını bir sesleniş olarak görür. Okul yıllarında, edebiyat sahasında büyük çalışmalara imza atmış değerli hocalardan birebir ders alması onun edebiyata duyduğu sevgiyi daha da artırır. Yüksek Öğretmen Okulunda divan edebiyatı derslerine giren Prof. Ali Nihat Tarlan, dil derslerine giren Prof. Reşit Rahmeti Arat, Prof. Ahmet Caferoğlu gibi dönemin otorite edebiyatçılarının öğrencisi olmak Serhat Kestel için yazarlık mesleğine girişte önem teşkil eder.

Roman ve hikâyeye başlaması yazar için hiç de kolay olmaz. Yüksek Öğretmen Okulunda okurken içinde durmak bilmeyen sahne sanatları tutkusu, öğretmenlik mesleğini ikinci plana atar. O, artık öğretmen olmak istemez ve tiyatro ustası Avni Dilligil'in sözlerini anımsayarak tiyatro sanatçısı olmak ister. Büyük bir cesaret örneği gösterir ve Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'nun kurucusu, Türk sinemasının önde ismi olan Muhsin Ertuğrul'a gider ve sahne sanatları hususunda ders almaya başlar. Muhsin Ertuğrul, Kestel'den oldukça memnundur ancak onun okulunu bitirmediğini öğrenince büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Muhsin Ertuğrul, kültüre verdiği değerden bahsederek yazarı, okulunu bitirmesinde ikna eder. Bu dönüş yazarın yazın hayatına dönüşünün ilk adımı olur:

Bu çocukça ya aptalca davranışımın acısını ileriki yıllarda onarmak için fırsatım oldu. Tiyatro sevgimin temelinde başkalarının yaşantısını yaşamak ilgisi olduğunu anlamış ve yazar oluşumu da buna bağlamıştım. İlk romanım *Korkunç ve Güzel* çıkmış (1970-1972) ve ilgi görmüştü. Bu ilk kitabımı sunarak af dilemeli, ayrılma nedenimi açıklamalı ve:

- Öyle sanatçı olamadım ama böyle olacağım, diyerek elini öpmeliydim.⁸

Yazar için roman ve hikâye yazmak, tiyatro sahnesinde başkalarının yaşamını canlandırmak gibidir. 1947-1948'li yıllar yazarın ilk yazın örnekleri olan mensur şiirleri 'Yedigün' dergisinde yayımlanır. 'Kâbus' ve 'Huzur' başlıklarını taşıyan yazıları edebiyatın mihenk taşlarından Nihat Sami Banarlı tarafından övgüyle bahsedilir. Yazar, bu yıllarda aynı zamanda roman yazmaya başlamıştır. Romanının basımı ise

⁸ Serhat Kestel, *Üç Kardeş*, Düşünce Yayınları, İstanbul 2004, s.135

Cağaloğlu'nun bir demir kapı gibi açılmayan yüzünden ve tanıdık kimsenin olmamasından dolayı 1970'li yıllarda ancak gerçekleşir.

Yazar sanatı politikaya araç etmekten kaçınmıştır. Politikayı kullanıp sanat yapanları gerçek sanatçı olarak değerlendirmeyen Kestel, yazarlığın gönül işi olduğunu söyler. Bir yazarın eserlerini yazmadaki amacının topluma ve insanlara yol göstermek olduğunu vurgulayan yazar, hikâye ve roman yazmaya başlarken bu kaygıları içinde yaşadığını da açıklıkla ifade eder.

- İlk Eserlerinin Yayınlanması

Serhat Kestel, ilk olarak 1947’li yıllarda ‘Yedigün’ dergisinde mensur şiirleri ‘*Kâbus*’ ve ‘*Huzur*’ u yayımlar. Yine bu yıllarda yazmaya başladığı ilk romanı *Korkunç ve Güzel*’in yayınlanması için uğraşlar verir. Ancak maddî imkânsızlıklar nedeniyle romanın basımı uzun süre gerçekleşmez. Romanın ilk basımı 23 yıl aradan sonra, 1970 yılında, İstanbul’da, Gençler Matbaası tarafından yapılır. İkinci basımı ise 1973 yılında Gençler Matbaası tarafından tekrar yapılır. Toplam iki baskı yapar.

Yazarlar için eserlerinin yayınlanmasıyla her şey bitiyor demek değildir. Tam aksine okurlara ulaştığı an daha da büyük sorumluluklar başlar. Serhat Kestel için de bu farklı olmaz ve eserleri yayımlanırken büyük zorluklar yaşar. Konusu ve anlatımının yeniliği ile ilgi çekici olan ve cinsel eğitim zorunluluğu cesaretle savunduğu eseri *Korkunç ve Güzel*; Galatasaray Lisesi’nde roman üzerine, Edebiyat öğretmenininin ‘‘müstehcendir’’ görüşünü kabul etmeyen öğrenci ile sınıfta çıkan tartışmada, öğretmenin şikâyeti ile gelen iki Bakanlık Müfettişince ‘‘eğitseldir’’ raporu verilir.

Yazma tutkusunun önüne geçemeyen yazar, birbiri arkasına romanlarını yayımlar. İkinci romanı *Maya*, bir yıl sonra-‘Fer Yayınları’, İstanbul, 1971- yayımlanır. Eser sadece bir baskı yapmıştır. ‘Sonsuz Yarım’ adlı eser ise Selmat Matbaası tarafından 1998 yılında yayın hayatına kazandırılır. Eser sadece bir baskı yapmıştır. Yazarın öz yaşam öyküsünü anlattığı *Üç Kardeş* adlı eseri ‘Düşünce Yayınları’ basıma hazırlar ve 2004 yılında okuyucuyla buluşturur.

Yazar, hikâyelerini bir çok gazete ve dergide yayınladıktan sonra, ilk defa 1976 yılında bir kitapta toplar. *Üçüncü Ses* olan ilk hikâye kitabı ‘Minettoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayınlanır. Kestel’in ikinci hikâye kitabı *Kurşun Kalem*, ‘Kaynak Yayınları’na yayıma hazırlanır. 2000 yılında yayınlanan kitapta toplam altı öykü bulunmaktadır. Bunlardan ilk üçü daha önce *Üçüncü Ses* kitabında yayımlanmıştır.

Serhat Kestel, gezip gördüğü yerleri, tarihsel gözlemciliğiyle anlattığı, belgesel anlatı türündeki eseri *Cennette Bir Mevsim*’i 1998 yılında ‘Kurtiş Matbaası’ tarafından yayımlanır. *Stuttgart ve Paris’te İstanbul* adlı gezi kitabı ise ‘Analiz Basımevi’ 2002’de yayın hayatına sunar.

Yazarın eserlerinden sadece *Korkunç ve Güzel* romanı iki baskı yapmıştır, diğerleri sadece bir baskı yapmıştır.

- Serhat Kestel'in Tahkiye Anlayışı

Serhat Kestel eserlerinde, toplum sorunlarımızı, özellikle toplumumuzun yanlış değer yargılarını, aile ve birey ilişkilerindeki yansımalarıyla anlatmaktadır. Sanatçının ele aldığı konuları bu temelde değerlendirmesi, diyalektik anlayışıyla doğru orantılıdır. Kadınsal iç güdülerini elden bırakmayan yazar, bu konuları duyarak, hissederek, anlatır.

Yazarın eserlerinde gerçekçilik ilkesi, her zaman ilk sırada yer alır. Romanlarının ve hikâyelerinin kurgusunu bu temel üzerine kurar. Romanları; *Korkunç ve Güzel*, *Maya*, *Sonsuz Yarım*, *Üç Kardeş* olumsuzluklara sürüklenen insanların hayatlarını hikâyeye ederken, olaylara hâkim bir beynin iyiye, güzele ve doğruya ulaşmak için yol aldığı gözlenir. Yazar tüm eserlerinde güzel günlere, aydınlık yarınlara ulaşma mücadelesinde olduğunu okuyucuya hissettirir. O, eserlerinde olayların gelişim sürecindeki yaşananlardan ziyade, olaylar sonucunda verilmek istenilen mesaja önem verir.

Kestel'in en belirgin özelliklerinden biri, eserlerinde bir ana karakter belirleyerek olayların onun etrafında gelişmesini sağlamasıdır. Yazarın, romanlarındaki ana kahramanlarının hep kadın olması bilinçli bir yöntemdir. Onların dilinde ve beyinde seyreden yazar, karakterlerinin üslûplarında kendini yaşatır.

Serhat Kestel'in eserlerinde 'kadın' ögesi; sevgi, yalnızlık, cinsellik, şiddet, yasak aşk, toplumun değer yargıları, kadın-erkek ilişkileri, ...vs. gibi birbirine bağlı sosyal ve bireysel olgularla ilişkilendirilir. O, yapıtlarında, konularına kaynaklık etmesi için seçtiği bu öğeleri nesnel bir tavırla dile getirir. Bu tutumu yapıtlarını kolay okunur ve anlaşılır kılmaktadır.

Yazarın tüm eserlerini okuyunca aklımıza gelen ilk soru sanat verilmek istenilenin mesajın neresindedir, verilmek istenilen mesaj sanatın neresindedir? Cevaplanması çok da kolay olmayan sorumuzu bazı tespitlerle ortaya koyduğumuzda büyük bir netliğe kavuştuğumuzu söyleyebiliriz. Kestel eserlerinde, okuyucuyu bilinçlendirme ve yönlendirme gibi bir tutum sergiler. Bu tutumu, üslûbunda ve olayları naklediş düzeninde bazı kopukluklara neden olur. Küçük bir diyalog içerisinde vermek istediği mesajı ya da eserin temasını okuyucuyla paylaşırken, kahramanların yahut çevrenin özelliklerini çok da ayrıntılı vermez. Ayrıntı dediğimiz şey laf kalabalığı değildir, elbette. Olaya etki eden ana unsurlardır, şüphesiz. Yazar ise bir solukta her şeyi

anlatmak ister ve bu yüzden savunduğu gerçekleri eserin bir çok yerinde anlatarak tekrara duşer.

Yazarlığını en farklı kılan nokta ise bir çok erkek yazarın dahi cesaret edemediği bir anlatıma sahip olmasıdır. Argo ifadeler kullanmaktan korkmayan yazar, nereye nasıl szukler koyacağını olayın akışını da göz önünde bulundurarak büyük bir ustalık sergiler. Ustalığı bununla sınırlı değildir. O, mesajında tutarlı bir yol izlemek adına gururlu bir kadın kahramanın beynine girerek toplumun derin yaralarına zm sunmada bir doktor kadar güvenilir olur.

III. ESERLERİ

a- Hikâye Kitapları

Üçüncü Ses, on altı hikâyeden oluşan bir kitaptır. İlk kez Minnetoğlu Yayınevi tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

Eserde yer alan hikâyeler şunlardır: “Haşhaş”, “Makas ve İnsan”, “Yalnız Adam”, “Ayna”, “Bulut, Savaş ve Piçler”, “Ünlü Olmak”, “Kitapçı İrfan Üntoplar”, “Yazar Öfkesi”, “554 HL’ye Mektuplar”, “Kakaki ile Kofi”, “Kaplumbağalar Cenneti”, “Kırmızı Kemer”, “Ahmet Beyler’e Mektup”, “Neden Öldü?”, “Sevgilim Hans”, “Selim Uyanık ve Konukları”.

Kurşun Kalem, dokuz hikâyeden oluşan bir kitaptır. İlk baskısı Kaynak Yayınları tarafından 2000 yılında yapılmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır. Eserde toplam dokuz hikâye vardır. Bunlardan; “Haşhaş”, “Makas ve İnsan”, “554 HL’ye Mektuplar”, “Kakaki ile Kofi”, “Kaplumbağalar Cenneti”, “Neden Öldü?” hikâyeleri ilk baskısı 1976 yılında yapılan “Üçüncü Ses” adlı kitapta da yer almaktadır. Bu hikâyeler hâricinde yer alan diğer hikâyeler ise şunlardır: “Bir Tane Böbrek”, “Kötü Adam”, “Kurşun Kalem”.

b- Romanları

Korkunç ve Güzel, romanının ilk baskısı 1970 yılında Ahmet Sarı Matbaası tarafından yapılmıştır. I. baskının dizgisini ise Yüksel Matbaası yayına hazırlamıştır.

Üzerinde çalışma yaptığımız II. baskısı ise 1973 yılında Gençler Matbaası tarafından yapılmıştır.

Maya, adlı eserin ilk baskısı 1971 yılında Altınova Matbaası tarafından yapılmıştır. I.baskının dizgisini Fer Yayınları yayına hazırlamıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır.

Sonsuz Yarım, adlı eser Selmat Matbaası tarafından yayın hayatına kazandırılmıştır. 1998 yılında basılmıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır.

Üç Kardeş, adlı eserin ilk basımı ‘Düşünce Yayınları’ tarafından 2004 yılında yapılmıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır.

Yazarın hikâyeleri ve romanları ikinci bölümde detaylı olarak incelemeye sunulmuştur. Bu yüzden burada sadece bibliyografik bilgiler verilmiştir.

c- Düz Yazıları:

1. Gezi Yazıları

STUTTGART ve PARİS'TE İSTANBUL

“Stuttgart ve Paris’te İstanbul”, farklı memleketleri görmek arzusuyla kat edilen yolların güncesidir. Serhat Kestel’in, analizci ve öğretici bakış açısıyla kaleme aldığı eser, ilk olarak 2002 yılında Analiz Basımevi tarafından yayın hayatına kazandırılır. Kitap sadece bir baskı yapmıştır.

Avrupa’nın değişik şehirlerine yapılan gezilerin ve yaşanmışlıkların anlatıldığı eserde, anılara doğru geniş pencereler açılır. Yazarın bir Avrupa şehri olan İstanbul’dan ayrılışıyla başlayan gezi izlenimleri, kitapta toplam yirmi yedi bölümde anlatılmaktadır. Bu bölümler şunlardır: “Onur’un Evi”, “Birinci Konser”, “Stuttgart’ın Sokakları (I)”, “Bir Anı”, “İkinci Konser”, “Bir Süper Hizmet”, “Stuttgart Adı ve Oda Orkestrası”, “Bir Gösteri”, “Bir Bilmece”, “Bir Müzik Adamının Öyküsü”, “Gene Politika”, “Bu Nasıl Parti” (Unutulmayan), “Stuttgart’ın Sokakları (II)”, “Bir Çocuk Hastanesi”, “Gömütlük mü, Park mı?”, “Wilhelma”, “Kilise, Müzik ve Çocuk”, “Mercedes-Benz-Daimler”, “Stuttgart’ta Haydın Günleri”, “Pantomim”, “Paris’e Doğru”, “Panteon”, “Sainte-Chapelle”, “Notre Dame”, “Paris’in Sokakları”, “Eiffel Kulesi”, “Louvre”.

Kitapta “Onur’un Evi” adıyla başlayan ilk bölümde, yazar, Stuttgart’ta viyola sanatçısı olan oğlu Onur’un evini ziyaret etmesini anlatır. 300 yıllık gibi bir tarihi geçmişine sahip olan ev, tamamen tahtadan yapılmıştır. Tarihi kucaklayan görkemli evin karşısında yazar şaşkınlığını gizleyemez. Evi en küçük ayrıntısına kadar anlatır ve okuyucuyu da bu geziye davet eder. Tahtadan yapılmış bir evin yıllardır ayakta durması onu çok etkiler. İnsanların tahtayı küçümseyen; “odun gibi adam” tarzındaki ifâdelerin yanlışlığını dile getirir.

Kitabın “Birinci Konser” adlı ikinci bölümünde, yazar, Waldkirche’de (Orman Kilisesi) Libniz Oda Orkestrası Konserindeki izlenimlerini anlatır. Oğlu Onur ve gelini Elizabeth’in de orkestrada bulunmasından gurur duyduğunu dile getirir. Kiliselerin sanatsal olaylara da böylesine kucak açmasını çok takdir eder. Camilerimizde de müzik yapılmasını ister. Türkiye’imizde bu gibi sanatsal uğraşlara daha fazla önem verilmesi

gerektiğini söyler. Avrupa’da şahit olduğu bu klâsik müzik konserinde, kendisine en ilginç gelen gözlemi, tüm yaştan insanların dinleyici olarak bulunmasıdır.

“Stuttgart’ın Sokakları (I)” adlı üçüncü bölümde, yazar, eşi ve oğluyla güzel bir ilk yaz havasında Stuttgart’ın sokaklarında yol alışlarını anlatır. Avrupa kenti olma özelliğini tüm detaylarıyla içinde barındıran Stuttgart’ın, modern ve plânlı yerleşim alanları karşısında duygularını Türkiye’nin incisi olarak bilinen İstanbul’la kıyaslayarak anlatır. Oğlu, ev ve sokak yapımında belirli yasaların ön gördüğü kuralların geçerliliğinden bahseder. Parkların, yolların ve evlerin, insanın göz estetiğini okşayıcı düzenliliği yazarı çok etkiler.

“Bir Anı...” adıyla yer alan dördüncü bölüm, üçüncü bölümün devamıdır. Yazar, Stuttgart sokaklarında sürekli başı öne eğik olarak gezer. Bu ilginç durum karşısında oğlu, neden bu şekilde yürüdüğünü sorar. Yoksa para mı arıyorsun der. O ise sürekli çukurlu ve kırık kaldırım taşlı yollarda yürüdüğü için alışkanlık olduğunu söyler. Yere oğlu Onur babasıyla beş mark para atarlar ve annesine tatlı bir şaka yaparlar.

Kitapta “İkinci Konser” adıyla yer alan beşinci bölümde, klasik müzik sanatının ince duyusuna kendini kaptıran yazarın, sanata duyduğu derin düşünceleri yer alır. Kilise de yapılan konsere halkın ilgisi oldukça fazladır. İlerici düşünce siteminin ve çağdaşlığın birer sembolü olan klasik sanatlar, yazarın da yüreğinde derin hoşluklar yaratan uğraşlardır. Oğlu Onur’u dört telden oluşan bir çalgıda harikalar yaratırken izlemek ise onun için ayrı bir gurur olur. Klâsik müziğin gönülleri dolduran özgür mutluluğu içinde konser biter.

“Bir Süper Hizmet” adlı altıncı bölümde, yazar, yerel bir gazetede gördüğü ilânı eleştirir. İlân, etlerin İslamî esaslara uygun olarak kesildiğini duyuran bir marketin reklamıdır. Yazar: *“Ey benim saf halkım, ya o besmeleli eti almak için harcadığın parayı hangi elden alıyorsun? (...) Y a orada içtiğin su, yediğin ekmek, balık... besmeleli mi?”* diyerek, dinin gönül işi olduğunu vurgular. Avrupa insanının bunu aştığını, din işleriyle beyin işlerini ayırmış olduklarını söyler. Atatürk’ün laiklik ilkesiyle batının uygarlığını amaçladığını ifâde eder.

Kitabın yedinci bölümü olan “Stuttgart Adı ve Oda Orkestrası”nda yazar, şehrin adının nerden geldiğini ve oda orkestrasının tarihi geçmişini anlatır. Stuttgart sözcüğü, Stutengarten’den gelmiş olup, kısarak anlamına gelen stute kökünden ismini

alır. Stuttgart Oda Orkestrası'nın eski şeflerinden Karl Münchinger hakkında yazar bazı bilgiler verir. Şef oldukça huysuz ve de kıskanç bir kişiliğe sahiptir. Orkestra çalışanları onun elinden çok çekmiştir. Orkestranın başından ayrılıp emekli olduğunda müzisyenler rahat bir nefes alırlar. Oda Orkestrası İstanbul'da da konserler verir.

“Bir Gösteri” adıyla yer alan bölümde, Yazar, torunu Nurel'in müzik ile alakalı bir gösterisine gider. Burada çocukların ve velilerin müziğe olan ilgileri karşısında büyük bir mutluluk yaşar. Müziğin everenselliğini her yerde koruması ve buna her yaştan insanın ilgi göstermesi yazar için en önemli yaşam anlayışıdır. Bir kütüphanede yapılan bu gösteride onu üzen tek şey Türk çocuklarının olmayışıdır.

“Bir Bilmece” kitabın dokuzuncu bölümünde bir bilmeceye cevap aranır. Yazar ise yarı şaka yarı ciddi olarak şu sözleri söyler: “*Keman yapımcısı (Luthier) Erşan Aycan soruyor:*

-Parmaktan gazi, devletten hacı, kendinden cumhurbaşkanı kimdir?

Bu uluşun sahibi ise, Bursa Hâkimiyet gazetesi yazarlarından Cihan Borçbakan. Yazarın soyadı bana bir “Borç Bakanlığı” kurulması gereğini anımsattı.

Kitapta “Bir Müzik Adamının Öyküsü” isimli onuncu bölümde, yazar, mesleğini çok seven Erşen Aycan adlı keman yapımcısının yaşamından küçük notlar sunar. Türkiye’de yaşadığı dönemlerde işinden çok az para kazanan bir keman yapımcısı, yabancı ülkeye yerleşir ve işinden çok paralar kazanır. Bir müzik adamının sanata ve sanatçıya duyduğu sevgi işinde de üstün başarılar elde etmesini sağlar.

Kitabın on birinci bölümü olan “Gene Politika”da, gerici zihniyete karşı, yazar ağır eleştiriler yapar. Değerli bir Türk bilim ve düşün adamı Server Tanilli'nin gericielerin kurşunlarına hedef olması ve sakat kalması politik söylemlerle anlatılır. Kadını küçümseyen ve politika için medeni değerleri hiçe sayan gerici politikacılar yazarın, kaleminden kurtulamaz.

Soruyla başlayan “Bu nasıl Parti? (Unutulmayan)” adlı bölümde, yazar, eğlencenin bol yaşandığı bir partideki gözlemlerini anlatır. Oğlunun kapı komşusu olan Alf'ın verdiği parti, mesken olarak bir garajda yapılır. Bir partinin garajda verilmesi yazara çok ilginç gelir. Partide her ulustan insan vardır. İnsan sıcaklığının, dostluğun ve

sevecenliğin nefes aldığı partide, savaş gibi insanlık onurunu hiçe sayan yıkımlardan uzak, farklı ırktan insanların mutluluklarını özgürce yaşadıkları gözlenir.

Kitapta “Stuttgart’ın Sokakları (II)” adlı bölümde, yazar, Stuttgart sokaklarını İstanbul sokaklarıyla karşılaştırır. İnsana değer vermek amacıyla ve insanlık için var olduklarını adeta belgelemek için kurulmuş düzenli kent sokaklarıdır. Trafik, temizlik, kaldırımlar, evler, caddeler, parklar kısacası insan yaşamını kolaylaştırıcı tüm unsurlar belirli bir sistem içerisinde ilerlemektedir. Yollarda çukurlar, su birikintiler kaldırılma çıkmış arabalar, üstü açık çöp kutuları v.b. olumsuzluklar yoktur. İstanbul’da ise her şey tam tersine ilerlemektedir. On beş milyonluk bir şehrin yaşadığı kader, oldukça üzücüdür ve korkunçtur. Dünya’nın başkenti olamaya aday İstanbul’un yaşadığı olumsuzluklar, tarihi, sosyal ve kültürel çehresine de terstir. Stuttgart ise hukukun, sosyal yaşam kurallarının, insan için var olmak ilkesine bağlı kurumların varlığıyla düzenli bir şehir olmuştur.

“Bir Çocuk Hastanesi” adlı on dördüncü bölümde, yazar, Olga adlı bir prensin yaptırdığı hastane hakkındaki gözlemlerini anlatır. Hastane, çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. Oyuncaklar, çocuk parkı ve en önemlisi de tedavisi uzun sürecek çocuklar için yapılan okul, eğitime Avrupalı insanının ne kadar önem verdiğini belgelemektedir. Kurumların böylesine düzenli olması insanların da iyi ve düşünceli olduğunu akla getirir. Ancak yazar okuyucusunun merakına cevap vermekte gecikmez ve metroda yaşadığı bir olayı anlatır. Metroda üç yaşlı kadın ayakta yolculuk eder ve onlara yerini vermeyen 11-12 yaşlarında çocuklar vardır. Kabul edilemez bu durum karşısında şaşkınlık yaşayan yazar, İstanbul’da büyüklerine saygılı çocukları hatırlayarak gururlanır.

“Gömütlük mü, Park mı?” isimli on beşinci bölümde, yazar, Avrupa’daki mezarlıkların parklar kadar dingin ve de hoş görünümlü olduğunu anlatır. Mezarlıklar arasında kolay geçişlerin yapıldığı alanlar vardır. Yazar İstanbul’un 300 yıllık Karacaahmet mezarlığında yol bulmak ve gömütlüklere ulaşmak için yol sıkıntısı çekildiğinden bahseder. Çiçeklerin şiirsel görünümüyle süslenmiş bu mezarlık en azından acılı insanların gözyaşlarını dindirmektedir.

Kitabın on altıncı bölümü “Wilhelma”da, yazar, 1850 yılında Ruttemberg Kralı Wilhelm tarafından yapılan Wilhelma botanik bahçesini tanıtır. Botanik bahçesi,

dünyanın her ikliminden gelen 1000 türden oluşan bitki ve 9000 türden oluşan hayvanı barındırmaktadır. Kocaman çiçekli ortancalar, çeşitli ağaçlar ve hayvanlar cennetin melodisi gibidir. Her türlü bitki ve hayvan hakkında bilimsel bilgilerin verildiği tanıtım yazıları vardır. Avrupa'nın en tanınmış akvaryumuna sahiptir. Yazar, İstanbul'un doğal botanik bahçesi Gülhane Parkı'nı anımsayarak gezisine devam eder.

Kitapta “Kilise, Müzik ve Çocuk” adıyla on yedinci sırada yer alan bölümde, yazar, Stuttgart'a Bir buçuk saat uzaklıktaki Bad Mergentheim ilçesindeki St Johannes Bach'ın Kilisesi'ndeki “Johannes-Passion”unu dinlerken hissettiği duygularını anlatır. Çocukların korada bulunduğu ve kilise gibi bir inanç merkezinde yapılan bu klasik müzik dinletisi İsa'yı, havarisi Judas'ın ele vermesinden, yargılamasından bahseder.

“Mercedes-Benz-Daimler” bölümünde Stuttgart'a bulunan Mercedes marka arabaların bulunduğu bir müze gezisi anlatılır. Değişik modelli arabaların sergilendi müzenin en ilginç yönü, tarihi seyir içerisinde bir çok kişinin kullandığı arabaların da sergilenmesidir. Müze de mercedes adının nasıl markalaştığı bilgisi de verilir.

“Stuttgart'ta Haydın Günleri”, adlı on dokuzuncu bölümde konser izlenimlerini anlatan yazar, uygarlığın en son noktası olarak nitelendirdiği müziği, canlı dinlemenin de bir avantaj olduğunu vurgular. Orkestrayı yöneten şeflerin müzik karşısında adeta bir pantomim sanatçısının kimliğine büründüğünü söyleyen yazar, onları öğretmene benzetir.

Kitapta “Pantomim” başlığıyla yer alan yirminci bölümde, yazar vücut dilinin konuşturulduğu en zor sanat uğraşlarından biri olan pantomim gösterisindedir. Stuttgart Oda Orkestrası eşlinde ünlü pantomimci Alexander Neander ile Wolfram von Bodecker, bir yazarın eserini oluşturmasını canlandırır. Yazar, sunulan gösteriyi kendi dünyasında yaşar ve büyük bir hevesle İstanbul'da da bu gösteriyi görmek ister.

Kitabın yirmi birinci bölümü “Paris'e Doğru”da, adından anlaşılacağı üzere, Paris'e yapılan yolculuk anlatılır. Yazar, keskin gözlemciliğinin ışığı altında, yol boyunca şahit olduğu göz kamaştırıcı doğayı ve kültürel zenginliği okuyucuyla paylaşır. Tarihi varlıkların güzelliği karşısında ve yıllara meydan okuyan görkemiyle hâlâ ayakta durmaları yazarı çok etkiler. “Alsass Lören” bölgesine, “Majino Hattı”na, “Champagne”e, “Napolyon'un anıt mezarı”na ve benzeri yerlere yapılan ziyâretler tarihi bilgiler verilerek anlatılır.

Kitapta ‘‘Panteon’’ adıyla yer alan yirmi ikinci bölümde, yazar, Fransa’ya şan vermiş kişilerin mezarlarının bulunduğu Panteon anıtı hakkındaki izlenimlerini anlatmaktadır. Tarihsel değeri olan anıtın içinde Victor Hugo’nun da mezarı vardır. Büyüklerin mezarlığı olan anıt, Fransız Devrim’i sonrası bu unvanıyla yıllarca ayakta durmaktadır.

‘‘Sainte-Chapelle’’ Gotik mimarinin şaheseri olarak kabul edilen ve 1242-1248 yılları arasında yapılmış olan kilise, Fransa’nın gezilmeye değer yapılarından biridir. Yazarımız kiliseyi gezerken en çok mimarisindeki ince estetik anlayışı hoşuna gider. Bir çok heykelin ve resmin bulunduğu kilisede, mitolojik hayvan figürleriyle daha farklı bir görünümle ziyaretçileri etkiler.

Kitabın yirmi dördüncü bölümü ‘‘Notre Dame’’da, aklılara ilk gelen ünlü eser Notre Dame’ın Kamburu olurken, yazar, bu düşüncüyü onaylayarak gezisine devam eder. Katoliklerin Bakire Meryem’e verdikleri unvan olan Notre Dame, olağanüstü bir yapı olup, dantel gibi işlenmiş mimari görünümüyle, taşın estetize edilebilirliğinin en sağlam kanıtıdır. Duvarlarında bir çok bedenin fırladığı, taş oymacılığının en güzel yapıtıdır. Yazarın ayın sırasında gözlemlediği bu görüntüler, ilâhilerin okunmasıyla devam eder. Eşinin ilâhileri Türkçe’ye çevirmesi ayrı bir duyarlılık olur, yazar için.

Kitapta, ‘‘Paris’in Sokakları’’ isimli yirmi beşinci bölümde, yazar, Paris Sokaklarında, değişik insan çehrelerine rastlarken, bir Türk’e rastlamanın mutluluğunu yaşar. Ulus olarak yardım sever olmamız uzak memleketlerde de kendini gösterir. Fransa’nın sokaklarındaki temizlik anlayışına da dikkatleri çeker. Dünyanın en gelişmiş kanalizasyon kenti olan Paris, bazı sokaklarıyla hiç de temiz değildir.

Kitapta Paris’in sembolü olan ‘‘Eiffel Kulesi’’ne yapılan ziyaret, oldukça etkileyicidir. 1889 yılında İnşaat Mühendisi Güstave Eiffel’in yaptığı kule, tamamiyle metal olup 300 metre yüksekliğindedir. Eiffel çevresindeki yapılarla oldukça uyumludur. Yazar, aşığı olduğu İstanbul’u bir kez daha anmaktan kendini alamaz ve Galata Kulesiyle Eiffel’i karşılaştırarak, tarihi bilgiler vererek gezisine devam eder.

Kitapta, ‘‘Louvre’’ adıyla yer alan son bölümde, yazar, ulusal müze olan Louvre’yi gezer ve okuyucuya izlenimlerini aktarır. Müzedeki tarihi eserler ve sanat yapıtları ölümsüzlüklerini çağlar sonrasında dahi insanlarla yaşamaktadır. ‘‘Napoleon’’ tablosu, ‘‘Mona Lisa’’ tablosu müzede sergilenen birkaç eserden biridir. Yazar, Türk ve

yabancı ressamilar hakkında geniş bilgiler vererek, sanata duyduğu aşkı dile getirir. Yazar, Avrupa kentlerini gezmesine rağmen gönlünde yatan tek şehir İstanbul'dur. İstanbul'a döneceği günü sabırsızlıkla bekler ve Paris'e, Stuttgart'a vedasıyla eser sonlanır.

2. Belgesel Anlatıları:

CENNET'TE BİR MEVSİM

Cumhuriyet Türkiye'sini, çağdaş uygarlık düzeyinin en parlak noktasında görmek isteyen ve bu uğurda, bir Cumhuriyet kadını olabilme mücadelesi veren Serhat Kestel, eserinde, ‘‘Cennet’’i dünyada var edebilme inancını güçlendirmektedir. Eser ilk kez 1988 yılında, Kurtiş Matbaası tarafından basılmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

Bir Eylül ayında üç haftalık gezisinde yazar, doğanın cennetten bir köşesi olan Yalova Termal Kaplıcaları hakkındaki izlenimlerini anlatır. Belgesel anlatı türünde kaleme alınmış olan eser, tarihi şahsiyetlerin kişiliğini de gözler önüne serer. Cumhuriyet'in ve yeniliklerin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün varlığını eserin her karesinde izleme imkânı yaratan yazar, Atatürk'le birebir karşılaşmış ve konuşmuş kişilerin ağzından O'nu anlatır.

M.Ö. 2000 yılında bir yer sarsıntısı sonucu oluşan Yalova Kaplıcaları, Romalılar devrinde keşfedilmiştir. Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde de insanlara şifa veren kaplıcalar, doğa harikası olarak nefes almaya devam eder. Atatürk'ün 1926 yılındaki ilk ziyaretiyle daha güzel ve daha modern bir görünüme sahip olur. ‘‘Atatürk Köşkü’’ adıyla anılan yapı da bu tarihte, 38 gün gibi kısa bir zaman diliminde inşa edilir ve tamamlanır. Temelinin ilk atılışıyla beraber güzel anılara da sahiplik edecek olan köşk; ‘‘Yürüyen Köşk’’ adıyla da anılmaktadır:

‘‘- Devlet Ziraî Araştırma Enstitüsü (Türkiye’de ilk) ve Mühendislik Fakültesi görevlileri buraya geliyorlar. Atatürk:

- Bu inşaatçıların marifetlerini görelim: Buraya bir araştırma köşkü yapılsın. Diyor. Sonra gelip bakıyor. Köşk için orada bir ağacın kesilmesi söz konusu.

- Temel iyi, diyor Atatürk, ama bu ağacı keserseniz bu fakülteyi kapatırım.

Görevlilerin çaresiz suskunlukları karşısında:

- Bu temel kaysın!Diyor, her zamanki gibi kısa ve kesin. Ve temeli kaydırıyorlar. Ağaç kesilmiyor. Böylece binanın adı ‘‘Yürüyen Köşk’’ olarak kalıyor.’’⁹

Doğanın, en güzel görünümünü hiçbir cimrilikten kaçınmadan insanlara bahsettiği Yalova Termalleri, değişik ve birbirinden güzel bitki türleriyle de bir botanik

⁹ Serhat KESTEL, *Cennette Bir Mevsim*, Kurtiş Matbaası, 1988, s.168

bahçesinden farklı değildir. Her çiçeğin gelişimini yakından takip eden ve onların güzelliğine güzellik katan emektar Bahçıvan Fehmi Bey'in, ince ve sağduyulu yaradılışına uygun olarak tanıttığı bitki türleri, canlı tasvirlerle okuyucunun gözünde canlanıverir. Atatürk'ün çok sevdiği, kırmızı ve beyaz çiçekleri olan "Puansetya", renkleriyle adeta bayrağımızı sembol eder. Adı o dönemden itibaren "Atatürk Çiçeği" olarak kalır ve sevilir.

Eserde, Türk toplumunun değişik çehrelerini, sosyal yaşamın eşitsizliğini, kötünün iyi karşısındaki acizliğini, varlıkların yoksula hükmünü canlı tasvirlerle gözlemlemekteyiz. Yazar, eleştirel üslûbunun sert darbeleriyle anlattığı bu olumsuzlukları, gözlemleriyle belgeler:

Akşam yemeğinde hanımlar defileye çıkar gibi. Değişik, pahalı ve ilginç giyinmek... Bu üçü birleştirdi mi mutlu kadın tiplerinden, genellikle. Saçlar yapılmış, türlü boyalar çalınmış yüzlere. Takıp takıştırılmış, çoğunluk sahibisinden. Böylece büyümüş hanımlar, bir güven, bir gurur içinde. Hele kocalarının cüzdaneleri kabarık olanlar daha yukardan bakarak geçiyorlar, salondan salona...¹⁰

Yalova Kaplıcaları, cennetin yeryüzünde yaşayan en güzel parçalarındandır. İnsanların içerisinde huzur, rahatlık ve şifa bulunduğu kaplıcalar, tarihin izlerini yıllardır taşımaktan da yorulmamıştır:

(...) Kaplıcaların bulunuşu Romalılar devrine rastlıyor. IV. yy'da Büyük Kostantin tarafında kurulan bu bölgede ilk önce saraylar, kilise ve hastane yapılmış, Jüstinyen devrinde kuruluşlar genişletilerek Termal bir dinlenme yeri durumuna getirilmiştir. İstanbul Tekfurunun kızı Eleni, Justen ile karısı Sofia, Kostantin'in annesi İmparatoriçe Helen, Teodora burada tedavi görmüşler ve şifa bulmuşlardır.

Osmanlılar zamanında da, Sultan Osman, Sultan Orhan, Sultan Hamit, Sultan Mecit tarafından restore edilmiştir. Sultan Mecit'in annesi de burada şifa bulmuştur.¹¹

Türkiye'mizin her köşesi gezilmeye ve görülmeye değer güzelliklerle kaplı. Doğasıyla, tarihiyle ve en önemlisi de insanıyla rengarenk taşlarla örülü mozaik gibidir. Yazar, gezisini devam ettirirken, gördüğü her değerli unsuru anlatmaktan çekinmez:

Yağmuru, çamuru, tozu, türlü türlü döküntüsü ile doğa yüzyıllardan beri, kirlenmemiş hiç!

Bu topraklar Veysel'i söyletmiş, Veysel beni söyletiyor:

¹⁰ KESTEL, *Cennette Bir Mevsim*, s.17

¹¹ KESTEL, *Cennette Bir Mevsim*, s.144

Bütün kusurumu toprak gizliyor

Merhem çalıp yaralarım düzlüyor

Kolun açmış yollarımı gözlüyor

Benim sadık yârim kara topraktır.¹²

“Doğuya bakıyordu benim odam. İlerlerde sisli tepeler... Hemen solumda çam, mazı ve başka ağaçlardan oluşan ormanın başlangıcı ile burun burunayım. Şifalı kaynak sularıyla beslenen dinç ağaçlar.”¹³

Yazar, gezip gördüğü mekânları canlı tasvirlerle anlatır. Bazen bir ağaç altında, bazen bir otel penceresinde ve bazen de bir koltuk köşesinden seslenir, okuyucuya. Hep bir kaygı taşır yüreği. Kaygısı doğanın insanlık için varolabilmesindeki savaşında yenik düşeceği korkusudur. Bu yüzden de çoğu zama insanları yargılar.

Duyduğu özlem; tarihin kanatlarında yol alan bir doğa harikasını (Yalova Kaplıcalarını ve Termal Oteli) Atatürk’ün yapılandırdığı görünümüne kavuşturmuştur.

¹² KESTEL, *Cennette Bir Mevsim*, s.121

¹³ KESTEL, *Cennette Bir Mevsim*, s.141

d. Şiirleri

Yazarın yayımlanmış tek şiir kitabı '*Yaşamdan Damlalar*'dır. Eser 7 Renk Kitaplığı Yayınları tarafından Ocak 2007'de basılmıştır. Eserde toplam yüz kırk dokuz şiir vardır.

Şiirlerinin konuları genelde; aşk, sevgi, yalnızlık, yaşam ve kadındır. Şiirlerinde tema olarak ise insan sevgisi ve insanın özünü teşkil eden güzellikleri anlatır. Şiirlerinin konusuyla paralellik gösteren ana düşünce, toplumsal ve bireysel çatışmaların odağındaki ismin insan olduğunu ortaya koyar. Öğreticilik vasfını elden bırakmayan yazar, insanlığın bitmez tükenmez sevgi savaşı içerisinde, hem doğa hem sanat hem de bilim gibi kavramların varlığını insana bağlar. Güzelliğe ulaşmanın yollarını mısralara dökerken gerçekçilik ögesi takip ettiği asıl unsurdur.

Şiirindeki temanın izleğini kanıtlar niteliğinde, kişiler ve kahramanlara hitaben kaleme aldığı şiirler oldukça fazladır. Atatürk'e, Nazım Hikmet'e, Cahit Sıtkı Tarancı ve Zeki Müren'e yazdığı şiirler hem düşünce dünyasına hem de duygusal dünyaya seslenen şiirlerdir. Diğer bir farklı yaklaşım olarak yazar, romanları için de şiirler yazmıştır. Romanlarının konusunu özetler nitelikte olan bu şiirleri, oldukça gerçekçi bir çizgiyle düşünceleri ve duyguları yansıtır.

Yazar, şiirlerini serbest nazımla yazmıştır. Serbest nazım şeklinin sınırlarını çoğu zaman zorlar ve şiirlerinde nesre yakın bir anlatım sergiler. Duygu yoğunluğunun yaşandığı şiirlerinde, her türlü sevgi çeşitliliğini gözlemlemek mümkündür. Anneye, sanatçıya, ülkeye, doğaya, aşka...vb. kavramlara duyulan sevgi somut imgelerle şiirlerinde can bulur. Bunun yanı sıra yazarın, fikrî duyarlılıkla yaklaştığı sosyal içerikli temalara şiirlerinde yer verdiğini gözlemleriz.

Bir şiir kitabında sıklıkla karşılaşılmayacak bir farklılığa imza atan Kestel, eserinde, kendisine ait olan ve Hikmet Ulusoy'un "*Zamanın Eskitemediği En Güzel Sözler*" isimli eserine giren özlü ve güzel sözlerine de yer vermiştir. Kitabın değişik sayfalarında yer alan bu sözler, son sayfalarda özel bir bölüm oluşturularak sunulmuştur. Hayatın her safhasına hitap eden bu sözler, mesaj niteliğinde özlü ifâdelerdir.

Eserde iki şiir haricinde tüm şiirler yazar tarafından kaleme alınmıştır. O iki şiir ise kızının yazar için yazdığı şiirlerdir.

II. BÖLÜM: METİN TAHLİLLERİ

I. SERHAT KESTEL'İN HİKÂYE ve ROMANLARI

A. Hikâyeler:

ÜÇÜNCÜ SES

“Üçüncü Ses” on altı hikâyeden oluşan bir kitaptır. İlk kez Minnetoğlu Yayınevi tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

Eserde yer alan hikâyeler şunlardır: “Haşhaş”, “Makas ve İnsan”, “Yalnız Adam”, “Ayna”, “Bulut, Savaş ve Piçler”, “Ünlü Olmak”, “Kitapçı İrfan Üntoplar”, “Yazar Öfkesi”, “554 HL’ye Mektuplar”, “Kakaki ile Kofi”, “Kaplumbağalar Cenneti”, “Kırmızı Kemer”, “Ahmet Beyler’e Mektup”, “Neden Öldü?”, “Sevgilim Hans”, “Selim Uyanık ve Konukları”.

HAŞHAŞ

ÖZET:

“Haşhaş” adlı hikâyede, Alican isimli öğrencinin haşhaş konulu bir ödev hazırlarken yaşadıkları anlatılır. 1971-1972 yıllarında, Amerika Türkiye’deki haşhaş ekimini yasaklatır. Afyon’daki halkın büyük bir çoğunluğunun da geçim kaynağı haşhaştır. Afyon Lisesi son sınıf öğrencisi Alican için de bu yasak çok üzücü bir durumdur.

Öğretmeni politik söylemlerden uzak durarak bu konu üzerine bir ödev hazırlamasını ister. Ödevi için ansiklopedilere gömülerek sıkı bir araştırma yapan Alican, bir yandan da bu yasağın neden geldiğine cevap bulmak ister. Haşhaşın uyuşturucu madde olarak da kullanıldığını öğrenir. Ama bunda haşhaşın hiçbir suçu olmadığını düşünür. Onu suçlu haline getiren insanlardır. Alican için haşhaş, köyünde annesinin taze ev ekmeğinin üzerine sürdüğü ezmedir. Ödevini hazırlarken kafası çok karışır. İşin içinden çıkmayacağını anlayınca da öğretmenine, ödev olarak annesinin yaptığı haşhaşlı ekmeği götür.

Öğretmeni ödevini beğenir ve ekmeği öğrencileriyle paylaşarak hikâye sona erer.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Haşhaş’, ‘Üçüncü Ses’ adlı hikâye kitabının ilk öyküsüdür. İlk kez Minnetoğlu Yayınevi tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Hikâye, 2000 yılında ‘Kurşun Kalem’ adlı hikâye kitabı içerisinde yer alır ve , ‘Kaynak Yayınları’na yayımlanır.

b-Konu:

Hikâyede, Afyon lisesi son sınıf öğrencilerinden Alican adlı gencin, “haşhaş” konulu ödev hazırlarken, yaşadıkları anlatılmaktadır. 1971-1972 yıllarında Afyon’da yetiştirilmesi yasaklanan haşhaşın, uyuşturucu madde olarak kullanıldığını öğrenen Alican’ın, haşhaşın böylesine kötü amaçlara alet edilmesini eleştirmesi konu edilir.

c- Olaylar Örgüsü:

“Haşhaş”ta olay örgüsü, lise öğrencisi olan Alican’ın, “Haşhaş” konulu ödevini hazırlamak için yaptığı araştırmalarla ilerler. Amerika’nın 1970’li yıllarda Türkiye’de haşhaş üretimini yasaklatması sonucunda, araştırma konusu olarak verilen ödev, asıl vakanın çıkış noktası olur. Üretimini en çok yapıldığı Afyon ilinde başlayan bu yasak, beraberinde bir çok sıkıntıyı getirir. Çünkü halkın büyük bir çoğunluğunun geçim kaynağı haşhaştır. Alican için de bu yasak oldukça düşündürücü bir durumdur. Zararı olmayan bir bitkinin yasaklanması beyinde çelişkiler yaratır. Olaylar, çelişkilere cevap bulma yolunda gelişir ve ilerler.

Hikâyede olay örgüsü tek birimden oluşmaktadır. Ana kahraman Alican’ın, vakanın başlangıç sinyallerini veren ödeviyle, farklı ve de öğretici nitelikteki ansiklopedik bilgiler içeren araştırmasıyla, olay şekillenir. Sosyal, politik ve insanî hâller, karşı duruşlarla anlatılır. Saf ve değer yargıları henüz zedelenmemiş genç bir öğrencinin, haşhaş derken ne anladığı, ödevini somut materyallerle sunmasıyla dile getirilir.

d. Tema

Hikâyedeki tema, insanoğlunun, yararının daha fazla olduğu haşhaş bitkisini, kötü emelleri uğruna zararlı hâle getirmesidir. Haşhaşın, insan sağlığını bozan ve en önemlisi de insanlık onurunu hiçe sayan uyuşturucu gibi acımasız bir maddeye dönüştürülmesinin tek suçlusunun insanlar olduğu, hikâyenin asıl vermek istediği mesajdır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede, olayın akışına tamamen hâkim bir anlatıcı gözlenmektedir. Zaman ve mekânla sınırlı olmayan anlatıcı hâkim bakış açısının genel çizgilerine uygun bir yol takip eder.

Yorgunluk duyar gibiydi, belki sıkıntı. Ödevini oluşturamıyordu bir türlü. Düşünceleri başka konulara, sorunlara dağılıyor. (...)

Anlatıcı, ana kahramanın iç dünyasına girerek, Alican'ın karakteri hakkında ip uçları verir:

Alican üzünlük duydu. Anlamsız. Karışık.¹⁴

Yazar, hikâyede cansız varlıkları konuşurarak olayın canlı bir kimlik kazanmasını sağlamıştır. Anlatıcı da zaman kavramının öncesi ve sonrasıyla sınırlandırılmadığından, bu anlatımda varlıkların sosyal ve kültürel yapılarını da aksettirmekte korkusuzdur:

“Evine geldiğinde, kapıdan girerken daha, kavrulmuş haşhaş ve taze ekmek kokusu gelmişti burnuna. Gülümsedi. Anacığın haşhaşlı ekmek yapıyordu kendisi için. Onun nasırlı sert ellerini öptü. Hemen oracıktaki sedire uzanmıştı ki ne yapacağı geliverdi aklına!..”¹⁵

Anlatıcı, hikâyenin tüm zaman dilimlerine hâkimdir. Tarihin yıl olarak verilmesiyle, inandırıcılık daha da netlik kazanmıştır. Ansiklopedik bilgilerin sunulması da hikâyenin öğretici ve bilgilendirici fonksiyonunu ortaya çıkarır:

¹⁴ Serhat KESTEL, *Üçüncü Ses*, Minnetoğlu Yayınevi, İstanbul 1976, s.13-14

¹⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.15

“1971-1972’lere gelince,ters yönden bir yel esmişti:savuran, koparan, yıkan. Amerika Türkiye’deki haşhaş ekimini yasaklatmıştı çünkü.”¹⁶

“...Yeniden bir girişimle başka bir ansiklopediye uzandı. “H” harfini açtı. “Haşhaş” maddesini okumaya başladı: “Yaprakları almaşık ve düzensiz parçalı bir bitkidir. Tek çiçek açar. Her çiçek uzun bir sapın ucunda bulunur ve büyüktür...”¹⁷

Toplumsal bir çöküntü yaşatan haşhaş yasağı, anlatıcının kişisel düşüncelerinin silahı olur:

“...Perde arkasında bir “süflör” olarak! Sahnedekiler ise, yasaklama kararını, Türk ulusunun insancıl sorunlarına karşı yükümlülüğünü gösterir bir belge diye üstelik öven, o zamanki devlet büyüklerimizdi!...”¹⁸

b. Anlatım Tekniği:

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, Alican etrafında gelişen olay, tek bir zincir halinde nakledilir. Vaka, merkezi şahsın yaşamından bir kesiti içerir. Alican’ın düşüncelerini net ve de dolaysız sunulmasında araç olan haşhaş, bir ülkenin sosyal yaşam koşullarını yansıtırken de nesnel bir kimlik kazanır.

Hikâyede olaylar belirli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Merkezi figürün, lise dönemini kapsayan vaka, kronolojik olarak ilerler. Anlatıcı olayı naklederken, şahısların tecrübelerinden yararlanır. Hikâyeye, klâsik vaka tertibinin tüm unsurlarını içinde barındırmaktadır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyeye, yaptırım gücünü başka ülkeler üzerinde kuran Amerika’nın, haşhaş ekimini Türkiye’de yasaklatmasıyla başlayan sıkıntılı günlerin doğuşunu anlatarak başlar. Afyon gibi geçim kaynağını haşhaş üzerine kuran illerde kötü etkiler yaratan yasak, sosyal, ekonomik ve siyasî çatışmaların doğuşuna da zemin hazırlar.

Merkezi şahsın, karşı çıktığı yasak; insanların iyi ve kötüyü algılamalarına rağmen kötüye yönelişlerinin tek açıklamasının çıkar çatışması olduğudur. Alican bu

¹⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.10

¹⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.13

¹⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.10

durum karşısında haşhaşı uyuşturucu olarak kullanan insanlarda suçu bulur. Annesinin köy ekmeği üzerine sürdüğü haşhaş onun için suçlu değildir. Hikâye boyunca sergilenen çatışma yasakların merkezinde bulunan insanlardır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurları

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, şahıs kadrosu çok kalabalık değildir. Vakanın çıkış noktasını sağlayan öğretmen ve ana kahraman Alican etrafında gelişen olaylar, hikâyenin resmini belirlemektedir. Cansız varlık olarak nitelendirdiğimiz haşhaş ise dekoratif unsur olarak yer alsada da merkezi karakterin düşüncesinin oluşmasında baş rol oynamaktadır.

Alican: Afyon Lisesinde son sınıf öğrencisi olan Alican, yatılı okumaktadır. Haşhaş tarlalarında küçüklüğü geçen Alican'ın, yaşam serüveni de köyünde başlamıştır. Alican'ın en karakteristik özelliği araştırmacı olmasıdır. Düşüncelerine netlik kazandırmadaki başarısıdır. Gözlemciliği bu özelliğinin ortaya çıkmasında en önemli unsurdur:

Oysa haşhaş tarlasında doğmuştu.

Yatılıydı Alican. Hafta sonlarını ipe çekerdi: Köyüne gidip taze ev ekmeğinin üzerine, kavrulmuş ve iki taş arasında yağı çıkana dek sürtülmüş haşhaş ezmesini çalıp mis gibi koka koka yemek için.

Alican, hafta sonu okuldan çıkar çıkmaz il kitaplığına gitti. Ansiklopedileri karıştırmaya başladı.¹⁹

Diğerleri: Haşhaş, hikâyeye ad olan bitki, Alican'ın içsel konuşmalarına neden olan canlı bir karakterdir. Uyuşturucu gibi bir maddeye dönüşmesinde suçu olmadığını her seferinde dile getiren bitki, insanî vasıflar yüklenilerek yaratılmış bir karakterdir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise: Alican'ın öğretmeni, Alican'ın köyde yaşayan annesi. Olayların seyrinde rol almamışlardır.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanının tarihi 1971-1972 yıllarıdır. Bu tarihler arasında Amerika Türkiye'ye haşhaş ekimini yasaklatmıştır. Bu sürecin politik bir süreç olduğunu hikâyenin çeşitli bölümlerinden anlamaktayız. Sosyal ve de ekonomik

¹⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.9-10

sıkıntılıların doğuşuna neden olan bu yasak 1974 yılında ortadan kalkmıştır. Hikâyenin anlatma zamanı 1974 yılıdır.

c. Mekân

Hikâyede, olayın geçtiği yer Afyon ilidir. 1970’li yılların Türkiye’inde yasaklarla mücadele eden insanların, haşhaş denildiğinde mekân olarak işaret edecekleri şehrimiz Afyon’dur. Ana karakterin öğrenci kimliğiyle nefes aldığı yer ise bu şehrin güzel ve de tarihî okulu Afyon Lisesidir:

“Afyon Lisesi son sınıf öğrencilerinden Alican, konferansı için “haşhaş” konusunu seçmişti.”²⁰

Lisede ders gördüğü sınıfı, çocukluk yıllarını geçirdiği köyü, mahallesi satırlarda isim olarak yer alır. Haşhaş tarlaları ise temaya kaynaklık ettiğinden canlı olarak sunulur. Araştırmasını yaptığı kütüphane de hikâyenin vazgeçilmez mekânlarından.

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, anlaşılır ve sâde bir dil kullanılmıştır. Konuşma dilinin tüm unsurlarını içinde barındıran hikâye, yalın söyleyişlerin varlığıyla da duru bir anlatıma bürünmüştür:

“Ya koskoca çocukken, mahalle arkadaşlarıyla, kuruyan kapsülleri kırıp içerisindeki haşhaş tohumlarını ağızlarına boşaltıp da sakız gibi çiğneye çiğneye süt çıkarma yarışları!”²¹

Yazar, nesnelerin özelliklerini daha belirgin kılmak için sık sık betimleme yapmıştır:

“...Haşhaşın çiçekleri döküldükten sonra, meyvalar henüz yeşilken ortası çepeçevre kesilirdi. Kabuktaki borulardan süt gibi beyaz yapışkan bir madde sızar, ama dışarı çıkar çıkmaz sararır, koyulaşır, kahverengi sakız haline gelirdi...”²²

²⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.9

²¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.9

²² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.11

Hikâyede en belirgin özellik haşhaş bitkisinin konuşturulmasıdır. İnsanî özelliklerin yüklenildiği bitki, düşüncelerini eleştirel bir üslûpla okuyucuyla paylaşır. Sosyal ve de ekonomik çarpıklıkların doğuşuna neden olan yasak, sadece insanları etkilememiştir. Yazar en çok zarar görenin haşhaş olduğunu, onun dilinden aktarır:

“- Ya diyordu, gördün mü bak? Ben suçlanıyorum bir de! Gerçek suç insanoğlunun zarara eğiliminde. Bir maddeyi, bir buluşu iyiye yaratan aklınızın, onu kötüye kullanmayı engelleyememesi çok şaşılacak şeydir.”²³

Dilde, devrik ve kısa cümleler oldukça fazladır:

“Ödevini oluşturamıyordu bir türlü.”

“Alican sıkıntı içinde kapattı ansiklopediyi.”²⁴

²³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.14

²⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.13-14

MAKAS ve İNSAN

ÖZET:

“Makas ve İnsan” isimli ikinci hikâyede, makas tamircisi Fikri Usta’nın makaslara olan bağlılığı ve insanların onların değerini bilmeyip hor kullanmalarını eleştirmesi anlatılır. Fikri Usta’ya onarılmak için gelen makaslar dillenir ve ona düştükleri durumlardan bahsederler. Eski zamanlardaki insanların makasları daha özenli kullandıklarını söylerler. Ancak yıllar sonrasında kâğıt, karton derken tel kesmeğe başlarlar. Böylesine özensizlikler onları kullanılmaz hâle getirir. Yeni makaslar onların yerini alır. Bu durum da Fikri Usta gibi makas tamircilerinin neslini tüketir. Mesleklerini yaşatmaz. İyi bir makas nasıl olmalı sorusuna cevap arayan bir müşterisiyle düşüncelerini paylaşarak hikâye biter.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Üçüncü Ses’ kitabının ikinci hikâyesi olan ‘Makas ve İnsan, ilk olarak 1976’da Minnetoğlu Yayınevinden okuyucularla buluşur. Hikâye daha sonra 2000 yılında ‘Kaynak Yayınları’ tarafından, yazarın ikinci öykü kitabı ‘Kurşun Kalem’de yayınlanır.

b. Konu:

Hikâyede, makas tamircisi Fikri Usta’nın makaslara olan bağlılığı ve insanların onların değerini bilmeyip hor kullanmalarını eleştirmesi anlatılır.

c. Olaylar Örgüsü:

‘Makas ve İnsan’da, olay örgüsü, makas tamircisi Fikri Usta’nın, mesleğine duyduğu sevgisini dükkânına gelen her müşterisine hissettirmesiyle ilerler. İşini çok iyi bilen ve bu konuda hiç taviz vermeyen usta, mesleğinin eskisi kadar değer görmemesi karşısında üzüntülüdür. İnsanların makasları hor kullanmaları, makaslar zarar gördüğünde bir kenara atmaları ve yerine yenilerini almalarının çok da doğru olmadığını düşünür. Böyle olunca da makas tamircilerinin de sayısının azaldığının diler getirir.

Hikâyedeki olay, kötü bir durumun tespiti etrafında gelişir. Cansız bir varlık olan makas, insanoğlunun işlerini kolaylaştıran bir araçtır. Olayın tek bir birim üzerine

kurulduğu hikâyede, Fikri Usta'nın müşterilerine makasların değerini anlatmasıyla ilerler.

d. Tema:

Hikâyedeki tema, insanların, varlığıyla büyük bir kolaylığa ulaştığı makas gibi bir âleti hor kullanmalarının yanlış olduğu düşüncesi üzerine kurulmuştur. İnsanların, bilgi sahibi olmadan başkalarının işi hakkında yorum yapmalarının çok da ahlâkî olmadığı hikâyede verilmek istenen diğer bir mesajdır.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede, olayların tüm izleğini bilen bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız.. Hâkim bakış açısının genel çizgilerine uygun olarak hareket eden anlatıcı zaman, mekân ve şahıslar hususunda en küçük bilgiye sahiptir.

Çoğu zaman kahramanların bilinçaltına girerek onların düşüncelerini okuyucuya nakleder. Anlatıcı, zamanın koşullarını dile getirirken eleştiri gözlüklerini takmaktan çekinmez:

Fikri Usta iş başında konuşmaktan hoşlanmazdı, hiç. Ama adamın sorması, bekleyişten gelen gevezelik değildi.

Zayıf, sarı yüzlü genç adam, makas deyip önemsemediğimiz küçük bir aletin bilenmesi işinin bile ne çok alet ve özen gerektirdiğini görerek şaşırıyordu.

İş başında o sinirli, titiz hatta ters adam sohbet sırasında ne kadar başkalaşmıştı. Yumuşak, içli bir adam oluvermişti.

...Hoşlanmıştı genç adamdan. Saçları kısa, favorisiz. Duruşu saygılı. Fikri Usta'nın canını en çok sıkan gençlerin saygısızlıklarıydı.²⁵

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, olay ana kahraman Fikri Usta etrafında gelişir. Vaka, belirli bir zaman diliminde geçer ve tek bir zincir hâlinde nakledilir. Merkezi şahsın geçmiş yaşantısı göz

²⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.20-21

önünde tutularak, işindeki bir günü anlatılır. Fikri Usta'nın mesleği ile ilgili küçük ve de önemli detayların sunulduğu anlatıda, asıl vakanın çıkışına kaynaklık eden 'makas'la da söyleşiler yapılır.

Geniş bir zaman dilimini kapsamayan hikâyede vaka, kronolojik olarak ilerler. Geçmişe yönelişler ise anılarla sağlanır. Anlatıcı, düşüncelerinde müdahaleci bir kimliğe sahiptir. Hikâye, klâsik vaka tertibinin tüm unsurlarını içinde barındırmaktadır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, iyilik bilmez kişilerin ev araçlarını kötüye kullanmalarını anlatılır. Makas gibi insanın bir çok işini yapan aletler, çoğu zaman hor kullanılmıştır. Asıl vakanın seyri de iyilik bilenler ve bilmeyenlerin çatışmasıyla ilerler. Bir mesleğin (makas tamirciliği) dahi yok olmasına neden olan bilinçsizlik, sosyal bir olgunun doğuşuna da zemin hazırlar.

İnsanlar, tamiri mümkün olan bazı araçları tamir ettirmektense yenilerini almayı tercih ederler. Fikri Usta gibi tamirciler de bu düşünceye sahip olan insanların tam karşısında yer alır. Araçlar insanlar gibidir. Onların da canı vardır ve kollanmaya, korunmaya onların da ihtiyacı vardır. Hikâyede, bu düşünceyi yok sayanların düşünceleri eleştirilir.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, vakanın seyrinde rol alan şahıslar olaya tanıklık edecek sayıdadır. Ana kahraman Fikri Usta'yla birebir soluk alan, aynı mekânı paylaşan makas, insanî vasıflar yüklenilerek oluşturulmuş bir karakterdir.

Fikri Usta: Yıllardır İstanbul'da yaşayan ve makas tamircisi olan Fikri Usta, işinde çok başarılıdır. Konuşmayı çok sevmeyen, işine aşırı özen gösteren ve oldukça işinde titiz olan sayılı tamircilerdendir:

“Fikri Usta iş başında konuşmaktan hoşlanmazdı.”²⁶

²⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.20

İşini çok iyi bildiğinden kimseye laf söyletmezdi. Makaslara olan tutkunluğu ise ayrı bir duyguydu. Onları çok sever ve onlarla arkadaş gibi sohbet dahi eder, dertlerini dinlerdi:

“Kesin konuşuyordu Fikri Usta. Tartışmasız.”

“Makas söylüyordu oysa. Bir anda anlatıvermişti serüvenini: -...Büyükanne öldükten sonra, hele parlak beyaz makasla çıkınca, görünüşüm de kaba olduğu için gözden düştüm.”²⁷

Usta, toplumda varolan çarpıklıklara karşı duyarlıdır ve korkusuzca eleştirmekten çekinmeyen bir karaktere sahiptir:

“-Dönüşün, trolleybüste, erkek kadına sarkıntılık etmiş!... Ortalığın durumu böyle... Sokağa çıkmağa nefret etmişim erkek olduğum halde...Yani şimdi gençlerin yüzüne bakmak istemiyorum. Saygısızlık almış yürümüş...”²⁸

Diğerleri: Makas, Fikri Ustaya tamir için gelir. Hayatı hakkında ona bazı anılarını anlatır. Eskiden çok değer gördüğünü ancak daha sonraları hor kullanıldığından bahseder. Diğer makasların sözcüsüdür sanki. İkinci müşterisi, sarışın saygılı bir beydir. Makasını tamir ettirirken bir yandan da Fikri Usta’yı izler ve onun işi hakkında yeni şeyler öğrenir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise: Dükkana ilk gelen erkek müşteri. Olayın seyrinde rol almamıştır.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanı net bir tarihle belirtilmemiştir. Ancak ana kahramanın ağzından olayların hangi dönemde geçtiğini anlamaktayız. Sıkı yönetimin uygulandığı 1972 yılı vaka zamanının geçtiği dönemdir.

c. Mekân

Hikâyede, vakanın cereyan ettiği yer İstanbul’da bir makas tamirhanesidir. Yıllardır bu işi yapan Fikri Usta’nın küçük dükkânı, ayakta durma mücadelesi veren iki iş yerinden biridir. Çeşitli tamir aletlerinin bulunduğu dükkân, müşterilerin ustayla sohbet ettiği mekân olarak da yer alır.

²⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.16-17

²⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.21

Şahıslar arsında gerçekleşen sohbetlerde, bazı mekânlar sadece isim olara geçer.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, anlaşılır ve yalın bir dil kullanılmıştır. Cümleler oldukça kısa ve nettir. Konuşma dilinin akıcılığına yönlendiren devrik cümle kullanımı oldukça fazladır:

“Fikri Usta gene bir baktı adama.”

“- Rahmetli büyükanne bilirdi değerimi.”²⁹

Hikâyede, makas tamirciliğinin inceliklerinden bahsedilirken, mesleğe ait terimler anlatımda geçer:

“...kılağısı...”³⁰

“...mengene...”³¹

Diyaloglar anlatımın akıcılığını güçlendirmiştir:

“- Acaba, dedi, öğrenebilir miyim? İyi makas nasıl olur?”

“- Çelik olacak, aşınmış olmayacak...”³²

Anlatıcı, makas tamircilerinin neslinin tükendiğini anlatır. Bu eleştirel bir üslûpla okuyucuya yansıtılır:

“- (...)Bir bencillik sarmış gençleri. Saygıyı bile, önce kendilerine karşı duyuyorlar. Neden böyle? Ne yapmalı?”³³

²⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.16-17

³⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.20

³¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.22

³² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s. 23

³³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.22

YALNIZ ADAM

ÖZET:

Kitapta ‘‘Yalnız Adam’’ adı ile yer alan üçüncü hikâyede, yalnızlığın insanın varlığına aykırı bir yaşam biçimi olduğunu düşünen bir adamın ruh hâli anlatılır. Hikâyenin adından da anlaşılacağı gibi Yalnız Adam, tek başına yaşadığı bakımsız odada, yalnızlık korkusu yaşar. Çevresinde kimsenin olmaması onun için yabansı ve de acı verici bir durumdur. Odasında bulunan, örümcek, kertenkele ve de fare gibi hayvanlar yalnız adamın yaşamı hakkında yorumlar yaparlar ve insanların kendilerine acımasızca davranışlarını eleştirirler. Odasında bu canlıları gören adam, yalnız olmadığı kanısına varır. İçine huzur dolar ve hikâye sona erer.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Yalnız Adam’, ‘Üçüncü Ses’ kitabının üçüncü öyküsüdür. Minnetoğlu Yayınevi tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyede, yalnız yaşamının insan tabiatına aykırı olduğunu düşünen ve yalnızlıktan korkan bir adamın ruh hâli anlatılır.

c- Olaylar Örgüsü:

Yalnız Adam’’da olay örgüsü, yalnızlığın iyi ve kötü yanlarını karşılaştırmalar yaparak tartan bir adamın iç hesaplaşmalarıyla ilerler. Küçük ve de bakımsız bir odaya yerleşen yalnız adam, yalnız kalmanın ürperticiliğini yüreğinde hisseder. İnsanı karanlıklara sürükleyen yalnızlık, yaşanılması zor bir olgudur. Olay, bu tema noktasında gelişir.

Tek bir zincir halkası etrafında gelişen olay, bir odayı değişik türden hayvanlarla paylaştığını gören adamın mutluluğuyla biter.

d. Tema:

Hikâyede, yalnız yaşamının insan tabiatına aykırı bir yaşam biçimi olduğu mesajı verilmektedir. Tanrı gibi olabilme yolunda yalnızlığı seçmek ise sadece insanlığın karanlığa doğru yol alışıdır, görüşü de hikâyenin diğer yüzüdür.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Anlatımda, olayların akışına tamamen hâkim bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız. Mekânla ve zamanla sınırlı olmayan anlatıcı, olayların geçmişini ve şahısların bilinçaltını yansıtan bir ayna gibidir:

“Aynı zamanda Tanrı gibi olmanın özenmeye değmezliğini sezdi. Ne övünç, ne de mut vardı bunda.”³⁴

Anlatıcı hikâyede , yazarın dilini kullanarak değişik varlıkları ve mekânla ilgili hususiyetleri okuyucunun dikkatine sunar:

“Adam, arkasında kalan kapının üzerinde, ağının kuytusuna çekilmiş av bekleyen örümceği görmemişti. Örümcek ise onu görüyor, düşüncelerini izliyordu.”³⁵

“Küçük, boyaları bozuk, eşyası az bir odada. Yapayalnız.”³⁶

Anlatıcı eserin merkezindedir. Anlattıklarını o, kimden , nasıl, nereden öğrendiğini söylemek kaygısı taşımaz. Kimi zaman anlatıcı insan olmayan bir varlığın bilinçaltında varlığını gösterir:

Ama, ailenin en akıllısı olduğu halde o bile anlayamıyordu insanları. Zararından çok görünüşünden ürküyorlardı farelerin.

(...)

Adamın odaya girmesiyle pencere pervazının altına kaçan küçük kertenkele kımıldadı, bir. Korkacak şey olmadığına güven getirince pervazın üzerine çıktı.³⁷

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, tüm olaylar ana kahraman Yalnız Adam etrafında gelişir. Vaka , tek bir zincir hâlinde nakledilir. Merkezi şahsın belirli bir zaman diliminde yaşadıkları

³⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.24

³⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.25

³⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.24

³⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.26

anlatılır. Yazarın dilini kullanarak, anlatıcının naklettiği vaka, yalnızlığın panoramasıdır. Bir oda içerisinde yaşanan olay, en küçük ayrıntısına kadar anlatılır.

Hikâye, klâsik vaka tertibinin tüm unsurlarını içinde barındırır. Vaka kronolojik olarak ilerler.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, bilinçaltının çıkmazları üzerine kurulmuştur. Bir adamın bilinçaltıyla girdiği duygusal çatışmaların kurgusu anlatılır. Ruhunun değişimler gösterdiği an, düşünceleriyle çatışan yalnız adam, bazen bir Tanrı'nın yalnızlığına sığınmak ister, bazen ise yalnızlığı hayatından söküp atmak ister. Yaşadığı mekânın böylesine çatışmalara elverişli olması da onu çok etkiler.

Sesiz ve bakımsız bir odanın karabasan gibi üstüne çökmesi, yalnızlığını tüm bedeninde hissetmesine neden olur. Ancak başka türden canlılarla-fare, örümcek v.b.- aynı odayı paylaştığının farkına varınca yalnızlığını unuttur.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, şahıs kadrosu ana kahraman ve onun etrafında insanî bazı özellikler yüklenilmiş varlıklarla sınırlandırılmıştır. Antlîmda verilmek istenen temanın özüne uygun olarak yaratılmış olan şahıslar, olayın akışında büyük rol oynarlar.

Yalnız Adam: Hikâyenin merkezî şahsı olan Yalnız Adam, küçük ve de bakımsız bir oda da yeni yaşamına başlar. Ruh hâlinin karakteristik özelliklerine göre değişimler yaşayan Yalnız Adam, bilinçaltıyla sürekli konuşur. Derin düşüncelere dalan ve yalnızlığı seven biridir. Yalnızlığı seven biri olmasına rağmen ondan aynı zamanda korkan ve düşünceleriyle sürekli çatışan bir adamdır:

- Başka hiç kimsenin, hiçbir canlının bulunmadığı bir acunda tek başına olmak! Her şeyden üstün, her şeye egemen... Tanrı gibi.

- Şurada ben neyim ki? Diye geçiyordu. Benden başka canlının bulunmadığı yerde hiçbir şeyim. Akmayan çeşme gibi anlamsız.³⁸

³⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.24 -25

Mutluluğu yakaladığı anda bırakmak istemeyen ve küçük bir canlının varlığıyla çok mutlu olan bir adamdır.

Diğerleri: Fare, örümcek, kertenkele; Yalnız Adam'la aynı odada bulunmaktadırlar. Onun bilinçaltının birer yansıması olarak oluşturulmuştur ve insanın özelliklerden biri olan konuşmak gibi bir vasfa sahiptirler.

b. Zaman

Hikâyede, zaman olarak net bir tarih belirtilmemiştir. Bir gündüz vakti pansiyon kiralayan Yalnız Adam, günün belli bir saatinde derin düşüncelere dalar. Düşüncelerine netlik kazandırdığı zaman ise bir günle sınırlıdır.

c. Mekân

Hikâyede, olayın geçtiği yer bakımsız, boyaları dökülmüş, küçük bir odadır. Bir penceresi olan oda, Yalnız Adam'la birlikte birkaç canlının yaşadığı yerdir. İçinde eski bir yatağı da olan oda, yalnızlığın ürpertici soğuklunu temsil eden bir mekândır:

“Küçük, boyaları bozuk, eşyası az bir odada.”³⁹

Hikâyedeki diğer canlıların mekânı ise bir pencere pervazı, dolaba açılmış bir delik ve bir örümcek ağıdır.

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyeye, anlaşılır ve sâde bir dille kaleme alınmıştır. Hikâyede, kertenkele ve fare gibi hayvanlar konuşturulmuştur:

“- Aslında o benden korkuyor, diye söylendi. Kendisine zarar verdiğimi görmediği halde, vereceğim korkusuyla öldürüyor beni. Tavanda görse, uşenmez uzanır bana, indirir terliğinin tersini kafama.”⁴⁰

Hikâyede, iç monologlar sıklıkla gözlenir. Yalnız adamın iç hesaplaşmaları ve ruh hâlinde kaynaklanan olumsuzluklar bilinçaltının konuşturulmasına sebep olmuştur:

³⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.24

⁴⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.26

“- Şurada ben neyim ki? Diye geçiriyordu. Benden başka canlının bulunmadığı yerde hiçbir şeyim. Akmayan çeşme gibi anlamsız.”⁴¹

Yabancı kelimelerden uzak duran yazar, Türkçe'nin ince kurallarına egemen üslûbuyla karakterlere ve olaya can verir. Eleştirel üslûbunu, diğer eserlerinde olduğu gibi kullanmaktan vazgeçmez. Hayvanları konuştururken, onların varlık sebeplerine cevap bulmak için dillerine tercüman olur.

⁴¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.25

AYNA

ÖZET:

Kitabın dördüncü hikâyesi “Ayna”da, boy aynasının ev sahiplerinden şikâyetçi olması anlatılır. Ayna yılların tüm gerçeklerini içinde barındırmıştır. Bir ailenin yaşadığı en özel durumlara tanık olmuştur. Şâhit olduğu bu gerçekleri el aynasına anlatır ve onunla paylaşır. Küçük ayna boy aynasının düşüncelerini pek anlamasa da ona inanır. Boy aynasını üzen son bir olay karşısında el aynası, düşündürücü bir espriyle ona mutluluk vererek hikâyeyi sonlandırır.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayımlanan ‘Ayna’ adlı hikâyemiz ‘Üçüncü Ses’ kitabında dördüncü öykü olarak yer alır.

b- Konu:

Hikâyede, bir boy aynasının ev sahiplerinden şikâyetçi olması anlatılır. Yıllardır kaldığı evde, çok da güzel şeylere şâhit olmadığını dile getiren ayna, duygu ve düşüncelerini küçük bir el aynasıyla paylaşmaktadır.

c. Olaylar Örgüsü:

Ayna’da, olay örgüsü, zengin bir ailenin evinde yıllardır bulunan bir aynanın, işini yapmanın artık dayanılmaz olduğunu anlatmasıyla ilerler.

Hikâyede olay örgüsü, tek bir birimden oluşmaktadır. Ayna, her şeyi olduğu gibi yansıtan ve insanların yaşamında vazgeçemediği bir araçtır. Canlı bir karakter olarak okuyucuya sunulan “ayna”, sosyal ve özel yaşamlarında çarpıklıklar yaşayan ev sahibine karşı büyük bir tepki duyar. Sıkıntılı günlerini de küçük el aynasına anlatır. Küçük ayna her ne kadar onu anlamasa da, olaylara komik bir bakış açısıyla yaklaşarak, Ayna’nın gönlünü ferahlatır.

c. Tema:

Hikâyede, insanların günlük yaşamlarında her daim ihtiyaç duydukları aynayı, gerçek görevi dışında kullanmaları eleştirilmektedir. Ekonomik koşulları iyi olan

insanların, yoksul insanlara yardım amaçlı düzenledikleri baloların çok da inandırıcı olmadığı hikâyede eleştirilen diğer düşüncedir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm hususiyetler hâkim bakış açısının genel çizgilerine uygun olarak, yazar-anlatıcı tarafından nakledilir. Anlatıcı, objektifini açmış bir kameraman edasıyla etrafı gözlemler ve olayları detaylı olarak yansıtır:

“Saat dört sularıydı. Neredeyse horozlar ötecek... Elektrik düğmesinin çıt etmesiyle avizenin iri billurları arasından ışığın, yansımalarla odayı apaydınlık etmesi bir oldu. El aynası ters dönüktü, uyanmadı. Boy aynasının gözleri kamaştı.”⁴²

Metindeki merkezi kahraman aynadır ve onun varlığından yola çıkarak anlatıcı, insan olarak algıladığı aynayı konuşturur:

“-Bıktım ,dedi tuvaletin boy aynası. Aynı yerde durmaktan, hele şu kocaman gardırobu görmekten hep, bıktım...”⁴³

Anlatıcı, tüm zaman dilimlerinde kendi varlığını gösterir:

“Sabahleyin, dertleşmek gerekmesi ile el aynasına, başından geçenleri anlattı.”⁴⁴

Vakanın seyrine hâkim olan anlatıcı, kahramanların ruhî yapılarını en küçük ayrıntıya kadar anlatmaktan çekinmez. Anlatıcının sosyal ve kültürel mizâcına uygun olarak okuyucuya fısıldadığı olaylar, kimi zaman içinde bir mesaj barındırır:

“Zer-dûz palan ursan eşek yine eşektir.”⁴⁵

⁴² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.29

⁴³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28

⁴⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.31

⁴⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, olay ana karakter olarak yaratılmış olan Ayna etrafında gelişir. Ev sahibinden şikâyetçi olan boy aynasının yaşadıkları anlatılır. Ayna, kendi dilinden yansıttığı eleştirilerini, evdeki el aynasıyla paylaşır. Vaka, tek bir zincir hâlinde nakledilir.

Metinde, olay uzun bir zaman dilimini kapsamamaktadır. Olay, belirli bir sıraya göre ilerler. Zaman hususunda ani geçişler gözlenmez. Hikâye, klâsik vaka tertibiyle kaleme alınmıştır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, yaşama farklı pencerelerden bakan “düşüncelerin” çatışması üzerine kurulmuştur. Hikâye, zengin sınıfının yardımseverliğinin arkasında çok da tutarlı ve samimi değerlerin olmadığını ortaya koyar. Özel yaşamlarında gözlenen ahlâk dışı ilişkiler ve yalancı tutumları metnin asıl mesajıdır. Çok pahalı elbiseler giyerek, birkaç kuruş parayla yaptıkları yardım onlar için sadece bir eğlence unsurudur.

Merkezî karakter olarak yaratılan Ayna, işinin gereği tüm bu yaşananları görmüştür ve duymuştur. Böylesine bir zihniyetin tam karşısında yer alan Ayna, aynı zamanda kendisini kötü yaşam biçimlerine tanıklık etmek zorunda bırakan ev sahibine kinlidir.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, şahıs kadrosu çok kalabalık değildir. Anlatımda verilmek istenilen mesajın ana hatlarına uygun olarak oluşturulan karakterler, cansız varlıklardır. Asıl kahramanın bir ayna olması ve onun konuşurulması mümkün olması zor görülen bir durumdur. Ancak hikâye türünün içinde barındığı bu özellik, bir aynanın konuşurulmasına olanak sağlamaktadır.

Ayna: Hikâyenin asıl kahramanı olan Ayna, büyük bir boy aynasıdır. Zengin bir ailenin yanında yıllardır bulunmaktadır. Yaptığı işten ve evde durduğu yerden artık bıkmıştır:

“- Bıktım, dedi tuvaletin boy aynası. Aynı yerde durmaktan, hele şu koskocaman gardırobu görmekten hep, bıktım...”⁴⁶

Ayna, ev sahibine karşı büyük bir kin duymaktadır. Sürekli karı-kocayı eleştirir ve onlardan hep şikâyetçi olur:

“-Güçsüzlerin tutkularıdır bunlar. Bu gece hanımefendi onu giyip kırıtacak karşımda, öyle bir yüksekte bakacak ki! Güleceğim ben de.”⁴⁷

Tek dostu evde kendisi gibi ayna görevi yapan küçük el aynasıdır. Tüm sıkıntısını onunla paylaşır.

Diğerleri: Rıfat, Ayna'nın ev sahiplerindedir. Tip olarak göbekli ve şişmancadır. Hanımefendi, Ayna'nın karşısında süslenmekten hoşlanan ev sahibidir. Takıya ve kıyafete aşırı düşkündür. Yoksullara yardım amaçlı geceler düzenler. Küçük el aynası, Ayna'nın derdini dinleyen, ona yoldaşlık eden aynadır.

b. Zaman:

Hikâyede, vaka zamanı bir günlük gibi kısa bir zaman diliminde geçmektedir. Asıl olayın çıkışına zemin hazırlayan süreç, beş yıllık gibi uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Ana karakterin gözünden kötü olduğu düşünülen bir duruma çekilen dikkat, yıllardır duyulan bir tepkidir.

c.Mekân:

Hikâyede, vakanın cereyan ettiği yer, zengin bir ailenin evidir. Ev, karakterlerin tümünün ortak mekânıdır.

Olayın akışında büyük bir rol oynayan yer yatak odasıdır. Gardırop yatak v.b. ev eşyalarının bulunduğu oda, Ayna için iç hesaplaşmalarının yapıldığı yerdir:

“... Evet, hele şu kendini bir şey sanan gardırobu! Üç kapısı birden açıldı mı öyle bir böbürlenışı vardı ki, o kat kat giysileri gösterirken...”⁴⁸

Hikâyede, mekânları konumlarına göre sınıflandırırsak; bu sınıflandırmayı, “Geniş ve Dar Mekân” olarak iki ana başlık altında kurgulayabiliriz.

⁴⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.29

⁴⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28

⁴⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28

Hikâyede, geniş mekân olarak adlandıracağımız herhangi bir yer bulunmamaktadır. Dar Mekânlar ise; ev, evin odaları v.b.

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, yalın ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Konuşma dilinin tüm unsurlarını içinde barındıran anlatımda, diyalogların çokluğuyla da büyük bir akıcılık kazanmıştır:

- Sen çok şey biliyorsun. Senin yerinde olmak isterdim.

(...)

-Daha iyi olur muydu bilmem. Tıpkı benim de senin yerinde olmak istediğim gibi. Beş yıl önce geldim, buraya kondum.⁴⁹

Hikâyenin vermek istediği ana düşünceyle paralellik gösteren üslûpta, şikâyetçi cümleler oldukça fazladır. Eleştirel üslûbun doğuşuna zemin hazırlayan bu şikâyetler, anlatım sonuna kadar varlığını gösterir:

“-...Benim gibi bir yere çakılıp kalsaydın düşünmeyi öğrenirdin. Çat burada, çat şuradasın. Üstelik çocuksun daha. Bak, gardırobun binlerce liralık giysiyi saklamasını bile bir şey sandın. Oysa onun sakladığı çul çaputtur... Biz ise içindekileri saklarız...”⁵⁰

Yazar, atasözleri kullanarak verilmek istenen mesaja netlik kazandırır:

“-Zer-dûz palan ursan eşek yine eşektir.”⁵¹

Karakterlerin fiziksel görünüşleriyle dillerine verilen sözcükler âdeta benzerlik gösterir. Kötü adam fiziğiyle de kötüdür konuşmasıyla da kötüdür:

“Yusuvarlak taşkın karnı ile Beyefendi belirdi.”

“ – Bu gece elimden kurtulamazsın, karıcığım dedi.

“-İnsanız değil mi ya? Canımız her türlüünü ister.”⁵²

⁴⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.29

⁵⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28-29

⁵¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.28

⁵² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.29-30

BULUT, SAVAŞ ve PİÇLER

ÖZET:

“Bulut, Savaş ve Piçler” isimli beşinci hikâyede, kumsala uzanarak derin hülyalara dalmış Mehmet adlı gencin anıları hikâye edilir. Bulutların sonsuz hafifliğinde kendini bulan Mehmet, onları bazı cisimlere benzetmekten kendini alamaz. Kumsalda göğe baktığı an bir bulut kümesini eşeğe benzetir. Savaşın kötülüğüne inanan ve acımasızlığını yaşayan babasının yaşadıkları aklına gelir. Kurtuluş Savaşında babasına cephe gerisine götürmesi için kırk eşek verilmiştir. Ancak babası bu görevi yerine getirmez. Sebep olarak da şu açıklamayı yapar: *“Savaş, uygarlığı da, insanlığı da ezip geçen bir yıkımdır. Onun olduğu yerde kutsallık diye hiçbir şey yoktur. Savaştan dönebilen, giden değildir artık! Ben o eşekleri götürseydim ölecektim. Sen de doğmayacaktın. Ölmeyseydim de dönüşün evlenseydim, sen piç olacaktın! Çünkü savaşta ölümden kurtulanlar yitik insanlardır. Ruhça sakattırlar. Onlardan olacak çocuklar piçtir, bir işe yaramaz!* Mehmet anıların ardından derin uykuya dalar. Bulutlar uyandığında yoktur. Hikâye de böylece sonlanır.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Bulut Savaş ve Piçler’ hikâyesi 1976 yılında ‘Minnetoğlu Yayınevi’nden baskıya sunulmuştur. Sadece bir baskı yapan, ‘Üçüncü Ses’ adlı hikâye kitabının beşinci öyküsüdür.

b- Konu:

Hikâyede, Mehmet adlı gencin derin hülyalara dalarak, anılara yolculuğu konu edilir. Bir bulut kümesini eşeğe benzeten Mehmet, savaşın her türüsüne karşı olan babasının, çocukken kendisine anlattığı trajik bir anıyı anlatır.

c- Olay Örgüsü:

Hikâyede vaka, göğün ve yerin mavilikleri arasında güzel hülyalar gören Mehmet’in anılarıyla ilerler. Olayın kuruluş biçiminde izlenen yol, doğa varlıklarıyla anılara yöneliştir. Göğün mavilikleri arasında, pamuk şekerini andıran bulutların eşeğe benzetilmesi, olayın asıl çıkış noktasıdır. Mehmet’in bu benzetmesi, küçükken babasıyla yaşadığı bir anıyı aklına getirir.

Babası, Kurtuluş Savaşı'nda, kırk eşeği cephe gerisine götürmesi için bir emir alır. Ancak bu emri yerine getirmez. Savaşa karşı olan ve savaşın büyük yıkımlar doğurduğunu anlatan babasına Mehmet, daha sonra hak verir. Savaş yarınlar için dünyaya gelecek olan çocukları kimliksiz birer birey olarak var eder.

Hikâyede olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. İnsanlık onurunu hiçe sayan savaş gibi bir olgunun, doğuracağı kötü sonuçlar anı gözlemciliğiyle anlatılır. Sosyal yaşamda, birebir insan ilişkilerinde gözlenen çarpıklıklar savaşın acımasız silahıdır. Her seferinde ateş alan bu silah yarınlara iyi gelecek sunacak olan gençlerin de yok oluşudur. Gençliğe ve onları yetiştiren ebeveynlere sunulan mesajlarla olay şekillenir.

d.Tema:

“Bulut, Savaş ve Piçler”de tema, savaşların sadece yapıldığı döneme değil yarınlara da zarar verdiği düşüncesi üzerine kurulmuştur. Hikâyede, geleceği omuzlarında taşıyacak olan gençlerin, savaşlardan en çok zarar gören kitle olduğu vurgulanmaktadır. Kimliksiz birer birey olarak yetişen gençliğin tek sorumlusunun savaş olduğu, metnin savunduğu ana düşüncelerdendir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâye hâkim bakış açısından hareketle yazılmıştır. Hikâyede anlatıcı olayın akışına tamamen hâkimdir. O, olayın her noktasında vardır. O, hiç kimsenin göremediğini görür, bilir ve okuyucuyla paylaşmaktan geri kalmaz:

“Mehmet düşünüyordu: “Âsi gençlik” denen kaba, sorumsuz, çalışmadan kaçıp eğlenceye koşan gençlik, savaşın eseri miydi yoksa? Her şeye baş kaldıran, herkesi küçümseyendi bunlar. Kendilerinden oluştukları ana-babalarını bile.”⁵³

Anlatıcı, bazen kendi düşüncesini söylemekten çekinmez:

“Evet, sürekli bir devinme içinde duraksızdı bulutlar. Birbirini izleyen unutmalar gibi.”⁵⁴

⁵³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.35

Anlatıcı tüm zaman dilimlerinde kendini gösterir. Geçmişe yönelişi, anıları okuyucuyla paylaşımı, olayın başlangıç ve sonuç bölümüne doğru ilerleyişini kolaylaştırır:

“Gülümsedi. Çocukluk anıları tatsız bile olsa gülümsetirdi zaten. İşte şimdi irdeliyordu bu sözün anlamını ve anlıyordu...”⁵⁵

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Vakanın tek zincir hâlinde nakledildiği hikâyede, olaylar ana kahraman Mehmet etrafında gelişir. Mehmet'in, küçük hülyalar içinden sıyrılarak anılara yaptığı yolculuk, kısa bir zaman sonrasında gerçek hayatla kendisini buluşturur.

Vakanın anı gözlemciliğiyle anlatılması, zamanı da geriye çeker. Merkezi şahsın çocukluğuna yapılan dönüşler, anlatımın kronolojik olarak ilerlemesini engeller. Hülyalardan ve anıların büyüünden kurtulan Mehmet, zamanı tekrar “şimdiki zamana” getirir.

Ana kahraman babasıyla ilgili bir anıyı, bulutlarla paylaşır. Bulutların varlığıyla asıl olay kendisini gösterir.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyeye, yüzyıllar boyunca insanlık tarihinde hep var olmuş savaşların kötü sonuçlarını anlatır. Savaşa katılan insanların ölmeleri ya da savaştan sağ kurtulmaları hayat için eş değerli olgulardır. Hikâyede, ölüm yokluğu doğururken, sağ kalmak da ruhsal olarak çöküntü yaşamış askerlerin gerçek yaşamda, yarınlar için iyi evlatlar yetiştirememeleri düşüncesini savunmaktadır. Ana kahraman bu düşüncenin tam karşısında yer alır. Ancak yıllar sonra bu fikri savunan babasına hak vermek onun için vazgeçilmez olur.

Savaş varolmanın veya varolamamanın çatışmasıdır. Bir savaştan galip çıkılsa dahi yarının büyükleri sakat zihniyetlerle yetiştirilmiş birer birey olarak varolacaklardır. Bu yüzden hikâyeye göreceli bir düşüncenin savunuculuğunu yapar.

⁵⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.33

⁵⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.33

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, şahıslara sayı itibariyle az yer verilmiştir. Kişilerin karakter tahliline hiç yer verilmemiştir. Belirli bir düşüncenin savunuculuğunu yapan metin, şahısların gölgede kalmasına neden olmuştur.

Olayın çıkışına zemin hazırlayan şahıslar ana kahraman Mehmet ve babasıdır. Olayda savunulan teze kaynaklık eden ana figür ise bulutlardır.

Mehmet: Kurtuluş Savaşı'na katılmış bir babanın oğludur. Günlük yaşamında birkaç saati kapsayacak bir zaman dilimiyle okuyucunun karşısına çıkar. Hayatı ve doğayı seven bir gençtir. Hikâyede Mehmet'in fizikî görünümüyle ilgili bilgi verilmez.

O, anılarıyla yaşamayı sevdiği gibi, eleştirel kimliğiyle de okuyucuya mesaj verir. Kendini yetersiz gördüğü konularda yargılamaktan geri kalmaz.

Hikâyenin ana kahramanı olarak yaratılan Mehmet, olayda sunulan düşüncenin varlığı için yaratılmış bir dekor görünümündedir.

Diğerleri: Mehmet'in babası, Kurtuluş Savaşı'na katılmıştır. Savaşın kötü sonuçlar doğurduğuna inanan ve savaşa karşı olan bir kişidir. Kurtuluş Savaşı'nda kendisine verilen bir emri yerine getirmemiştir. Hikâyedeki konunun kaynak kişisidir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Bulutlar, gençler ve eşeklerdir.

b. Zaman:

Hikâyede, 1919-1923 yılları arasında, Kurtuluş Savaşı'nda, yaşanan bir olay anlatılır. Geriye dönüş tekniğiyle savaş yıllarına dönülürken, olayın anlatıldığı döneme geçiş yapılır. Anlatımda okuyucunun karşısına üç zaman dilimi çıkmaktadır. Birincisi vakanın yaşandığı gerçek tarih, hikâye kahramanının olayı babasından dinlediği tarih ve ana kahramanın okuyucuyla paylaştığı şimdiki zaman diye tâbir edeceğimiz tarihtir.

Olayın göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zaman içerisinde yaşanır. Gözlerini bulutlara çeviren karakter hülyasını anlatır.

c. Mekân:

Hikâyede mekân, deniz kıyısı ve gök yüzünün uçsuz bucaksız maviliğidir. Hikâyede olayın ön plânda olması, mekânın varlığını gölgelemiştir. Dekor durumunda olan mekân, ne bir şehir, ne bir ev ne de bir iş yeridir:

“Mehmet, uzun bir yüzmeden sonra kuma sırtüstü yatmıştı.”⁵⁶

Mekân, şahısların yaşamlarını devam ettirdikleri durağan yerler değildir. Kurtuluş Savaşı’nda bir cephe, hikâyede isim olarak yer eder:

“... Babam anlatırdı: Kırk eşek vermişler, cephe gerisine götürülmek üzere.”⁵⁷

Hikâyedeki geniş mekânlar; deniz kıyısı, gökyüzü, ve cephedir.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede kullanılan dil oldukça anlaşılır. Türkçe’nin kurallarına uygun olarak kaleme alınan anlatının, üslûbu ise oldukça akıcıdır.

Yabancı kelimeleri kullanmaktan kaçınan yazar, örneklemelelerinde kelimelerin aslına sadık kalmıştır:

“Bir eşek var idi zaif ü nizar

Yük elinden kati şikeste vü zar.”⁵⁸

Geriye dönüş tekniği kullanılarak anılara yapılan yolculuk, bir düşüncenin de savunuculuğunu yapar. Kimi zaman bu düşüncenin savunuculuğu yapılırken eleştirel bir üslûbun kullanımı kaçınılmaz olmaktadır:

“... Savaş, uygarlığı da, insanlığı da ezip geçen bir yıkımdır. Onun olduğu yerde kutsallık diye hiçbir şey yoktur...”⁵⁹

Doğadaki varlıklara insanî vasıfların yüklenilmesi, onların insan gibi konuşturulması masalsı bir antlıma yol açmaktadır.

“Canlı bir olaydır çünkü. Biz bulutlar var olduğumuz kadar da yokuz. Canlı değiliz, ama ölümsüzüz. Belki hatırlamayız ama hatırlatırız.”⁶⁰

⁵⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.32

⁵⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.34

⁵⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.33

⁵⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s. 35

ÜNLÜ OLMAK

ÖZET:

Kitapta “Ünlü Olmak” isimli altıncı hikâye, adından da anlaşılacağı gibi ünlü olmak isteyen bir gencin akıl almaz serüvenini konu eder. Liseyi yeni bitirmiş ancak üniversite sınavında başarılı olamamış Hilmi adlı bu genç, karmaşık duyguların pençesinde savaştadır. Babası ona bankada memur olarak çalışması için iş bulur. Yıllar sonrasında kendisine getirisinin sadece bir şef unvanı olacağını düşündüğü bu işi kocaman bir hiç olarak görür ve kabul etmez. Dar yaşantısından kurtulmak için ardına kadar özgürlüğe açık pencereler ister. Bir gün bir ayakkabı boyacısı bir çocukla konuşur. Boyacının hayali parasal anlamda hiçbir getirisi olmayan işinden, kurtulup yabancı bir ülkeye gitmektir. Ancak Hilmi’nin hayali herkes tarafından tanınan ünlü bir kişi olmaktır. Bu dileğine kavuşmak için de Taksim’deki Zafer Anıtı’nı ateşe verip kendisini tanıtmak ister. Dileği olmuştur ve herkes onu tanımıştır. Ancak bir tek Hilmi bunu bilmez. Hikâye trajik olarak sonlanır.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Üçünce Ses’ kitabının altıncı hikâyesi olan ‘Ünlü Olmak’, ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyede, liseyi yeni bitirmiş bir gencin, şöhret sahibi olup herkes tarafından tanınmak isteği anlatılmaktadır. Ünlü olmak isteyen Hilmi adlı bu genç, ününü herhangi bir beceri veya başarıyla değil, sıra dışı bir yolla kazanmak ister.

c. Olaylar Örgüsü:

Hikâyede, olay örgüsü belirli bir sıraya göre ilerlemektedir. Ana kahramanın ünlü olma hayaliyle gelişen olay, okuyucuyu akıl almaz bir serüvenin içine sürükler. Küçük olay halkalarıyla asıl vakaya geçiş yapılır.

Olay tek bir birimden oluşmaktadır. Hilmi’nin, ruh halinden hareketle karakteristik özellikleri betimlenir. Olay örgüsü, hayal dünyasında yaşayan Hilmi’nin,

⁶⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.34

pratik yaşamında artık hayallerini gerçekleştirme çabasıyla gelişir. Canlı ve heyecan verici tasvirlerin sunumuyla anlatılan olaylar, merak duygusunu da harekete geçirir. Hikâyenin meraklara verdiği cevap trajik bir son olur.

d. Tema:

Hikâye, ünlü olmak için akıl almaz serüvenler peşinde koşan kişilerin, ünlü olmayı basitmiş gibi algılamalarının yanlışlığını vurgulamaktadır. Gençlerin, beceri ve başarıdan yoksun olarak elde edebileceklerine inandıkları ünün, eninde sonun da onları karanlıklara sürükleyeceği hikâyenin vermek istediği asıl mesajdır.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyenin hâkim bakış açısıyla yazıldığına dair bir çok örnek sunabiliriz. Hikâyede, tüm zaman dilimlerinde karşımıza çıkan, olayların ve şahısların her türlü yaşam koşullarını irdeleyen bir anlatıcıyla karşılaşırız. Olaylarda tarafsızlığını çok da iyi korumayan anlatıcı, gelecekle ilgili de şahıslar üzerinden çıkarımlar yapar:

...Ün!

İnsan bir kez tutulmaya görsün. Varını yoğunu onun yoluna döker, eşini dostunu uğruna harcar da yetinmez gene...Oysa şu yalancı yaşamda tutkunun ondan saçması yoktur ya... Ama öykünün kahramanı Hilmi Ünal'ın akıl almaz serüveninin nedeni işte bu...⁶¹

Olayın başından sonuna kadar nasıl gelişeceğini bilen anlatıcı, teferruatlarıyla okuyucuya bunu anlatmaktan çekinmez:

“...Pencereler istiyordu, ardına kadar açık. Oradan uçmak özgürlüklere.Büyük mutluluklara, büyük geleceklere.Kabuğunu aşmak. Kabuğunu ayakları altında ezmek... Ezmek “hiç”i! Ve bir şey olmak: Herkesin bildiği, herkesin kendinden söz ettiği...”⁶²

Anlatıcı kahramanın belleğine girerek geçmişe yol alır ve ana kahramanı okuyucuya daha yakından tanıtır:

“Geçmiş dalgalandı belleğinde: Babası memurdu. Annesi ev kadını. Bir küçük kız kardeşi vardı. Babası, okuyup adam olması için oğlunun üzerine titriyordu.”⁶³

⁶¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.37

⁶² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.38

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Tek bir zincir halinde nakledilen vaka, ana kahraman Hilmi etrafında gelişir. Hikâyenin isminde de anlaşılacağı üzere “ünlü olmak” isteyen Hilmi’nin, başından geçen olayları anlatılır.

Klâsik vaka tertibine uygun olarak anlatılan olaylar, belirli bir zaman diliminde okuyucuya sunulur. Anlatıcı, olaya müdahaleci yaklaşımlarda bulunur ancak hiçbir şekilde olayı yarıda kesmez.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, kişilik çatışması üzerine kurulmuştur. Varlık sebebini ünlü olmakta arayan gencin kişiliğiyle girdiği iç çatışmalar hikâyenin seyrini etkiler. Yaşam koşullarını eleştiren gencin, tek arzusu herkes tarafından tanınmaktır.

Herhangi bir işte çalışıp yükselmek onun için önemli değildir. Ana kahraman Hilmi’nin sahip olduğu bu düşünceler, hem topluma terstir hem de ailesine. Ailesi onu bir banka da memur olarak çalıştırmak ister , toplum ise okulunu yeni bitirmiş olan bir gence zaten baştan tek seçenek olarak bunu sunmuştur. O, toplum-aile ikiliyle çatışma hâlinindedir.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, şahıs kadrosu bir çekirdek aileden oluşmaktadır. Ana kahramanın kişiliğini ve fikirlerini daha net ortaya koymak için yazar, figüratif nitelikte şahıslar da oluşturmuştur.

Hilmi: Liseyi yeni bitirmiş olan Hilmi, hikâyenin ana karakteridir. Kanının delice aktığı yaşları yaşayan şahıs, ünlü olma hevesine kapılmış bir gençtir. Yaşamdaki hiçbir şey ona bu histen daha büyük bir zevk vermemektedir:

“... Hilmi ise bütün kapalı kapıların kendine açılmasını istiyordu. Açılsın ve herkesin tanıdığı biri olarak geçsin oralardan.”⁶⁴

⁶³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.37

⁶⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.41

Annesi, babası ve kız kardeşiyle yaşamaktadır. Onların iş konusundaki görüşlerini çok da önemsemeyen, âsice düşünceleri olan bir gençtir. Ünlü olmak için her şeyi göze alabilecek bir yapıya sahiptir. Taksim'deki anıtı ateşe vererek karakterinin bu yönde olduğunu okuyucuya da kanıtlar.

Diğerleri: Boyacı çocuk, Hilmi'nin dışarıda bir gündüz vakti rastladığı ve ayakkabısını boyattığı boyacıdır. Yabancı ülkeye gitme hayli kuran bir gençtir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar; Hilmi'nin anne ve babası, kız kardeşi, Hıfzı Bey, ve bekçidir. Olayın seyrinde rol almamışlardır.

b. Zaman

Hikâyede, asıl vakanın zeminini oluşturan süreç on beş günlük bir zaman dilimini içermektedir. Kahramanın düşüncelerinin netleştiği ve ünlü olmak için harekete geçtiği an ise iki günlük gibi kısa bir zamandır. Anlatımda tarihsel netlik yoktur.

c. Mekân

Hikâyede, vakanın geçtiği yer İstanbul'dur. İstanbul'un değişik semtlerinde nefes alan karakterler, mekânı olayın dekoru olarak kullanmışlardır. Canlı bir tasvirin gözlenmediği mekânlar, olayın gölgesinde kalmıştır:

“Hilmi, Emirgân çay bahçesinin kıyı masalarından birinde oturmuş, düşünüyordu.”⁶⁵

Asıl olayın can alıcı yeri, Taksim ve Taksim'de bulunan Zafer Anıtı'dır:

“Taksim alanındaki Zafer Anıtı'na vardı. Anıtı yerden aydınlatan ışıklardan birini, pardösüsünü örterek kapattı.”⁶⁶

Hikâyede, geniş mekânlar; İstanbul, İstanbul'un semtleri, Taksim, çay bahçeleri... vs. Dar mekânlar ise; ev, evin odası... vs.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Anlaşılır ve de akıcı bir dilin kullanıldığı hikâyede, yazar karakterleri kendi sosyal ve kültürel kimliklerine uygun olarak konuşturur:

⁶⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.37

⁶⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.41

‘‘- Ođlum , ođlum... Neyi dűşünűrsűn kara kara?Bir kız mı dűştű yűređine? De bana. Bir hal eder alırım sana.’’⁶⁷

Hikűyede, diyalogların çokluđu gűzden kaçmamaktadır:

‘‘-Sen de bir tozsun...

-Ne tozu, toz.toprak abi!’’⁶⁸

Hikűyede, kiři ve mekűn tasvirleri yapılmamıřtır. Yazarın bu yolu izlemesindeki asıl sebep olayı n plűna çıkarmaktır.

Anlatıcı, kahramanın i dűnyasına yönelmiřken aniden dıř dűnyayla buluřturur, onu. Anlatımda kopukluk yaratan bu geçiř, hikűyenin sadece bir yerinde gűzlenir.

Anlatıcı çođu zaman yorum yapmaktan çekinmez ve taraf olduđu dűřűncenin savunuculuđu yapar. Ana kahramanın sahip olduđu dűřűnceye műdahaleci bir tutum sergiler. Eleřtirel šslűbun kullanarak mesaj vermekten sakınmaz:

‘‘űniversiteyi bitirse bile ne olacaktı? Memur...Ay bařlarını gűzleyen... Camii kapısında mendil aanlardan daha yetinmeyle. Ve gençlik, gűzellik gibi iki hazinesi bir de bakacaktı ki uçup gitmiř.’’⁶⁹

⁶⁷ KESTEL, *űűncű Ses*, s.38

⁶⁸ KESTEL, *űűncű Ses*, s.40

⁶⁹ KESTEL, *űűncű Ses*, s.38

KİTAPÇI İRFAN ÜNTOPLAR

ÖZET:

Kitapta ‘‘Kitapçı İrfan Üntoplar’’ adıyla yer alan yedinci hikâyede, kitapların yazarlarından, sahibi adına imzalı birer örneğini bulundurmakla ün yapmış bir kitapevine gelen iki genç kızın, Aslı Karaca adlı yazarın kitabını almak istemeleriyle ilgili zincirleme olaylar dikkatlere sunulur. İrfan Üntoplar’dan okuyucular, yazar Aslı Karaca’nın imzalı kitaplarını isterler. Ancak kitapevinin sahibi imzalı eserlerinden istediğini ancak yazarın göndermediğini ifade eder. Yazarın, kitapevinde imzasız eserleri de vardır. Okuyucular ellerine aldıkları kitapların üstündeki yazarın fotoğrafına bakarlar. Fotoğraf kendi içinden doğruları anlatmaya başlar. Gerçek olan; İrfan Üntopların eline kadar ulaşmış olan imzalı eserleri kabul etmeyip iade etmesidir. Bu olayı bilmek ya da bilmemek okuyucular için çok da önemli değildir. Hikâyeye, iki genç kızın, yazar Aslı Karaca’nın eserlerini alıp, kitapevinden uzaklaşmalarıyla sona erer.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

Kitapçı İrfan Üntoplar’ hikâyesi 1976 yılında ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyede, Aslı Karaca adlı yazarın, imzalı kitaplarını isteyen iki genç kızın, girdikleri kitapevinde bu şansa sahip olamamaları anlatılır. Kitapevinin sahibi İrfan Üntoplar’ın, yazarın imzalı eserlerinin bulunmama nedenini olarak bir tek yazarı sorumlu tutar. Gerçek olan durum ise Üntoplar’ın, imzalı eserleri kabul etmeyip iade etmesidir.

c. Olaylar Örgüsü:

Hikâyeye, Ankara’da bir kitapevi önünde başlar. Merak duygusunun canlı tutulduğu anlatımda, olay örgüsü verilmek istenilen düşüncenin merkezinde şekillenir ve ilerler. Olay tek bir vaka halkasından oluşmuştur.

Bu vaka halkasında, iki genç kızın, sevdikleri yazar Aslı Karaca’nın imzalı eserlerini almak isterken yaşadıkları anlatılır. Kötü olan durum imzalı kitapların

olmayışıdır. Kitapevine neden yok diye sordukları zaman aldıkları cevap çok ilginçtir. Kitapevi sahibi yazarı bu hususta sorumlu tutar ve yazarın eserlerini göndermediğini söyler. Oysaki yazar, ödemeli ve yarı fiyatına yakın bir indirimle kitaplarını göndermiştir.

Metinde, gerçekleri açıklayan Aslı Karaca'nın resmi olur. Resmi gören okuyucular için artık imzalı eser almak o kadar da önemli değildir. Ellere aldıkları kitaplarla, kitapevinden uzaklaşırlar.

d. Tema:

Hikâyedeki tema, yazarların büyük emeklerle kaleme aldıkları eserlerinin aynı zamanda birer gelir kaynağı olabileceği düşüncesidir. Bu düşüncüyü kendi çıkarlarına ters düştüğü için kabul etmeyen bazı kitapevi sahipleri, kurgusal yalanlarla okuyucuları etkileyip emeğe saygısızlık yapmaktadırlar. “Beleşçilik politikasını” gütmek isteyen kitapevlerinin, dar gelirli yazarlara destek olacakları yerde, onları sömürmeyi tercih etmelerinin büyük bir haksızlık olduğu düşüncesi vurgulanmaktadır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı

“*Kitapçı İrfan Üntöpları*”da hâkim bakış açısı söz konusudur. Hikâyenin başından itibaren olayın gelişimine öncülük eden anlatıcı, metnin tüm halkalarına hâkimdir. Üslûbunun yansımalarını hikâyenin her karesinde hissettiğimiz anlatıcının, olaylara müdahaleci yaklaşımı eleştirel gözlüklerini takmasına neden olur:

“Yıl 1995...Ankara başkent olmaya yaraşırcaasına gelişmiş. O bir sürü politikacının yan gelip oturduğu, çıkarıcı takımının özel işlerini şıpınışi gördürmek için uğradığı, memurların ise verilmeyen haklarını alabilmek amacı ile o kapı bu kapı diye süründüğü Ankara değil.”⁷⁰

Anlatıcının hikâyeye ad olan kitapçıyı tasvir ederken takındığı tavır oldukça yanlıdır ve olayın izleği hakkında okuyucuya ipucu verir niteliktedir:

⁷⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.43

“...Dazlak başımı, inadına gür ak saçlar şakaklarına değin bir şerit gibi çevrelemiş. Ufacık gözlerinde çok uyanık bakışlar, vızır vızır işleyen dükkânda satış işlerini bir projektör gibi tarıyor...”⁷¹

Geniş bir yaşam sürecini içinde barındıran metin, anlatıcının şahısların geçmiş yaşantısı hakkında sunduğu kısa bilgilerle şeffaf bir görünüm kazanır. Anlatıcı geçmiş ve gelecek arasında bir köprü gibidir:

“Aslı Karaca, o zamanlar,İlktan’ın İrfan Üntoplar ile birlikte olabileceğini düşünmüştü. Ama kadın mı erkek mi olduğunu kestirememişti.”⁷²

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede vaka tek bir zincir halinde nakledilir. Hikâyeye isim olan merkezî şahıs, olayda eleştirilen kişidir. Merak unsurları vakanın çözünebilirliğine uygun olarak yaratılmıştır. Belirli bir süreci içinde barındıran metin, olayların ilerleyişinde kronolojik bir düzeni takip eder.

Hikâyeye, klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiştir. Olaylar belirli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Olay, küçük dalgaların büyük dalgalar halinde ilerleyerek çözüme kavuşmasıyla son bulur.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyeye, yazın dünyasında sanat için varolabilme mücadelesi veren yazarların aynı zamanda geçimlerini kitaplarından sağladıklarını anlatır. Bunun farkında olmayıp, sanatçının emeğine saygı duymayan kitapevi sahipleriyle yazarlar çatışır. Ön yargılı düşüncelerle aydınları yargılayan kitapçılar, okuyucunun düşünce dünyasında da çarpık fikirlerin doğuşuna neden olmaktadır.

Maddî imkânsızlık yüzünden, İrfan Üntoplar’a belirli bir para karşılığında kitaplarını gönderen Aslı Karaca, hakketmediği bir muameleyle karşılaşır. Yazar bu yüzden, kitapçının yalan dolanla elde ettiği gelirine öfkelenir. Hikâyede gözlenen asıl çatışma sanatçıyı sömürme düşüncesidir.

⁷¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.44

⁷² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.48

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyenin şahıs kadrosu verilmek istenilen düşünceye göre oluşturulmuştur. Kalabalık bir şahıs topluluğunun gözlenmediği hikâyede, kişilerin karakter yapıları canlı betimlemelerle sunulmuştur.

İrfan Üntoplar: Hikâyenin merkezî şahsı olan İrfan Üntoplar, kitapların, yazarlarından sahibi adına imzalı birer örneğini buldurmakla ün yapmış bir kitapçıdır.

Sempatik ve saygılı bir insandır. Dış görünüşü de mizâcına uygundur. İşinde gösterdiği başarı tavırlarından oldukça bellidir. Yılların verdiği tecrübe ile müşterilerini çok iyi değerlendirebilme yeteneğine sahiptir:

... Tatarımsı güleç yüzü dinç...

...Ufacık gözlerinde çok uyanık bakışlar, vızır vızır işleyen dükkânda satış işlerini bir projektör gibi tarıyor. Bu bakışlar kapıdan girenlerin ne amaçla geldiğini kestirebilir. Bir roman mı, model mi, ders kitapları mı, yoksa bir görüşme için mi?Anlar. İster ki hep alışverişe gelsinler.⁷³

Kitapevi sahibi olmasına rağmen ticârî zihniyete sahiptir. Kendi çıkarımı düşünmesi ve bu yüzden bazı yazarlar hakkında gerçek dışı söylemlerde bulunması, merkezî şahsın en olumsuz yanıdır:

“...Aslı Karaca’dan da istedim. Hatta, yayımladığım bir antolojiyi kendisine armağan ederek. Ama göndermedi nedense.”⁷⁴

“...İrfan Üntoplar paketin öbür yüzüne: “Aslı Hanım kendini ne sanıyor acaba? Kabul etmiyorum.” Diye bir daha yazıp imzalamamış mı?.”⁷⁵

Diğerleri: İki kız arkadaş, gazetecilik okulunda okumaktadırlar. Kitapevine kadın romancılar üzerine bir yazı dizisi hazırlamak için gelirler. Sanatçılara büyük özen gösteren duyarlı kişilerdir. Aslı Karaca, hikâyede haksızlığa uğramış bir romancıdır. Kitaplarını belirli bir fiyat karşılığında İrfan Üntoplar’a göndermiştir ancak kitapçı, kitapları kabul etmez ve iade eder. Aslı Karaca, hakkını savunan bir yazardır. Eleştirel bakış açısına sahiptir.

⁷³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.44

⁷⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.45

⁷⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.47

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise: İlktan, Aslı Karaca'nın eşi ve kızıdır.

b. Zaman:

Hikâyede olay, 1995 yılında geçmektedir. Olayın geçtiği tarihin bu kadar net verilmesi zamanı; sosyal, siyasal ve kültürel yaşamla paralellik gösterme çabasıdır. İlerleyen ve gelişen bir Türkiye'nin Ankara'sında 1995 yılı, çağdaş olmanın tarihi olarak sunulur.

c. Mekân:

Hikâyede, olayın geçtiği yer Ankara'da bir kitapevidir. Yurt içinde ve yurt dışında ün yapmış olan kitapevinin en önemli özelliği, kitapların yazarları tarafından imzalanmış birer örneğine sahip olmasıdır.

Hikâyenin konusuyla iç içe girmiş olan mekân, başkentin en işlek caddesi üzerinde olmasıyla da ilgi çekici bir yerdir:

“Evet, hikâyemiz bu alanda, bu anıta karşı ana cadde üzerindeki büyük bir kitapevinin kapısı önünde başlıyor.”⁷⁶

Hikâyede, dış mekânların varlığı daha fazladır: Ankara'nın işlek caddeleri, kaldırımları, Ulus Meydanındaki Atatürk Anıtı v.b.dir. Dar mekânlar ise; Kitapevi, ev vb.dir.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyenin dili oldukça anlaşılır olmakla beraber akıcı bir yapıya sahiptir. Sözcüklerin seçimindeki titizlik, Türkçe'nin özüne bir leke getirmemiştir. Türkçe'nin genel geçer kurallarına uygun olarak kullandığı dilini, üslûbunun aynası hâline getirmiştir.

Yazar, eleştirel üslûbunu her zaman olduğu gibi elden bırakmamıştır. Toplumsal konulara yapılan eleştiriler, çoğu zaman kişilere de yönlendirilmektedir:

“ ...Neydi bu kerte öfkeye hız veren? Mantıksızlaştıran? Olsa olsa beleşçilik politikasının tutmazlığı.”⁷⁷

⁷⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.43

Diyaloglar, metinde akıcılığı sağlayan en güzel kullanım biçimleridir:

“- Bu kadar sıkıntı...İster misin kitaplar gelsin?

-Daha neler! Ben zorunlu muyum tanımadığım kişiler için bu sıkıntılara girmeğe?’’⁷⁸

⁷⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.47

⁷⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.47

YAZAR ÖFKESİ

ÖZET:

“Yazar Öfkesi” adlı sekizinci hikâyede, bir yazarın karısına duyduğu öfke anlatılır. Karısı, yazarın roman yazmasına büyük tepki gösterir. Kocasına, daktilo seslerinden bıktığını onun yerine adam akıllı parası bol bir işte çalışmasını söyler. Yazar büyük bir öfke ve hırsla evin balkonuna yönelir. Gökyüzüne bakar ve ay dedeyi fark eder. Onunla dertleşir. Ay dede de ona seslenir. İnsanoğlunun akıl yoluyla erişebileceği çokça mutluluklar olduğunu anlatır. Ancak nasıl olur da bozuk bir düzenle yaşamlarını soysuzlaştırırlar anlamam der. Yazar bu dertleşme faslından sonra evden ayrılır. Karısının dırdırından bıkmıştır. İnsanların birbirlerini anlamayacak kadar kör olduğunu düşünür. Yazar, ay ışığı altında Gülhane parkında yol alır ve beynindeki soru işaretleriyle hikâyeyi sonlandırır.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

Hikâyemiz ‘Yazar Öfkesi’, 1976 yılında yayımlanmıştır. ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından baskıya sunulmuş olan ‘Üçüncü Ses’ öykü kitabında yedinci hikâye olarak yer almaktadır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b- Konu:

Hikâyede, karısı tarafından sürekli eleştirilen ve mesleğine saygı duyulmayan bir yazarın, karısına duyduğu öfke anlatılır. Ayrıca hikâyede, yazarın, bir çok ödüllü eseri olmasına rağmen karısının eserlerini önemsemeyip; “bir çöpçü olsaydın keşke” gibi sözlerle ona ithamda bulunması konu edilir.

c- Olaylar Örgüsü:

‘Yazar Öfkesi’nde olay örgüsü, bir gece vakti başlayan öfke dolu bir kavganın yankılarıyla devam eder. İnsanların aralarında ne kadar sağlam bağlar olsa da birbirlerini anlamadıkları sürece ortak paydalarda buluşmalarının zorluğu vurgulanır. Olay, karı koca gibi, hayatı, her türlü zorluğa ve güzelliğe karşı göğüsleyecek olan iki insanın dahi kavga ederek meseleleri büyütmeleleriyle gelişir.

Tek bir vaka halkasından oluşan olay, düşünsel dünyanın gerçek yaşamla birleştiği an çatışmaların doğuşunu da beraberinde getirmesini anlatır.

d. Tema

Hikâyenin teması, öfkenin insanoğluna acılardan daha büyük zarar verdiği düşüncesidir. İnsanların küçücük olayları büyütüp, birbirlerine olan saygılarını yitirerek gerçek mutluluklara yüz çevirmeleri ise hikâyede verilmek istenen diğer bir yargıdır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede vaka, hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Olayı tüm ayrıntılarıyla nakleden bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız. Onun dili ve üslûbu metne can verir:

“Yazar aya hayranlıkla bakıyordu. Önceki düşüncesinden utanmış. Ama düşünce, başlangıçta yanlış olsa bile doğurgansa gerçeğe götürüyordu işte.”⁷⁹

Anlatıcı, karakterler üzerinde büyük bir hâkimiyete sahiptir. Okuyucuya onları tanıtırken, tüm zaman dilimlerinde onlarla beraberdir.

Ana karakterin bilinçaltına girerek onun karanlıklarda sakladığı düşüncelerini ortaya çıkarır. Anlatıcı bu hususta sınırsız bir güce sahiptir:

“Üzülecek yerde bir sevinç belirdi yazarın içinde. Kurtuluş muştusuydu sanki gitmesi. Gene de doğru bulmadı bunu. Engel olmak gerektiğini düşündü.”⁸⁰

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyenin ana karakteri yazar, olayın merkezindedir. Vaka, tek bir zincir hâlinde anlatılır. Kısacık bir zaman diliminde cereyan eden olay, günlük yaşamdan bir kesiti sunar. Ana düşünceye bağlanmak için uyarlanan küçük olay halkaları, asıl olayla belirli bir zaman sonrasında kesişir.

Kronolojik olarak ilerleyen vaka, klâsik vaka tertibine göre kurgulanmıştır.

⁷⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.52

⁸⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.53

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyedeki çatışma, evli bir çiftin ilişkilerinde yitirdikleri saygıyı, öfkelerine sarılarak çözüme kavuşturabileceklerine inanmaları üzerine kurulmuştur. Farklı yapıdaki insanların birbirleriyle anlaşmaları oldukça zordur. Hikâyenin merkezî şahsı yazar, karısıyla sürekli çatışma hâlinindedir.

Mesleği yazarlık olan kahraman, karısı tarafından hiç saygı görmez ve hep eleştirilir. Bu duruma öfke duyan yazar, mutlu olmak nedir sorusunu dahi unutmuştur. Evde yapılan kavgalar ilişkiyi büyük bir çıkmaza sürükler. Yazarlığın maddî getirisi olması gerektiğine inanan karısı, yazarla fikrî çatışmalara girer.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede şahıslar isimlerle adlandırılmamıştır. Mesleklerine ve karakteristik özelliklerine göre sarhoş adam, ay dede, yazar gibi adlarla sıfatlandırılmıştır.

Yazar: Hikâyenin merkezî şahsı olan yazarın en belirgin özelliği öfkeli bir yapıya sahip olmasıdır. Mesleği nedeniyle sürekli karısı tarafından eleştirilen yazar, saygı görmediği için karısına büyük öfke duyar:

“Ne halt ettim de evlendim senin gibi kadınla? Olmaz olsaydı senin güzelliğin! Ne kafa... Kafa! Evlenmek neyineydi senin?”⁸¹

Roman yazmak için zamanının büyük çoğunluğunu daktilo başında geçiren yazar, mesleğine âşıktır. Karısı için ise maddî getirisi olan bir iş önemlidir:

“Beyimiz işten geldi mi tak tak daktilonun başına geçer. Hele geceleri tak tak da tak tak... Şeytan diyor ki parçala şu makineyi!”⁸²

Yazar, karısıyla olan tartışmasını insanların öfkeye ve mutsuzluk yaratacak olaylara meyilli olmasına bağlar.

Diğerleri: Yazarın Karısı, eşiyle sürekli kavga eden bir kadındır. Tartışmaların büyük çoğunluğu yazarın mesleğinden kaynaklanmaktadır. Öfkeli bir kişiliğe sahiptir. Konken partilerine katılan, eğlenceye düşkün biridir. Ay dede, yazarın düşüncelerini

⁸¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.50

⁸² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.50

paylaştığı ve hikâyede insanî vasıflar yüklenilerek oluşturulmuş bir karakterdir. Hümanisttir. İnsanoğlunun öfkeye ve olumsuz düşüncelere sahip olmasının kötülüğünü hep dile getir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Sarhoş Adam, Yazarın kız kardeşidir.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanı, bir akşam vakti ve ertesi sabahı kapsamaktadır. Olay, bir akşam, ana karakter ile karısı arasında çıkan tartışmayla başlar. Kısa bir zaman içerisinde yaşanan olaylar, yedi yıllık bir süreci içinde barındırır.

c. Mekân

Hikâyede olayın geçtiği yer İstanbul'dur. İstanbul'da bir akşam vakti ana kahramanın evinde cereyan eden olay, evin değişik mekânlarında devam eder. Evin balkonu, ana kahramanın ay dedeyle konuştuğu yerdir. Karısıyla tartıştığı yer ise genellikle yatak odasıdır:

“Hızla çekip balkon kapısını yerine oturdu gene. (...) Başını göğe doğru kaldırmıştı ki ay ile göz göze geldi, sanki.(...)”

- Aydede! Dedi.”⁸³

İstanbul deyince, güzel sokaklar, parklar anılmadan geçilmiyor:

“Gülhane Parkına gelmişti Oldum olası hayrandı buraya. Doğanın mutlu düzeni ile insan elinin olumlu yapıcılığı birleşmişti burada.”⁸⁴

Hikâyede mekânı dar ve geniş mekân olarak konumlandırırsak: Dar mekânlar; ev, evin odaları, evin balkonu... v.s.dir. Geniş mekânlar ise; İstanbul, İstanbul'un sokakları, caddeleri, parkları... v.s.dir

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, sâde ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Yabancı kelime kullanımından uzak duran yazar, diğer eserlerinde olduğu gibi Türkçe'nin genel geçer kurallarını elden bırakmamıştır.

⁸³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.51

⁸⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.55

Anlatımda en ilgi çekici özellik üslûbun konuşma diline yakınlaştırılmasıdır. Kısa cümleler ve diyaloglara dayanan anlatım, hikâyenin akıcılığını arttırmıştır:

“- Taş gibi gerçek! Soğuk, katı...

- Siz, hayallerinizin yıkıldığı anı gerçeği görme sanıyorsunuz. Oysa gerçek, hayallerden önce de var olan, ama görülemeyen.”⁸⁵

Hikâyede, karakterler ruh hallerine göre konuşturuldukları an, gerçekçi yaklaşımlarla onların diline argo ifadeler verilmiştir:

“- Naa sersem kafa! (...) Tu, Allah kahretsin,yerin dibine bataydı güzelliğin de gelirin de!

“-Kör müsün ulan?”⁸⁶

Yazar, hikâyede verilmek istenilen temaya uygun olarak üslûbunda umut dolu kavramlar kullanmıştır. İnsanlığın kötülükleri ve çaresizlikleri anlatılırken sonuç iyimser bir dille anlatılır.

⁸⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.52

⁸⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.54 -55

554 HL'ye MEKTUPLAR

ÖZET:

Kitabın dokuzuncu hikâyesi ‘‘554 HL'ye Mektuplar’’, Türk marka bir araba satın alan bir öğretmen ailesinin, arabalarına duydukları sevgiyi anlatır. İlk defa bir arabaya sahip olan aile, ona olan duygularını mektuplarda ifâde ederler. Evin hanımının yazdığı bu mektuplar arabanın ne kadar emektar olduğunu anlatır. Ancak yıllar sonra arabalarını Amerikan marka bir araba için satarlar. Dostlarından aldıkları yeni arabaları sorunlu çıkar ve onu büyük tatsızlıklar sonucu satarlar. İlk arabalarına duydukları sevgiyi ona duymazlar. Mektuplar yaşanılanların belgesi olur. Amerikan marka araba, kendisi hakkında yazılan tüm satırlardan haberdar olur ve yanlışlığın sahiplerinden kaynaklandığını anlatır. İlk geldiği ailenin sosyal ve ekonomik koşullarının farklılığından bahseder ve öğretmen ailesinin kendisini hor kullandığını vurgular. Ancak hiçbir şey onun bu aileden uzaklaşmasına engel olmaz ve başka birine satılır. Amerikan marka araba bu yeni satıldığı yerden oldukça memnundur. Hikâye, mektup zarfının kapanmasıyla sona erer.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye

‘554 HL'ye Mektuplar’, ilk baskısı 1976 yılında yapılan ‘Üçüncü Ses’ adlı hikâye kitabında ‘Minnetoğlu Yayınevi’nce yayın hayatına kazandırılır. Öykü, ‘Kurşun Kalem’ adlı diğer öykü kitabında 2000 yılında tekrar yayınlanır.

b- Konu:

Hikâyede, bir öğretmen ailesinin ilk defa sahip oldukları bir otomobili satmak zorunda kalmaları ve yerine yabancı marka başka bir araba almaları anlatılır. İlk arabalarına duydukları sevgiyi ikinci arabalarına çok da duymazlar. Onun iyi bir araba olmadığı kanısındadırlar ancak doğru olan şey hikâyede yabancı marka arabanın dilinden okuyucuya sunulur.

c- Olaylar Örgüsü:

Hikâyede olaylar, baştan sona kadar merak unsuru canlı tutularak anlatılır. Sosyal ve ekonomik koşulları itibariyle uzun yıllar bir araba sahibi olamayan bir öğretmen ailesinin, ilk arabalarını almalarıyla yaşadıkları mutluluk olayların çıkış

noktası olur. Satın alınan Türk marka arabaya duyulan sevgi çok büyüktür. 554 HL'ye duyulan sevgi mektuplarla ifâde edilir.

Tek bir birimden oluşan olay, 554 HL'nin etrafında gelişir ve sonlanır. Olay, yabancı marka arabanın gizliliği korunan mektupları açığa çıkarmasıyla gelişir ve farklı bir boyut kazanır. İkinci araba ile ilk araba arsında karşılaştırmalar yapılır ve tüm bu karşılaştırmalar mektuplarda anlatılır.

d. Tema

Hikâyede ana düşünce olarak, insanların büyük emekler sonucu aldıkları, araba v.b. eşyaların değerini bilmeyip, hor kullanmalarının yanlış olduğu vurgulanmaktadır. Araçlar ve eşyalar insanların hayatını kolaylaştıran, nesnelerdir. Hikâyenin adından da anlaşıldığı gibi “554 HL” bir arabadır ve bir öğretmen ailesinin ihtiyaçlarına cevap vermek için satın alınmıştır. Araba ile aile üzerinde bilinçsiz araç kullanmadan dolayı çatışmalar başlar.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm husûsiyetler kahramanlardan biri tarafından nakledilir. Hikâye, kahraman anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Metnin yapısı ve üslûbu üzerinde anlatıcının kültürel ve sosyal mizâcı etkili olur:

“Gerçekte ne kocaman ne de şahaneydin. Ama bizim için çok şeydin! Karı koca öğretmendik, üç çocuğumuz vardı, bir de yaşlı annemiz. İnsan gibi yaşama uğraşında ezik düşenlerden... Yani biz kimdi, araba sahibi olmak kim, değil mi?...”⁸⁷

Hikâyede, iki kahramanın birden anlatıcı olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Öğretmenin ve arabanın anlatıcı olarak karşımıza çıktığı metinde, tüm zaman dilimlerinde anlatıcıları görmekteyiz:

“Ama kimse yokumsayamaz, sonraları ne çok işler gördün bize. Eş dost işine bile çok seferber oldun. Yükler taşıdın, hastalar taşıdın.”⁸⁸

⁸⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.57

⁸⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.58

“Bavuldan başka eşya taşıdığımı bilmem. O da Avrupa bavulları...Bunlar beni rezil ettiler! Üstelik sana yaptıklarından bin beterini bana yaptılar.”⁸⁹

Kahraman-anlatıcı, olayın merkezindedir. Kendi düşüncelerini anlatmakta çekinmez. Hayatına dair bilgiler vererek, metni otobiyografik bir görünüme dönüştürür:

“Şöyle çoluk çocuğumuzla rahatça bir tatil yapalım diye özenmiştik Açık kıyılara gidip denizden, güneşten biraz yararlanalım biz de.”⁹⁰

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede vaka, başka bir vaka içine yerleştirilerek sunulmuştur. İç içe girmiş olan olaylardan oluşan metin, geriye dönüşler yapılarak anlatılır. Merkezî şahsın dilinden aktarılan olaylar, onun yaşamından bölümler sunularak aktarılır.

Vaka, gelecekte geçmişe dönülerek anlatır. Hikâye, klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiştir.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede iç içe girmiş olaylarda farklı çatışmalardan söz etmek mümkündür. Türk ve yabancı marka arabanın, sahipleri tarafından hor kullanılması, olayın ilk çatışma unsurudur. Abralar asıl işleri dışında görevler üstlenirler. Bazen bir pazar arabası, bazen sayısız insan taşıyan bir otobüs olurlar. Bu da onların çabucak yıpranmasına neden olur.

Hikâye genel çerçevede gözlemlendiğinde, insanoğlunun çıkar çatışması üzerine kurduğu yaşamını anlatır. Araçlar çıkar için değil de insanların işlerini kolaylaştırmak için kullanılırsa ömürleri daha uzun olur. Hikâye kahramanlarından araba, çıkar için kullanıldığını anlatırken sahipleriyle sürekli çatıştığını söyler.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyenin konusuna uygun olarak yaratılmış kahramanlar sayısal olarak çok kalabalık değildir. Aynı mekânda yaşayan şahıslar arasında kişisel özellikler

⁸⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.62

⁹⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.58

kazandırılmış nesnelere de vardır. Hikâyemizde, olağanüstü özellikler kazandırılmış olan varlıklarla karşılaşmaktayız.

Öğretmen: Hikâyenin merkezî şahsı olan öğretmen, evli ve üç çocuk annesidir. Eşi de kendi gibi öğretmendir.

Ekonomik ve sosyal yaşam olarak, bir öğretmen ailesinin sahip olduğu koşullarda yaşayan öğretmen, iyi bir gelire sahip değildir. Bu yüzden yıllar sonra ilk defa sahip oldukları bir araba onlar için çok değerlidir.

“Seni ilk günden mi? Hani, kapının önüne geldiğinde nasıl üşüşmüştük pencereye? Ne güzeldin! Dağ mavisi, pırıl pırıl, kocaman... Şaşakalmış bir sevinç içinde bakıyorduk sana.”⁹¹

Şanssız bir öğretmendir. Aldıkları araba uzun süre kahırlarını çekmiştir ancak daha sonra yabancı marka bir araba daha alırlar. O araba ise pek randıman vermez ve zararına satmak zorunda kalırlar.

“Derken, götürüp komisyoncuya bıraktı arabayı. Az sonra satıldı. Üçte bir parasına ya, olsun...”⁹²

Diğerleri: “554 HL” Türk marka bir arabadır. Mavi renkli, kocaman bir arabadır. Her türlü işe koşturulmuştur. Öğretmen ailesinin ilk sahip olduğu arabadır. “008 AK”, yabancı marka bir arabadır. Zengin bir ailenin kullandığı araba, öğretmen ailesine daha sonra gelir. Burada hor kullanılır. Daha önceki şoförü bazı parçalarını değiştirmiştir.

Olayın akışında herhangi bir role sahip olmayan birer dekor görünümünde olan şahıslar ise; Öğretmenin kocası, üç çocuğu, annesi, şoför, arabanın eski sahibi zengin adam, genç çocuk, komisyoncu, kasap amca ve babadır.

b. Zaman

Hikâyede vakanın geçtiği zaman on yıl öncesine dayanmaktadır. Geriye dönüş tekniğiyle anlatıcı geçmişe döner ve vakanın cereyan ettiği anı anlatır. Anlatma zamanı ise on yıl sonrasında başlar.

⁹¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.57

⁹² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.61

c. Mekân

Yazarın vazgeçilmez şehri İstanbul, mekân olarak hikâyemizde yer almaktadır. Bir öğretmen ailesinin başından geçen olayların konu edildiği hikâyeye, İstanbul'un değişik semtlerinde geçer:

“Emirgân'da trafik polisi durdurmuştu bizi.”⁹³

“O boğaz gezmeciklerinde bile, canları neleri çekerdi de almazlardı.”⁹⁴

İstanbul'dan ayrılışlar ve başka şehirlere, başka mekânlara kaçışlar gözlenir. Tatil yerleri bunlara örnektir:

“Şöyle çoluk çocuğumuzla rahatça tatil yapalım diye özenmiştik. Açık kıyıya gidip denizden, güneşten biraz yararlanalım biz de.”⁹⁵

Hikâyeye kahramanları elbetteki bir evde yaşamaktadırlar ancak bu hikâyede ifâde edilmez.

Mekân hususunda, geniş ve dar mekân gibi bir sınıflandırma yaparsak: Geniş mekânlar; İstanbul, İstanbul'un semtleri, sokakları, boğaz v.s.dir. Dar mekânlar ise; dispanser, arabanın içi, v.s.dir.

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, yalın bir dil kullanılmıştır. Anlaşılması zor ve karmaşık ifâdelerden uzak duran yazar, konuşma dilinin inceliklerini barındıran üslûbuyla anlatıma akıcılık kazandırmıştır.

Hikâyenin adına kaynaklık eden mektuplar, bilinçaltının metne dökülmüş hâlidir. Mektupların en önemli özelliği, bir arabaya yazılmasıdır:

“Sen bizi hiç anmasan yeridir 554 HL. Hastalık v.b. bir gereksinme için olsa neyse, biz seni, eski bir Amerikan arabası uğruna sattık çünkü!”⁹⁶

Anlatıcı, canlı ve büyük aksiyonlar yaratan bir olayı nakletmez. Olay, bir durumun hikâyeleştirilmesidir.

⁹³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.58

⁹⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.62

⁹⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.58

⁹⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.59

KAKAKİ ile KOFİ

ÖZET:

“Kakaki ile Kofi” adlı onuncu hikâyede, hamamböceklerinin yaşamlarından bir kesit sunulur. Kakaki ile Kofi iki aşık hamamböceğidir. Bu hayvanlar insanların yaşam alanları olan evlerde bulunurlar ve artık denilen yiyeceklerle beslenirler. Bir gün bu iki aşık böcek lavabo içindeki kırıntıları yerler ve arkadaşlarıyla eğlenirler. Her şey yolunda gidiyor derken, genizlerini yakan acı bir tat hissederek. Ne olduğunu anlamadan tek tek yere düşerler. Kakaki ile Kofi de aynı şekilde yere yığılır. Onları, ellerinde hamamböceği ilâcıyla ölüme götüren en büyük düşmanları, insanlar gelmiştir. Evin beyi onları öldürür. Hayvanların üremesine sebebiyet verenin karısı olduğunu düşünür ve onu öfkeyle uyarır. Hikâye de böylece biter.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Kakaki ile Kofi’ adlı dokuzuncu hikâyemiz, ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında ‘Üçüncü Ses’ kitabı içerisinde yayımlanmıştır. Daha sonra ise ‘Kaynak Yayınları’na 2000 yılında, ‘Kurşun Kalem’ öykü kitabında yayımlanır.

b- Konu:

Hikâyede, “Kakaki ve Kofi” adlı iki hamamböceğin bir lavabo içinde yiyecek artıklarını yerken zehirlenip ölmeleri anlatılır. İnsanların acımasızca öldürdükleri hamam böceklerinin, zararsız oldukları anlatılırken, insanlar suçlu olarak gösterilir.

c- Olaylar Örgüsü:

Hikâyede olay, mutfak lavabosunda, yemek artıklarını yiyen hamam böceklerinin, açlıklarını giderirken neler hissettikleriyle başlar. Farklı bir bakış açısıyla sunulan böcekler, okuyucuya zararsız varlıklarmış gibi yansıtılır.

Lavaboda arkadaş olan bir çok hamamböceği vardır. Bunlardan Kakaki ile Kofi sevgilidir. Aşklarını, kendileri gibi hamamböceği olan arkadaşlarının yanında yaşamaktan çekinmeyen Kakaki ile Kofi, olayın ilerleyişinde ve gelişmesinde farklı bir rol oynarlar.

Böceklerle insanların karşı karşıya getirildiği hikâyede, olay tek bir vaka biriminde oluşmaktadır. Vakanın ilk satırları komik ve mutluluk doludur. Olay örgüsü, trajik sonla karşılaşılacağı sinyalinin vererek ilerler.

d. Tema

Hikâyede tema, insanların hayvanları acımasızca öldürmelerinin yanlış olduğu düşüncesi üzerine kurulmuştur. Hamamböceklerinin insanları öldürmek gibi bir yapıya sahip olmadıkları vurgulanarak, onların bir çok canlıdan daha zararsız olduğu mesajı verilmektedir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyemizde, vakanın seyrine hâkim bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız. Hamamböceklerinin anlatımında anlatıcının takındığı tavır oldukça insancıldır. Böceklerin her türlü yaşam malzemesini bilen anlatıcı, hâkim bakış açısıyla olayı nakleder:

“Lavabonun içinde kesilip bırakılmış karpuz kabukları, çekirdekleri ve başka sofraya kırıntıları arasında bayram ediyordu hamamböcekleri. Evde kimseler yok çünkü. Olsa, hele evin beyi deli gibi saldırırdı, gördüğü yerde, üstlerine.”⁹⁷

Anlatıcı, olayı naklederken kendi düşüncelerini söylemekten çekinmez. Böceklerin insanlarla aynı mekânda bulunmalarını olağan kılan cümleler bunu ispatlamaktadır:

“Aç yaşanmazdı ki... Yaşamak onların da hakkı değil miydi? Ama yaşamak için olsa bile öldürmeyi bilmezlerdi. Adlarını “insan” koyup hayvan türünden ayrılmışlar ise ne çok öldürüyorlardı, ne çok!”⁹⁸

Anlatıcı, ben merkeziliğiyle özel yaşamla ilgili ayrıntıları da sunar. Yorum yapmaktan da geri durmaz:

⁹⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.66

⁹⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.66

“Sevişmeyi ayıplamıyordu hamamböcekleri. Doğaldı. Olağandı. Çünkü varoluşun sebebi sevişmek. Bu nedenle, kutsal bir dokunulmazlığı bile vardı sevişmenin.”⁹⁹

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Olaylar, bir lavaboda kırıntılarla beslenen hamamböceklerinin etrafında gelişir. Vakanın tek bir zincir hâlinde anlatıldığı hikâyede, iki hamamböceğinin yaşamından insanların kimliğine yönelişler yapılır.

Merkezî şahıs olarak verilen Kakaki ile Kofi, anlatımda, arkadaşlarıyla trajik bir olayla karşı karşıya gelirler. Öncesinde ise anlatıcı vaka içerisinde entrikaların varlığını hissettirir ve bunu çözümlmeyi de kendisi üstlenir. Klâsik vaka kurgusuyla olay, tek bir halka içerisinde sonlanır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, sağlıksız yaşam alanlarında üreyen ve değişik mikrobik virüsler taşıyan hamamböcekleri insanlar tarafından öldürülmektedir. Hayvanlar, kendi varlıklarını devam ettirmek için insanlarla sürekli çatışmaktadırlar. Ancak bazı hayvanlar, insanları öldürme gücüne sahip olmamalarına rağmen insanların acımasızlığını yaşamlarıyla ödemektedirler.

Vakada, hamamböceklerinin zararsız ve sevimli hayvanlar olduğu anlatılırken, insanlara onları öldürdükleri için tepkiyle yaklaşılır. Çatışmanın asıl unsuru acımasızlıktır. Acımasız olanın insan, acınacak olanın hayvan olduğu vurgulanır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede, insanî vasıflar yüklenilerek oluşturulan kahramanlar birer böcektir. Dekoratif unsur durumunda oluşturulan kahramanlar ise insanlardır. Hikâyenin ad olmuş Kakaki ile Kofi birer hamamböceğidir ve yaşam şekli itibâriyle insana benzetilmiştir.

⁹⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.67

Kakaki: Dişi bir hamamböceğidir. Ufak tefek yapılı ancak göbeği şişkince bir böcektir. Kahverengi renkli, petek gözlü Kakaki, Kofi'nin kız arkadaşıdır.

Yemek artıklarını yerken büyük mutluluk yaşayan Kakaki, kırıntıları yerken sevgilisiyle zehirlenerek ölür.

Kofi: Kakaki gibi bir hamamböceği olan Kofi, sevimli ve yakışıklı bir böcektir. O da diğer böcekler gibi yemek artıklarıyla beslenir. Kakayı çok seven Kofi, bir gün bir lavabo içinde kırıntıları yerken zehirlenerek ölür.

Diğerleri: Tombak, şişmanca bir böcektir. Görevi arkadaşlarını eğlendirmek ve komiklik yapmaktır. Başkan Kuruk, böceklerin başkanıdır. O, yiyecek bulmak için gece gündüz çalışan bir böcektir. Ev sahipleri, böcekleri acımasızca öldüren insanlardır.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanı, yemek yemek için ayrılan süreyi içinde barındırmaktadır. Olay, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Can çekişerek ölen kahramanların böcek olmaları vaka zamanının kısa olduğunu ispatlamaktadır.

c. Mekân

Hikâyede, vakanın cereyan ettiği yer bir evdir. Yemek artıklarını yemek için mutfak lavabosuna gelen böcekler, açlıklarını gidermeye çalışırlar. Olayın ilerlemesine ve gelişmesine zemin olan asıl yer ise lavabodur:

“Lavabonun içinde kesilip bırakılmış karpuz kabukları, çekirdekleri ve başka sofraya kırıntıları arasında bayram ediyordu hamamböcekleri. Evde kimseler yok çünkü.”¹⁰⁰

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Anlaşılır ve sâde bir dilin kullanıldığı hikâyede, anlatıcının üslûbunun daha etkili olduğu gözlenmektedir. Dilde, yabancı terimler kullanılmıştır:

“...parlak kütini...”¹⁰¹

¹⁰⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.66

Zoojji terimlerinin kullanılması, bilimsel bir dilin ağırlık kazanmasına neden olmuştur:

“...duyargalarını...”¹⁰²

Hikâyenin üslûbunun en ilgi çekici yönü, müdahaleci ve acındırıcı olmasıdır. Yanlı bir tutum sergileyen anlatıcının böyle bir üslûba sahip olmasında vakanın temasının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

¹⁰¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.67

¹⁰² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.67

KAPLUMBAĞALAR CENNETİ

ÖZET:

Kitabın on birinci hikâyesi olan ‘‘Kaplumbağalar Cenneti’’nde, tatil yapmak için Kırklareli’nin Midye köyüne giden iki ailenin, harika bir doğaya sahip olan köyün güzelliği karşısında mest oluşları hikâyeleştirilir. Gezilerine, köyün denize paralel olan ünlü deresiyle başlarlar. Memedali adlı gençle yaptıkları motorlu gezi onlar için büyük bir keyif olur. Doğanın en vazgeçilmez parçalarından deniz, dere, ağaçlar, çiçekler ve hayvanlar, onları mest eder. Büyülü güzellik içinde yol alırken sayısız kaplumbağalar görürler. Şaşkınlıkları inanılmazdır. İki yüz yıl gibi uzun yıllar yaşayan bu hayvanlar, insanları karşılarında gördükleri zaman aynı memnuniyeti göstermezler. İnsanların bu güzelliklerin farkında olmalarına rağmen, doğal yaşam alanlarına zarar vermelerine hiçbir anlam vermezler. Affedilmeyecek boyuta ulaşan bu zararlar, doğayı da öldürmektedir. Kaplumbağalar bu güzellik içinde yaşarken insanlar da onların doğaya uyumluluğu karşısında mutlu olurlar ve yaşam alanlarına ‘Kaplumbağalar Cenneti’ adını koyarlar. Güzellikler arasında, güzel bir gezi sona erer.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Kaplumbağalar Cenneti’ nin ilk baskısı ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yapılan öykünün ikinci baskısı 2000 yılında ‘Kaynak Yayınları’ tarafından yapılmıştır. ‘Üçüncü Ses’ ve ‘Kurşun Kalem’ kitaplarından yayın dünyasına kazandırılmıştır.

b- Konu:

Hikâyede, Kırklareli’nin Midye Köyüne giden iki ailenin, eşsiz doğa güzellikleri arasında yaptıkları gezi anlatılır. Gezi esnasında, Kaplumbağaların yoğun yaşadığı ‘‘Kaplumbağalar Adası’’nı gezerler. Ailenin doğaya olan sevgisi karşısında kaplumbağalar çok mutlu olurlar. Çünkü insanlar tabiatı korumak yerine ona zarar vermek için adeta yarışmaktadırlar.

c- Olaylar Örgüsü:

‘‘Kaplumbağalar Cenneti’’nde’’ olay örgüsü, memnuniyetsiz ve şikâyet dolu sözlerle başlar. Karadeniz’e karşı, yüksekte yer alan Midye Köy’ü, doğa harikası bir

yerdir. Aileler, köye vardıklarında karşılaştıkları manzara karşısında, memnuniyetsiz tavırlarını bırakırlar. Amacın gezi olduğunun farkına vardıklarında ise olay daha farklı gelişir. Vaka, insanlar ve doğanın varlık sebeplerinin güzel bir düzen içerisinde yaşamak olduğu düşüncesiyle ilerler.

Hikâyede, vaka tek bir birimden oluşmaktadır. İki ailenin ön yargılı düşüncelerle başladıkları gezi, kendini ferah ve mutlu duygulara bırakır. Olay, mesaj verme kaygısıyla ilerler. İnsanlar farklı canlı türlerini gördüklerinde şaşkınlıklarını gizleyemezler. Doğayla öylesine iç içe girmiş olan kaplumbağalar, balıklar ve benzeri hayvanlar, insanları görünce o kadar da mutlu olmazlar. Çünkü onlar tabiatı ilk gördükleri şekliyle bırakıp gitmezler. Geride bıraktıkları çöpler, atıklar doğayı katletmek için birer silahtır.

Olay, kötü bir durumu tespit eden bir belge niteliği taşımaktadır. Yapılan gezi insanı

insana yansıtan bir ayna olur.

d. Tema

Hikâyedeki tema, doğayı kirleten insanların, acımasız zihniyetlerinin bir gün kendilerini hedef alacağı düşüncesi üzerine kurulmuştur. Doğadaki tüm canlıların varlıkları ve yoklukları ekosistem içerisinde var olmaktadır. Bu sistematik düzeni bozmada hızlandırıcı rol oynayan insanlığı, kendi varlığını da tehlikeye atmaktadır, mesajı da hikâyenin diğer tespitidir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hâkim bakış açısıyla olayların nakledildiği hikâyede, anlatıcı her şeyin üzerindedir. Mekâna, şahıs kadrosuna ve vakaya ait tüm husûsiyetlerin anlatıcı tarafından en ince ayrıntısına kadar bilinmesi, onun hikâyenin merkezine taşınmasını sağlamıştır.

Hikâyede, anlatıcı, gösterme metoduyla mekânı anlatır:

“Böylece, iki yandaki ormancıklar arasından yemyeşil kadifemsi bir akışla, Karadeniz’in köpüre köpüre kumsala vuran keskin mavisine karışıp yiten ünlü Midye deresindeki gezinti başlıyor.”¹⁰³

Olayın seyrine tamamen hâkim olan anlatıcı, üslûbunu kendi karakterinin çizgisi doğrultusunda oluşturur. Üslûbunda anlatıcının, doğaya olan sevgisini anlamakta gecikmeyiz. Karşı durduğu düşünceleri kendine has bakış açısıyla naklederken, korkusuzdur. Kahramanların iç dünyasına girerek onların düşüncelerini anlatırken, kendi seziş gücünü ortaya koyar:

“Genç kadın gözlerinin bütün uyanıklığı ile derinlere doğru bakıyordu. Görebildiğince. O uzun, ince saplara, diplere inen. Sonra beğeni ile, yemyeşil suda sapsarı çiçeklere...”¹⁰⁴

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Vakanın ilerleyişinde etken olan kahramanlar kaplumbağalardır. Vaka, tek bir zincir hâlinde anlatılır ve belirli bir zaman diliminde gelişir. Hikâyede, merkezî şahıs olarak sunulan kaplumbağalar, vaka halkalarının çözümlenmesinde etkili rol oynarlar.

Anlatıcını olayı naklederken takındığı tavır, kahramanlar üzerinde etkili olur. Bir günlük gibi kısa bir zamanı kapsayan vaka, kronolojik olarak ilerler.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyeye, insanın doğayla çatışmasını anlatır. Geziye çıkan iki ailenin, gezi alanı için düşünceleri oldukça etkileyicidir. Ancak gezide, insanın düşünce yetisine aykırı düşen manzaraları gören kahramanlar, insanlığı kınamaktan kendilerini alamazlar. Çevreyi kirleten insanlar, doğal dengenin yıkımına da çağrı yapmaktadırlar.

Olaydaki çatışma unsuru, zihniyet yanlışlığıdır. Temanın izleğine kaynaklık eden zihniyet, anlatıcının müdahaleci tutumuyla da eleştiri oklarına tutulur. Kaplumbağalar, çevreyi kirleten insanlara tepkilidirler ve onlara inanmamaktadırlar.

¹⁰³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.72

¹⁰⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.75

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede şahıs kadrosu, oldukça kalabalıktır. Hikâye kişileri, özel isimlerle adlandırılmamıştır. Anlatımda bir tek Memedali adı geçmektedir. Şahıslar, meslekleriyle tanıtılmaktadır. Hayvanların birer karakter olarak sunulması, olayın konusuna kaynaklık teşkil eder.

Kaplumbağalar: Merkezî şahıs olan kaplumbağalar, hikâyenin temasındaki asıl kahramanlardır. Yaşam alanlarının güzelliğiyle, tüm insanları kendilerine hayran bırakan bu canlı türleri, insanların iyi ve kötü yönlerini bilen tanıklardır. İki yüz milyon yıldan beri vücut yapılarında bir değişiklik yaşamamış olan kaplumbağalar, yavaş hareket eden canlılardır.

Hikâyede vurgulanmak istenen asıl özellikleri, insanların doğal yaşam alanlarını kirletip onlara zarar verdikleridir:

“...Buyursunlar demek kolay! Her Pazar ormanda piknik yapanların türlü pisliklerini unutuyor musunuz? “Şey”lerini bile, orta yere yapıp böylece bırakıveriyorlar! Güzelim ormanımız pimpis oluyor. Hele çocukları bize rahat veriyorlar mı?”¹⁰⁵

Uzun yıllar yaşayan kaplumbağalar, insanlar gibi aileleriyle yaşarlar. Küçük yavruları vardır. Suda ve karada yaşayan bu canlılar, sevimli varlıklardır.

Diğerleri: Avukat, Midye Köyü’ne ailesiyle gezi için gelmiştir. Asabî bir yapısı vardır. Sürekli her şeyden şikâyet etmektedir. Emekli öğretmen, avukatın eşidir. Doğayı çok seven biridir. Kadınsal iç güdülerıyla hareket eden bir bayandır. Doktor, geziye katılan diğer kişidir. Oğullarının isteği üzerine Midye Köyü’ne gelmişlerdir. Genç kadın, doktorun eşidir. Soru sormayı seven bir kadındır. Genç oğlan, geziyi düzenleyen kişidir. Doğayı çok seven biridir. Doktor ve genç kadının çocuğudur. Memedali, gezi alanının gezdiren rehberdir. Midye Köyü’nde yaşamaktadır. Doğaya karşı aşırı duyarlı biridir.

Dekoratif unsur durumundaki kahramanlar ise; yavru kaplumbağalar ve yaşlı kaplumbağadır.

¹⁰⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.77

b. Zaman

Hikâyede, bir gün içerisinde gerçekleşen bir geziden bahsedilmektedir. Gezip, görmek amacıyla yapılan bu tür geziler zaman olarak sabah ve akşam saatleri arasında gerçekleşmektedir. Vaka zamanı da bu süreci içinde barındırmaktadır.

c. Mekân

Hikâye, Türkiye'mizin cennet köşelerinden biri olan Kırıkkale'nin Midye Köyü'nde geçmektedir. Eşsiz doğasıyla, gelen konukları büyüleyen köy, kaplumbağalarıyla da ayrı bir ilgi odağıdır:

“... Böylece, iki yandaki ormancıklar arasından yemyeşil kadifemsi bir akışla, Karadeniz'in köpüre köpüre kumsala vuran keskin mavisine karışıp yiten ünlü Midye deresindeki gezinti başlıyor.”¹⁰⁶

Kaplumbağalar adası gezinti esnasında en çok ilgi gören yerlerden biridir. Bir çok kaplumbağanın bulunduğu ada, ismini de bu canlılardan almaktadır:

“- İşte, kaplumbağalar adası..

Ağaçlar, derenin ortasında da boy boy verip kümelenmiş. Ne çok kaplumbağa! Üst üste toplanmış kimisi. Kıpırdamasız. Tıpkısı adacık.”¹⁰⁷

Dış mekânda cereyan eden hikâye, geniş mekânlarla karşımıza çıkar: Kırklareli, Midye köyü, köyün deresi, ormanlık alanları, kaplumbağalar adası v.s.dir. Dar mekân ise yoktur.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Sâde ve anlaşılır bir dilin kullanıldığı hikâyede, karakterlerin bazıları kendi yöresel ağızlarıyla konuşturulmuştur. Kırklareli dendiğinde, o yöre insanları, kelime başındaki (h) harfini düşürerek konuşmaktadırlar. Hikâyede kahramanlarından Memedali'nin konuşması buna örnek teşkil eder:

“... Gece boyunca (h)areketlidirler.”¹⁰⁸

¹⁰⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.72

¹⁰⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.72

¹⁰⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.72

Eleştirel üslûbunu koruyan yazar, mesaj veren kimliğini her seferinde ön plana çıkarmaktadır. Böyle davranması, anlatımı durağan kılmaktadır. Hikâye, durum tespiti yapan bir anlatıma bürünmektedir.

Cümlelerin kuruluşu kurallıdır. Argo söylemler yoktur.

Sosyal ve kültürel yaşamla ilgili bilgilendirici bilgiler verilmektedir.

KIRMIZI KEMER

ÖZET:

“Kırmızı Kemer” isimli on ikinci hikâyede, İskenderpaşa’da, kocası, iki erkek çocuğu ve annesiyle yaşayan bir genç kadının, maddî zorluklardan dolayı alamadığı kırmızı kemere dönük bir olay anlatılır. Aysel ikinci doğumunda hediye edilen kırmızı renkli kumaşından çok güzel bir elbise dikmiştir. Elbisenin tek eksiği bir kemerdir. Çarşıya çıktığı bir günde güzel yılan derisinden bir kemer beğenir ancak çok pahalı olduğundan alamamıştır. Aklından çıkaramadığı kemeri hep almak ister. Üst üste gelen talihsiz olaylar nedeniyle, birkaç yaz üzerinden geçmesine rağmen kemere sahip olamamıştır. Kırmızı elbisesi de durumdan pek memnun değildir. Bir an önce gün yüzüne çıkmak ister. Aysel hamiledir ve kırmızı kemeri düşünecek halde değildir. Doğum ona ölümü getirir ancak dünyaya yeni bir Aysel gelir. Trajik bir sonla satırlar sona erer.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Kırmızı Kemer’, ‘Üçüncü Ses’ kitabının on ikinci hikâyesidir. ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b- Konu:

Hikâyede, Aysel adlı genç kadının çok beğendiği, yılan derisinden yapılmış bir kırmızı kemeri, maddî imkânsızlıklardan dolayı alamaması anlatılır.

c- Olaylar Örgüsü:

Kırmızı bir emprimenin elbiseye dönüşmesiyle başlayan olaylar, sıkıntılı günlerin başlangıcı olur. Ana kahramanımız Aysel’in, başından geçen trajik vakalarla, olay örgüsü ilerler.

Hikâyede olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. Kırmızı bir kemeri çok beğenen Aysel ona sahip olmak isterken olamaz. Kemere sahip olamamasının tek sebebi ise ekonomik koşulların yeterli olmayışıdır. Yıllar geçer kırmızı elbisesi gardırobundan dışarı çıkmaz. Her yıl kırmızı kemeri almak isterken kötü olaylar peşini

bırakmaz. Annesi hasta olur ve tedavi parası çok tutar. Ertesi yıl hamile kalır, yine alamaz.

d. Tema

Hikâye, Türkiye’de yıllarca devlete hizmet eden memurların ve diğer çalışanların, geçimlerini sağlayacak oranda maaşla ödüllendirilmemelerinin büyük sıkıntılara zemin hazırladığını vurgulamaktadır. Çok da pahalı olmayan bir kemeri alamayan, çalışan bir genç kadının yaşadıklarının sorumluluğunun kendisinde olmadığı eserde verilmek istenilen diğer ana düşüncedir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede, yazarın düşüncesini nakletmede aracı olarak yarattığı anlatıcı, olayların gelişiminde birebir etkendir. Yazar-anlatıcı bakış açısıyla anlatılan olaylar, diğer bir adla tanrısal bakış açısıyla nakledilmektedir.

Hâkim bakış açısının tüm unsurlarını içinde barındıran hikâye, anlatıcının bir takım özelliklerinden etkilenir. Anlatıcı hikâye kahramanlarının dışında olmasına rağmen, “biz” şeklindeki ifâdeleriyle yanlı tutum sergilediğini ortaya koyar:

“İskenderpaşa’da, küçük bir apartmanın iki buçuk odalı katındayız.”¹⁰⁹(s.79)

Kişileri anlatırken izlediği yol olayın konusunu da yansıtmaktadır. Karşı duruşlarla, eleştirel kimliğiyle varlığını hissettirir.

Anlatıcı varlığını açıkça hissettirmektedir:

“ Öykümüzün temel kahramanı kırmızı kemer değilse de, olayın bir kırmızı kemere dönük gelişimi, başa onun adının yazılmasına neden oldu. Anlatalım:”¹¹⁰

¹⁰⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.79

¹¹⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.79

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede vaka, tek bir zincir hâlinde nakledilir. Geçmişten günümüze doğru kurgulanan olay örgüsü klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiştir. Bir ailenin penceresinden dış âleme uzanan vaka, zaman olarak geniş bir süreci içerisinde barındırmaktadır.

Hikâyede, olaylar oluşum tarihlerine göre anlatılır. Geçmiş geleceğin önünde ilerlemez.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, sosyal yaşamda, maddî imkânsızlıklara rağmen ayakta kalabilme mücadelesi veren ailenin, hayatla olan çatışması anlatır. Değeri ve veya olup olmaması çok da bir şey ifade etmeyen bir kemeri almak dahi o kadar zorken başka türlü ihtiyaçlara cevap bulmak hayli hayli zor olur. Aysel'in kazandığı para ile kocasının kazandığı para evi zor geçindirmektedir. Devlet memuru olan karı kocanın asıl çatıştığı kurum devlettir.

Yaşamının sadece yemek içmek olmadığını farkında olan devletin, buna rağmen insanların sosyal güvencesini garanti altına almamaktadır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâye, kadınlarımızın çilesini anlatan bir hikâye olması itibariyle merkezî şahsı da kadındır. Kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmamaktayız.

Aysel: Kitaplık memurluğu yapan Aysel, iki çocuğu olan bir annedir. Yıllarını ailesini adayan Aysel, kocası, iki çocuğu ve annesiyle küçük bir evde yaşamaktadır.

Yıllardır sandığında duran bir emprime kumaşı çıkarır ve kendisine bir elbise yapar. Ancak bir türlü elbisesini giyinme fırsatı bulamaz. Çünkü ona aksesuar olarak bir kemer beğenir ve o kemeri alamaz:

“Biçildi, dikildi. Ne güzel oldu. Ama giyilemedi!.. Kemer yoktu. Alınacaktı. Modelindeki gibi güzel kırmızı bir kemer.”¹¹¹

Aysel, sorumluluğunu bilen emekçi bir kadındır. Ailesi için koşuşturan, tutumlu biridir. Kendi özel zevklerini hep arka plana atan, başkalarını kendinden çok düşünen bir annedir.

Diğerleri: Veysel, Aysel’in eşidir. Karısı ile aynı işte çalışan Veysel, karısına ve çocuklara bağlıdır.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Anneanne, iki erkek çocuk, bebek Ayşe, kırmızı elbise ve doktordur.

b. Zaman

Hikâyenin seyrinde büyük etken rol oynayan kemer, güz, bahar ve kış gibi mevsimlerin geçmesine rağmen alınamamıştır. Zaman öylesine çabuk seyrederek ki ana kahramanın hamile kalarak bebeğini dünyaya getirmesi, ayları ifâde eden bir süreci içerir.

c. Mekân

Hikâyede, olay, İstanbul’da İskenderpaşa semtinde geçer. Küçük bir apartmanın iki buçuk odalı bir dairesinde yaşanan olaylar trajik olarak sonlanır. Karakterlerin ortak mekânı olan, ev küçük tasvirlerle anlatılır:

“İskenderpaşa’da, küçük bir apartmanın iki buçuk odalı katındayız. İki erkek çocuk, anneanne ve kitaplık memuru olan karı kocadan oluşan bir aile oturuyor burada. (...) Bu barınağın kirası, orta dereceden memurun tam bir aylık tutarı.”¹¹²

Anlatımda, bazı mekânlar olayın seyrinde rol oynamamıştır. Sadece isim olarak geçmektedir.

Hikâyenin geniş ve dar mekânlarını sınıflandıırırsak: Geniş mekânlar; İstanbul, İskenderpaşa, Halıcılar caddesi, İstanbul’un pazarları vs.dir. Dar mekânlar ise; ev, evin odaları, hastane... vs.dir.

¹¹¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.80

¹¹² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.79

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyenin sâde ve anlaşılır bir dili vardır. Diyalogların sıklıkla kullanımı anlatıma akıcılık kazandırmıştır:

“ - Alaydın karıcı, dedi.

- Kaçaydı biliyor musun?”¹¹³

Metinde yabancı ve anlaşılması zor kelimeler kullanılmamıştır.

Sorgulayıcı bir üslûbun kullanıldığı anlatımda, çarpıklık yaratan düşünceler eleştirilmektedir.

¹¹³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.80

AHMET BEYLER'E MEKTUP

ÖZET:

Kitabın on üçüncü hikâyesi olan ‘‘Ahmet Beyler’e Mektup’’, adından da anlaşılacağı üzere, Ahmet Bey adlı bir iş adamına yazılan mektupları içerir. Ahmet Bey’in duygu ve düşüncelerinden etkilenen bir yazarın mektuplarıdır. Türk toplumuna bakış açılarındaki benzerlikler, Ahmet Bey’in insanların iyiliğini düşünen bir kişiliğe sahip olması yazarı oldukça etkiler. ‘‘İnsan yemesini bildiği kadar yedirmesini de bilen, kazanmasını bildiği kadar kazandırmasını da bilendir’’ (s.83) Yardımseverliği ise azımsanacak bir durum değildir. Yazar, iyiliksever iş adamının duyarlı kişiliğini fırsat bilerek fakir ve işsiz bir adam için iş ister. Ahmet Bey bu öneriyi seve seve kabul eder. Yazar bu kadar içten bir kabul edilmiş karşısında duygulanır ve elinde bulunan birkaç romanını ona hediye eder. Ertesi gün işsiz Osman Efendi ve yazar iş yerine gider. Karşılaştıkları manzara hiç de beklemedikleri gibi değildir. Genel Müdürün masasında gördüğü kitapları onu ne kadar mutlu etse de sözler mutluluğa gölge düşürür. Müdür, yazara romanları okuduğunu söyler ve fikirlerinin onunla uyuşmadığını belirtir. Yazar eserler için gelmediğini iş için geldiğini ifade eder.

Ahmet Bey’in yardımseverliğine sığınmaları artık boşunadır. Osman Efendi’ye iş verilmez. Kitapları oradan aldıkları gibi uzaklaşırlar. Yazar bir insanı işinden eden kitaplarına mı üzülün yoksa bunlara neden olan zihniyete mi üzülün bilmez ve yaşadıklarını, kendisini yanılgıya uğratan iş adamına mektup yazarak hikâyeleştirir.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Ahmet Beyler’e Mektup’ adlı hikâye, ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında ‘Üçüncü Ses’ öykü kitabı içerisinde yayına kazandırılır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b- Konu:

Hikâyede, iş adamı Ahmet Bey’den, işsiz Osman Efendi için iş isteyen bir yazarın, eserlerinin içeriği yüzünden iş isteğine red cevabı alması konu edilir. Yazar, bu durumun yanlışlığını Ahmet Bey’e mektuplar yazarak anlatır.

c- Olaylar Örgüsü:

Hikâyede, mektuplarla başlayan satırlar olayın kahramanları hakkında genel bir bilgi sunmaktadır. Asıl kahramanın, anlatıcı durumda olması kendi duygularını ve düşüncelerini olaylar üzerinde etkili kılmasına neden olmuştur. Tek bir olay biriminden oluşan hikâyede olaylar, düşünceli ve yardım sever bir yazarın, kendi gibi yardımsever olan bir iş adamından, yoksul biri için iş istemesiyle ilerler.

Olay örgüsü, belirli düşüncelerin açıklığa kavuşturulması için mektuplarla anlatılarak ilerler. Mektup olayda, ana kahramanın savunma aracıdır. Yoksul Osman Efendi'nin, işe alınmamasının gerekçesi olarak sunulan yazarın ideolojisi, yazarın düşüncesine göre hiç de ahlâkî değildir. Ahmet Bey hakkında yanılığa düşen yazar, üzüntüsünü bildirir.

Olaylar, tüm umudunu bir işe bağlayan yoksul bir adamın, hayal kırıklığına uğramasıyla son bulur.

d. Tema

Hikâyedeki tema, “İnsan yemesini bildiği kadar yedirmesini de bilen, kazanmasını bildiği kadar kazandırmasını da bilendir.” düşüncesi üzerine kurulmuştur. Zenginlerin, yoksul insanlara el uzatmaları gerektiğini savunan hikâyeye, bu düşüncede olmayan insanları kınamaktadır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm unsurlar, hikâyenin asıl kahramanı olan bir yazar tarafından nakledilir. Kahraman anlatıcının bakış açısıyla anlatılan olaylar, anlatıcının diliyle metne can verir:

“O gece Aksaray'daki işyerinizde sizinle konuşurken kendi ölçülerimde bir “insan”a rastlamanın mutluluğunu duymuştum. Ertesi gün onu yitirmek yıkıma uğradım. Bu insan sizsiniz.”¹¹⁴

¹¹⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.83

Ben merkezîyetçiliği taşıyan anlatıcı, eserin hedefindedir. Tüm zaman dilimlerinde kendini var eder. Hikâye boyunca ferdî ve sosyal hayatını metinde karşı karşıya getirir:

“Ben kimim? Yirmi beş yıllık memur. Şair Fikret’in dediği gibi: “kırılmış ama eğilmemiş”. Ne istiyordum sizden? Bir yoksula yardım etmenizi: Ona iş vermenizi.”¹¹⁵

Kahraman anlatıcının üslûbunun etkili olduğu anlatımda, mektup dilinin kullanılmasıyla metin otobiyografik bir şekil almıştır:

“Sayın Ahmet Bey, o gece size bir armağan sunmuştum: Adınıza romanımı imzalamıştım.”¹¹⁶

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, vaka tek bir zincir hâlinde nakledilmiştir. Tek bir merkezî şahsın bulunduğu metinde, tüm olaylar onun etrafında gelişir. Ana kahramanın “yazar” olduğu hikâyede, yardım etmek istediği yoksul bir insanın umutlarına çare olamamanın üzüntüsünü yaşar.

Vaka, eleştirilen ve şikâyet edilen bir durumu tespit ederek çözüme kavuşturulmak istenilir. Zengin olan iş adamı Ahmet Bey’in, bir yoksula iş vaadinde bulunması olayın çıkış noktası olur. İş adamının sözünde durmaması ana kahraman tarafından eleştirilir.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, ideolojiler çatışması üzerine kurulmuştur. Ana kahraman, romanlarının içeriğinden dolayı vakada yargılanır. İş adamının müdürü tarafından yargılanan yazar, haksız ithamlara mazur kalır.

Zenginin fakirle çatışmasının ortaya konulduğu hikâyede, vicdan ile hesaplaşmanın önemi vurgulanır. Yoksul bir insanın, ailesini geçindirmek için iş ararken, zenginin bunu umursamadan ideolojilere takılıp insanlara ön yargıyla yaklaşması eleştirilir.

¹¹⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.84

¹¹⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.85

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede anlatım dili olarak mektup kullanılmıştır. Bu yüzden kalabalık bir şahıs kadrosu arasında olaylar cereyan etmez. Kişiler arasında diyaloglar yerine mektuplar yer alır

Vakanın çıkışına zemin hazırlayan toplam dört şahıs vardır. Bunlar; ana kahraman yazar, Osman Efendi, Ahmet Bey ve Müdür'dür.

Yazar: Yirmi beş yıllık memuriyet hayatı olmuş olan “yazar”, hikâyemizin merkezi kahramanıdır. Mesleğinin yazarlık olması münasebetiyle kahramanımızın eserli mevcuttur. Hikâyede ana kahramanın diğer şahıslarla tanışmasına sebep olan yazarlık mesleğidir.

Yazar, olaylara nesnel bakan, eşitlikçi düşünceleri savunan bir kişiliğe sahiptir. Bu düşüncelerinden dolayı diğer şahıslar tarafından eleştirilir:

“- Romanınızı okudum. Bizim fikirlerimiz sizinkilerle uyuşmuyor. Bizden yana bir şey yok bu kitapta. Yani demek istiyorum ki solculuk var! Bu yüzden kitaplarınızı başkalarına veremeyeceğiz.”¹¹⁷

Ana kahramanımız yardımseverdir. Yoksul bir insan iş bulmak için aracı olur.

İnsanı insan olarak sevmenin olgunluğuna erişmiş olan kahramanımız, zenginlerin de bu fikre sahip olmasını ister. Saygının ve sevginin yüceliğine inan yazar, kendi öz değerlerinden taviz vermeden yıllarını geçirmiştir. Ahmet Bey'e yazdığı mektuplarda kendini, değerlerini koruyan, onları önemseyen biri olarak tanıtır.

Diğerleri: almamıştır. Müdür, Ahmet Bey'in işyerinde müdürlük yapmaktadır. Ön yargılı düşüncelere sahip biridir. Yoksul ve işi olmayan Osman Efendi, duygusal ve fakir bir aile babasıdır.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar: Ahmet Bey, iş adamıdır. Çok zengindir. Olayın seyrinde hiçbir şekilde aktif rol oynamayan ancak temaya kaynaklık eden şahıstır. Osman Efendi'nin hasta karısı da dekoratif unsur durumundaki şahıslardandır.

¹¹⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.86

b. Zaman

Vaka zamanı, ana kahramanın bir gece tanıştığı ve fikirlerini onayladığı bir iş adamından iş istemesiyle başlar. Olay, geceyi ertesi güne bağlayan bir akşam vakti sonlanır.

c. Mekân

Hikâyedeki, mekân Türkiye'mizin en güzel şehri İstanbul'dur. Vakanın cereyan ettiği semt ise Aksaray'dır. Hikâyede mekânlar sadece isim olarak geçmektedir. Semtler ve şehirler hakkında tasvirler gözlenmemektedir.

Asıl vakaya, kaynaklık eden yer Aksaray'da bir iş yeridir. Umutların tükenişine şahitlik eden iş yeri, zengin bir iş adamına aittir:

‘‘O gece Aksaray’daki işyerinizde sizinle konuşurken kendi ölçülerimde bir ‘‘insan’’a rastlamanın mutluluğunu duymuştum. Ertesi gün onu yitirmek yıkıma uğradım...’’¹¹⁸

Osman Efendi'nin evi mekân olarak yer alırken, ev hakkında bilgi edinemeyiz.

Geniş ve dar mekânlar sayıca sınırlı ve azdır. İstanbul, Aksaray geniş yaşam alanları olarak yer alırken, iş yeri ve ev dar mekânlardır.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyeye, mektup dilinin zarif hitâbî cümleleriyle başlar. Duyguların ve düşüncelerin, karşılıklı konuşma yapılmış hissiyle anlatıldığı metinde, mektuplar diyaloglar yazını görünümündedir:

‘‘Ahmet Bey’e saygı, Ahmet Bey’e sevgi yüreğimde. Bir derin, bir derin...Ve bir ünleyiş: Heyy! Türkiye’deki Ahmet Beyler duyun, silkinin altınların ağırlığından, uyanın! Siz de böyle olun. İnsanlığı kurtaralım, Türkiye zaten kurtulur.’’¹¹⁹

Anlatıcı, üslûbunda açıklayıcı bir tutum sergiler. Olayları ve yaşanmışlıkları mektup yoluyla dile getiren anlatıcı, sinirli ve üzücü ruh halini üslûbuna yansıtır.

¹¹⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.83

¹¹⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.84

Hikâyede, dilin sâdeliğine ve akıcılığına katkı sağlayacak kısa ve öz cümleler yoğunluktadır. Ayrıca kişileri ve olayları daha inandırıcı kılmak için alıntılar yapılmıştır:

“Şair Fikret’in dediği gibi: “kırılmış ama eğilmemiş.”¹²⁰

İnsanlık için söylenmiş sözler, iyilik ve mutluluğun formülü niteliğinde özlü ifâdelerdir:

“İnsan yemesini bildiği kadar yedirmesini de bilen, kazanmasını bildiği kadar kazandırmasını da bilendir.”¹²¹

¹²⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.84

¹²¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, .83

NEDEN ÖLDÜ?

ÖZET:

“Neden Öldü?” isimli on dördüncü hikâyede bir annenin trajik sonla hayata gözlerini kapaması anlatılır. Bilge Hanım’ın ölümü ardından yaşananlar, tüm ailelere ve çocuklara ders olacak nitelikte sunulur. İki oğlu ve bir kız çocuğu olan anne, ailenin her türlü işine koşar. Eski gençlik enerjisi olmadığından artık iş yapmak onu çok yorar. Çocuklarından daha sorumlu olmalarını, evi dağıtmamalarını ister. Ancak evlatları onun söylediklerini pek umursamazlar ve ona çok saygısızca davranırlar. Bilge Hanım’ın her söylediğine evlâtlarından ters tepki alması onu çok üzer ve kalbini yorar. Bir gece yatağına uzanırken onu bekleyen ölümden habersizdir. Eşi Kemal Bey, eşinin cansız bedenini fark edince şok olur. Kocasının gözünün önünden film şeridi gibi geçen yaşamı bir sorgunun da başlangıcı olur. Çocuklarının da katıldığı bu sorgu, annelerinin ölümüne sebep olunan şeyin kendileri olduğu düşüncesidir. Büyük acı yaşayan aile, annelerinin cansız bedeni karşısında vicdan azabı duyup, birbirlerini suçlarlar. Bilge Hanım ise bu ölümüne neden olan şeyin ailesi olmadığını her ne kadar haykırırsa da onlar onu duymakta acizdirler. Oysaki, anne yüreği, düşte dahi olsa evlât acısına dayanamaz ve hayata vedâ eder. Hikâye de okuyucuya acı sonla vedâ eder.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Neden Öldü’ hikâye, ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayımlanır. ‘Üçüncü Ses’ kitabında on dördüncü hikâye olarak yer alır. ‘Kaynak Yayınları’ tarafından 2000 yılında ‘Kurşun Kalem’ adlı öykü kitabıyla tekrar yayın hayatına kazandırılır.

b- Konu:

Hikâyede, bir annenin çocukları tarafından, saygı sınırlarını aşan sözlerle yargılanması ve emeklerinin karşılığını çocuklarından görememesi anlatılmaktadır. Anne, ilerlemiş yaşına rağmen çocuklarına ve kocasına hizmet etmektedir. Ancak ailesi, bu özveriye karşı onu çok da umursamamaktadır.

Yüreğinin ve bedeninin artık büyük acıları taşıyamadığı bir gece, hayata gözlerini yuman annenin, sonsuz yolculuğunda dahi çocuklarını düşünmesi ve onları affetmesi, hikâyenin diğer yüzüdür.

c- Olaylar Örgüsü

Hikâyede, olaylar bir gece vakti anne Bilge Hanım'ın, çocuklarını evi iyi kullanmaları, sorumluluklarını bilmeleri hususunda uyarmasıyla başlar. İki erkek ve bir kız çocuğu olan annenin, sözünü pek dinlemeyen çocuklar, aynı zamanda yaşlarına uygun olmayan davranışlar sergilemektedirler. Bir anne için çok üzücü olan bu durum, Bilge Hanım için de acı vericidir.

Olay örgüsü, tek bir birimden oluşmuştur. Olaylar, anne-çocuk çatışmasıyla ilerler. Uyarılara kulak asmayan çocukları, her türlü işin annenin görevi olduğunu vurgularken, gece gündüz çalışıp didinip onların rahatlığını sağlayan annenin emeğini görmezden gelirler. Bir gece vakti de yorgunca uzandığı yatağında, gözlerini dönüşü olmayan son yolculuğa doğru kapatır.

Çocuklar, büyük bir acıyla kendilerini, annelerinin ölümünde etken olduklarını düşünürler. Oysaki, annelerinin ölümüne neden olan olay, arkadaşının iki çocuğunun idama mahkum edilmesidir.

d. Tema

Hikâyedeki tema, anne sevgisi üzerine kurulmuştur. Hikâyeye, en kötü günümüzde yanımızda olan, yıllarca karşılıksız bir emekle bize bakan annelerimizin değerini bilmemizin doğruluğunu savunmaktadır.

Anneler, çocukları ne yaparsa yapsın, her daim onları affedebilecek yufka yüreklere sahiptirler. Ancak, onları üzme ve kırmak en büyük kötülüktür düşüncesi, hikâyenin vermek istediği diğer bir mesajdır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hâkim bakış açısıyla kaleme alınmış olan hikâyeye, olayların ilerleyişine ve gelişimine tamamen hâkim bir anlatıcı tarafından nakledilir. Hikâyemizi oluşturan

mekân, şahıs kadrosu, vaka ve benzeri tüm husûsiyetler anlatıcı tarafından detaylı olarak anlatılır:

“Emekli dikiş öğretmeni Bilge Hanım gece yarısı ölmüştü. Bitişik karyolada yatan kocası Kemal Bey saat dokuz sularında uyanıp bu durumla karşılaşınca çok şaşırıldı. (...)Üstelik koynunda bir ölü! Yirmi beş yıllık evlilik bitmişti. Yapayalnız kalmıştı.”¹²²

Anlatıcının, şahısların psikolojik hâllerine yönelik yaptığı gözlemler, vakanın sonucuyla ilgili ipuçları vermektedir. Hikâyenin adına kaynaklık eden soru cümlesi, (“Neden Öldü?”) anlatıcının, vaka hakkında sınırsız bilgiye sahip olduğunu göstermektedir:

Oysa her şeye üzüldü karısı. Yatmadan önce üzgündü. “Bir üflemlik mum gibi söneceğim. Yorgunum, bitkinim... Biraz anlayışı olun!” demişti gene. “Kalbim...” demişti.

Ve külrengi sopsoguk yüzde inceden bir gülümseme vardı. Göz kapaklarının kapanmamış aralığında yabansı bir alay çizgisi...¹²³

Anlatıcıyı, ölen kahramanın cansız bedeninde çığlığa dönüşen düşünceleri, okuyucuya yansıtırken görürüz. Anlatıcı tüm zaman dilimlerinde, kendini var eder:

“Bilge Hanım’ın yüzündeki donmuş gülümseme eridi, eridi yitti. Üzüntü çöktü yerine. Göz pınarlarında yaş. Kimse göremiyordu bunu ama bir gerçektir. Çok yaşanmış çok yaşanacak...”¹²⁴

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, olayların merkezindeki şahıs, anne Bilge Hanım’dır. Vaka, tek bir zincir hâlinde nakledilir. Merak unsurlarının canlı tutulduğu metinde, olaylar ana kahramanın ölümüyle daha farklı bir sona yönelir. Annelerinin ölüm nedenini kendilerinde gören çocuklar, çok üzürlü. Anlatıcı, vakanın seyrine paralellik arz etmeyen bir çıkışta bulunur. Cesedin dili olur ve annenin ölüm nedeni olarak, idam edilecek iki gencin verdiği üzüntü gösterilir.

¹²² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.89

¹²³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.89

¹²⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.92

Olaylar oluşum sırasına göre anlatılır. Hikâye, klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiştir.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, geleneksel Türk aile yapısına ters düşen, annenin çocukları tarafından kıymetinin bilinmemesi söz konusudur. Temel çatışma, annenin emeğine saygı duyulmaması ve ona hakettiği değerin verilmemesidir. Gün boyunca hem eşine hem çocuklarına hizmet eden, onların her türlü sorumluluğunu sırtında taşıyan anne Bilge Hanım, çocuklarından küçücük bir yardım istediğinde karşılık alamaz. Ona, yanlış gelen asıl husus, evlâtlarının üslûplarını da bozmalarıdır. Ancak her şeye rağmen ana yüreğinin merhameti, evlâtlarını kucaklar ve onları her seferinde affeder.

Anne, çocuklarının her daim iyi olmasını ister ve bunun için hep mücadele eder. Baba ise olaylara karşı, anneye göre biraz daha vurdumduymazdır. Bilge Hanım ile kocası arasında karakter farklılığından doğan bu çelişki hikâyede net olara ortaya konur. Kadınlar her zaman erkeklere oranla daha duygusal ve kırılganlardır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâye, şahıs kadrosu açısından, çok da zengin değildir. Hikâyede, şahısların çoğunluğunu, dekoratif unsur durumundaki şahıslar oluşturmaktadır. Hikâye bir çekirdek ailenin sahip olduğu kişilerin sayısı kadardır.

Anlatımda, aktif rol oynayan şahıslar; anne Bilge Hanım, baba Kemal Bey ve iki erkek ve bir kız çocuğudur.

Bilge Hanım: Emekli dikiş öğretmeni olan Bilge Hanım, üç çocuğu olan bir annedir. Kocası ve çocuklarıyla yaşayan anne, evine ve çocuklarına bağlı bir kadındır. Çocukları için bıkip usanmadan çalışan ve eve işlerini de hiçbir şekilde ihmâl etmeyen anne, yılların getirdiği yorgunluktan olsa gerek, artık gücünün bazı işlere yetmediğini dile getirir.

Çocukları Bilge Hanım'a karşı çok saygısızdır. Anne olarak onlardan sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmeleri gerektiğini söylerken aldığı cevap hiçbir annenin hakketmediği bayağı sözlerdir:

-Yıkayıverin kirli çoraplarınızı! Sokuşturmayın, atmayın oraya buraya. Bir çorabınızı da yıkayın artık! Eskisi gibi değilim, yorgunum. Biraz da beni düşünün be, gücüm kalmadı!

Büyük oğlu:

- Doğurmasaydın! Annenin görevidir bunlar!¹²⁵

Kadınısı iç güdüleriyle hareket eden duygusal bir annedir. Çocuklarının her şeyde önde tutan, vicdan sahibi, emekçi bir kadındır.

Diğerleri: Kemal Bey, Bilge Hanım'ın kocasıdır. Eşiyle sık sık kavga eden Kemal Bey'in kavgalar esnasında ilk söylediği söz boşanmak olmuştur. Çocuklarının yanında kötü örnek olabileceğini düşünmeden içki içen duyarsız bir babadır. Bilge Hanım'ın çocukları, annelerini çok üzerler. Onun her söylediği söze karşı çıkan, saygısızca tümceler kurmaktan çekinmeyen çocuklardır. Annelerinin ölüm nedenleri olarak kendilerini görürler ve çok üzülürler.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; doktor, Bilge Hanım'ın arkadaşı ve arkadaşının idam edilecek olan iki evlâdıdır.

b. Zaman

Hikâyede, vakanın geçtiği zaman bir gece vaktidir. Gece yarısı hayata gözlerini yuman Bilge Hanım'ın ölümü, kocası tarafından dokuz sularında fark edilir. Kocası, bitişik karyolada uyuyup saat dokuzda uyandığında karısının cansız bedeninden haberdar olur. Bir günlük gibi kısa bir zaman diliminde olaylar cereyan eder.

c. Mekân

Hikâyede, asıl vakanın cereyan ettiği yer bir yatak odasıdır. Bir annenin büyük acılara dayanamayan yüreğinin, durduğu yerdir yatak odası. Bir karyola üzerinde son nefesini vermesi trajik bir sondur.

Roman karakterlerinin tümünün ortak mekânı olan ev hakkında, herhangi bir betimlemeyle karşılaşmamaktayız. Semt ve şehir adının geçmediği anlatımda, mekân dekor olmaktan öteye gitmemiştir.

Mekânı, konumlarına göre sınıflandırırsak; dar mekâna örnek olarak ev ve evin odaları, geniş mekân ise dışarıdır.

¹²⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.90

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, Türkçe'nin akıcılığına ve konuşma dilinin ince kurallarına uygun bir dil kullanılmıştır. Varlıkların ve olayların yalın ifâdelerle sunulduğu anlatımda, terkipli ifâdelere yer verilmemiştir. Cümleler oldukça kısa ve anlaşılır hüviyettir.

Hikâyede, diyaloglar oldukça fazladır. Ancak ana kahramanın cansız bedeninde varlığını gösteren anlatıcı, olayın akışının keserek, Bilge Hanım'ın bilinçaltından okuyucuya ses olur.

Hikâyenin üslûbu oldukça akıcıdır. Karakterlerin diline verilen sözcükler ve cümleler hikâyenin konusuyla paralellik gösterir. Çocukların annelerine karşı çıkmalarını buna örnek gösterebiliriz:

“- Adam gibi okuyoruz işte. Serseriliğimiz yok! Daha ne osun?”¹²⁶

¹²⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.90

SEVGİLİM HANS

ÖZET:

“Sevgilim Hans” adlı on beşinci hikâyede, Alman ve Türk olan iki gencin aşkı anlatılır. Klâsik Alman görünümlü Hans adlı turist ile tanışan Jale, kısa bir zaman diliminde- yıldırım aşkı denilecek kadar kısa-hızlı bir aşka yelken açar. Üç günlük süre içerisinde İstanbul’un en güzel yerlerini doyasıya gezerler ve aşklarını ölümsüzleştirmek isterler. Onlar için farklı bir milletten olmak önemli değildir. Aşkın everenselliğine inanırlar. Ancak Hans’ın memleketine dönme zamanı gelir. Jale için bu anlar çok acıdır. Sevdiği erkek artık çok uzaklardadır. Her şeyin bittiğini düşündüğü sırada Hans’tan aldığı mektup onu çok mutlu eder. Almanya’ya evlenmek için Jale’yi davet eder. Jale’nin ailesi bu teklife karşı çıksa da o kararını verir ve Almanya’ya gider. Jale için aşkta mantık aranmaz. Hans’ın evine geldiğinde gördüğü manzara karşısında büyük şaşkınlık yaşar. Ev çok güzel bir villa olmasına rağmen içi oldukça dağınıktır. Hans büyük bir ilgiyle Jale’yi ağırlar. Aşkın erişilmez heyecanı her ikisini de yörüngesine alır. Jale bazı hususlarda davranışlarına ve isteklerine engel olur. Türkiye’nin yaşam koşullarına aykırı görülen davranışlardır, bunlar. Kadın olmanın değişik sorumluluklarını içinde yaşatır. Bunu anlayan Hans, ona saygı duyar ve yalnız bırakır. Ertesi gün Jale uyandığında evde kimsenin olmadığını anlar. Evi temizler ve düzeltir. Hans evdeki değişikliğin farkına varır ve teşekkür eder. Birkaç saat sonra ise bir evrakını bulamayınca sinirlenir ve evrakı ararken ev ister istemez eski görünümünü alır. Tüm yaşananlar, Jale için bir iç hesaplaşma sürecinin de başlangıcı olur. İnsanı sonsuz duyguların derinliğine sürükleyen aşk, mantığın ulaştığı gerçekler karşısından gücünü yitirir. Kültürel ve sosyal yaşamda gözlenen farklılıklar everensel değerler karşısında yenik düşer. Jale Hans’la evlenemeyeceği kararını alır ve Türkiye’sine döner. Hikâye de Hans’a sonsuz bir elvedayla son bulur.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Sevgilim Hans’ hikâyesi ‘Üçüncü Ses’ kitabının on beşinci öyküsüdür. 1976 yılında ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından bastırılmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b- Konu:

Hikâyede, iki farklı milletten olan Jale ve Hans adlı gençlerin aşkları konu edilir. İstanbul’da, tesadüf eseri tanışan gençler, yıldırım aşkı denilecek tarzda birbirlerine aşık olurlar ve bu aşklarını evlilikle sonuçlandırmak isterler. Farklı yaşam kültürlerinin karşı karşıya getirildiği hikâyede, Jale’nin bir Türk kızı olması münasebetiyle, alışamadığı Alman yaşam şekli, yazar tarafından karşılaştırmalar yapılarak anlatılır

c- Olaylar Örgüsü:

Hikâye, sağlam bir kurgu üzerine kurulmuştur. Merak unsurları, olayların gerçekleştiği sıraya göre çözüme kavuşturulur. Tek bir vaka halkasından oluşan olay örgüsü, aşkın tılsımlı yolculuğunu anlatarak gelişir. Bahsedilen yolculuğun hem somut hem de soyut gerçekçiliği karşısında, kahramanlardan Jale ve Hans, evliliğe doğru adım atarlar.

Temellerinin Türkiye’de atıldığı aşk, sınırları aşarak Almanya’da devam eder. Bilmediği bir kültürün kucağında kendini bulan Jale için, toz pembe gelen dünya artık sorgulanması gereken bir suçludur. Olaylar, aşkın kanadı altından sıyrılır ve sosyal, kültürel, ekonomik, sanatsal, ırksal ve geleneksel unsurların çatışmalarıyla ilerler. İki insan aşık olmuşlardır ancak dünyalı olamamışlardır. Bu yüzden iki ayrı yaşamı tercih etmek zorunda kalırlar.

d. Tema

İnsanlığın ilk var oluşundan itibaren varlığını koruyan ve tüm insanlık için evrensel duyguların başında gelen aşkın; dil, din, millet, ülke ayrımı yapılmadan yaşanılabileceği düşüncesi, hikâyenin temasını oluşturmaktadır.

Aşkın, her türlü zorluğun karşısında keskin bir kılıç olması beklenirken, iki farklı kültürden insanın, aşka rağmen anlaşabilmelerinin zor olduğu, hikâyede vurgulana bir diğer düşüncedir

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm husûsiyetler ana kahramanımız Jale tarafından nakledilir. Kahraman anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınan hikâyede, anlatıcı olayları birebir yaşayan ve onları nakleden aracı durumundadır. Vaka, yazarın kendi düşünce siteminde yarattığı kahraman-anlatıcının diliyle dış dünyaya yansır:

“Yıldırım aşkı mı ne olmuştu, bilmiyorum. Onu idealimdeki erkek olarak görüyordum. Kendimi de onun aradığı kadın... Ayrılmak istemiyorduk. Beni Etiler’e götürüp Aziz ile tanıştırmak isteğine karşı çıkmadım...”¹²⁷

Tüm zaman dilimlerinde kahraman-anlatıcı varlığını hissettirir. Hem anlatma zamanına hem de vaka zamanına sahiptir ve ben merkezîyetçiliğiyle olayları anlatır.

Hikâyede anlatıcının yaşamı algılayış şekli, sosyokültürel konumu ve üslûbunun anlatımda etkili olduğunu söyleyebiliriz.

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, tek bir vaka zinciri vardır. Olayların tümü, ana kahraman Jale etrafında gelişir. Vakanın merkezini teşkil eden ‘aşk’, Jale ve Hans arasında gelgitlere sebep olur. Hâdiselerin, ana kahraman Jale’nin diliyle sunulması, metnin otobiyografik görünüm kazanmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Klâsik vaka tertibiyle kaleme alınan hikâyeye, geçmişten günümüze doğru bir yol takip eder.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyeye evrensel değerler ile geleneksel değerlerin çatışması üzerine kurulmuştur. Hikâyede; dil, din, ırk, millet, ülke ve kültür ayırt etmeksizin, insanlık tarihi boyunca süregelen en yüce duygulardan aşkın, kimlik sorunu yaşamayan, evrensel bir değer olduğu vurgulanmaktadır.

¹²⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.97

Aşkın evrenselliğine inanan Jale, Alman olan sevgilisine bu düşüncenin inancıyla aşık olmuştur. Olaylar, insanoğlunun düşünce dünyasında var ettiği fikirlerin, pratik yaşamda uygulanabilirliğinin imkânsız mücadelesiyle gelişir. Düşünceler gün yüzüne çıktığı an gerçek yaşamla çatışır. Jale Hans'a aşık olmuştur ancak aşkları, kültürlerini ve geleneksel değerlerini onlara unutturamamıştır. Farklı dünyaların insanlarıdır. Bu yüzden aşkları, bir ömür sürecek bir yaşamda onları buluşturmak yerine ayırmıştır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu

Sevgilim Hans hikâyesinde çok zengin bir şahıs kadrosu gözlenmez. Vakanın çıkışına zemin hazırlayan sadece iki şahıs vardır. Hikâyede, şahısların fizikî ve ruhî durumları ayrıntılı şekilde anlatılmamıştır.

Vakanın ortaya çıkmasında etkin rol oynayan şahıs iki kişidir. Bunlar Jale ve Hans'tır.

Jale: Hikâyemizin ana kahramanı olan Jale, müzisyendir. Duygusal ve sevecen biri olan Jale, duygularıyla hareket eden bir kadındır. Aşkın evrensel bir duygu olduğu düşünen Jale, sevdiği erkeğin yabancı bir milletten olmasını yadırgamaz ve onunla evlenme kararı alır:

Üç gün sonra Hans ile Aziz Almanya'ya döneceklerdi. Bu süre içinde her gün buluştuk Hans'la. İstanbul'umun en güzel yerlerini, ben kaç kez seyretmişimdir ama bu kez sevgilimle el ele, göz göze bambaşkaydı. Nasıl mutluydum! Evet, onu seviyordum. Alman ya Türk diye ayırmırsız. İki insandı aşkı oluşturan. Aşk kadar evrensel ne var?¹²⁸

Türk geleneklerine göre yetişmiş olan Jale, evrensel düşüncelere sahip olmasına rağmen Almanya'da sevgilisinin yaşamına ayak uyduramaz. Almanya'dan ayrılma sebebi sadece kişisel nedenler değildir. O, toplumsal farklılıkların farkına varır ve kendi ülkesindeki yaşamı arzular.

Jale, bir genç kadın olarak, yeni tanıştığı bir erkekle evlenmeyi göze alabilecek kadar cesaretlidir. Ailesini karşısına alarak, omzuna taşıyamayacağı yükler alır.

¹²⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.97

Hans: Tipik bir Alman görünümüne sahip olan Hans, mavi gözlü, sarı saçlı,yakışıklı bir gençtir. Münih’te bir kilisede koro şefidir.

İstanbul’a Aziz adlı bir arkadaşının yanına gelmiş ve tesadüf eseri de Jale ile tanışmıştır. Nezâketliliği, sevecenliği, göze çarpan ilk özelliğidir. Bu yönlerini hisseden Jale ona yıldırım aşkıyla vurulur. Kısa bir süre sonra ise sevgili olurlar.

Almanya’ya dönen Hans, Jale ile evlenmek ister ve onu ülkesine davet eder. Jale, Hans’ın Almanya’daki hayatını görünce kararından vazgeçer:

Anlamıştım ki, insanı büyülercesine bir anda kendinden geçirebilen aşk, mantığın ulaştığı gerçekler karşısında olağanüstü etkileme gücünü yitiriyor.

Durumun ayrımındaydım iyice. Dönmek istiyordum, o katı yasaklarına karşı kendi ülkeme, kendi insanlarıma...¹²⁹

Avrupaî yaşamın tüm izlerini taşıyan Hans, mesleğine bağlılığıyla da çok ilgi çekici bir karakterdir. Jale’nin evini düzeltmesi yerine müzikle uğraşmasını ister.

Diğerleri: Onur, Almanya’da Hans’ın evinde kalan bir Türk gencidir. Jale ile aynı müzik okulundan mezun olmuştur. Jale’nin, Almanya’da kendine en yakın hissettiği kişidir.

Olayın gelişiminde rol sahibi olmayan, dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Aziz, Jale’nin ailesi ve arkadaşısıdır.

b. Zaman

Hikâyede, olayın asıl çıkış noktası aşktır. Kahramanların birbirlerine sıkıca bağlandığı aşk tutkusu, İstanbul’da, üç günlük gibi kısa bir zaman diliminde yaşanır. Geçici bir süreliğine yaşanan ayrılığın ardından bir cumartesi günü ele geçen mektup vaka zamanın uzamasına neden olur. Ancak vaka zamanında tarihi bir açıklık gözlenmez.

c. Mekân

İstanbul’un, turistlerle anıldığı güzel yer Piyerloti, hikâyede aşkın kıvılcımlandığı mekândır. İstanbul’un güzel yerleri aşkın yaşatıldığı, güzelliklerin sunulduğu mekânlar olarak anlatılır:

¹²⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, 109-110

“İstanbul’unun en güzel yerlerini, ben kaç kez seyretmişimdir ama bu kez sevgilimle el ele, göz göze.. bambaşkaydı.”¹³⁰

Aşk uğruna sınırların aşıldığı bir diğer yer ise Almanya’dır. Jale’nin sevgilisi Hans’ın memleketine evlenmek için gitmesi, yeni bir pencereyi de ardına kadar açmasını sağlar. Almanya’nı Münih şehridir, yeni yaşam alanı. Evin bulunduğu yer öylesine tasvir edilmiş ki cennetten bir köşe sanki anlatılır:

Hans karşılamaya gelmişti beni. Sonsuz mutluyduk. Evlerine doğru uzunca süren yol boyunca sevgiyle sokulmuştum ona. Koca koca çam ağaçlarının, bakımlım bahçeleri arasında birbirinden güzel villâlar arasından geçtik. Kahve renkli oymalı panjurları, balkonu ve süslü kulesiyle masal evini andıran birinin önünde durdurdu otomobili.¹³¹

Müziyen, olan Hans evinde mesleğine dair eşyalar bulundurmaktadır. Villâsındaki odaları pansiyon olarak kiraya vermektedir. Evin içi öylesine dağınıktır ki Jale bu manzara karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir:

Tüm dikkatim, anlattıklarına değil de şu odanın akıl almaz dağınıklığına, pisliğine yönelikti...

Şu masanın üzerinde ağzı ayırık tırnak makasıyla, kurumuş kurabiyeler, renkli mum, kapatılmamış bal kavanozu, neskafe, tornavida, dolmuş tabla bir arada işte...¹³²

Hikâyede, olaylar dar ve kapalı mekânlarda sıklıkla geçer. Villâ ve villânın odaları ana kahramanın düşüncelerinin netleştiren alanlardır.

Geniş mekânlar; İstanbul’un sokakları,semtleri (Etiler), sokakları, Almanya, Almanya’nın sokakları, bahçeleridir.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, sâde ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Ana kahraman Jale’nin dilinden sunulan hikâyeye, otobiyografik çizgiler taşır.

Hikâyede, insanı yokuşu sürükleyen bir üslûp gözlenmez. Üslûpta, en göze çarpan nokta, bakış açısından kaynaklanan eleştirilen düşüncelerin karşılaştırmalar yapılarak sunulmasıdır:

¹³⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.97

¹³¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.99

¹³² KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.99-100

“Kimdi “Aşkta mantık aranmaz.” diyen? Ben mi? Olamaz. Aşkın kendinde mantık yoksa da onu oluşturan insanda vardır. İnsanın bu güçlü özelliği yokumsanabilir mi? O ki er geç dikilecektir aşkın karşısında ve de etken olacaktır...”¹³³

Metinde Almanca diyaloglar bulunmaktadır.

¹³³ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.104

SELİM UYANIK ve KONUKLARI

ÖZET:

Kitabın ‘‘Selim Uyanık ve Konukları’’ adlı on altıncı ve son hikâyesinde, Selim Uyanık adlı kişinin arkadaşlarını evinde ağırlaması anlatılır. Sevdiği arkadaşları için hiçbir şeyden kaçınmayan Selim Uyanık, küçük bir eski zaman köşkünde oturur. Konukları evli bir çift ve kendisinin yakın bir dostudur. İlk sohbetleri taraçada başlar. Evinde bulunan iki küçük çocuğunun yardımıyla konuklarına gereken özeni gösterir. Onlara elleriyle börekler yapmıştır. Çaylarını yudumlarken evine davetsiz iki misafir gelir. Pek hoşlanmadığı bu kişiler için hiçbir zahmete katlanmaz ve onlar hakkında hiç de hoş olmayan yorumlar yapar. Davetsiz misafirler durumdan alınarak oradan ayrılırlar. Konukların üzerine de bir ağırlık çökmüştür. Herkes kendi köşesine çekilir. Kadın misafir kendi köşesinden kocası ve iş arkadaşının konuşmalarını dinler. Duyamadıklarını da muhayyilesinde canlandırır. Eşiyle kocasının sosyal içerikli ve politik konuşmalar yaptığını duyar. Ardından gelen düşünceler ise kadın erkek ilişkilerine dönüşen konuşmaları içerir. Ardından evin içi gezilir, bu gezi esnasında Selim Uyanık, kadınlara olan bakışından bahseder. Resimlerini gösterirken nü portelerini detaylı anlatır. Konuklarından kadın olan misafirin kocası kıskanır ve eşine yaklaşmaları onu tedirgin eder. Artık evden ayrılma zamanı gelir. Kafalarda kalan sorular ve insan ilişkilerinde gözlenen dengesizliklerle hikâye biter.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Selim Uyanık ve Konukları’, ‘Üçüncü Ses’ adlı öykü kitabımızda yer alan son hikâyedir. ‘Minnetoğlu Yayınevi’ tarafından 1976 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyede, sevdiği dostlarını evine dâvet eden Selim Uyanık’ın, misafirperverliği konu edilir. Erkeklerin, kadınlara olan bakış açısının farklı bir düşünce sisteminde yansıtan hikâyeye, insanî ilişkilerde gözlenen çarpıklıkları dile getirir.

c- Olaylar Örgüsü:

Hikâyede, olay örgüsünün ilk adımı eski bir köşkün bahçesinde atılır. Sevdiği insanları evine dâvet eden Selim Uyanık'ın yapısal ve ruhsal özellikleri, dâvetli misafirlerin gözlemciğiyle yansıtılır.

Hikâyede olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. Olaylar belirli bölümlerde kopukluk yaratarak ilerler. Misafirlige gelen insanlar arasında gözlenen diyalog eksikliği, olayları kişilere yönlendirir. Evli bir kadının kocasıyla gittiği köşkte, eve sahibinin cinsel konulara yönelmesi konukları şaşırttığı gibi evden de soğutur.

d. Tema

Hikâyenin teması, sevgi ve güven üzerine kurulmuştur. İnsanlar sevdiği ve güven duyduğu kişileri evlerinde ağırlamaktan mutluluk duyarlar ve onlar için her türlü olanağı sunmaktan çekinmezler.

Hikâyede açılan bir diğer pencere ise: İnsanlar, evlerine gelen misafirlerinin yanında kontrollü davranışlar sergilemelidirler. Bilinçlerinden geçen her türlü düşüncüyü dile dökmek, insanların dobralığını değil avamlığını gösterir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Kahraman-anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınan hikâyede, anlatıcı, olayları kendine has üslûbuyla nakleder. Kimsenin görmediği ve duymadığı hâlleri, okuyucuya yansıtır:

Taraçanın öbür ucunda, yalnızım. Salıncağın iki ucunda, yavaşça sallanan kocam ile arkadaşımı seyrediyorum... Konuşmalarının bazılarını duyuyorum. Başka bir ses, konuşmadıklarını da iletiyor. Bir sahne oluşuyor imgemde. Perdenin iplerini çekiyorum.¹³⁴

Kahraman- anlatıcı, ben merkezliyetiğiyle hikâyenin hedefindedir. Ham anlatma zamanına hem de vaka zamanına sahiptir ve şahısların sosyal, kültürel ve bilinçaltı yaşamlarını karşı karşıya getirir:

¹³⁴ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.117

“Kocam-(İçinden) Töre... Hangi töre? Töreden söz edeninki mi? Karımı elde etmek istiyorsun! Ama boşuna. Onu kandırmak kolay değil. Nereden geliyor aklıma böyle şeyler?...”¹³⁵

Yazar, eselerinin büyük çoğunluğunda, kadınların toplumdaki yerine dair mesajlar verir. Bu hikâyede de kadınlar ve erkekleri karşı karşıya getirir ve kadınların haklılığına cevap sunmak için anlatıcıyı da kadın seçer. Yanlı ve müdahaleci tutumunu elden bırakmayan anlatıcı, düşüncelerini söylemekten çekinmez:

“-Kadının erkekle, cinsel ilişkiler dışında arkadaşlığını henüz kabullenmeyen bir toplumun kadını olduğunu unuttun mu?!..”¹³⁶

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, tek bir vaka zinciri vardır. Olaylar eski bir köşk bahçesinde başlar ve köşkün içerisinde sonlanır. Klâsik bir ev ziyaretiyle ilerleyen olaylar, sosyal konulara parmak basarak gelişir. Eşi tarafından çok kıskanılan bir kadının, gözlemciliğiyle anlatılan vaka, kadınların erkeklerle de arkadaşlık yapabileceğini anlatmaya çalışır.

Konuk oldukları evde, ev sahibi Selim Uyanık’ın bir kadına yaklaşımındaki bayağı hâlleri, erkeklerin tümünü genelleleyen bir suç unsuru durumuna düşürür. Selim Uyanık evli bir bayana, kocasının yanında, müstehcen bir resim gösterir ve onun doğallığından bahseder. Cahilce bir cesaretin ürünü olan bu davranış karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen kadın konuk, eşiyle ve iş arkadaşıyla oradan ayrılır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, kadın ve erkeğin toplumdaki yerine farklı pencerelerden bakılmaktadır. Erkek egemen bir toplumda kadına cinsel meta gözüyle bakılması, kadını aşağılayan bir tutumdur. Hikâyemizde kadın ve erkeğin varlığını açıklayan aşkı da, sadece nesillerin devamı olarak algılayan erkeklerin, bu düşünceyi Âdem ve Havva’nın varlığıyla somutlaştırmak istemeleri, kadın konuk tarafından hayretle karşılanır.

¹³⁵ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.117

¹³⁶ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.125

Ana kahramanın erkeklerin düşüncelerindeki kadın imajından utanır ve onlarla aynı mekânda, tek başına bir kadın olmaktan sıkılır. Kocasını da onlar gibi düşünür ve bu onu daha mutsuz kılar. Çatışmanın asıl unsuru; erkek ve kadının varoluş sebebini cinsellikle sınırlayan zihniyetin varlığıdır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyenin şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Farklı yaş gruplarından kişileri gözlemlemekteyiz. Şahısların fizikî görünüşlerinden çok ruhsal portreleri çizilmiştir.

Olayın ortaya çıkmasında rol almış olan şahıslar; Selim Uyanık, kadın konuk, kadın konuğun kocası ve iş arkadaşıdır.

Kadın konuk: Adı ve fizikî görünümüyle ilgili herhangi bir bilgiye sahip olamadığımız konuk, çalışan bir kadındır. Eşi ve iş arkadaşıyla, Selim Uyanık'ın evine gider. Hikâyedeki olayları gözlemleyen ve nakleden kadın konuk, hikâyenin, merkezî şahısıdır.

Erkeklerin, kadınları cinsel meta olarak görmesine kızmaktadır. Onların bilinçaltında yol alarak kendi üslûbunca onları konuşturur. Bu konuşma esnasında kendi karakteriyle ilgili bilgiler verir:

“Arkadaşım-(İçinden) Zeki ve duygulu bir kadın. Sağlam karakterli . İstedğim kadın işte bu. Ama evli...”¹³⁷

“- Kadınım erkekle, cinsel ilişkiler dışında arkadaşlığını henüz kabullenemeyen bir toplumun kadını olduğunu unuttun mu?!”¹³⁸

Selim Uyanık: Eski bir köşk evinde yaşayan Selim Uyanık albay emeklisidir. Resim ve müzikle uğraşan Selim Uyanık, sevdiği insanları evine dâvet etmekten çok hoşlanır.

Kadınlara farklı bir tutkuyla bağlıdır. Bilinçaltını sözlerle dışarı vurmaktan büyük zevk alır. Sevmediği insanlara karşı sözünü esirgemez.

¹³⁷ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.119

¹³⁸ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.125

Diğerleri: Semra, Selim Uyanık'ın evinde yaşayan küçük bir kız çocuğudur. Hamarat olduğu kadar da yeteneklidir. Şarkı söylemeği çok sever.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Kadın konuğun kocası ve iş arkadaşı, Kadir, Haluk Bey, Dünder Bey, komşu kadındır.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanı öğle saati ile akşam saati arasında kalan zaman dilimini kapsamaktadır. Selim Uyanık'ın kendi dilinden, konukların teşrif ediş saati iki buçuk olarak söylenir. Olayın yaşandığı zaman, çay ve börek faslıyla biten bir gün dönümüdür.

c. Mekân

Hikâyede, mekân eski bir köşktür. Bahçesiyle, konukları büyüleyen köşk, çiçekleriyle cennetten bir köşedir adeta. Konukların hoş sohbetlerine kaynaklık edecek yer ise köşkün taraçasıdır:

“Dört beş basamakla taraçaya çıkıyoruz. Türlü saksılar, çiçekler. Bir başta oymalı demir masa ve sandalyeler. Arkadaşım öbür baştaki salıncak kanepeyi gösteriyor.”¹³⁹

Otantikliğini korumuş olan köşk, yatak odasıyla bunu kanıtlar nitelikte. Selim Uyanık'ın resimlerinin bulunduğu yatak odası, yalnız yaşayan bir erkeğin sahip olacağı bir yatak odası görünümünde değildir:

“Sanki bir kadının yatak odası! Boy aynalı tuvalet aynası, dantel örtüler... Yatak iki kişilik, örtüsü işlemeli, ipek. Bir ceviz kaplama sandık, üzerinde kanaviçe işli örtü. Sonra çalışma masası, kitaplık, soba... Adım atacak yer yok.”¹⁴⁰

Hikâyedeki mekânlar genel itibarıyla kapalı ve dar mekânlardır. Evin odaları olayın temasına uygun olarak yaratılmıştır. Hikâyede, geniş mekân gözlenmez.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyenin dili oldukça anlaşılır. Anlamayı zorlaştıracak sözcük ve söz öbekleri bulunmamaktadır. Yalın ifâdelerin kullanılması, metne akıcılık kazandırmıştır.

¹³⁹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.111

¹⁴⁰ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.121

Diyaloglar, yazarın diğler şahıslar hakkında hüküm vermesini sağlayan unsurlar olarak karşımıza çıkar.

Bakış açısına yön veren üslûp, sosyal içerikli konulara değinerek ilerler. Kadın-erkek ilişkilerinde yaşanan sosyal eşitsizlik kuralları, anlatıcının üslûbunda savunma silahı olur:

“Arkadaşım- (Doğruldu. Uzayan suskunluğu bozmak için) sorunların çözümü eğitime bağlı. Bizde eğitim yok. Kişilerin eğitimi başka. Bir de toplum eğitimi var. Bunlardan yoksun bir ulus nasıl kalkınabilir? Sömürüye “Dur!” diyecek gücü nereden alacak? Batıda...”¹⁴¹

¹⁴¹ KESTEL, *Üçüncü Ses*, s.119

KURŞUN KALEM

“Kurşun Kalem” dokuz hikâyeden oluşan bir kitaptır. İlk baskısı Kaynak Yayınları tarafından 2000 yılında yapılmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

Eserde toplam dokuz hikâye vardır. Bunlardan; “Haşhaş”, “Makas ve İnsan”, “554 HL’ye Mektuplar”, “Kakaki ile Kofi”, “Kaplumbağalar Cenneti”, “Neden Öldü?” hikâyeleri ilk baskısı 1976 yılında yapılan “Üçüncü Ses” adlı kitapta da yer almaktadır. Bu hikâyeler hâricinde yer alan diğer hikâyeler ise şunlardır: “Bir Tane Böbrek”, “Kötü Adam”, “Kurşun Kalem”.

İncelemeye aldığımız hikâyelerden ilk beşini daha önce “Üçüncü Ses” kitabında incelediğimiz için burada tekrar değerlendirmeye almıyoruz.

BİR TANE BÖBREK

ÖZET:

Kitabın altıncı hikâyesi olan “Bir Tane Böbrek”de, emekli lise öğretmeni Samime Hanım’ın maddî yoksunluğundan bahsedilir. Samime Hanım, Bakırköy’de bir sakatatçı dükkânından böbrek satın almak ister. Uzun bir kuyruğun arkasından sıranın kendisine gelmesini bekler. Böbreği satın alma vakti geldiğinde parasını uzatır. Ancak kasadaki kız elli bin lira daha vermesi gerektiğini söyler. Fiyat konusunda yanılan emekli öğretmen, böbreği özürlerle iade eder. Dükkân sahibi şahit olduğu bu durum karşısında üzülür ve böbreği karşılıksız ona uzatır. Samime Hanım karışık duygular yaşar ve devletine yıllarca emek vermiş olmanın karşılığını böyle almak onu çok üzer. İştahının kesildiği ve yiyemediği böbreği kocası âfiyetle yer.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

‘Kurşun Kalem’de altıncı hikâyesi olarak yer alan ‘Bir Tane Böbrek’, ilk olarak ‘Kaynak Yayınları’ tarafından 2000 yılında yayımlanmıştır. Sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyede, emekli öğretmen Samime Hanım’ın sakatatçı dükkânında, bir tane böbrek almak istemesi anlatılırken, maddî koşulların buna elvermemesi konu edilir.

c. Olaylar Örgüsü:

Emekli öğretmen Samime Hanım'ın, dalgın ve çevresini algılamadan yürüyüşünün tek sebebi sadece bir böbrektir. Hüzünlü ve bir o kadar da sorgulayıcı hâliyle Samime Hanım, bir böbreği alacak parasının olmamasıyla yıkılır. Olay örgüsü, topluma ve ülkesine yıllarca bir eğitimci olarak hizmet eden bir öğretmenin, kendini dilenci gibi hissetmesiyle ilerler.

Hikâyede olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. Olaylar, insanî iç güdülerle, Samima Hanım'ın canının, bir gün böbrek yemek istemesiyle gelişir. Samime Hanım, karşılıksız kendine sunulan böbreği eline aldığı anda kendini dilenci olarak hisseder. Eve geldiğinde yaşanan tüm olaylar, bir film şeridi gibi gözü önünden geçer. Bir lokma et dahi almadan kocasının afiyetle böbreği yiyişini izler.

d. Tema

Ekonomik koşulların kötü olması, insanların alım gücünü düşürdüğü gibi yaşam standartlarını da düşürmektedir. Hikâyedeki tema, bu düşünceden yola çıkılarak, maddî yetersizlikler üzerine kurulmuştur. Emekli öğretmenin, küçük bir böbrek almaya yetmeyen parası, trajik bir yaşamı gözler önüne serer.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâye, hâkim bakış açısıyla yazılmıştır. Anlatıcı her şeyin üstündedir ve geleceğe dair her şeyi bilmektedir. Anlatıcının olayları naklederken takındığı tavır, dışardan bir gözlemci şeklindedir:

“Torununa yardım ediyordu. Nasıl etmesin ki, hem Almanca okulunu hem konservatuvarı birlikte ve üstünlükle yürütüyordu, üç aylığın biri ona gidiyordu. Kültürü halka değil, anlasın anlamasın zengine sunan yöntemdi bu rezaletin suçlusu.”¹⁴²

Anlatıcı, yanlı tutumunu elden bırakmaz ve Samime Hanım'ın yanında olduğunu hissettirir:

¹⁴² Serhat KESTEL, *Kurşun Kalem*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2000, s.56

‘‘İşte bundan sonradır ki, Samime Hanım yolda öylesine dalgın yürüyordu. İçinden söylenip duruyor: ‘‘Ben emekli lise öğretmeni. Onca yıl onurunla çalış, onurunla harca paranı, sen gel şimdi dilenci ol! Düpedüz dilenci...’’¹⁴³

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Tek bir vaka zinciri hâlinde nakledilen hikâye, klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiştir. Merkezî şahıs Samime Hanım, bir tane böbrek almak için evden çıkar. Elinde üç beş kuruş parayla alacağına inandığı bir tane böbreği alamaz.

Bir günlük gibi kısa bir zaman diliminde cereyan eden olaylar, kronolojik olarak ilerler.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâyede, yaşamın kötü koşulları karşısında ayakta kalmaya çalışan Samime Hanım’ın, hayatla girdiği çatışma anlatır. Yaşam standartlarını düşüren ekonomik koşullar, insanların hayatını zorlaştırmaktadır. Evine ayda yılda bir girecek olan et parçasını dahi alamayan emekli bir öğretmenin yaşadıkları, sosyal bir yaradır. Böylesine bir yaşamın içinde yer alan Samime Hanım, ne yapsa çaresizdir.

Güzel olan, insan gibi yaşamaktır. Sınıflar arasında büyük uçurumların olduğu bir toplumda, alt sınıf ile üst sınıf arasında çatışmalar gözlenir. Samime Hanım’da düşünceleriyle zengin sınıfiyla çatışır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede şahıs kadrosunu oluşturan kişilerin büyük bir çoğunluğu, dekoratif unsur durumunda olup olayın akışında etken rol oynamamaktadırlar.

Merkezî şahıs Samime Hanım, olayın ilerleyişinde etken olan tek kişidir.

Samime Hanım: Emekli ilse öğretmeni olan Samime Hanım, hikâyemizin ana kahramanıdır. Ekonomik durumu çok da iyi olmayan kahramanımız, kocası ile yaşamaktadır. İçten içe düşüncelere dalan Samime Hanım, kendisinden çok başkalarını düşünen duygusal bir kadındır.

¹⁴³ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.56

Olayın seyrinde rol almayan şahıslar ise; Kasap Muzaffer, Murat, sakatatçı dükkânın sahibi adam, tezgâhtar kız, tezgâhtar adam, komşu kadın ve Samime Hanım'ın kocasıdır.

b. Zaman

Hikâyede, bir sabah vakti kasap dükkânında cereyan eden olay, akşam saatlerinde sonlanır. Göz açıp kapayınca kadar geçen vaka zamanı, bir günü içinde barındırır.

c. Mekân

Hikâyenin ilk satırlarından itibaren olayın geçtiği yer ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur:

“Olay, Bakırköy İstasyon Caddesi’ndeki büyük sakatatçı dükkânında geçmişti.”¹⁴⁴

Mekân, yazarın vazgeçilmez şehirlerinden İstanbul’dur. İstanbul’da yaşayan Samime Hanım’ın alışveriş için girdiği dükkân, klâsik kasap dükkânı görünümündedir.

Hikâyede, Samime Hanım’ın evi hakkında tasvir edici cümleler gözlenmez.

Hikâyede, mekân durağan bir rol üstlenmiştir. Olayların gölgesinde kalan mekânı, konumuna göre sınıflandırmak doldukça güçtür. Ancak geniş ve dar mekân olarak yaptığımız sınıflamada, geniş mekânlar; İstanbul, Bakırköy semti, sokaklar ve yollardır. Dar mekânlar ise; ev, sofrabaşı, sakatatçı dükkânıdır.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, genel olarak sâde ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Anlatımda yabancı kelimeler kullanılmamıştır.

Hikâyede, bazı olaylara karşı eleştirel yaklaşımlarda bulunulmuştur. Üslûbun eleştirel kimlik kazanmasındaki en önemli etken olayın trâjik olmasından kaynaklanmaktadır:

¹⁴⁴ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.53

“... Kùltürü halka değil, anlasın anlamsın zengine sunan yöntemdi bu rezaletin suçlusú.”¹⁴⁵

¹⁴⁵ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.56

KÖTÜ ADAM

ÖZET:

“Kötü Adam” adlı yedinci hikâyede, eserin adından anlaşılacağı üzere kötü bir adamın yaşamından kesitler sunulur. Hayatının her aşamasında her kötülüğe bulaşmış ve pis işlerde çalışarak zengin olmuş bir adam, kendine yeni bir yaşam kurmak ister. Oğlu ile yol alacağı bu yeni hayata, bir köyde başlar.

Kötü Adam, köy kahvesine geldiğinde köylüler ona çay ısmarlar ve çok sıcak davranırlar. Kötü Adam, köylülerin aydınlık yüzlerini, hilesiz bakışlarını, sıcacık sohbetlerini yadırgar. Köye yerleşmek istediğini söyleyince köylüler onu kıvançla karşılar. Ev, bağ, bahçe, hayvanlar alarak yaşamına başlar. Bir sabah tüm hayvanları köyün bahçelerini talan eder. Kötü düşüncelerin kovuğunda yıllarca yaşamış olan adam, köylülerin bunu yanına koymayacağını düşünür. Silahını eline alır ve evine her an yapılacak olan baskını bekler. Ancak köylüler hayvanların bu tür olaylara sebebiyet vereceklerinin farkındadır ve onu hiç suçlamazlar. İyiliğin bu kadar olabileceğine anlam vermeyen Kötü Adam, ne yapsam da şunları kötü etsem diye düşünür. En son yaptığı şey muhtarın oğlunu kaçırap oğlunun onu öldürdüğü yalanıdır. Köylülerin ölümü isteyen Allah’tır deyip onu suçlamazlar. Hikâyeye, iyinin ve iyilik dolu insanların karşısında ezilen Kötü Adam’ın köyden ayrılmasıyla son bulur.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

“Kurşun Kalem” adlı hikâye kitabımızın yedinci hikâyesi olan ‘Kötü Adam’ 2000 yılında yayımlanmıştır. ‘Kaynak Yayınları’na baskıya sunulan kitap sadece bir baskı yapmıştır.

b. Konu:

Hikâyemizin adından da anlaşılacağı üzere ‘Kötü Adam’, iyi bir insan olma adına memleketini bırakıp Erenler Köyü’ne yerleşir. Oğluyla yeni hayatına başladığı köyde, insanların kendine karşı sıcak ve iyi davranması karşısında şaşkınlığını gizleyemez ve bunu yadırgar. İyiliğin varlığına inanamayan Kötü Adam’ın, köydeki yaşantısı çeşitli olay halkalarıyla anlatılır.

c. Olaylar Örgüsü:

Hikâyede olay örgüsü, tozlu, topraklı, taşlı yoldan Erenler Köyü'ne ilerleyen minibüsle başlar. Minibüsteki ana kahramanımız Kötü Adam'ın, yeni bir hayat kurmak için kat ettiği yollar Erenler Köyü'nde sonlanır.

Olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. Köy yaşamına çabucak ayak uyduran kahramanımız, bir tek köy insanlarına alışamaz. Köydeki insanlar o kadar iyi ve yardımseverdir ki, bu durum onu çok şaşırır. Çünkü o hep kötülük yapmıştır ve kötülükle büyümüştür. Kötü Adam, köylüleri sınamak için entrikayla dolu planlar yapar. Ancak hiçbirinde başarılı olmaz çünkü köy halkı gerçek iyilikseverdir.

d. Tema

Hikâyenin teması, kötülük ile iyiliğin çatışması üzerine kurulmuştur. Hikâyede, kötülüğün iyilik karşısında, hiçbir zaman varolmayacağı vurgulanırken, iyiliğin, insanî değerlerin en yücesi olduğu anlatılmaktadır.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâyede, olaya, mekâna ve şahıs kadrosuna ait tüm husûsiyetler hakim bakış açısıyla nakledilir. Anlatıcının hâkimiyetini hikâyenin her karesinde gözlemlemekteyiz. Gelecek ve geçmiş gibi kavramların üzerinde olan anlatıcı, tüm zaman dilimlerinde varlığını hissettirir:

“Kendisini bırakıp kaçan karısından bir oğlu vardı... Kara kıvrık saçlı, uzun kıvrık kirpikli, kara gözlü, ateş parçası bir oğlan...”¹⁴⁶

Hikâyede, kötülükle alay eden, kötülüğü küçümseyen ve iyiliği son noktasına kadar savunan keskin bir bakış açısının varlığı hissedilir.

¹⁴⁶ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.58

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede olaylar, Kötü Adam etrafında gelişir. Ana kahramanın hayatını yeni bir yerde sürdürmek için geldiği bir köyde yaşadıkları anlatılır. Kısacık bir değişim süreci yaşadığı köyde, iyiliğin saf duygularla insanların kanına kadar işlediğini görünce, dayanamaz ve köyden oğluyla ayrılır.

Tek bir vaka zinciri hâlinde nakledilen olaylar, klâsik vaka tertibince, geçmişten günümüze gelerek anlatılır.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, iyilik ile kötülüğün çatışması üzerine kurulmuştur. Yıllar yılı kötülüklerin pençesinde çalışan, insanlara kötülük yaparak hayatını devam ettiren, kötü bir adamın, iyiliğe boyun eğişi anlatılır. Kötü Adam, yaşadığı köyde, insanların kötülüğe dahi iyilikle karşılık vermesi karşısında hayretini gizleyemez ve onlara bir oyun oynar.

Kötü Adam, muhtarın oğlunu kaçırıp evinde saklar. Köy halkı gece günüz aradıkları çocuğu bulamazlar. Ümitlerini kestikleri an, Kötü Adam çocuğunun muhtarın oğluyla kavga ettiğini ve kafasına bir taş atarak onu öldürdüğünü söyler. Muhtar ise çocuğunun Allah tarafından canının alındığını söyler ve Kötü Adam'a üzülmemesi için teselli verir. Kötülüklerin babası olan Adam, bu söz karşısında muhtarı sınamak için yalan söylediğini ve çocuğun gerçekte ölmediğini söyler. İyiliğin varlığı onu şaşırtmıştır. Köyden ayrılırken, asıl çatıştığı insanlar değil iyiliktir.

II.b. Gerçeğimsi yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyede olayın akışına ve gerçekçiliğine kaynaklık eden şahıs kadrosu, sayısal olarak bir elin beş parmağını geçmez. Metnin mizâcını belirleyen şahıslar, merkezi şahsın üstlendiği büyük yükü sırtlarında taşımamaktadırlar.

Olaylarda etkin rol oynayan şahıslar; Kötü Adam, Kötü Adam'ın oğlu Yılmaz ve köyün muhtarıdır.

Kötü Adam: Esmer, tıknazca, az saçlı, kara gür bıyıklı Kötü Adam, her türlü kötülüğe bulaşmış, her türlü kötü işlerde çalışmış bir adamdır. Kötülüklerden kendini arındırmak için yeni bir yaşam arzular. Hayatının geri kalan kısmını bir köyde geçirmek ister.

Geldiği Erenler Köyü'nde tahmin etmediği, iyilikleri yüzüne yansımış insanlarla karşılaşır. Yaptığı her türlü kötü şeye karşılık, köy insanlarından, iyilik bulan Kötü Adam, bu yaşananlara inanamaz ve köyden ayrılır. O, iyiliğin yüceliği karşısında ezilir:

“Sizi sınamak için yaptım. O kadar çok kötü insan gördüm ki. Ben de kötü bir adamım. İyiliğiniz beni şaşırttı. İnanamadım. Asıl ben sizden özür dilerim mihtar.”¹⁴⁷

Diğerleri: Yılmaz, Kötü Adam'ın oğludur. Annesi babasını bırakıp kaçmıştır. Kara kıvrık saçlı, uzun kıvrık kirpikli, kara gözlü, çalışkan bir çocuktur. Muhtar, çocuğunu köyde kaybetmiştir. Aramalar sonunda oğlunun Kötü Adam'ın evinde olduğu ortaya çıkar. Çok iyi yürekli bir adamdır. Kötü Adam'ın yaptıklarına karşılık hiç kin beslemez ve onu affeder.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise; Elçi, köylüler, minibüs şoförü, köyün en yaşlı adamı, muhtarın oğludur. Olayların seyrinde rol almamışlardır.

b. Zaman

Hikâyede vaka zamanı uzun bir zaman dilimini kapsamamaktadır. Aylar, yıllar diyebileceğimiz bir zaman gözlenmez. Asıl vakaya kaynaklık eden süre, bir sabah başlayıp bir akşam bitmektedir.

c. Mekân

Hikâyede, vakanın geçtiği yer Erenler Köyü'dür. Köy olması münasebetiyle, bağların, bahçelerin, hayvan barınaklarının olduğu Erenler Köyü tabiatıyla çok güzeldir.

Olayların ilk adımı kahvehanede atılır. Köy kahvesinde oturan köylüler, Kötü Adam'a sıra sıra kahve ısmarlayarak hoş geldin derler:

Minibüs hoplaya zıplaya, tozu duman edip ördekleri, tavukları sağa sola dağıta dağıta Erenler'e vardı, köy kahvesinin önünde durdu. İnenler kahveye giriyordu. Kötü adam da. Köylüler bir baktılar bu yabancıya, sonra yaklaştılar:

¹⁴⁷ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.63

“Hoş geldin.” Demeye başladılar.¹⁴⁸

Hikâyede, mekânları dar ve geniş olarak tasnif ettiğimizde: Geniş mekânlar; Ernlr Köyü, bağlar, bahçeler, yollar v.s.dir. Dar mekânlar ise; evler, ahırlar, odalar, köy kahvesi v.s.dir.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, sâde ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Hikâyenin dilinin en belirgin özelliği, kişilerin, Türkçe'nin yörelere göre değişen ağız özelliklerine göre konuşturulmasıdır:

“Bubam senin hayvanları soruy. Neye salmiy diye beni gönderdi.

“Buban bilmiy mi, zabahın köründe her bi yanı talan ettiklerini?”¹⁴⁹

Kelimelerin ağız özellikleri korunarak, metinde yer almıştır. Yazımlarında gözlenen farklılık okumada az da olsa akıcılığa gölge düşürmüştür:

“*muhtar-mihtar*” “*kusur-,gusur*” gibi.

Argo ifâdeler çok sık olmasa da anlatımda yer almaktadır. Yazarın bunda, karakterlerin özelliklerini daha net yansıtmak amacını güttüğünü söyleyebiliriz:

“Ula nirde bu boh yiyenler? Ne pusu düşünürler?”¹⁵⁰

Alışılmışın dışına çıkılan bir Türkçe'nin kullanılması üslûbu yokuşa sürüklemektedir.

¹⁴⁸ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.57

¹⁴⁹ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.60

¹⁵⁰ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.59

KURŞUN KALEM

ÖZET:

Kitaba adını veren son hikâye “Kurşun Kalem”de, mektup dilinin tüm inceliğiyle kurşun kalem anlatılır. Öğretici nitelik taşıyan hikâyede, kurşun kalemin yararları ve tarih içinde kat ettiği yolculuk, dosta yazılan bir mektupla sunulur. Kurşun kalemin silgiyle ayrılmaz bütünlüğü, tükenmez kalemde daha üstün oluşu, ardıç ağacından yapılması, kullanışlı ve de ekonomik olması değişik örneklerle sunulur.

Kalem sözcüğünün Yunanca’dan Arapça’ya, Arapça’dan Türkçe’ye geçmesi ve bir çok yeni anlam kazanması mektupta yer alır. Atatürk’ün hep yanında taşıdığı kalemlerden birinin de kurşun kalem olduğu söylenir.

Kurşun kaleme duyulan sevginin anlatıldığı hikâye, mektup satırlarının son bulmasıyla biter.

I. DIŞ YAPI

a. Bibliyografik Künye:

Hikâyemiz, ‘Kaynak Yayınları’ tarafından 2000 yılında baskıya sunulmuştur. Sadece bir baskı yapmış olan ‘Kurşun Kalem’ adlı kitabımızın sonuncu hikâyesidir. Kitabın adına da kaynak teşkil eder.

b. Konu:

Hikâyede, büyük bir geçmişe sahip olan ve insanlığın yazım hayatına büyük katkılar sağlayan kurşun kalemin yararları anlatılır. Metinde, tarihin derin sayfaları açılarak, kurşun kaleme duyulan sevgiden ve Yüce Önder Atatürk’ün dahi hep yanında kurşun kalem taşıdığından bahsedilir.

c. Olaylar Örgüsü:

Hikâyede, olay örgüsü kurşunkalem’in kullanım şekliyle, yararlarıyla ve tarihi kimliğiyle ilerler. Kurşunkalem bilindiği üzere, silgiyle ayrılmaz bir bütündür. Kurşun kalem’in ucu kalınlaştığında kalemtırış ile açılır, ‘Faber’; kurşunkalem fabrikasını kuran J. Faber Türkiye’de bir ardıç ormanı alır ve kurşunkalem yapar. Ünlü Fransız ressam İngres’in tablosu, “Paganini’nin Portresi”ni de kurşunkalem ile yapmıştır.

Olayların tek bir birimden oluştuğu hikâyede, vaka kurşunkalemin iyi bir dost olduğuna dâir bilgiler vererek gelişir.

d. Tema

Hikâyedeki tema, kurşun kalemin güzelliği üzerine kurulmuştur. Kurşun kalemin her açıdan kullanımının daha kolay olduğu ve tarihi geçmişiyile birçok ünlü insanın da severek kullandığı anlatılırken, asıl vurgulanan düşünce, kalemin yazınsal dünyadaki önemidir.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Hikâye, mektup diliyle kaleme alınmıştır. Kurşun kalem hakkında belirli bilgilerin sunulduğu mektupta, vakaya kaynaklık eden tek şahıs mektubu yazandır. Kahraman-anlatıcı bakış açısıyla sunulan olaylarda anlatıcı, aracı durumdadır:

“Kurşunkalemi her zaman çok sevmişimdir. Sanki bunu şu an anlıyor gibiyim. Oysa o benim kendimi bildim bileli arkadaşım...”¹⁵¹

Bu bakış açısıyla yazılan hikâyede, metnin yapısı ve üslûbu üzerinde kahraman-anlatıcının kültür seviyesi, karakteri, sosyolojik ve psikolojik şartları etkili olur. Anlatıcının, kurşun kalem hakkında anlattıkları onun kültür seviyesinin yüksek olduğunu kanıtlar niteliktedir:

“ ‘Faber’ adını hemen herkes bilir. Kurşun kalem fabrikasını ilk kuran, hâlâ ününü sürdüren J. Faber (1800) Türkiye’de bir ‘ardıç’ orman satın alıyor, hem tüketiyor hem üretiyor.”¹⁵²

Hikâyede, anlatıcının sergilediği bakış açısı kurşun kalemi beğendirme ve övmeye yöneliktir.

¹⁵¹ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.64

¹⁵² KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.65

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Hikâyede, vaka, bir zincir hâlinde nakledilir. Olayın bir mektupla sunulması olayları durağan kılmıştır. Vakanın, kurşun kaleminin yararlarını ve tarihi seyrini tespit etmek için kurgulandığını söyleyebiliriz.

Olaylar kronolojik olarak ilerlerken, geçmişten geleceğe doğru bir sıranın tâkip edildiği gözden kaçmaz. Kahraman-anlatıcı olayları naklederken kendinden örnekler verir ve yaşam tecrübelerinden bahseder.

b2. Çatışma Unsurları

Hikâye, kurşun kalem konu alırken ister istemez bir karşılaştırma da yapar. Teknolojinin ilerlemesiyle tükenmez kalem üretilir. Karşılaştırmanın asıl sebebi kullanım açısından kurşun kalemin daha sağlıklı olduğu savunmaktır.

Çatışma unsuru olarak, hikâyede, gözlenen tek husus, kurşun kalemin hak ettiği değeri bulamamamsıdır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Hikâyenin şahıs kadrosu oldukça azdır. Az kavramı, birkaç kişi ile dahi sınırlı değildir. Olayın ilerleyişinde birebir etkin rol oynayan şahıs anlatıcı kimliğiyle de var olan kişidir. Hikâyede şahıs isimleri yoktur ve tek bir kahramanla metin yol alır.

Mektup Yazarı: Hikâyede, dostuna mektup yazan kidir. Aynı zamanda kahraman-anlatıcı bakış açısını yaratan karakterdir. Fiziksel ve ruhsal özelliği hakkında bilgi sahibi olamadığımız mektup yazarı, kurşun kalemin güzelliğini ve kalemlerin en değerlisi olduğunu anlatır. Kültürel açıdan şahıs, oldukça bilgilidir.

Diğerleri: Kurşun kalem, hikâyede hakkında geniş bilgi verilen yazı aracıdır. Kişileştirilmeye gidilmeden, kurşun kaleme ait özellikler sırayla anlatılır.

b. Zaman

Hikâyede, olayın geçtiği tarih belirtilmemiştir. Ancak bir mektubun yazım süresinin saatlerle sınırlı olduğunu bildiğimizden, hikâyedeki anlatılan vakanın zamanı, birkaç saati içermektedir, diyebiliriz.

c. Mekân

Hikâyede, vakanın geçtiği yer hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Olay, mektup diliyle anlatıldığından; vakanın kaleme aktarıldığı yer bir ev, bir bahçe, bir çalışma salonu, bir kütüphane v.b. mekânlar olabilir.

Kurşun kalemde bahsedildiği için onun varlığını ilk adımı ormanlarda atılır, fabrikalarda işlenir. Hikâyede genel anlamda bir mekân yer almamaktadır.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Hikâyede, mektup dilinin inceliğiyle kaleme alınmıştır. Sâde ve anlaşılır bir dil kullanıldığı gibi, cümleler oldukça yalındır:

“Sevgili dostum, Size bu mektubu kurşun kalemle yazıyorum. Yadırgayacaksınız. Ama şu an onu özel bir sevgiyle elime aldım. Hemen yanımda da dikkörtgen bir silgi, onun silgisi. Bazılarının minik bir fes gibi tepesinde taşıdığı.”¹⁵³

Anlatımda, bilgilendirici bir üslûp kullanılmıştır. Kurşun kalem hakkında verilen bilgiler, öğretici niteliktedir:

“Kurşun kalem Atatürk’ün de hep yanında taşıdığı bir dosttu. Esat (Bülkat) Paşa’ya armağan edilen harita üzerindeki sunuyu onunla yazmıştır.”¹⁵⁴

Hikâyede, kurşun kalem kelimesinin yazımında gözlenen farklılık ilgi çekmektedir. Birleşik olarak yazılan kurşun kalem kelimesi, kitabın adı olması itibarıyla de azımsanacak bir hata değildir:

“Kurşunkalem”¹⁵⁵

¹⁵³ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.64

¹⁵⁴ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.66

¹⁵⁵ KESTEL, *Kurşun Kalem*, s.64

B. ROMANLAR:

KORKUNÇ VE GÜZEL

ÖZET:

İstanbul'un Fatih semtinde, beş katlı bir apartmanın çatı katında kız kardeşiyle yaşayan Nevin, güzel bir genç kızdır. Terzilik yapan Nevin altı yıldan beri İstanbul'dadır. Bu apartmana taşınalı ise bir yıl olmuştur.

Evin tüm sorumluluğunu sırtında taşıyan Nevin, tüm zorlukları, kardeşinin güzel bir okul okuması için göğüslemektedir. Nevin çok sosyal biri değildir. Tüm zamanını iki oda bir holden oluşan bu küçük evinde elbiseler dikerek geçirir. Tabii ki ihtiyaçlar doğrultusunda çok sık olmasa da dışarı çıkıp alışveriş yapmaktadır.

Apartmanda hiç kimseye gidip gelmez. Apartman sakinlerinden çoğunu tanımamaktadır. Arada bir evine elbise diktirmeye gelen Sabiha Hanım ve Sultan Hanım apartmanda tek tanıdığıdır.

Sabiha Hanım ve Sultan Hanım Nevin'i çok beğenirler. Nevin'in hanımefendiliği, tek başına bir evin sorumluluğunu taşıyan bir genç kız oluşu onlar için takdire şayan bir durumdur. Bir yıldır çatı katında oturup hiçbir kötü davranışta bulunmamaları komşularını mutlu etmiştir. Hatta Nevin için eş adayları dahi bulmuşlardır. Ancak Nevin kardeşi okulu bitirmeden evlenmeyi düşünmediğini söylemiştir.

Tüm yaşamını kardeşine adayan Nevin, ona küçücük bir zarar gelmesini istemez. Onun başarılı bir öğrenci olması için elinden gelen her şeyi yapar. Sevin de zaten çok çalışkan ve başarılı bir öğrencidir. Ancak komşu oğlu Doğan'a aşık olması derslerinin aksamasına sebep olmuştur. Geçen yıllara oranla notları düşer. Müzik dersinin de zayıf olması hem ablası için hem de kendisi için büyük bir sıkıntı olur. Bu durum ablasını harekete geçirir ve Sevin'e, komşusu Avni Bey'den müzik dersi aldırır.

Avni Bey ders verme işine sıcak bakmasa da sonun da kabul eder. Pazar günleri için anlaşılır. Dersin ilk pazar günü geldiğinde, kız kardeşleri büyük bir heyecan ve telaş bürür. Avni Bey hoş görünüşlü, hal ve tavırlarıyla kibar bir İstanbul beyefendisidir. Gayet mesafeli ve düzgün seçilmiş sözcüklerle konuşması Nevin'in dikkatinden

kaçmaz. Nevin, evine ilk defa bir yabancı erkeğin gelmiş olmasından dolayı karışık düşüncelere sahiptir. Avni Bey'in bakışlarına, konuşmalarına ve fiziksel görünüşüne adlandırmalar yapar. Diğer erkeklerle onu kıyaslar ve onun bayağı, çıkarıcı ve basit bir erkek olmadığı kanısına varır. Yaptığı işe saygı duyan nahif bir erkeğe beğeni duymaktan kendini alamaz. Ancak bu durum Nevin için büyük bir iç sıkıntının başlangıcıdır. Çünkü beğeni duygusu kendini aşka teslim etmiştir. Bu aşk karşılıksız değildir. Beğendiği erkek de ona aşıktır. Nevin bu aşkı hem yaşamak ister hem de bu aşktan uzak durmak ister. Çünkü Avni Bey evlidir. Büyük bir suçluluk duyar ve kendine böyle bir şeyi yakıştıramaz.

İlk defa tattığı aşkın, engellerle dolu olması onu üzer. Derin saygı ve beğenme duygusunun aşka dönüşmesi dürüst yaşamayı amaç edinmiş Nevin için hiç doğru değildir. Serüven dolu bir birliktelik yaşamak ona göre yıkımdır. Beyniyle kalbi arasında büyük gelgitler yaşar.

Avni Bey Nevin'le buluşmak ister ve Nevin bu buluşmayı başlangıcı olmayacak aşkına, son noktayı koymak için kabul eder. Bu buluşma esnasında bir genç Nevin'e kötü kötü bakar ve onu takip eder. Can adlı bu gencin Nevin'i kötü bakışlarıyla süzmesi onu korkutur. Tesadüftür ki bu genç de Nevin'in oturduğu apartmanda daha önce oturmuştur. Nevin'i dairesine girene kadar izler.

Ertesi gün olup Nevin dışarıya çıktığında Can'ı, apartmanı izlerken görür. Nevin içinde yaşattığı suçluluk duygusunu bir nebze olsa dindirmek için Can'ın yanına gider ve ayak üstü ona bazı açıklamalar yapar. Can ise gayet kurnazca yaklaşır ve hiçbir şeye tanık olmamış gibi davranır. Sokak ortasında konuşmanın bir yarar sağlamayacağını düşünen Nevin, onu evine davet eder.

Nevin'in amacı Avni Bey'le görünmesinin yanlış anlaşılmasıdır. Bunun açıklamasını da yapar. Can'ın emelleri ise farklıdır. Nevin'in onu evine davet etmesini yanlış yorumlar. Büyük bir saplantıyla beynine çivilediği cinsel sapkınlığını, düşmanca egemenlik kurarcasına Nevin'e saldırarak elde etmek ister. Bu pis emeline ulaşmakta da gecikmez ve Nevin'e tecavüz eder.

Nevin için bu olay büyük bir yıkımdır. Yasak aşktan uzak durmak isterken, başına gelen bu kötü olayı içine gömer. Kız kardeşi için ayakta durmak zorundadır. Sevin, onun için varlığının tek kaynağıdır.

Uzun süredir Nevin’i seven Osman adlı gençle Nevin nişanlanır. Nevin başından geçen talihsiz olaylardan Osman’a bahseder. Osman, büyük bir olgunlukla bu olayların önemli olmadığını söyler. Nevin’in kişiliğine duyduğu hayranlıktan bahseder. Davranışlarının güzelliği onun için çok daha önemlidir ve istemsiz olarak yaşadığı bu olayı unutmaması için ona destek olur.

Can sürekli Nevin’i arar, görüşmek istediğini söyler. Nişanlı olmasına aldırmaz bile. Nevin ise hiçbir şekilde onunla görüşmek istemez. Can ilk defa bir kadın tarafından reddedilmenin kinini duyar. Bu kin Nevin’le görüşme isteğini daha çok artırır. Bir gün elinde çiçeklerle Sevin’e geçmiş olsun dilekleri için hastaneye gider. Odaya girdiğinde Nevin de oradadır. Gayet nâzik ifâdelerle dileklerini Sevin’e iletir. Nevin ise onun varlığından çok tedirgin olur.

Can, Sevin’in yanına birkaç kere daha gelir. Bu ziyaretleri asıl amacı Sevin’i, ablasına kavuşmak için bir köprü olarak kullanmaktır. Sevin’in ruh halinden yararlanır ve ona ilgi duyuyormuş gibi görünür. Hastane ziyaretlerini artırır ve Sevin’e bu görüşmeleri hakkında ablasına hiç bir şey anlatmamasını söyler. Sevin bu gizlilikten önce bir şey anlamaz ama Can, kandırmalarında sınır tanımayan “becerikliliğiyle” onu ikna eder.

Can, Sevin’le hastane dışında buluşmak için sözleşir. Tüm bu yaşananlardan habersiz olan Nevin’e de mektupla kardeşinin evinde, yanında olduğunu söyler. Nevin mektubu okur okumaz şaşkınlaşır. Kardeşine bir kötülük yapacağından korkar. Hastaneyi arayıp Sevin’in orda olmadığını öğrenince telaşı daha çok artar. Son çareyi Can’ın evine gitmekte görür. Nevin, ürpertici eve adım atar atmaz Sevin diye bağırır. Can ise ona sakin olmasını söyler. Kız kardeşinin yanında olmadığını, her şeyin kurmacadan ibaret olduğunu anlatır. Sevin’in şuan kendisiyle buluşmak için iskelede beklediğini söyler. Nevin tüm yaşananları unutmaya hazır olduğunu ve peşini bırakmasını ister. Can ise bu sözleri duymaz bile. Her zamanki sapkınca düşünceleri beynini kemirir. Nevin’e saldırır ve tecavüz etmek ister. Nevin onun bu iğrençliğine dayanamaz ve meyve tabağının yanında duran bıçağı alarak Can’ın göğsüne saplar ve onu öldürür.

Perişan bir halde karakolun yolunu tutan Nevin, nişanlısıyla karşılaşır. Nevin’i karaktersiz iğrenç ve aldatan kadın olarak göstermek isteyen Can, Osman’a da haber

vermiştir. Osman tüm yaşananlara tanık olur ve namusu, gururu için parmaklıklar ardına gitmeyi göze alan sevdiği kadına, daha çok sarılır. Ona olan güveni daha çok artar.

Nevin iyinin her zaman kazanacağını göstererek kitabı sonlandırır.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye

“Korkunç ve Güzel” adlı eserin ilk baskısı 1970 yılında Ahmet Sarı Matbaası tarafından yapılmıştır. I. baskının dizgisini ise Yüksel Matbaası yayına hazırlamıştır.

Üzerinde çalışma yaptığımız II. baskısı ise 1973 yılında Gençler Matbaası tarafından yapılmıştır.

Kitabın, yayın dünyasında yerini almasıyla birlikte bir çok yazar ve okur görüşlerini dile getirmişlerdir. Tahir Alangu'nun kitap için değerlendirmesi dikkate değerdir:

“Serhat Kestel’in, romancı olarak kişiliğinde, bizdeki kadın romancıların eserlerinde sürdürdükleri geleneksel anlatım düzenleri ile hiçbir bağlantı yok. Her şeyden önce kalemini bu etkiden kurtarabilmiş olması kayda değer bir başarı. Cumhuriyet’ten sonra hayata çıkan, okuyan ve çalışan, erkeğin yanındaki yerini almağa uğraşan “Yeni Kadın”ın sorunlarına eğiliyor. Yarım yüzyıllık bir toplum evriminin ortaya koyduğu, henüz sağlam bir sonuca ulaştıramadığı gerçekleri büyük bir cesaretle ele alıyor. Şimdiye kadar, bizde, hiçbir kadın yazar, insanlarımızın “Seks Sorunları” karşısındaki, eksik, kapalı, çaresiz ve zavallıca ezilmiş davranışlarını, böylesine cesaretle ele alamadı. Bir laboratuvar adamı kadar titiz, bir ana kadar şefkatli...

Kadın-Erkek ilişkilerinde, kadının toplum baskıları altında ezilmiş, erkeğin ise ne ölçüde zavallı olduğunu gösterirken, bu durumun, çok eski çağlardan kalan mirasını göreceğ bir gün. İnsanoğlunun hayatında bütün fonksiyonlar, baskılara ve acılara yol açmadan dengeli yerlerine oturacaklardır elbette. Serhat Ketsel, bu uygarlık yolunda, bizim kadınlarımızı uyarıyor, aydınlatıyor, bir yerde de toparlanıp moral anlamda direnmeye çağırıyor.”

“Korkunç ve Güzel” yayımlandığında basında olumlu eleştiriler almıştır:

“...Serhat Ketsel, ‘‘Korkunç ve Güzel’’de iki ayrı tema olarak yansıtmağa çalıştığı ‘‘iyi’’ ve ‘‘kötü’’y gerçeklerin ışığı altında işlemlerini bilmiş. Genç kızların kolay kolay okka altına gitmemesini, okuyan herkese aynı duyguları aksettirecek bir anlam tarzı içinde veriyor. Ayıp ve gizliliğin böyle kötü bir ortam içinde gereği olmadığını bir bir anlamalı anneler, babalar! Her şeyi tam olarak yansıtmalı evlatlarına! Ne var ki, ‘‘Korkunç ve Güzel’’ bir kitap olarak kalmamalı raflarda. Gerçeği bu denli anlatan esere senaryo olarak işlenip, sinema seyircisi karşısına çıkarılmalı...’’ (Ali Altan, Yenigün 18 Nisan 1970)

‘‘Yepyeni bir üslup vardı karşımda, bugüne değin rastlamadığım. ylesine hoş, öylesine dolgun, öylesine şiirsel, öylesine z Türkçe. şu anda önümde ‘‘Korkunç ve Güzel’’ adlı bir kitap var. Hiç duymadığınız fakat yarın sık sık duyacağınız bir ismin yapıtı. Kitap elime geçer geçmez bir nefeste okudum. İçinde kaybolup her sahnesini yaşarcasına.’’ (Moş Grosman, şalom 15 Nisan 1970)

‘‘...Serhat Kestel, iyiyi, kötü görünenlerin iyi yanlarını yansıtmaya çalışırken, bahçesindeki en güzel çiçeklerden derlediği bir buketi sunuyor okuyucularına. irkin ve kötüyü belirleyerek, güzeli ve iyiyi duyurmak istiyor. Son derece kıvrak, heyecanlı, duru ve sürükleyici bir anlatım. Çoğu kez kişinin şuuraltına inerek, soyut ruh çözümlerini yaptığı halde anlaşılmaızlığa düşmemiş. Soyut duyguları, somut duruma getirmesini bilmiş. Bir şey daha dikkatimi çekti: Romancımız ayrıntıyı sevmiyor. ze koşuyor daima. Her şey var, fakat zde... Yazar ger.eği yansıtmaıda çok korkusuz. Eserine hafiflik verebileceğini bildiği olayları bile, gerçek adına, çekinmeden yazmış.’’ (zdemir Ayata, Defne Dergisi Eylül 1971)

‘‘...Korkunç ve Güzel ile dikkatleri üzerine toplayan değerli kadın romancılarımızdan Serhat Kestel, toplumumuzun sosyal hatlarını gerçekçi bir şekilde yansıtmaıda ve insan ruhunu bazı marazi hallerine de başarı ile inebilmektedir.’’ (Ayhan Yetkiner, Ulus 8 Haziran 1971)

b- Konu

Romanda, 1970’li yılların İstanbul’unda yasak bir aşkın gölgesinde kadınlığını hisseden; Nevin adlı genç bir kadının cinsel sapkınlığa kurban edilişi anlatılır.

Tesadüfler halkasına takılarak ilk defa aşık olan ve aşık olduğu erkeğin evli olması nedeniyle, i dünyasında büyük bocalamalar yaşayan Nevin’in, bu ilişkiye

tanıklık eden Can adlı gencin kötü emellerine maruz kalır. Her türlü korkunçluğa rağmen bir kadının “kadın” olarak direnmesi ve ayakta kalması eserin diğer bir yüzüdür.

c- Olaylar Örgüsü

Korkunç ve Güzel’de, olay örgüsü kadın-erkek ilişkilerinde gözlenen çatışmalarla ilerler. Erkeğin kadınlar üzerindeki baskın rolüyle bu çatışmalar, yoğun olarak, ana kahramanımız Nevin etrafında gelişir. Asıl vakanın çıkış noktası, yardımcı vaka unsurlarının Nevin’de kesişmesiyle baş gösterir.

Romanda olay örgüsü dört ana birimden oluşmaktadır. Birinci vaka biriminde; Nevin’in Avni Bey’e aşık olması ve kısa süren bu beraberliğin, zorunlu bir ayrılıkla sonuçlanması vardır. İkinci vaka birimi ise Avni Bey ve Nevin’in yaşadığı bu (yasak) aşka tanıklık eden Can’ın, bu kozu kullanarak Nevin’i kötü emellerine alet etmesi anlatılır. Üçüncü vaka biriminde ise Nevin’in kız kardeşi Sevin’in aşk yüzünden vereme yakalanması ve bu illetli hastalığın pençesindeyken Can’la tanışmasını konu eder. Dördüncü ve son vaka birimi ise Nevin’in Canı öldürmesiyle sonuçlanan bölümdür.

Bu olay birimleri içerisinde çeşitli gel-gitlerin yaşandığı küçük çaptaki olaylar, olay örgüsünü canlı tutarak devam eder.

1) İlk vaka birimi, Avni Bey’in, Nevin’in kız kardeşine müzik dersi vermesiyle başlar. Evine ilk defa bir yabancı erkeğin gelmesi, Nevin için telaşlı bir durumdur. Her anlamda misafir ve kız kardeşinin öğretmeni olarak algıladığı Avni Bey’e duyduğu aşk, öncelikle bir beğeni duygusuyla başlar. Nevin, Avni Bey’i iç dünyasında bazı kıyaslamalar yaparak tartar. O, diğer erkeklerde görmediği nahif ve saygın davranışlara sahiptir. Bu yönleri Nevin’i çok etkiler. Ancak bu aşk, Nevin’i sürekli devam edecek bir bocalamanın içine sürükler. Avni Bey’in evli olması bu bocalamaların çıkış noktasıdır. Yasak bir aşkın kanatları altına sığınmak onun kişisel yapısına aykırı bir durumdur. Sevgisinin karşılığını Avi Bey’de görmüş olmasına rağmen, bu aşkı yaşamama kararını alır.

2) İkinci vaka biriminde, Can adlı gencin bu yasak aşka tanıklığıyla başlayan olaylar anlatılır. Avni Bey ile Nevin’in bir buluşmaları esnasında Can onları görür. Bir çok kadınla ilişki yaşamış olan Can, dışarıdan gözlemlediği Avni Bey ve Nevin hakkında içinde yorumlar yapar. Yasak bir aşkın yaşandığının farkına varmakta

gecikmez. Nevin'i delice gözlerle süzer ve onu çok beğenir. Bu yasak aşkı koz olarak kullanır ve Nevin'i evine kadar takip eder. İzlendiğini fark eden Nevin, kendini çok kötü hisseder ve suçluluk duyar. Ertesi gün Can'ı, apartmanı izlerken görür ve ona açıklama yapma gereği duyar. Onu evine davet eder. Can cinsel sapkınlığı olan bir gençtir. Nevin'in sözlerini, açıklamalarını önemsemez ve kötü emelleri için Nevin'e saldırır ve tecavüz eder.

3) Üçüncü vaka biriminde ise, Can'ın Sevini, ablasına ulaşmak için köprü olarak kullanması anlatılır. Can, Nevin'den vazgeçmemiştir. Bir kadın tarafından reddedilmesi onu hırsa boğar. Nevin'in Osman adlı gençle nişanlanması ise onu çileden çıkarır.

Sevin'in duygusal çöküntüsünden yararlanır ve kurmaca dolu sözlerle onu kandırır. Duygusal olan Sevin de her ne kadar kafasında soru işaretler taşısa da Can'a ilgisiz kalamaz.

4) Dördüncü vaka biriminde Nevin için çekilmez ve korku veren Can'ın, kanlı sona doğru yol alışı anlatılır. Can, Sevin üzerinden Nevin'e ulaşma plânını gerçekleştirir. Sevin'le buluşmak için iskelede olmasını söyler. Hastaneden ayrılan Sevin buluşma yerine gider. Can ise Nevin'e mektup gönderir ve kız kardeşinin evinde olduğundan bahseder. Nevin buna inanmak istemez ve hastaneyi arar. Kız kardeşinin hastanede olmadığını öğrenince Can'ın evine gider.

Can'ın, yanında kız kardeşinin olmadığını anlar ve o evden uzaklaşmak ister. Ancak Can, her zamanki kabalığını kullanarak ona sahip olmak ister. Nevin, Can'ın bu saldırısına dayanamaz ve onu öldürür. Nevin karakola gider ve teslim olur. Ona tüm kalbiyle inanan nişanlısı Osman, Nevin'den desteğini esirgemez ve roman böylece son bulur.

d. Tema

Romandaki tema, kadın-erkek ilişkilerinde gözlenen değerler çatışması üzerine kurulmuştur. Kadınların savunduğu değerler romanın ana karakteri Nevin'in şahsında okuyucuya yansıtılan, ahlâkî anlayışa bağlı manevî değerlerdir; erkeklere özgü değerler ise maddî çıkar gözetilen, ruh ve sevgiden soyutlanmış ahlâk anlayışıdır.

Eserde, erkeklerin kadınları bedensel zevklere kavuşmak için birer meta olarak görmeleri vurgulanır. Bu amaçlarına ulaşmak için ruhu, kalbi ve ahlâk kurallarını

görmezden gelirler. Sevginin ve saygının özeti olan ve insan ruhunu maddeleştirmekten uzaklaştıran aşkı, küçümseyip şehvetin kölesi haline getiren erkekleri anlatır. Eserde, kadınlar, ruhlarının sevgiyle ve aşkla doyurulmasını beklerler. Eserde erkek maddî olanı, kadın ise manevî (ruh) olanı temsil eder.

Tez olarak sunulan; kadın ve erkek -aşk ve sevgiyle birbirini tamamlayan bu iki varlık-“korkunç ve güzel”le her zaman karşılaşacaktır. Bu anlatıcı tarafından alttan alta sezdirilir. “Korkunç olan Can, “Güzel” olan Nevin, hem korkunç hem güzel olan ise “aşk”tır.

II. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar

a.Bakış açısı

Eserde, vaka zincirlerinin tüm halkasına hâkim bir anlatıcı göze çarpmaktadır. Romanda, hâkim bakış açısının genel çizgilerine uygun olarak anlatıcı, sınırsız bir güce sahiptir. Olaylar ve şahıs kadrosu ile ilgili geçmişe ve geleceğe ait her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilmektedir.

Anlatıcı, eser vasıtasıyla verilmek istenilen mesajı, bazen roman karakterlerinin ruhuna girerek verir: “Aslında konuşan benim! Nevin değil... Can değil... Sevin değil...” dercesine, düşüncelerini net ve canlı olarak okuyucuya yansıtır:

– Canı öpmek isteyen kız olsun, erkek olsun, öper. Gerçek bu. Öpülmek kadar öpmek de güzeldir...Anlatıcı, Doğan’ın bu görüşüne karşılık: “Sevin bunu pek anlamamıştı. Güzel olan öpülmektir. Sevilen erkeğin öpmesi kadar hoş bir şey yoktu. Çünkü sevgisinin bir türlü anlatımı oluyordu. Sevmediğini hiç böyle öper miydi? Doğan seviyordu işte. En güzel gerçek!”¹⁵⁶

Yazar “Can’ın okuyucunun zihninde “kötü adam” olarak yer edebilmesi için müdahaleci bir üslûp kullanır.

“Can onun bayılmasına aldırmadı. Başka şey düşünecek durumda değildi artık. Bir onu biliyordu... Bir de öcünü alıyordu, boşalmasını arttıran bencillik duygusu içinde!”¹⁵⁷

¹⁵⁶ Serhat KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, Gençler Matbaası, İstanbul 1973, s.35

¹⁵⁷ KESTEL, *Korkunç ve Güze*, s.143

Anlatıcı, yer yer eleştirel bakış açısıyla olayları irdelemektedir. Sultan Hanım göçmenleri sevmemektedir. Anlatıcının da bu kanaatte olduğunu şu cümlelerden anlıyoruz:

“Arı gibi üşüşmüşlerdi bu yabansı yüzlüler güzelim İstanbul’a. Adım başında onlar...Kaçının kanı dökülmüştü bu topraklar için? Dilleri başak, gelenekleri başka, yaşmak bağlayışları bile başka...”¹⁵⁸

Anlatıcı, eleştirel düşüncelerini karşılaştırmalar yaparak okuyucuya sunar. Doğan’ın dilinden yansıyan bu düşünceler şöyledir:

Sevin’i çoktandır özlediği birisi gibi sormak, öpmek isteğini duyuyordu. Sokakta bulunmasalar oluru bu. Oysaki gelip geçen bir de dönüp bakıyordu. Ne vardı sanki, Doğan çok kıızıyordu böylelerine. Uygur ülkelerde kimse başkasının özel yaşamıyla ilgilenmezken, biz kendimizinkinden çok başkalarının yaşamlarına göz dikiyorduk.¹⁵⁹

b) Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Eserin merkezi şahsı Nevin’dir. Bütün olaylar Nevin’in etrafında gelişir. Böylece eserde birinci tip vaka ile karşılaşırız.

Tahkiyeli eserlerde üç tip vaka vardır. Birincisi; “Vaka, tek bir zincir halinde nakledilir. İkincisi ise, eserin vakası, iki veya daha fazla vaka zincirinden meydana gelir. Bunlar bazı noktalarda kesişirler. Bir hadise belirli bir noktaya kadar nakledilir, sonra bir diğerine geçilir. Bu geçişler umumiyetle vaka zincirlerinin kesiştiği noktalardır.”¹⁶⁰ Söz konusu kesişme noktaları her iki veya daha fazla vaka zincirinde ortak bir yer, şahıs, tema olabilir. Üçüncü vaka tipinde ise bir vaka, bir başka vaka içine yerleştirilerek sunulur. Bu durumda ilk vaka ikinciye çerçeve vazifesini görür. Böyle eserlerde vaka zinciri yerine iç içe girmiş vakalardan söz etmek yerinde olur.

Eserde vaka kronolojik sıraya göre ve belli bir mantık içerisinde nakledilir. Anlatıcı, olayı naklederken tahkiyenin bütün unsurlarından yararlanır. Böylece anlatıcı klâsik vaka tertibinden yararlanmıştır.

¹⁵⁸ KESTEL, *Korkunç ve güzel*, s.8

¹⁵⁹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*,s.30-31

¹⁶⁰ Şerif AKTAŞ, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991. s.76-77

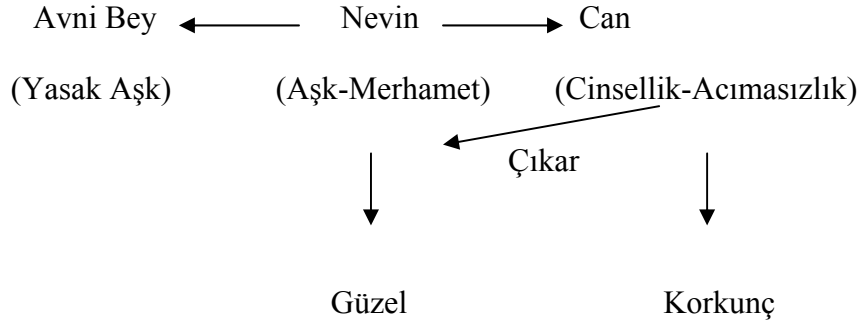
b2. Çatışma Unsurları

Romanda farklı vaka birimlerinde farklı çatışmalardan söz edebiliriz. Birinci vaka biriminde Nevin, yasak aşk yaşadığı Avni Bey ile çatışır. Nevin için evli bir erkekle aşk yaşamak çok yanlıştır ve toplumun değer yargılarına terstir. Avni Bey için ise böyle bir aşkı yaşamak gayet doğaldır ve aykırı bir durum değildir. Aşka inançları ortak bir fikirdir ancak kişilerin yaşamları, medeni halleri bu çatışmaya yelken açar. Nevin bu zıtlıklardan dolayı bu ilişkiye son verir.

Ahlâkî değerlerine ters düştüğü için aşkını sonlandıran Nevin, hiç ummadığı bir anda zalim bir gencin kötü emellerine maruz kalır. Kadınları cinsel içgüdülerinin kölesi haline getirmekten zevk alan Can adlı bu genç, Nevin'i de bu hislerine yenik düşürmek ister. Ancak Nevin aşka, sevgiye, merhamete inan bir kadındır. Can ise insan bedenini salt madde olarak algılamaktadır. Bir kadın ve bir erkeğin yaşamda sadece bedensel zevkler için var olduğunu düşünerek, Nevin'in dünya görüşüne zıt bir duruş sergiler. Nevin, roman boyunca inandığı değerler uğruna Can ile çatışır. Yaşamını devam ettireceği erkek ne Avni Bey'dir ne de Can'dır. Bu yüzden Osman adlı genç ile nişanlanır.

Eserde asıl çatışma “değerler çatışması”dır. Romanın ana kahramanı Nevin, manevi değerlerin varlığına inan bir kadındır. Aşkın, sevginin, merhametin, iyiliğin, dürüstlüğün, insan ruhunu besleyen ve arıtan yüce duygular olduğunu savunmaktadır. Can'ın, aşkı bedensel zevklerinin aracı olarak kullanıp kadınları da buna alet etmesini kabullenemez.

Can'ın ve Avni Bey'in ahlâk anlayışını daha net yansıtmak için karşıt tip olarak yaratılan Özkan, kadınları cinsel birer obje olarak görmeyen, gerçek bir beyefendidir. Kuzeni Can'la farklı yaşam biçimlerine sahip olan Özkan, dünya görüşü olarak da ondan ayrılır. Aralarındaki farklılık kişisel özelliklerin çatışması gibi görünse de asıl çatışma: Madde ve ruh ikilisinde; erkek maddeyi, kadın da ruhu temsil ederek çatışır. Özkan madde nitelemesinden uzak bir “erkektir”. İnce bir olgunluğa sahip, toplumsal ahlâka ters düşecek davranışlardan uzak duran, ana kahramanımız Nevin'le -birbirlerini hiç tanımamış olmalarına rağmen- büyük benzerlikler gösterir.

II.b. Gerçeğimsi yapıyı oluşturan unsurlar

a. Şahıs Kadrosu

Romanda oldukça kalabalık bir şahıs kadrosu mevcuttur. Dekoratif unsur durumundaki kahramanların varlığıyla bu sayı daha da artmaktadır. Asıl vakanın ortaya çıkmasında etkili olan Nevin ve beraberindeki kahramanlar gerçek yaşamda karşılaşılabileceğimiz canlı karakterlerdir. Ana karakterimizle birlikte olayların ortaya çıkmasına sebep olan toplam dört şahıs vardır. Bunlar Nevin, Can, Avni Bey ve Sevin'dir. Eserin merkezî şahısı olan Nevin, eser içinde diğerlerinden daha aktiftir.

Nevin: Apartmanın çatı katında kız kardeşiyle yaşayan Nevin, esmer, kara gözlü, güzel bir genç kızdır. Terzilik yapan Nevin, kız kardeşine ve kendisine bu mesleği sayesinde bakmaktadır. Annesi ve babası yoktur.

Altı yıldan beri İstanbul'dadır. Büyük sıkıntılar görmüştür. Babasının ölümünden sonra bu sıkıntılar daha da büyümüştür. Direngenliğiyle tüm bu sıkıntıların üstesinden gelmeyi başarmıştır.

Nevin hem anne, hem baba, hem dost ve en son abladır. O, söylediğimiz tüm bu güzelliklerin sorumluluğuna sahip bir kızdır. Kız kardeşi Sevin'in geleceğini her şeyden çok önemser. Hayattaki tek mücadelesi Sevin'in güzel yerlere gelmesini sağlamaktır. Bu yüzden evlenme tekliflerini dahi reddetmiştir:

“İlginize çok teşekkür ederim ama, kardeşim okulunu bitirene kadar evlenmeyi düşünmeyeceğim.”¹⁶¹

¹⁶¹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.42

Nevin çok sosyal biri değildir. Evden dışarıya yok denilecek kadar az çıkar. Konuşkan biri olmadığından duygu ve düşüncelerini içinde yaşar. İnsanlar hakkında görüşlerini başkalarıyla paylaşmaktan kaçınır ve içinden yorumlar yapar. Kız kardeşine müzik dersi veren Avni Bey için düşüncelerini içinde tartmıştır: Evine ilk defa gelen Avni Bey için bu yorumları yapması ondan etkilendiğinin birer belgesidir. Çünkü bu düşünceler bunlarla sınırlı değildir

Nevin Sabiha Hanım'ın belki de kendisini uyarmak için böyle söylediğini düşündü bir an. Çapkın bir adamdı demek? Anlardı. Belli olurdu.

Nevin'in Avni Bey'e karşı kardeşinin öğretmeni olarak saygısı vardı bir kez. Sonra sanatçı yönünü beğeniyordu, özellikle bu yöndeki çabasını. Kendi kendini nasıl yetiştirdiğini karısından öğrenmişti gene. Değeri yoksunamazdı bunun. Ama çapkınmış, şuymuş, buymuş... Bu yönü hiç ilgilendirmezdi onu. Avni Bey uluorta bir adam ya da o kerte aptal değildi ki, kendisiyle ilgilenmeyen bir kadına çapkınlık yapsın! Sabiha Hanım pireyi deve yapıyordu işte.¹⁶²

Nevin insanlara karşı temkinli yaklaşmaktadır. Saygıda kusur etmemektedir. Ancak duygularına hakim olamamıştır ve Avni Bey'e aşık olmuştur. Korkunç ve güzel olan bu yüce duygu, evli bir erkeğe duyulduğu için korkunçtur. Nevin bu hissi Avni Bey'e duymakla büyük bir cesaret gösterir. Çünkü Avni Bey komşusudur, kardeşinin öğretmenidir, elbiselerini diktiği kadının eşidir... Ancak Nevin, sorumluluklarından sıyrılırcasına, vurdumduymazcasına, bayağı bir cesaret göstermemiştir:

Avni Bey evli. Onu sevmek yıkım. Sevmek nedir bilmeyen yüreği bunca yıldan sonra, bu koşullar içinde mi öğrenecekti sevmeyi? Evli bir erkeği sevmek çılgınlık! Sevişmek ise çok yönlü bir yıkım. Onarımı en güç. Bunca yıldan sonra, böyle bir suç işlememeliydi. Boyunca oğlu vardı onun. Karısı yıllarca ona çalışmış, ona sığınmış.¹⁶³

Toplumsal sorumlulukları olan biridir, Nevin. Yaşanabilecek en küçük aşk kırıntısını adının yanında bir leke olara görmek istemez. Toplum; çevre, kardeş sorumluluğu kendine duyduğu sorumluluktan çok artısı olan bir durum değildir:

– Ben şey...O biçim yaşayamam. Bu sevginin yaşantımı yıkacağımlı bilsem bile. Anlıyor musunuz? Kardeşimden sorumluyum. Ona toz konsun istemem. Bunun için önce kendime sorumluyum. Adımın yanında kötü tek sözcük yer almamalı. Anlıyor musunuz? Evet sizi seviyorum. İlk. İlk inanın. Ama özel duygularımdan çok daha önemli tuttuğum şeyler var. Anlata

¹⁶² KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.23-24

¹⁶³ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.63

biliyor muyum? Sizin evli olmanız da bunlardan biri. Karınızdan ayrılmanızı, yuvanızın dağılmasını isteyemem. Olamaz Avni Bey... Bizim aramızda hiçbir şey olamaz.¹⁶⁴

Nevin'in toplumsal kimliği çeşitlidir. Abladır, terzidir, yeri geldiğinde annedir, babadır ve en önemlisi de o bir kadındır. Daha önce yaşamadığı, tatmadığı bir duyguyla cebelleşen Nevin, nahif bir kadındır. Bir çok kadının etkilendiği –ki bu bir erkeğin dilinden dökülüyorsa- güzel sözler Nevin'in de ruhunu okşar:

“Onun ‘ tatlım’ demesine bayılıyordu Nevin. İlk ondan duymuştu bu sözü. Ne güzel bir ünlemdi.”¹⁶⁵

Nevin şehvet düşkünü, serüven kadını değildir. Aşkın cinselliğin kucağına düşmesi onun için büyük bir yıkımdır:

Avni Bey Nevin'in dudaklarını kapattı ağzı ile. O andı, Nevin Avni Bey'in alt dudağını ağzının içine alıp ısırıldı. Diline tuzlu bir sıcaklık akıverdi.

Vapura küskün bindiler. Avni Bey'in içinde gönlünü doyuramayışının sıkıntısı vardı. Nevin'inkinde aşkların bu duruma yönelmesinden ötürü eziklik. Nevin ölse, evlilik dışında o türlü bir yaşama istemezdi.¹⁶⁶

Çevresine karşı sorumluluk duyan Nevin, yasak aşkına tanıklık eden Can adlı gencin “*İyi bir gece geçirdiniz...*” sözünü büyük bir korkuyla içinde yaşatacak kadar da suçluluk duyan biridir.

Can'ı tanımamaktadır ama bu sözü önemseyecek, kafasına takacak hatta ona açıklama yapacak kadar suçlu hisseder kendini. Bu suçluluk onu kötü emeller peşinde olan Can'ın kurbanı olmaktan alı koyamaz. Tanımadığı bu insanı evine davet ederek, açıklama yapmak isterken Can, onu dinlemez ve tecavüz eder:

“Can onun bayılmasına aldırmadı. Başka şey düşünecek durumda değildi artık. Bir onu biliyordu. Bir de öcünü alıyordu, hoşlanmasını arttıran bencillik duygusu içinde.”¹⁶⁷

Namusunu lekeleyen böyle bir insanın kölesi olmaktansa hapse girmeyi göze alabilecek kadar gururlu ve namusludur. Gururunu hiçe sayan bir insanın zorla onu alıkoyması benliğinde hiçbir zaman yer etmemiştir. Ona boyun eğmez ve Can'ı öldürür.

¹⁶⁴ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.97

¹⁶⁵ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.112

¹⁶⁶ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.114 -115

¹⁶⁷ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.143

Avni Bey: Sabiha Hanım’la evli olan Avni Bey, bir İstanbul beyefendisidir. Dış görünüşü itibariyle güzel bir fiziğe sahiptir. Yakışlı, boylu boslu, sarışın ve mavi gözlüdür. Kırk beş yaşındadır.

Küçük yaşlarda anne ve babasını kaybeder ve üvey annesi onu büyütür. Okul hayatı boyunca büyük başarılar gösterir.

“Liseyi birincilikle bitiriyor. Kabına sığmayan bir delikanlı. Hukukçu olacak.”¹⁶⁸

Eşiyle genç yaşında başlayan duygusal münasebeti evlilikle sonuçlanır ve üniversite hayatı da sona erer. Bu durum Avni Bey için büyük bir acıdır:

“Üniversiteden ayrılmak Avni Bey’in ilk büyük acısı. Yıllar boyunca sızısı dinmeyen.”¹⁶⁹

Avni Bey çapkın biridir. Evli olmasına rağmen bir çok kadınla ilişkisi olmuştur. Dünyayı umursamayan kişiliği bu gibi davranışlar sergilemesine açık bir kapıdır.

Karısını sevmiyordu. Sevgisizliği geçmişteki yaşadıklarıyla alakalıydı. Karısı onunla evlenmek için hamileyim yalanını uydurmuştur:

“Doğan, biz evlendikten on bir ay sonra doğdu. Açık değil mi? Çocuğumuz olacak diye beni aldattı.”¹⁷⁰

Birlikte olduğu kadınlara bu güne kadar sevgi beslemeyen Avni Bey, Nevin için çok farklı duygular besler. Nevin’i çok sevmekle beraber içinden diğer kadınlarla onu kıyaslar. İç dünyasında yaptığı bu kıyaslamalar Avni Bey’in, ‘Nasıl bir kadın istiyorum?’ sorusuna cevap bulma isteğini gösterir:

“Nevin’in çok güzel, ince ve bilgili oluşu önemli. Kolunda öyle bir kadın olmalıydı. Yıllar yılı Sabiha Hanım’dan ne kadar bıkmıştı. Yıllar yılı nasıl da katlanmıştı ona!”...“Üstelik Nevin kendisine tutkundu.”¹⁷¹

Avni Bey zarif bir İstanbul beyefendisi olmasına rağmen üslûbunda gözlenen argo ifadeler kişiliğiyle büyük tezatlık oluşturur:

¹⁶⁸ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.12

¹⁶⁹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.13

¹⁷⁰ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.95

¹⁷¹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.148-149

“Kamışından su geldi”¹⁷²

Sanata meyilli olan Avni Bey, gitar çalar. Bu yönü her ne kadar karısı tarafından hoş karşılanmasa da o, müzik aşkından hiçbir zaman vazgeçmemiştir.

Can: Hukuk öğrencisi olan Can, uzun boylu, yakışıklı, yeşil gözlü ve oldukça şık giyimli bir gençtir. Apartmanın birinci katında dayı oğlu Özkan’la oturur.

Onun en karakteristik özelliği kadınlara düşkünlüğüdür:

“..... kadınsız bir gün bile yaşamamanın tadı yoktu ki Kız olsun kadın olsun tapıyordu. Her istediğini yaptırıyordu onlara. Kadın çılgınca istek duymalıydı kendisine.”¹⁷³

Bir balıkçı misali; oltasına takılmasını istediği bir kadın için denemeyeceği yol yoktur. Tatlı diller, hayatında hiç benimsemediği fikirlere sahipmiş gibi görünmeler, yalan sözler onun için ilizyonistlik gibidir. Nuriye’yi elde etmek için Hüsniye Hanım’a dindar görünmesi bu hilelerden sadece biridir:

“Hüsniye Hanım’ın yüzü gülüyordu. Damadı kendilerinden değildi ama çok iyi bir çocuktur. Gönlüne göre. Şimdiki gençlerde ne gezer öyle saygı, Tanrı korkusu... O kerte din bilgisi...”¹⁷⁴

Can, cinsel sapkınlığına engel olamayan; ‘kadın’ olsun, ‘kız’ olsun onları bu basit ve geçici hevesine kurban edebilecek kadar acımasız bir erkektir:

“Bak bundan annenin fincanına azıcık koyacağım. Biraz sonra uyuyacak.”¹⁷⁵

Evli kadınları Can’a olan tutkuları da ayrı bir ‘övünçtür’. Çünkü Can, kadınlar tarafından hiçbir zaman reddedilmemiş bir erkektir ve bu onun için büyük bir övünçtür:

“Onun tadı başka...Düşün bir kere, kendine güvenen gösterişli bir koca. Varlıklı da... Kadın tahtakurusu gibi ezip sana koşuyor!”¹⁷⁶

Kadınlar konusunda bu kadar kendine güvenmesi, aynı apartmanda oturduğu Nevin’le karşılaştıktan sonra büyük bir hayal kırıklığı yaratır. Çünkü Nevin onu reddeden ilk kadındır:

¹⁷² KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.111

¹⁷³ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.81

¹⁷⁴ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*,s.71

¹⁷⁵ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.85

¹⁷⁶ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.78

“Ben, dedi. Bu yaşıma kadar ikinci plana düşmedim.”¹⁷⁷

Can, acımasız bir gençtir. Suç olduğunu bile bile –ki bir hukuk öğrencisidir- Nevin’e tecavüz eder. Can iyiyi kötüyü ayırt edemeyecek kadar beyni ve gönlü kirlenmiş bir gençtir:

“Can onun bayılmasına aldırmadı. Başka şey düşünecek durumda değildi artık. Bir onu biliyordu... Bir de öcünü alıyordu, boşalmasını arttıran bencillik duygusu içinde.”¹⁷⁸

Varlığını kadınların yanında hisseden Can, aldatıcılığının, zorla sahip olmanın hıncıyla dolu bir gününde, yokluğunu da bir kadının elinde bulur.

Sevin: Nevin’in kız kardeşi olan Sevin, lise son sınıfa giden başarılı bir öğrencidir. Ablasıyla birlikte yaşayan Sevin, kumral, yeşil gözlü, uzun boylu, alımlı bir genç kızdır.

Sevin, Avni Bey’in oğlu Doğan’a aşıktır. Temiz ve saf duygularla içinde büyüttüğü bu aşkı, ilk defa yaşar. Bir erkeği ilk defa sever. Dersleri dahi bu aşk yüzünden aksar:

“Sevin çok çalışkandı ama dersler aksıyordu bu yıl. Doğa’nın güzel yüzü kitapların arasında beliriveriyordu bazı. Bazı, öğretmenin yerinde onu görüveriyordu.”¹⁷⁹

Korkaklığı, ürkekliği, saf ve temiz kalbi, saygılı oluşu Sevin’in en belirgin özellikleridir. Aşkını ablasına anlatmayacak kadar kendini suçlu hisseden, duygularını içinde yaşayan, duygusal biridir:

“Sevin ablasının boynuna sarılıp ağladı. Yok ölse söyleyemezdi ablasına. Ablasının bile o türlü düşüncesi yokken kendisinin bir de bu işlere kalkması çok yersizdi.”¹⁸⁰

Saf, temiz kalpli, çocuksu yönü ; çok sosyal olmayıp sadece derslerine yoğunlaşması hayatı tanınmasına belki bir engeldi:

¹⁷⁷ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.143

¹⁷⁸ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.143

¹⁷⁹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.13

¹⁸⁰ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.14

Kendini yoğun bir çalışmaya vermişti Sevin. Kitaplarını seviyordu. Doğan'ın ektiği acıyı da bu bastırıyor. Çalıştıkça özlemi artıyor öğrenmeye. Arkadaşları onu üniversitede kalmaya aday görüyorlardı. Şimdiden. Profesörleri de. Hele biri: 'Çalışkan öğrencim Sevin'e' diye kitaplar vermişti. Kıvanç duyuyordu Sevin. Ne iyiydi çalışmak.¹⁸¹

Kitaplar veren o profesör, her şeyin derslere gömülmek olmadığını, onun da diğer arkadaşları gibi dansa, kırlara gitmesi gerektiğini –bir hoca olarak hayat dersi verdiğini sanarak- söylemişti:

‘‘Arkadaşlarına bak... Dansa gidiyorlar, kıra gidiyorlar. Sen kitaplıktan çıkmıyorsun. Sen adam olmazsın. Softasın sen.’’¹⁸²

Diğerleri:

Doğan; Sabiha Hanım ile Avni Bey'in oğludur. Güzel yüzlü, mavi gözlü, uzun boylu, yakışıklı bir gençtir. Dış görünüşü itibariyle babasına çok benzeyen Doğan, karakter olarak ise babasıyla büyük ayrılık gösterir. Babası gibi sosyal biri değildir. İçine kapanık, kibar bir gençtir. Sabiha Hanım, apartmanın dördüncü katında oturmaktadır. Avni Bey'le evlidir. Yaşça eşinden büyüktür. Çirkin bir kadın değildir ancak kocasından yaşlı görünmektedir.

Sultan Hanım; kökten İstanbul hanımıdır. Tek başına iki numaralı dairede yaşamaktadır. Gerçek bir İstanbul sevdalısıdır. Dini bütün bir insandır.

Nuriye; annesiyle birlikte yaşayan güzel bir genç kızdır. Mevlit okumasıyla, sesinin güzelliğiyle geniş bir çevrede ün yapmıştır. Fiziki güzelliğinin sesinin güzelliğinden geri kalır tarafı yoktur.

Mevlitçi Hüsniye Hanım; apartmanın üç numaralı dairesinde kızı Nuriye ile oturmaktadır. Hüsniye Hanım, mevlit okumada çok ünlüdür. Baskıncı bir annedir.

Özkan; Ürdünlü dört öğrencinin ayrıldığı bir numaralı daireye taşınmış bir deniz subayıdır. Orta boylu, koyu esmer tenli ve bembeyaz dişleri olan bir gençtir. Resim sanatına aşırı ilgi duyan Özkan, hiçbir resim sergisini kaçırmayan ve beğendiklerine avuç dolusu parayı seve seve veren bir denizcidir. Sanata duyduğu sevgiyi her fırsat buldukça yaşar. Bekâr ve yalnız yaşamaktadır. Gerçek bir beyefendidir.

¹⁸¹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.104

¹⁸² KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.104

Dekoratif unsur durumunda olan şahıslar ise; Öğretmen Veli Bey, Hacı Rıza Bey, Hasan Erdener Bey, Bakkal Çopur Akif ve Ürdünlü öğrencilerdir. Bunlar, olaylarda beyin olarak değil, dekor olarak yer alırlar.

b. Zaman:

Eserde vaka zamanı ile ilgili olarak herhangi bir bilgi verilmemiştir. 1940-1970’li yılların Türkiye’inde geçtiği birçok ipucundan anlaşılmaktadır. Ekonomik durum, sosyal yaşantı bu tarihleri gösterir. Serhat Ketsel, Üç Kardeş adlı anı kitabında, bu romanla ilgili bilgiler verir. Bu bilgilerden anlaşıldığına göre anlatıcı kendi gözlemlerine ait bu olayları 1970’li yıllarda nakletmiştir. Vaka zamanı ile anlatma zamanının birbirine çok yakın olması sanatçının kendi gözlemlerini nakletmesinden kaynaklanmaktadır.

b. Mekân:

Romanda, olayların tamamı İstanbul’da geçmektedir. Olayları geniş bir mekân çerçevesinde gözlemleyemediğimiz romanda, asıl yer Fatih semtidir. Olaylar, ilk satırlardan itibaren mekân tasvirinde gözlenen inandırıcılıkla asıl vakanın biçimine de ışık olmaktadır:

“Fatih’te bir ara sokak. Çamurlu. Pis. Öbek öbek çöp tenekeleri akşamdan kalma. Çöpçü o gün de gelmemiş.”¹⁸³

Yağmurların ara verdiği bir gün. Gök duru mavi. Asfalt yollar yıkanmış pırıl pırıl.

Ara sokaklarda ise toz yerine çamur. Çöp tenekeleri evlerin önünde sıra sıra gene. Uzun zaman gemlememiş olan çöp arabasını bekliyor. Kediler dağıtmış çöpleri. Ya sinekler... Hele sinekler... Burası yeryüzü cenneti İstanbul ve bize onu kazandıran yüce komutanın adını taşıyan semt: Fatih! O ara sokak... Eşya yüklü kamyonun tekerleği çukura girdikçe çamurlar fişkırıyor...¹⁸⁴

Ara sokağın betimlenmesiyle başlayan satırlar, hızlı bir geçişle okuyucunun gözlerini beş katlı bir apartmana yönlendirir. Bu apartman roman karakterlerinin tümünün ortak mekânıdır:

¹⁸³ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.1

¹⁸⁴ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.54

“Köşe başında beş katlı bir apartman. Kapısının camı kırık. Merdivenler ne kadar temizlense kedi pisliği kokusu önlenemiyor. Ev sahibi kırık camı yaptırmıyor ki...”¹⁸⁵

Apartmentta oturanların oturdukları daire numaralarına göre yazar kişileri anlatmaya koyulur. Yaşam alanlarıyla roman karakterleri arasında ilişkilendirici bir rol üstlenir:

“İki numarada tek başına yaşayan Sultan Hanım...”

“Avni Beyler dördüncü katta oturuyorlardı.”¹⁸⁶

Oturulan dairelerin tasvirinden uzak duran yazar, apartmanın çatı katına yönelince bu tutumundan farklı bir yol izler ve detaylı bir betimlemeyle çatı katını anlatır:

“Beş numara çatı katı. İki oda bir hol. Çevresi taraça. Taraça ortaklaşa, ama öteki katlar salt çamaşır asmak için çıkarlar. Uzaktan da olsa İstanbul’un güzelliklerini buradan seyredebilmek Nevin ile kardeşi Sevin’e özgüdür.”¹⁸⁷

“Katlarının adı ‘ çatı katı’ idi ama Nevin’e göre en güzel kat burasıydı. Göğe yakın, denize yakın... İnsanlardan uzak...”¹⁸⁸

İstanbul’da nefes alan roman küçük küçük detaylarla İstanbul’un güzelliklerini sunar.

“Edirnekapı’da indiler otobüsten. Surların dışına çıktılar. Soğuk var. Gökyüzü dolgun. Sessiz yürüyorlardı yolun ağaçlık kıyısından.”¹⁸⁹

Aşıkların mekânı olan Çamlıca, denizi gözleyen etekleriyle en güzel mekân olarak sunulur:

“Nevin İstanbul’u kapsayan bir görünüşün türlü güzelliklerini önüne serili buluvermişti. Bir göz açısında koca İstanbul... Şaşılacak şey. Ayaklarını yerden kesildiğini, yükseldiğini duyar gibi oldu bir an.”¹⁹⁰

¹⁸⁵ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.7

¹⁸⁶ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.7-8

¹⁸⁷ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.11

¹⁸⁸ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.18

¹⁸⁹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.30

¹⁹⁰ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.113

Romanda genel mekân İstanbul'dur. İstanbul dışında farklı bir şehirde olaylar cereyan etmez. Bir çok mekânın yer aldığı eserde eğer bir tasnif yapmak istersek; bunu iki ana başlık altında kurgulayabiliriz: 'Geniş ve Dar Mekân'

Eserdeki geniş mekânlar; İstanbul, İstanbul'un semtleri, parkları, tepeleri, çarşıları, Boğaziçi köprüsü... v.s. Dar mekânlar ise; apartman, evin odaları, merdiven başları, hastane...vs.

Mekân olarak, olayların canlılığına ve yaşanmışlığına şahitlik eden yer İstanbul'un Fatih Semtindeki beş katlı apartmandır.

II.c Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Romanda, anlaşılır ve sâde bir dil kullanılmıştır. Karmaşık ifâdelerden uzak, yalın ve açık söylemlerle ilerleyen roman, herkes tarafından anlaşılabilir bir dile sahiptir. Konuşma dilinin tüm özelliklerini içinde barındıran eser, diyalogların çokluğuyla da büyük bir akıcılık kazanmıştır. Diyaloglar, yazar için olayların karakterler ağzından anlatılmasına yardımcı olan birer araç niteliğindedir. Yazar, diyaloglar sayesinde okuyucuya, karakterlerin kişisel özelliklerini de dolaysız olarak yansıtmaktadır:

- Zamanı geçiyor... Gözü kör olası erkekler böylelerini görmezler! Nerde bir sokak süpürgesi var üşüşürler.

- Allah için kız hem güzel hem şıkır şıkır para kazanıyor...Görmüyor musun beni? Uğruna saçımı süpürge etmişim, bir gün de 'Karıcım, senden iyisi yok.' Dememiştir, benim adam.

- Rahmetli gözümün içine bakardı doğrusu. Yemeklerime hele bayılırdı. dışarıda baklava olsa yemezdi.

- Avni de yemez, ama şu da güzel olmuş eline sağlık demez. Canım benimki bir alem ya...

- İçkisi yok, kumarı yok... Sen de sus. İyi adamdır kocan.¹⁹¹

¹⁹¹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.11-12

Anlatıcı, sıklıkla devrik cümle kullanmıştır. Devrik cümle kullanımı okuyucuyla karşılıklı konuşuyormuş hissini vermekle beraber bir an cümlenin bittiğini düşünürken bir ögenin sonda kendini göstermesi okumada duraklamalara sebep olmaktadır:

“Sevin fırlayıp açtı kapıyı.”¹⁹²

“Alışverişe çıkmıştı Nevin.”

“İlgisini çekiyordu bu kız.”

“... uzun boylu konuşacak bir şeyim yok benim.”¹⁹³

Yazar cümle sonlarında kullandığı edatlarla, cümlelerine sağlam bir ifade katmaktadır. Bu sağlamlılık karakterlerin düşüncelerine kesinlik katar niteliktedir:

“Gitmemişti işte.”¹⁹⁴

“- Siz beni tanıyorsunuz bile Avni Bey.”¹⁹⁵

“Sevin’in boyu Doğan’ın boyuna bile gelmiyor.”¹⁹⁶

“Yalandan tiksiniyordu ama rahatça söylemişti işte.”

“Kolay değildi üstelik, üniversiteye girmek bile...”¹⁹⁷

Atasözlerin, deyimlerin kullanılmasıyla eser, daha canlı ve zengin bir ifade kılıfına bürünmüştür.

“Uğruna saçımı süpürge etmişim.”

“Sen bir baltaya sap olmalısın.”¹⁹⁸

“Yerin dibine geçerdi!”¹⁹⁹

“... torbada keklik sanıyor beni...”²⁰⁰

Yazar, ‘geriye dönüş tekniği’ni kullanarak karakterlerin geçmiş yaşamlarına dair bilgiler vermektedir. Nevin, altı yıldır İstanbul’dadır ve son bir yıldır ise Fatih

¹⁹² KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.98

¹⁹³ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.152-153

¹⁹⁴ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.101

¹⁹⁵ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.98

¹⁹⁶ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.30

¹⁹⁷ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.103-104

¹⁹⁸ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.12

¹⁹⁹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.15

²⁰⁰ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.135

semtindeki beş katlı apartmanın çatı katında yaşamaktadır. Yazar, İstanbul'daki ilk beş yılına döner ve Nevin'in o dönemdeki yaşamı hakkında bilgiler verir. Başından geçen olaylar, yaşadığı zorluklar anlatılır.

Karakterlerin yaşama bakış açılarına açıklık getirmek düşüncesiyle yazar, geriye dönüşlerle Nevin'in neden evliliğe sıcak bakmadığını da okuyucuya sunar. Başından geçen bir nişanlanma sonucunda, nişanlısı Ahmet'in garip ve bayağı bir davranışından dolayı evlilikten soğumuştur.

Yazar, dünya yerine 'acun' kelimesini kullanmıştır:

“Yeniden doğmak gibi başka acuna.”²⁰¹

Bazı sözcüklerin yazımında gözlenen yanlışlıklar baskı hatasından ziyade bilinçli yapılan bir uygulamadır. Bunlarda 'aile' kelimesi 'ayle' olarak yazılmıştır.

Türkçe kelime türetmede gözlenen farklılıklar, günümüz Türkçesinde alışık olmadığımız türdendir. “*Yokumsanamayan*” kelimesi bunlardan biridir:

“Tanrı gibi Güneş, yokumsanamayan doğa...”²⁰²

“ yokumsamak”²⁰³

İstanbul mekân denilince güzellik, doğa, sanat, tarih...v.s. kaçınılmaz birer unsur. Yazarımızın da İstanbul'a hayranlığını, bu güzellikleri tasvir etmesindeki canlı üslûbuyla kendini gösterir:

‘Ayva sarı nar kırmızı...’ Son yaz... Yılık parkında sarı, kırmızı sarmaş dolaş uçuşmada. Kuş sesleri, inceden ince yeşile ağıt. Arada ‘Pırr’ diye havalanmalar hep birden, nerededirler görmek olanaksız. En güzel ağaçlar, en güzel kuşlar, en güzel sarı-kırmızı bu korulukta. Doğa ile insanoğlunun el ele verdiği bir sanat yapıtı. Cennetten bir köşe. Salt iyilik ve mutluluk duyulan. Tüm konuşmaların güçsüzleştiği. İnsan burada ayaklarının yerden kesildiğini duyar.²⁰⁴

Yazar, olayların akış yönünden ayrılarak, farklı olay halkalarına ani geçişler yaparak kişiler ve vakalar arasında kopukluklar yaratmaktadır. Anlatıcının bu kaygısı ana karakterle okuyucuyu bir an önce buluşturma çabasını akla getirmektedir. Ancak

²⁰¹ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.100

²⁰² KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.102

²⁰³ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.30

²⁰⁴ KESTEL, *Korkunç ve Güzel*, s.32

bu durum öylesine hızlı geçişlerle yapılmıştır ki bir solukta kim; nerede oturuyor, nasıl biri, kaçta gidiyor, ne iş yapıyor... v.s. sorulara cevap almayı geciktirmediği gibi merak unsurunu da ortadan kaldırmaktadır.

Yazar, alttan alta hem kişilerini konuşurarak hem kendini konuşurarak bir tezin savunuculuğunu yapmaktadır. Karşı durduğu bir şeyler vardır ve bunu açıkça ifade etme taraftarıdır. Roman “yazarın dili” olmuştur.

Yazarın, sürekli vurguladığı ‘uygar toplum’ kavramı ve bunu cinsellikle ele alması göreceli bir tutumdur. Parkta sevişen insanların olması , insanların ahlâkî kuralları zorlayan davranışlar sergilemeleri uygarlıkla örtüşen değerler değildir.

MAYA

ÖZET:

İstanbul’da bir devlet dâiresinde memur olarak çalışan Ayhan’ın asıl mesleği öğretmenliktir. Bu işe kitaplarla baş başa kalabilmeyi umarak başlamıştır. Ancak bu düşüncesi kendisini hayal kırıklığına uğratar. Kitapları okumak şöyle dursun kitapların kapağından içine bakmak dahi yasaktır.

Dâirede müdürle birlikte toplam dokuz memur çalışmaktadır. Sürekli dedikodu yapan memur arkadaşlarından Ayhan, pek de memnun değildir. Dost görünüp, ardından kuyu kazan bu insanlar onu aşırı sıkıştır. Onlarla aynı odayı paylaşmak ise çekilmez bir durumdur. En çok dedikodusunu yaptıkları kişi ise müdürdür. Müdür Bey’in fiziksel görünüşünden en küçük davranış biçimine kadar yorumlar yapan memur arkadaşları bu konuşmalardan adeta zevk almaktadırlar. Dâirede gözlemlenen çarpıklıklar bundan ibaret değildir. Memurların işe tam zamanında gelmemeleri, mesai saatinde örgü örmeleri, devlete ‘*Devletin malı deniz, yemeyen domuz*’ gibi zihniyetlerle yaklaşımları, iş esnasında asker anılarını veya fıkralar anlatmaları, ahlâkî sınırları zorlayan özel ilişkilerin yaşanması dâirede olan kötü olaylardır.

Müdür Bey, fiziksel görünümüne pek önem vermeyen, tırnaklarını yarıya kadar yiyen, üslûbunu ve bazı davranışlarını kontrol altına alamayan garip bir insandır. Bu özelliklerinden dolayı onu dedikodu malzemesi hâline getirmişlerdir. İnsanların gözünde o, kötüdür ve her türlü bozuk işin suçlusudur. Bu düşüncelerin etkisinde kalmaktan kendini alamayan Ayhan için de durum pek farklı değildir. O da Müdür Bey için aynı düşüncelere sahiptir. Ancak böyle olmaktan hiç de memnun değildir. Dâireye geldiği ilk günlerdeki ruh esenliğine erişmek ister. Tüm insanların iyi olduğuna, insanları sevmenin, onlara iyilik yapmanın doğruluğuna tekrar inanmak ister. Müdür Bey’in de iyi biri olduğunu düşünür ve arkadaşlarının kendisini de içine düşürdüğü bu örümcek ağından bir an önce kurtulmak ister. İlk savunmayı da memur arkadaşı Safiye’ye yapar. Dâire içerisinde en çok müdürün iyiliğini görmüş olan Safiye’nin sözlerini Ayhan kabullenemez ve ona iyilik bilmezliğinin cevabını verir.

Ayhan, Müdür Bey’de bozulmamış bir iyi yönün var olduğuna inanır ve ona yardım etmek ister. ‘*İyi*’yi geliştirmek ister. Davranışlarında ve üslûbunda gözlemlediği olumsuzluklardan onu arındırmak ister. Onun senli-benli konuşmamasını,

tırnaklarını yememesini sağlar. Müdür Bey ise tüm bunları onu sevdiği için yapar. Ayhan'a olan duygularını açıklamaktan çekinmez.

Ayhan, Müdür Bey'i beyinde bazı cinsel iç güdülerıyla düşler. Bu hislere kapılmasıyla büyük bir suçluluk duyar ve yaşananları kocasına anlatır. Kocasıyla yaşadığı küçük tatsızlıklardan sonra olaylar tatlıya bağlanır. Ayhan'ın amacı Müdür Bey'e iyiyi göstermektir. Onun kendisine duyduğu sevginin saf ve temiz olduğu kanısındadır ancak kocası bu fikre katılmaz. Kocasını, insanların varlıklarının üstüne bir şeyler ekleyebileceğini ancak özlerini değiştiremeyeceklerini karısına anlatır. Ayhan, belirli bir mayadan var olan insanların bu mayalarını değiştiremeyeceklerini anlamakta gecikmez ve Müdür Bey'in eski davranışlarını sergilemesiyle de bu düşüncesini pekiştirir.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

“Maya” adlı eserin ilk baskısı 1971 yılında Altınova Matbaası tarafından yapılmıştır. I.baskının dizgisini Fer Yayınları yayına hazırlamıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır.

Eserin ilk baskısı ile ilgili Turgut Fethi ve Talat Halman'ın görüşleri şöyledir:

“Artık sanat ve edebiyat anlayışında geçmişten farklı fikirlerin sahibi olduğumuz açıklıkla söylenebilir. Kendimizi arayıp bulmaya dönük bu reforma geleceğe ait ümitlerimiz asılı durmaktadır. Toplumumuzun sosyal hatların biçimini ortaya koyan eserlere Maya ile bir ilave daha yapılmış bulunuyor. Geçen yıl Korkunç ve Güzel romanı ile dikkatleri üzerinde toplayan Serhat Ketsel bu defa Maya'da hiç kimsenin değinmediği bir konuyu ele almaktadır. Bunda, idare hayatımızın alaturkacılığı, âmir, memur münasebetleri, çalışma düzeni, ayrıntıları ve tamamen bize has tarafları ile anlatılmaktadır. Ayrıca roman sonuna kadar insanoğlunun mayasının hiçbir suretle değişmediği, değiştirilmeyeceği tezini de güçlüce savunmaktadır. Serhat Ketsel'i, “Maya” ile, sanat ve edebiyatta kişiliğimizi bulma çabalarına, bir de kendince maya çaldığı için tebrik ederiz. (Turgut Fethi)

“ ‘Maya’ başlıklı ikinci romanında, Serhat Ketsel hümanist çizgisini başka bir çerçevede içinde, ayrı bir yaratıcı güçle sürdürdü. Bürokrasinin içyüzünü, aydınların

tedirginliğini, kantin sosyolojik ve psikolojik gerilimlerini sağlam fırçe vuruşlarıyla gözler önüne seren cesur bir roman. (Talât Halman)

b- Konu:

Eserde, İstanbul’da memurluk yapan Ayhan adlı genç kadının çalıştığı devlet dâiresindeki, müdür memur ilişkileri, çalışma düzeni, farklı kültürel ve sosyal çevrede yetişmiş memurların birbirleri arkasından çevirdikleri dalavereler anlatılmaktadır.

İnsanoğlunun özünün (*mayasının*) değişebileceğine inanan Ayhan’ın, müdürünü iyi bir insan yapma yolundaki yenikliği eserin diğer bir yüzüdür.

c- Olaylar Örgüsü:

Maya’da, olay örgüsü kamusal kuruluşların çalışma düzenlerinde gözlenen çarpıklıklarla ilerler. Bu çarpıklığa sebep olan âmir, memur ilişkisi ve en önemlisi de zihniyettir. Devleti “deniz” olarak algılayan zihniyetin, kendisine ters düşenleri de “domuz” olarak nitelendirmesi vakanın asıl çıkış noktasıdır. Bu düşüncenin karşısında durmak isteyen ana kahramanımız Ayhan, çalışma arkadaşlarına karşı farklı bir duruş sergiler. Olaylar, iyi olmak için çaba harcayanların, kötü olmanın yolunda ilerleyenlerin çatışmalarıyla gelişir.

Romanda olay örgüsü iki birimden oluşmaktadır. Birinci vaka biriminde; Ayhan’ın çalıştığı devlet dâiresindeki çalışma düzenine ve kişilere ters düşmesi anlatılır. İkinci vaka biriminde ise; Ayhan’ın, sürekli dedikodusu yapılan Müdür Bey’in özünde bir iyi yön olduğunu düşünmesi ve ona iyilik yapma çabası anlatılır.

1) İlk vaka birimi, Ayhan’ın devlet dâirelerindeki gözlenen düzensizliği eleştirel kimliğiyle okuyucuya anlatmasıyla başlar. Ayhan işe başladığı ilk zamanlardaki idealistliğini, dürüstlüğünü ve de çalışkanlığını kaybeder. Bunun tek sebebi çevresindeki insanların bu düşünceye ve pratikliğe sahip olmayışlarıdır. Kendisi tüm işleri yaparken çalışma arkadaşlarının iş yapmaması ve biran önce mesai saatinin bitmesini beklemeleri onu enayi memur konumuna düşürmüştür. O da bu durumdan fayda görmediğini düşünerek, onlar gibi olur. Ancak fırsatçılığın zararlı olduğunu ve özünde böyle bir davranışa sahip olmadığını anlayarak, eski esenliğine kavuşmak ister ve bunu başarır.

Safiye çalışma saatleri içerisinde örgü örür ve işine her seferinde geç gelir. Neriman kötü bir üslûpla konuşur. Müdür Bey yarıya kadar tırnaklarını yer, küfürlü konuşur ve kontrolsüz, bayağı davranışlar sergiler. Bu özelliklerinden dolayı sürekli memurlar tarafından dedikodusu yapılır. Etik kuralları aşan özel ilişkiler yaşanır ve buna dur diyenler daha kötü eleştirilir.

Evlî olmasına rağmen Ayhan, cinsel içgüdülerine hakim olamaz ve Müdür Bey için bazı cinsel düşüncelere kapılır. İçine düştüğü bu zayıflığı kocasına anlatır. İlk aşamada, olaylara tepki gösteren eşi, Ayhan'ın dürüstlüğüne inanır ve her şey tatlıya bağlanır.

2) İkinci vaka birimi ise Ayhan'ın, değişik davranış biçimlerine sahip olan âmiri Kemal Bey'i iyi olma yolunda değiştirme çabasını konu alır. Tırnaklarını yarıya kadar yiyen, çok sigara içen, bayan memurlara karşı nahoş davranışlarda bulunan ve üslûbunu bilmeyen Müdür Bey, Ayhan için acınilacak bir insandır. Onu bu davranışlara sürükleyen her türlü olumsuzluktan kurtarmak ister. İyiyi onda var etmek için çaba harcar. Müdür Bey bazı davranışlardan kendini sıyırır. Ayhan ondaki değişimlerin farkına varır ancak bu değişimler bir süre sonra ortadan kaybolur. Ayhan da bir insanın mayasının değiştirmenin imkansızlığını görür ve iş yerinden ayrılma kararı alır.

d. Tema

Romandaki tema, Türkiye'deki devlet dairelerinde gözlenen âmir, memur ilişkileri, çalışma düzeni ve kötü zihniyetli insanların devleti sömürme politikası üzerine kurulmuştur. Devleti "deniz" olarak gören zihniyetin, denizden pay almayanları da "domuz" olarak nitelendirmesi, eserin vermek istediği asıl mesajdır. Küçük hesaplar peşinde koşan bu küçük insanlar bilmezler ki gelecekte zarar görecektir yine kendileridir. Ülke çıkarlarını gözetmeyen bir toplumun yarın düşeceği durum sefillikten başka bir şey değildir.

Bir insanın özünü değiştirmenin imkânsız olduğu mesajı da eserin diğer bir halkasıdır.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Eserde vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm husûsiyetler ana kahramanımız Ayhan tarafından nakledilir. Kahraman anlatıcının bakış açısıyla kaleme alınan romanımızda anlatıcı, aracı durumdadır. Yazarın okuyucuya vermek istediği mesajlar, “kahraman anlatıcı”nın diliyle metne can verir ve dış âleme yansır:

“Baştan başlamak gereksiz. Dönerken bir çok şeyleri unutmuş ya da bugüne göre değiştirmiş olabiliriz. İçinde bulunduğumuz zamanın çoğu, geçmiş ile geleceğin karışımı. Şimdiki zamanı ayırabilmeli ve salt onu yaşamalı. Bu olabildiği oranda yaşamak anlamlı. Güçlü, etken. Hem yaşam öncesizdir, dönmek budalalık. Onu neresinden tutabilirsek oradan başlayalım ve bütün gerçekliği ile yaşayalım.”²⁰⁵

Bu bakış açısıyla kaleme alınan romanda, metnin yapısı ve üslûbu üzerinde kahraman-anlatıcının kültür seviyesi, karakteri, sosyolojik ve psikolojik şartları etkili olur:

“O günlerde ne iyimserdim. Müdür Bey de çok iyi bir insandı. İnsanlar tüm iyi... Ben onları seviyordum. Yardım atmak, iyilik yapak, alçak gönüllülük... Çok tatlı şeylerdi.”²⁰⁶

Kahraman-anlatıcı (Ayhan), ben merkeziliğiyle eserin hedefindedir. Roman boyunca varlığını tüm zaman dilimlerinde yaşatır. Olayları bu şekilde aksettirirken hem anlatma zamanına hem de vaka zamanına sahiptir. Yaşayan “ben”in tüm sosyal ve ferdî hayatını (Bilinçaltını) metinde karşı karşıya getirir:

Yalnız...Yalnız ara sıra bir soru saplanıyor düşünceme. Sıkıntı veriyor sonra: “Olanaksız. Zır deli olması gerek bunun için...” diye atıyorum o soruyu kafamdan. Böyle bir şeye girişmekle gülünç olabilir, yalın. Ama gene geliyor işte... Sinir bozucu su damlası tekdüzeliği ile tedirgin edip duruyor:

- Sakın bana tutkun olmasın?²⁰⁷

“- Gece Müdür Beyler gittikten sonra kocam o konuda bir şey açmamıştı ama bakışlarından: “Görüyorsun saçmalıklarını!” çıkışması okunuyordu.”²⁰⁸

²⁰⁵ Serhat KESTEL, *Maya*, Fer Yayınları, İstanbul, 1971, s.12

²⁰⁶ KESTEL, *Maya*, s.28

²⁰⁷ KESTEL, *Maya*, s.36

“...Ne zamandır çalışmaktan hoşlanmıyorum. İşler anlamsız, rastgele. Testiyi kıran da bir, suyu dolduran da... Böyle kolayca dalga geçebileceğim: Yünümü öreceğim, mektubumu yazacağım, romanımı okuyacağım.”²⁰⁹

Kahraman-anlatıcı, eserin belirli zaman dilimlerinde geçmiş yaşantısına dönerek kendi karakteriyle ilgili ipuçları verir. Mizâcına ait verdiği bu özellikler vaka zamanını içine alarak okuyucu karşısına çıkar:

Başkalarını bilmiyorum ama ben onun gibiydim. İlk önce, aylar sürdü sömürülmem... Sırtımın atık kaldıramayacağı yükler, sonunda uyandırdı beni. Belki de sırtımızın asıl kaldıramadığı aptal yerine konmak. Göz göre göre. Bundan uyanış acı. Örumcek ağına düşmüş bir böcek gibi görüyor kendini insan. Çırpınıyor, çırpınıyor... Bir süre. Sonra başını çarpıyor bir yerlere. Örumcek ağının yumuşacık salgıları değil bu. Kaya gibi, sert. Katı. İtiyor, itiyor... Bir yerlere... Kadar. Ben Demet gibi işe yeni atılan değildim, ama devlet işi deyip sarılandım gene de. Ayırmsız.²¹⁰

Eserin vakasını birebir yaşayan ve kendi gözlemlerine dayanarak olayları değerlendiren anlatıcı, otobiyografik tarzda bir metin oluşturmuş gibidir. Bu kanaatte olmamıza zemin hazırlayan faktör ise kahraman-anlatıcı hem vakanın yaşandığı hem de anlatıldığı zaman dilimindeki hâl ile karşımıza çıkmaktadır:

“Bir gün sigara kutusunun arkasına bir şeyler çiziyordu, bana baka baka...Gülümsüyor arada... Resmimi mi yapıyordu yoksa? Yaklaşıp baktım. Alt alta sıralanmış çubuklar vardı...”²¹¹

a. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Romanda, tüm olaylar ana kahraman Ayhan etrafında gelişir. “Vaka, tek bir zincir hâlinde nakledilir.” Merkezi şahsın belirli bir zaman diliminde yaşadıkları anlatılır. Ana kahraman Ayhan’ın diliyle sunulan vaka, tamamiyle onun yaşamını sunmaktadır. Otobiyografik bir metin görünümünde olan eserde, merkezi figürün çevresiyle, çalışma hayatıyla ve karakteriyle ilgili tüm ayrıntıları öğrenmek mümkündür. En küçük olay halkaları asıl vakanın parçası durumundadır.

²⁰⁸ KESTEL, *Maya*, s.115

²⁰⁹ KESTEL, *Maya*, s.13

²¹⁰ KESTEL, *Maya*, s.31

²¹¹ KESTEL, *Maya*, s.133

Eserde olaylar belirli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Geniş bir yaşam sürecini içinde barındırmayan eserde vaka, kronolojik olarak ilerler. Kahraman-anlatıcı olayı naklederken kendi yaşamından edindiği tecrübelerden ve gözlemlerden sıkça yararlanır. Eser, klâsik vaka tertibinin tüm unsurlarını içinde barındırmaktadır.

b2. Çatışma Unsurları

Roman, çıkar çatışması üzerine kurulmuştur. Eser, kamusal alanlarda çalışanların ilişkilerini ve çalışma düzenlerini irdeleyerek derin yaraların varlığını ortaya koyar. Değişik sosyal ve kültürel çevreden gelmiş olan insanların, çalıştıkları dâirede, devlete ve devletin sunduğu olanakları farklı farklı değerlendirdikleri gözlenir. Herkes kendi çıkarına göre devleti algılar.

İlk vaka biriminde de gözlenildiği gibi, dâirede çok çalışan dürüst insanlar enayi olarak nitelendirilmektedir. Devletin, tüm memleket insanlarının daha iyi yaşaması için varolduğunun farkında olmayan memurlar, devleti kötüye kullanırlar. İşe geç gelmek, iş başındayken örgü örmek, dedikodu yapmak, ahlâk dışı ilişkiler yaşamak gibi olayları olağanlaştırırlar. Bu zihniyetin tam karşısında yer alan Ayhan, memur arkadaşlarıyla çatışır. Dürüst olmanın, erdemli olmanın yüceliğini savunur. Bu düşüncesini bireyler için de öngörür. Müdürünün kötü üslûbunu, kontrolsüz davranışlarını, insancıl yaklaşımlarla ortadan kaldırmak ister. Çünkü âmiri her anlamda bayağı davranışlara sahiptir.

Ayhan, insanın her zaman iyiyi ve güzeli bulacağına inanır. Bu fikrinden dolayı eşiyle tartışır. Eşi bir insanın mayasını değiştirmenin imkânsızlığını savunurken o, buna inanmaz. Müdür için gösterdiği çabanın boşuna olduğunu anlayınca da büyük bir hayal kırıklığı yaşar.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Romanda, şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Ana karakter Ayhan'la soluk alan, birebir onunla aynı mekânı paylaşan karakterler, eserin mizâcını belirlemektedir. Olayların akışında, verilmek istenilen tezin âdeta dekoru durumundadırlar. Mozaik taşları misâli, her renkten insanların oluşturduğu şahıs kadrosu, Türkiye'nin aynadaki diğer yüzüdür.

Ayhan: Bir devlet dâiresinde memur olarak çalışan Ayhan'ın asıl mesleği öğretmenliktir. Evlidir ve iki çocuk annesidir.

Çalıştığı iş yeri kitaplarla ilgilidir. Bu işe başlama nedeni de hem çalışıp hem de çok kitap okuma arzusudur. Ancak düşündüğü gerçekleşmemiştir:

“Buraya kitaplarla baş başa kalabilmeyi umarak gelmişim. En önce bunu bulamadım. “Kitabın kabından içeri girmek yasak.” Denildi.²¹²

Ayhan, ilk göreve başladığı dönemlerde işine sadık ve de duyarlıdır. Ancak günlerin birbirini kovalamasıyla büyük bir rüyadan uyanırcasına silkinir ve eneyi konumuna düştüğünü anlar. Testiyi dolduran da birdir kıran da birdir:

“... Aylar sürdü sömürülmem... Sırtımın artık kaldıramayacağı yükler, sonunda uyandırdı beni. Belki de sırtımızın asıl kaldıramadığı aptal yerine konmak.(...)Ben Demet gibi işe yeni atılan değildim, ama, devlet işi deyip sarılandım gene de...²¹³

O, işte en küçük fırsatı değerlendirebileceğini düşünen bir memurdur. Müdürü kısa süreliğine de olsa dâireden ayrılınca çalışmamak, işi boşlamak için plânlar yapan kurmaca dolu bir kadındır:

Demek ki ben yirmi beş günlük bir özgürlüğe kavuşacağım... Müdür Bey harıl harıl bizlere iş hazırlamakta. İçimden gülüyorum. Dönüşünde hangimizi işini bitirmiş bulacak! Hele bana bir sürü yazı hazırladı. Oysaki o buradan adımını attığı gün makineyi durduracağım. Yirmi beş gün yapayalnız, oh, ne güzel! Roman okurum, mektup yazarım, geç gelirim, erken çıkarım, elişi yaparım... İşin ne tezliği, ne sorumluluğu var burada...²¹⁴

Sahip olduğu bu düşüncelerin kendi benliğinde hiç de yer etmediğini çok çabuk anlayacak kadar da kendine dürüştür. Müdür Bey iş yerinde olmamasına rağmen o, işinden tâviz vermemiştir.

Müdür Bey'i hiçbir sûretle sevmemektedir. Bir yargıç edâsıyla onun tüm davranışlarını yargılamaktadır. Arkadaşlarının müdürlerine yaklaşımları da bu düşüncelere sahip olmasında rol oynamıştır. Ancak Ayhan çok vicdanlıdır ve âmirini yargılamaktan vazgeçer:

²¹² KESTEL, *Maya*, s.19

²¹³ KESTEL, *Maya*, s.31

²¹⁴ KESTEL, *Maya*, s.19

“... Birkaç ay önce yargıç yerine geçip karşımdaki için kolayca ölüm yargısı veren ben!” (...) Bununla birlikte çabuk karar vermemeli. Bir daha yanılmamalıyım. Tanıyor sayılmam. Tanımak, anlamak istiyorum. Bu adam gerçekte “iyi” midir?...”²¹⁵

Her zaman nesnel olmaya çalışan bir kadındır. Yanlışın arkasında durmaktan kaçınan, sözünü esirgemeyen, aşırı özgüvene sahip bir kadındır.

Ayhan, iç dünyasında yaşadıklarını eşine anlatacak kadar yalansız biridir. Dürüstlüğün gerçekçi boyutlarını çok geniş tutan bir zihniyete sahiptir. Âmirini öpmek istediği ruh hâlini ve onun başına dokunduğu anı kocasına anlatmıştır:

- Okşamadım. Yalnız elimi değdirdim. Bunun iyi olduğunu savunacak değilim. Ben de iyi bulmadım. Doğru değil. Ama sana anlattım, ne eksik ne fazla. Olduğu gibi. Bu bir iç dürtüsü idi. İstek değil.

- Öpmesini istemişsin ama! (...) ²¹⁶

Ayhan, ailesine, çocuklarına ve eşine bağlı güzel bir kadındır. Toplumsal duyarlılığı olan, iyiyi öngören düşüncelerin savunucusudur.

Müdür Bey: Devlet dâiresinde müdürlük yapan Kemal Bey, farklı bir kişiliğe sahiptir. Dâiresindeki memur arkadaşları tarafından sürekli dedikodusu yapılmaktadır. Kişiliğinde gözlenen farklılık fiziksel görünümünü de yansıtmıştır:

Bir gün gözlerim tırnaklarına takılıp kalmıştı. Yarısı olmayan... Sordum:

- Tırnaklarınızı bu kadar derinden nasıl kesebiliyorsunuz?

- Kesmiyorum.

- Ya ne yapıyorsunuz?

- Yiyorum.

- Hem tat alırım bundan. ²¹⁷

Tırnaklarını yediği gibi kılık kıyafetine de önem vermemektedir. Erkeklerin genelde tercih etmeyeceği renkleri tercih etmektedir.

Memur arkadaşlarının yanında kontrolsüz davranışlar sergilemekten çekinmez. Üslûbu da oldukça bayağıdır:

²¹⁵ KESTEL, *Maya*, s.21

²¹⁶ KESTEL, *Maya*, s.99

²¹⁷ KESTEL, *Maya*, s.37-38

“- Ne o? (Neriman’a bakarak) Altı da pek kıymetli.”²¹⁸

“-Rahat kışına mı batmış burada.”²¹⁹

Toplumsal yaşamda hiç de normal karşılanmayacak davranışlar sergilemesi eleştirilmesine sebep olmaktadır. İdâri yaşamda yapılmaması gereken işlere karışmaktadır. Rüşvet alarak devletin sağladığı olanakları kötüye kullanır. Evli olmasına rağmen Ayhan’a olan tutkunluğunu dile getirmekten de çekinmez:

“- Ayhan Hanım... Sizi seviyorum ben!”²²⁰

Müdür Bey’in iyi bir insan olmadığı memur arkadaşlarınca düşünülmektedir. Ancak bu kanıda olmayan Ayhan, onun iyi bir yönü olduğunu düşünür. Sürekli müdürü hakkında sert eleştirilerde bulunan Neriman’ı Müdür Bey, müdür yardımcılığına getirtmek ister:

“- Salih Bey dokuz ay sonra emekliye ayrılacak. Onun yerine Neriman’ın müdür yardımcısı olmasını istiyorum. Epeydir bunun için çalışmaktayım. Ankara ile hazırlık görüşmelerini yaptım.”²²¹

Diğerleri:

Neriman; dâirede memur olarak çalışmaktadır. Müdür Bey’e karşı aşırı tepkili biridir. Sürekli onun dedikodusunu yapar ve onun kötü biri olduğunu düşünür. Dırdırcı, her şeyden şikâyetçi bir üslûba sahiptir.

Safiye; dâirede çalışan memurlardan biridir. En ilgi çeken yönü iş yerinde sürekli örgü örmesidir. Kendisine tanınan küçük ayrıcalıkları unutacak kadar nankördür. Dış görünüşüne pek önem vermeyen bir bayandır. Müdür Bey’i o da sevmez. **Necla,** insanlara karşı önyargılı olan ve çok konuşan bir memurdur. Safiye ile sürekli ağız kavgası yapar. Ancak arkadaşlarına iş konusunda yardım etmekten hiç kaçınmaz. Kahkahalarıyla ün salmıştır.

Demet; iş yerine daha sonra atanan genç bir memurdur. İşini oldukça çok önemseyen, verilen her türlü işi yapan, çalışkan ve duyarlı biridir. O kadar çok çalışır ki çevresindekiler onu enayi olarak nitelendirirler.

²¹⁸ KESTEL, *Maya*, s.24

²¹⁹ KESTEL, *Maya*, s.194

²²⁰ KESTEL, *Maya*, s.59

²²¹ KESTEL, *Maya*, s.55

Salih Bey; dâirede müdür yardımcısıdır. İşe herkesten önce gelir. Bunun tek nedeni kimse gelmeden bütün saatleri beş dakika ileri almaktır. Ve böylece akşamları işten erken çıkmaktır. Belli işi kitap alım satımıdır.

Mahmut Bey; çok saygılıdır. Müdür Bey'in kapısının önünden dahi geçmez. Erken geldiğinde karanlıkta oturarak devleti zarara sokmaktan kaçınan duyarlı bir memurdur. Eski mesleği ise öğretmenliktir. Necla ile bir zamanlar evlendirilmek istenilmiştir.

İsmet Bey; sivil savunma uzmanıdır ve bu işten emekli olmuştur. Bu dâireye de daha sonraları atanır. Komik fıkralar anlatarak kadınları etrafına toplamaktadır. Dâirede Demet ve Safiye ile özel bir arkadaşlık süreci yaşar. Evli olmasına rağmen yaşadığı bu süreçler çok da ahlâkî değildir.

Ortalıkçı Sulhiye Hanım; dâirenin temizlik işini yapmaktadır. Çok meraklıdır. Dâirede yaşanan tüm olaylardan haberdardır.

Orhan; Ayhan'ın kocasıdır ve onu çok sevmektedir. Karısına saygı duyan, anlayışlı bir eştir.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise: Nazif Taner, Safinaz, Genel Müdür ve Nuri'dir. Olayların seyrinde rol almamışlardır.

b. Zaman

'Maya'da vaka zamanı hakkında bilgi edinemediğimiz gibi herhangi bir tarih dahi yer almaz. Yazarın bir dönem *'İstanbul İl Kütüphanesi'nde* (1957) çalıştığını biliyoruz. Romanın ana kahramanı *Ayhan*'ın da kütüphane memuru olması, yazarın dış dünyaya ait tecrübelerinden faydalandığını düşündürür. Türkiye'deki devlet dairelerinde gözlenen çarpık yapılanmalara dikkati çeken yazar, 1970'li yıllarda romanı kaleme alır. Vaka zamanı ile anlatma zamanı çok yakın olduğu gibi, vaka zamanında olanların anlatma zamanını da içine aldığı söyleyebiliriz.

c. Mekân

Romanda, vakanın cereyan ettiği yer İstanbul'da bir devlet dâiresidir. Kitapların alım satımı ve incelenmesiyle ilgili işler üzerine çalışan dâire, klâsik devlet dâireleri yapısındadır. Memurların bir arada çalıştığı odalardan oluşan bu iş yerinde, bir üst görevdekilerin odaları ayrıdır.

Roman karakterlerinin tümünün ortak mekânı olan dâirenin iç ve dış yapısı hakkında küçük tasvirler gözlenir:

“İşte çalıştığım yer... Bahçesi ne güzel! Bir uçtan ötekine, dört bir yan çiçek dolu. Daire, kocaman çamin koyu yeşilliği altında daha hoş görünüyor. Sevimli, can yakın.”²²²

Ana kahraman Ayhan’ın odasının anlatıldığı satırlar, bizi dış dünyayla da buluşturur:

Başımı yazı makinesine yaslayarak, el kadar bir güneş parçasının girebildiği pencereden dışarıya dalıyorum. “Pencerem” diyorum. Çünkü damalı demirlerinden bu yana bir arşınlık duvar oyuğundan sonra hemen benim masam var. Hem, ben o küçük camlarından, birer karış aralığındaki demir koruncaklarından öteki acunu bu pencere sayesinde berideki kapalı yaşantımla birleştiriyorum...²²³

Olaylara şahitlik etmiş, geçmişle bugünü kucaklayan küçük ve de gizemli bir oda, derinlere dalınarak anlatılır:

“Şu küçük oda ne sevimli... Şu somya... Yıllardır yattığımız, bir metre on santim enindeki somya, ne geniş...Yorganımız basmadan. Bacakları yuvarlak çubuklarla birbirine bağlanmış tahta sandalyeler...”²²⁴

Toplumun bazı kesimine hitâp eden Kapalıçarşı, Mahmutpaşa, romanda canlı bir varlık gibi okuyucuya sunulur:

“Ah, Kapalıçarşı, Mahmutpaşa... Dar gelirli İstanbullunun gereksediği her şeye kucak açan... Anadolu halkının ise birinci çarşısı. Övüncü. Zenginlerin küçümsediği ama dar gelirlinin baş tacı...”²²⁵

Mekânlar çoğu zaman toplumsal düzensizliklerin yeridir. Karmaşanın yaşandığı, insanların yaşamlarını kötü etkileyen birer silah gibidirler. Dünyanın en kalabalık şehirlerinden biri olan İstanbul’da da bu düzensizliklerden etkilenmemek elde değildir:

“...Neden şu güzelim İstanbul’un sokakları böyledir? Büyük caddeler bile neden bir gelişigüzelik içinde unutulmuştur? Her yağmurda İstanbullu belediyeye söğür. (...) Yok, her adım atışta. O koca caddelerde su birikintileri olur, sağlı, sollu.”²²⁶

²²² KESTEL, *Maya*, s.68

²²³ KESTEL, *Maya*, s.17

²²⁴ KESTEL, *Maya*, s.67

²²⁵ KESTEL, *Maya*, s.67

Yazlık ev, adeta büyük bir duygu silsilesidir. Ayhan'ın ruh halini yansıtan bir aynadır:

“Ev bir tanıdığım. Eski, bakımsız. Çevresi boş, ıssız. Hele karanlık çökerken, sınırdan hortlamış bir yabansı yaratık sanki.”²²⁷

Romanda, olayların geçtiği şehir İstanbul'dur. Güzel şehir İstanbul'da bir devlet dairesinin şahit olduğu vaka, değişik mekânlarda da kendini gösterir. İç mekânların daha çok yer aldığı eserde, dış mekânlar daha çok söz olarak yer alır.

Eserde, kahramanın iç dünyasına yönelmesi ve sıkça kendisini sorgulaması bu mekânları birer ayna gibi görmesini sağlamıştır. Çalıştığı iş yerinin masası, yazı makinesi, kitaplar v.b. araçlar, birer sığınaktır onun için. Kitap sonunda anlarız ki bu sığınak temanın izleğine kucak açan bilinçli bir yoldur.

Romanda, mekânları konumlarına göre sınıflandırırsak; bu sınıflandırmayı, “Geniş ve Dar Mekân” olarak iki ana başlık altında kurgulayabiliriz.

Eserdeki Geniş Mekânlar; İstanbul, İstanbul'un sokakları, parkları, çarşıları, yazlık yerleri... v.s. Dar Mekânlar ise; devlet dairesi, dâirenin odaları, deposu, ev, evin odaları, bahçesi, pencere... v.s.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a. Dil ve Üslûp

Romanda, anlaşılır ve sâde bir dil kullanılmıştır. Konuşma dilinin tüm unsurlarını içinde barındıran eser, diyalogların çokluğuyla da büyük bir akıcılık kazanmıştır:

- Sen odasına gideli epey geçti bu adam. Deliliği azaldı. İyileşti.
- Öyle...
- Ama güvenilmez. Güvenme sakın.
- Neden güveneyim? Burada kalmak dileğimiz yok. Yalnız, Nerimancığım, bu adam o kadar kötü değil. Biz biraz hırçın davranmasaydık...²²⁸

²²⁶ KESTEL, *Maya*, s.79

²²⁷ KESTEL, *Maya*, s.162

²²⁸ KESTEL, *Maya*, s.27

Eserde iç monologlar sıklıkla gözlenir. Ana kahraman Ayhan'ın, iç hesaplaşmaları ve psikolojik ruh hâlinde kaynaklanan unsurlar, bilinçaltının konuşulmasına neden olmuştur. Eser boyunca da iç konuşmalar devam etmiştir:

Anlıyorum... Anlamıştım başından. Daha konuşsun istemiyorum. Çünkü sandığımdan da acınacak bir geçmişi varmış. Yüreğim ezildi. Duymak istemiyorum artık. Bu istek, salt geçirdiği acı günlerin verdiği sıkıntıdan değil. (...) Ömründeki korkunç hiçliği sezmeden çok kere kırdım onu! Hep küçümsedim onu.²²⁹

“Bununla birlikte içimden bir ses, kışkırtıyor: “Niye esirgiyorsun? Senin elinde işte. Bencil bir kuşku ile onun iyiliğine engel oluyorsun. Sana kötülüğü olmadıkça, onun bu kadar çıkarına olacak şeyin yararlanmaya değmez mi?”²³⁰

Devrik cümle oldukça fazladır:

“Başlamıştı, karşılık beklemeden.”²³¹

“İçtenlikle sıkıştı elini.”²³²

Eserde, deyimleri ve atasözlerinin kullanılması dile ayrı bir zenginlik katmıştır. İyinin ya da kötünün farkı böylece daha net sunulmuştur:

“Yuvayı yapan dişi kuş”²³³

“... Ali'nin işi Veli'ye, Veli'ninki Ali'ye...

Testiyi kıran da bir dolduran da...”²³⁴

Yazar, karakterlerinin kişilik özelliklerini okuyucuya daha iyi yansıtmak için onların diline argo sözcükler vermekten çekinmez:

“Hangi alçak yaptı bunu?”²³⁵

“-Rahat kışına mı batmış burada!”²³⁶

Anlatıcı, geriye dönüş tekniği ile geçmiş yaşantısına döner ve başka insanlarla kendini kıyaslar. Bu kıyaslama aynı zamanda kendini yargılama sürecidir:

²²⁹ KESTEL, *Maya*, s.26

²³⁰ KESTEL, *Maya*, s.48

²³¹ KESTEL, *Maya*, s.49

²³² KESTEL, *Maya*, s.113

²³³ KESTEL, *Maya*, s.165

²³⁴ KESTEL, *Maya*, s.33

²³⁵ KESTEL, *Maya*, s.157

²³⁶ KESTEL, *Maya*, s.194

“Başkalarını bilmem ama ben onun gibiydim. İlk önce. Aylar sürdü sömürülmem... Sırtımın artık kaldıramayacağı yükler, sonunda uyandırdı beni. Beli de sırtımızın asıl kaldıramadığı aptal yerine konmak.”²³⁷

Eserde, verilmek istenilen mesaj, üslûpla aynı paralellikte ilerlemektedir. Eleştirel bir üslûbun varlığını hissettiğimiz eserde, karakterlerin memnuniyetsiz tutumlarının bu dili doğurduğunu kanıtlamaktadır. Çalışma düzenindeki olumsuzluklar, insanların karakteristik özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar, toplumsal ve çevresel faktörler eleştiri yağmuruna tutulurlar:

Ramazan geldi. Müdür Bey oruç...İlk kez tutuyormuş. İçten bir istekle mi? Sanmam. Genel Müdür de oruca başlamış! Oysa onun Tanrı'nın adını bile anmadığını herkes bilir. Din adamı olmak modası var şimdi. Altın, üste uymak zorunluluğu duyması ile yayılan... Anlaşılmaz gülünç.²³⁸

Oysa sana açlar, san susuzlar ne çok... Koca ülke san gereksemeyle dolu. Ama seni onlara ulaştıracak eller nerede? Yollar nerede? Yoksulluğumuzun geri kalmışlığımızın temel nedenini sana sırt çevirmede görebilecek gözler nerede? Satın alındıkça değil, okudukça zenginlik verdiğini öğretecekler nerede? İlkokulun ilk sınıfından başlayacak bir eğitimidir bu. Ama her okulda, her bucakta okuma salonları, işleyen kitaplıklar? Hani?²³⁹

²³⁷ KESTEL, *Maya*, s.31

²³⁸ KESTEL, *Maya*, s.15

²³⁹ KESTEL, *Maya*, s.51-52

SONSUZ YARIM

ÖZET:

İstanbul Hukuk Fakültesinden başarıyla mezun olan İlkay, güzel bir genç kızdır. Kendi hâlinde bir yaşantısı olan İlkay'ın, en çok merak duyduğu alan edebiyattır. Zamanının çoğunu okuyarak geçirir. Öykü ve şiir yazmaya da ayrıca çok meraklıdır.

İstanbul'dan İzmir'e avukatlık stajını yapmak için gelir. Eskiden beri tanıdıkları ünlü bir avukat olan Rüknettin Bey'in yanında, stajını yapar. Bir yıl adeta bir gün gibi geçer. Bu zaman zarfında, öykü ve tiyatro yazarı Reha Bilgit ile tanışır. İlkay'ın öykülerini incelemeye alan Reha Bilgit, bazı telkinlerde bulunur. Bu telkinlerden İlkay, pek de hoşnut kalmaz. Her iki tarafın birbiri hakkında içten içe düşünsel yolculuklara çıkmasını sağlayan sanat münakaşaları uzun süre devam eder.

Zaman onların lehine mi aleyhine mi ilerler bilinmez ama aşkı yaşamak onlar için kaçınılmaz olur. İlkay için Reha, saygı ve beğenme duygusuyla yeşeren bir sevginin parçasıdır. Onu sever ve onunla yaşamak ister. Aşkı sanatların en yücesi olarak görür. Reha da aynı duygular içinde İlkay'a olan bağlılığını büyük bir aşkla yaşar. Her türlü duygu ve coşkularını mektuplarla birbirlerine iletirler. Düşüncelerinin dili olan mektuplar, yüreklerinde can bulur. Aşkı artık mektuplarda değil evlilikte yaşamak isterler ve evlenirler.

İlkay, evlilikten farklı beklentiler duyarken, büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Her şey ilk zamandan itibaren bir tek düzelikle devam eder. Reha onun duygularına cevap veremez. İş ve ev arasında gidip gelir. İlkay, Reha ile birlikte yaşamalarını anlamsız görür. Aynı koşullar içinde oldukları halde birbirlerine uzaktırlar. Evliliğini bitirme kararı alır. Böyle bir karar almasında nişanlılık döneminde tanıştığı Şükran adlı iş adamının etkisi de vardır. Şükran'a duyduğu hisleri bir kez olsun Reha'ya duymamıştır.

Ayrılık Reha için büyük bir yıkım olur. Ancak İlkay kararlıdır ve Şükran ile heyecan dolu bir aşka yelken açar. Artık İzmir'de avukatlık için kalmasının da anlamı yoktur. Bu beraberlik için İstanbul'a döner. İş olarak da Şükran'ın yanında çalışır. İş yerinde, telefona cevap verdiği bir günde, muhatap olduğu kadın sesinin Şükran'ın karısı olduğunu öğrenir. “ İki yarımın bütünlüğüne varamamış olmanın mutsuzluğu içinde” Şükran'la olan ilişkisini de sonlandırır.

İlerleyen günlerde hamile olduğunu öğrenen İlkay, bebeğinin babası Reha'ya mektup yazar. Ancak Reha, arama sebebinin çocuk olduğunu düşündüğünde ona çok kızar ve onun mektuplarına karşılık vermez. Ama şunu da bilir ki İlkay'la olan aşkı hep gurur yüzünden darbe almıştır. İlkay'ın gururuna yenik düşmeyeceğini bilen Reha, çareyi ona bir telgraf yazmakta bulur. “Sınavı kazandın. Ne zaman istersen gelebilirsin.” diyen telgraf, güzelliklerinin de yıkımı olur. İlkay, bebeğini dünyaya getirmeden öldürür. Gözlerini hayata açtığında toplum tarafından kötü adlandırılacak olan bebeği artık yoktur.

İlkay'ın kara saçlarının aklara dönüştüğü yıllardır. Bir sabah, gazetede Reha'nın ölüm haberini okur. Gözünün önünden bir film şeridi gibi geçer yıllar. Anılarla dolu bir yüreğin hazin sızısıyla sonlanır kitap.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘Sonsuz Yarım’ adlı eser Selmat Matbaası tarafından yayın hayatına kazandırılmıştır. 1998 yılında basılmıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır. Eserin yayımından sonra eserle ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

b- Konu

Romanda, okulunu yeni bitirmiş genç bir avukatın, kadın olarak mutluluğu yakalayabilme mücadelesi anlatılmaktadır. Ayrıca eserde, kendi bildiği doğrulardan ödün vermeyen, gururu uğruna sevdiği erkekten vazgeçebilecek kadar cesaretli olan bir genç kadının, sonsuz devinim halindeki yaşamda, bütünselliğe varma mücadelesi konu edilmektedir. Evlilikte, erkek ve kadının aşk-sevgi gibi kavramlarla birbirini tamamlaması gerektiği düşüncesi savunulmaktadır.

c- Olaylar Örgüsü:

Romanda, ana kahramanların mektuplaşması, olayların karşılıklı söz düellosuna dönüşerek ilerlemesine neden olmuştur. Karakterlerin düşün dünyasını yansıtan mektuplar, okuyucunun da merak duygusunu ateşlemektedir. Eserin başından sonuna dek, merak unsuru canlı tutulmuştur. Romanda iki vaka birimi vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1) İlk vaka biriminde, ana kahramanımız İlkay'ın, öykü ve tiyatro yazarı Reha Bilgit'le yaşadığı aşk ve sevgi dolu günleri anlatılır. Edebiyata ilgi duyan İlkay, kendi çağında öyküler ve şiirler yazar. Öykülerinin bir yazar gözüyle değerlendirilmesi için Reha Bey'e götürür. Sanat ve edebiyat üzerine yapılan konuşmaların yerini aşkları alır. Birbirlerini seven ve her şeyi göze alan bu iki sevgili, aşklarını evlilikle sonsuzlandırır. Evlilik için farklı beklentileri ve düşleri olan İlkay, büyük hayal kırıklığına uğrar. İki yarım olarak nitelendirdiği aşkları ve düşünceleri, birleşip bir bütün olamaz. Evliliğini büyük bir yıkım da olsa sonlandırır.

2) İkinci vaka birimin de ise, İlkay'ın Şükran adlı iş adamıyla olan yaşadığı aşk anlatılır. Daha önce hissetmediği duyguları Şükran'a karşı hisseder. Onu çok farklı bir aşkla sever. Ancak onun evli olduğunu öğrenince de bu aşkı bitirir. Yaşamını tek başına devam etme kararı alır. Yaşlı bir karı kocanın yanına taşınır, çünkü o hamiledir. Bebeğinin babası ise Reha'dır. Olaylar bir telgraf yüzünden farklı gelişir ve İlkay bebeğini doğurmama kararı alır. Yaşam akıp gitmiştir. İlkay, bir başkasıyla evlenmiştir. Bir gün bir gazete sayfasında Reha'nın ölüm haberini okur ve anılar gözünün önünde canlanır. Kitap, sızlayan bir yüreğin, yıllara şahitliğiyle son bulur.

a- Tema:

Romandaki tema; “yaşam, yarımaların bütünleri izlemesidir.” fikri üzerine kurulmuştur. Eserde, insanoğlunun varoluş sürecinden bu yana yaşamın, zıtlıklar-benzerlikler ikilisinde sürekli bütüne yol alma çabası tez olarak sunulur. Evlilik için; bir elmanın iki yarısı olan çiftlerin evlenerek bir bütün oluşturması, aşkın, acı ve sevgi parçalarıyla bir bütüne varması yarımaların bütünlere kavuşmasıdır.

Her seferinde, yakaladığımızı düşündüğümüz bütün, bizi bir başka yarımalla karşılaştırmaktadır. Yaşam, sonsuz yarımalarla ilerleyen büyük bir labirenttir.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Romanda, olayların seyrini en küçük ayrıntısına kadar bilen bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız. Zaman ve mekânla sınırlı olmayan anlatıcı, hâkimiyetini kurmuş bir kral edasıyla çevresini izlemektedir. Eserde, hâkim bakış açısının genel çizgilerine

uygun olarak anlatılan olaylar, geniş bir zaman sürecini de içinde barındırmaktadır. Sözü edilen bu bakış açısı sınırsız bir güce sahiptir. Anlatıcı nerede aranırsa oradadır. Kahramanların geçmişini, her türlü bilinçaltı konuşmalarını bilir:

“Staj için İzmir’e, eskiden beri dostları, ünlü bir avukatın yanına gidecekti. Bir itilişti bu, boyun eğmekle zorunlu olduğu... Orada kendisini bekleyen, yaşamını alt üst edecek olaydan habersiz...”²⁴⁰

İlkay yolda içgüdü ile yürüyordu sanki. Şaşırmişti. Bir yargıya varmak istiyordu. “Bu adam, kafası ile davrandığı etkisini uyandırıyor, ama saklamak istediği, sakındığı bazı şeyleri açığa vuruyor. Bilmeden. Örneğin korkak bir adam! Gülünç olmaktan, yenilmekten belki... Kaygılı bu yüzden. Kaçamaklı konuşması şaşırtıyor...” diye söyleniyordu. Ve de öyküsünü düşünüyordu.²⁴¹

Anlatıcı, eserde, yazarın dilini kullanarak gözlemediği mekânı, şahıs kadrosunu ve olayları dikkatlere sunar:

“İlkay tek odalı bir evde oturuyordu. Bir de küçük sofası vardı. Buradan bir kapı ile ev sahibinin bahçesine geçiliyordu.”²⁴²

“Reha Bilgit, tanınmış tiyatro ve öykü yazarı. 37 yaşında, orta boylu, esmer. Temiz giyimli. Kadınlardan birçok mektuplar alır, karşılık vermezdi. Serüvenden hoşlanmıyordu.”²⁴³

“İlkay iki mektubu birlikte almıştı. Şaşkınlık içindeydi. Reha ne kadar da tutkundu kendisine!”²⁴⁴

Anlatıcı, eserin merkezindedir. O, anlattıklarını nasıl, nereden, kimden öğrendiğini söylemek ve belli etmek gibi bir kaygıya sahip değildir. Verilmek istenilen mesajı, estetik kaygı güdülerek oluşturulan eserin kendisinde aramak yerinde olur:

“Neden tüm özlemler yanılıp “bütün”e koşar? İlgım gibi her zaman daha uzakta olana... Ömür bir bütünden ötekine sürüklenir, bite bite... Mutluluk salt bütünde oluşmuş sanki. “Bütün”, Adem ile Havva’nın yedikleri elma. Yarımşar.”²⁴⁵

²⁴⁰ Serhat KESTEL, *Sonsuz Yarım*, Selmat Matbaası, İstanbul, 1998, s.10

²⁴¹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.13

²⁴² KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.34

²⁴³ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.12

²⁴⁴ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.48

²⁴⁵ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.8

Geniş bir sosyal yaşamı gözlemleyen anlatıcı, okuyucunun zihninde canlanacak sorulara da cevap niteliğinde küçük olay halkalarını anlatır. Kahramanın yıllar sonraki halini öğrenmek okuyucunun merak duygusunun en canlı tutulduğu anlardır:

Kara saçların aklara dönüştüğü yıllar... Ocak ayında bir sabah. İlkay her zamanki gibi erkenden kalkmış, gazetesini alıp dönmüştü. Çay suyunu koyduktan sonra kanepeye uzanıp okumağa başlamıştı. Bu alışkanlık onun sabah keyfiydi. Sonra torununu bakımı vb. birçok işler(...)

Üçüncü Sayfaya gelmişti ki gözleri bir yerde durakladı. Kara bir dörtgen çerçeve içinde, Reha'nın ölümü duyuruluyordu.²⁴⁶

Anlatıcının mizacı, metinde ifâde edilenlerin benimsenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Onun bilgisi, sezîş gücü, hâdiseleri değerlendirme kabiliyeti, anlatma tarzını etkileyen faktörlerdir. Kimi zaman bir çiçeği sevdiren kimi zaman karşı durduğu bir şeyleri eleştirir:

İlkay da birçokları gibi, okul sıralarındaki ülküsel düşünce ve inançların, iş yaşamında nice olumsuzluklarla kırıldığını görüyordu. Özellikle hukukta... Çünkü en özenli olması gerekendi. Adliye binalarının bakımsızlığından başlayan boşlamaları, iç düzensizlikleri, çıkarıcı tutumları, rasgele gidişleri kabul zordu.²⁴⁷

a. Anlatım Tekniği:

b1. Vaka Tipi ve Tertibi:

Romanda, merkezi figür İlkay etrafında gelişen olaylar, tek bir zincir hâlinde sunulur. Tüm olayların merkezinde olan ana kahramanın yaşamı, belirli bir zaman dilimiyle nakledilir. Her şey bu kahramanla ilgilidir. Çevresindeki kişiler, mekânlar, meslekler, duygular, düşünceler...v.s. olgular yaşam tarzının birer halkasıdır. Metinde birbirine bağlı bu halkalar tek bir vakanın parçaları durumundadır.

Anlatıcı, olayların ilerleyişinde müdahaleci bir tutum sergilemez. Anlatma ve gösterme teknikleriyle vakayı, doğadaki zamanın varoluş şekline ters düşmeden düzenler ve anlatır. Anlatıcı, klâsik vaka tertibinden yararlanarak, metni nakleder. Karakterler arasında gidip gelen mektuplar, vakanın şekillenmesinde birer araç niteliği taşır. Anlatıcı, vaka tertibini perspektifinden çıkarıyor gibi göstermeye çalışırken,

²⁴⁶ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.166-167

²⁴⁷ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.31

mektuplar gerçek vakanın yanı başında olduğunu hissettirir. Merak duygusunun canlı tutarak sırasıyla ilerleyen vaka, çözüme de kolay ulaşmaktadır.

b2. Çatışma Unsurları:

Romanda, farklı vaka birimlerinde farklı çatışmalardan söz edebiliriz. Birinci vaka biriminde, İlkay'ın Reha'ya aşık olmasıyla başlayan çatışmalardır. Edebiyat için bir araya gelen ikili, aşık olduktan sonra, sanata dair konuşmalar yapmamaya başlarlar. Bu durum karşısında İlkay kendini çok kötü hisseder. Onun için edebiyat çok önemlidir ve nasıl bir arkadaşlık yaşanır yaşınsın bu merakından vazgeçmek istemez. Yazar olmasına rağmen Reha, bu durumu pek önemsemez.

Aşkı iki yarımından oluşan bir elma gibi algılayan İlkay, bu düşüncesini Reha'da bulamaz. Toplum göz önünde bulundurarak yaşadığı çıkmazlar da oldukça fazladır. Evlilik dışı bir ilişki yaşanabileceğini de düşünen İlkay, toplumun değer yargılarını karşısında bulur ve onlarla çatışır. İnsanların bir imzayla birbirlerine güven sağlamayacağı kanısındadır. Ancak bu düşüncede olmasına rağmen evlilik kurumunun yüceliğini de kabul eder. Evlilik sürecinde, Reha'nın bazı davranışlarını da kabullenemez.

Ana çatışma, insanoğlunun yaradılışından bu yana varlığını daim kılmak için yarım olguların, 'bütün' arkasında gitmesidir. Doğada her türlü nesnenin bir görevi vardır. Kadın ve erkek, güneş ve yağmur, sanat ve düşünce, ölüm ve yaşam... v.s. birbirine zıt veya benzer olan bu olgular bir elmanın iki yarısı gibidir. Tamamlayıcı unsur olmadıkları sürece bir anlamları yoktur. İkinci vaka biriminde, Şükran'la olan beraberliği onun için büyük bir mutluluktur. Ancak sevdiği erkeğin evli olması bu aşkın sonu olur. İlkay, yasak bir aşkı kendine layık görmez ve bu hususta Şükran ile fikir ayrılığına düşer. Eser, fikrî ve ruhî düzensizliklerin çatışmasıdır.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

İlkay: İstanbul Hukuk Fakültesinden başarıyla mezun olan İlkay, genç ve güzel bir avukattır:

“Güzeldi. Boylu biçimli. Yeni eren üzümlerin üzerindeki toz renginde duru bir teni vardı. Kara, gür saçlarını ortadan ayırıp şakaklarından geriye doğru dümdüz, arkasında toplardı.”²⁴⁸

Şen ve açık yürekli bir kızdır. Ancak girişken değildir. Çok konuşmayı sevmez. Kendi iç dünyasından bahsetmekten ise hiç hoşlanmaz. Yaşantısı da belki bu özelliklerinden olacak ki çok renkli geçmemiştir. Tek düze bir yaşamı olmuştur.

Kitap okumayı çok sever. Öykü ve şiir yazmaya oldukça meraklıdır:

“Çok okurdu. Arada yazmaktan da hoşlanıyordu; öykü, şiir...”²⁴⁹

Edebiyata olan merakı, onu yazar Reha Bilgit ile tanışmasını sağlar. Kendi içinde güzelliklerle beslediği sanat duygusunu bir yazarla paylaşmak onun için büyük bir gururdur. Ancak Reha'nın İlkey'a olan duygusu bir ateşin kıvılcımları gibiydi. Onu acımasızca eleştirmesi ise garip duyguydu:

“Sizde sanat sevgisi göremiyorum pek. Deyiverdi. İlkey'da uyandıracığı tepkiyi kolluyordu.”²⁵⁰

İlkey, duygularını dışa vurmayan biridir. Bir erkeğe de bugüne kadar bu kadar yakınlık duymamıştır:

“Saygı ve beğenme biçiminde de olsa ilk kez bir erkek arkadaşına yakınlık duyuyordu. Bir iç güdünün etkisindeydi ayanı zamanda. Sevişme iç güdüsü. Başkası olmadığı için Reha ile...”²⁵¹

Bu beğeni onu aşka götürür. Reha'yı sever ve onunla nişanlanır. Zaman onun lehine mi ilerler bilinmez ama Rehay'ı tanıdıkça onun kendisine eş olamayacağı kanısına varır. Çünkü İlkey, insanları meta olarak görmez. Oysa Reha, İlkey'ı madde olarak görür:

Acaba Reha'nın kendisinde sevdiği neydi? Cinsel gereksemelerin gerçek aşka ilgisi yoktu. Olmamalıydı! Bir güzelliği yoktu ki onların... Böyle yönlendiriliyordu kızlar. Ve sonra kadın, onun gereksinimini tatmak değil, onu bilmekten bile yoksun tamamlıyordu ömrünü çoğu kez.

²⁴⁸ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.11

²⁴⁹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.9

²⁵⁰ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.22

²⁵¹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.30

Aşk, iki yarımдан oluşan. Adem ile Havva'nın bölüştükleri elmadan sonra... O zamandan beri insanoğlu öteki yarımını arıyor, hep.²⁵²

İlkay'ın en belirgin özelliği eleştirel bir bakış açısına sahip olmasıdır. Keskin bir dilden ve kararlı bir karakterden yansır, eleştirileri:

“- Göz göre göre yanlış, kötüyü savunmak... zor!”²⁵³

“İlkay'a göre Reha'nın bu davranışı bayağılıktan, bencillikten uzaktı. Soyuttu, bir bir öpüşe sığdırılmış bir duygulanım. Ne yazık sosyal baskı önde geliyordu. Kalın demir halkalar... “Ayıp ayıp” diye güzelliklerin karşısına dikilebilen!...”²⁵⁴

Gururlu bir kadındır. Kendisine ters olan şeylerden uzak durmayı bir görev gibi benimsemiştir. Şükran adlı iş adamının evli olduğunu öğrenince aşkını sonlandırır. Kendisine rahat bir yaşam sunacağını bildiği halde, ahlak dışı bir ilişkiyi kabullenemez. Sevdiği adamdan küçük bir tokat yese dahi ayrılığı göze alacak kadar da cesaretlidir:

“...Reha'nın sağ eli İlkay'ın sol yanağına şakladı.” (...)

“Artık onu yitirdiğini seziyordu.”²⁵⁵

Gururunu yalnızca bebeği için önemsemez:

“...doktora koşmuş ve de gebe olduğunu öğrenmişti. Reha'dandı besbelli. Gidiyordu işte. Gururu engel değil.”²⁵⁶

Reha: Tiyatro ve öykü yazarı olan Reha, otuz yedi yaşlarında, orta boylu, esmer ve de şık giyimli biridir. İzmir'de yaşamaktadır.

Reha, iç dünyasında derin hülyalara dalan, kendini yargılamaktan ve eleştirmekten çekinmeyen bir karaktere sahiptir. İçinde yalnızlığının ezikliğini sıkça yaşar. Saçlarına yavaş yavaş düşen aklar bu güçsüzlüne tuz biber olur:

Akşam, havuzlu bahçeye bakan, uzakları da alabilen pencerenin önünde oturuyordu. Burada dinlenirken düşünmeyi severdi. Ömür yıllarının otuz yedinci basmağına tırmanmıştı.

²⁵² KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.30

²⁵³ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.19

²⁵⁴ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.39

²⁵⁵ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.51

²⁵⁶ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.151

Yaşam ayaklarının altından kayıyordu. Şakaklarındaki aklar bunun öncüsü. Gene de içinde öksüz bir yarımlik duyuyordu: Sevilene kavuşmanın bütünlüğüne susamış yarımlik...²⁵⁷

Reha'da, yazar olmanın verdiği bir kibirlilik gözlenir:

“Güçlü ve mutlu görünmek isteyen bir oyuncu! Oysa ki gücünün arkasında sonsuz korkular titreşiyor. Mutluluğu ise yaldız...Bu görünüşünün altında kuşku ifritleri bağrında yaralar açıyor, yalım saçan ağızlarıyla, durmadan...”²⁵⁸

Reha'nın konuşmaları çoğu zaman dobra dobradır. Ancak diliyle bazen insanları kırmaktadır. İlkay'la ilk tanıştığında bu kabalığı gösterir:

- Şimdilik bir şey diyemem. Dağda bir maden damarı buldum, işte bu kadar. Kazmayı attıktan sonra ne olduğu anlaşılır: Kömür mü, altın mı?

- Kömürse? Ya da hiçbir şey yoksa?

- O zaman görüle gelen bir kadınsınız demektir ki sizinle ilgilenmemin anlamı kalmaz.²⁵⁹

Diğerleri: Şükran, İlkay ile tesadüf eseri tanışan bir iş adamıdır. İlkay'a aşık olur ve onunla yaşamak ister. Ancak evlidir. Evlilik dışı ilişkiler de yaşar. Çevresindeki kadınlara karşı cömert ve koruyucudur. İlkay, evli olduğunu öğrenir ve onunla olan ilişkisini bitirir. Rüknettin Bey, İlkay'ın yanında staj yaptığı avukattır. Aile dostları da olan Rüknettin Bey, Reha ile İlkay'ın tanışmalarına aracı olmuştur. İlkay'ın Babası, gemi kaptanıdır. Çok sert bir adamdır. Çok okur ve az konuşur. Her zaman dediğini olmasını ister ve sözünden çıkılmasından pek hoşlanmayan sinirli bir kişiliğe sahiptir. Sevim Hanım, İlkay'ın annesidir. Yumuşak huylu ve uysal bir annedir. Başka çocuğu olmadığı için kızının bir dediğini iki etmeyen, duygusal biridir.

Dekoratif unsur durumunda olan şahıslar ise: Aktör Sabri Tan, Nuriye Hanım, Göksel, Ali Efendi, Bedriye, Naci Bey, Öğretmen Emeklisi, İşçi kadın Hatice, Postacı, Kınalı Başlı Kadın, Yeğendir. Bunlar roman içerisinde beyin olarak değil dekor olarak yer alırlar.

²⁵⁷ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.14

²⁵⁸ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.14

²⁵⁹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.17

b. Zaman:

‘Sonsuz Yarım’ mektup dilinin güzelliğiyle kaleme alınmış bir romandır. Ancak mektupta vazgeçilmez olan ‘tarih atma’ kuralına uyulmaması vaka zamanıyla ilgili bilgi sahibi olmamızı engeller. Romanda anlatılan olaylardan çıkarımlar yaptığımızda ve dönemin yaşam koşullarıyla ilgili verilen ipuçlarını göz önünde bulundurduğumuzda vaka zamanının 1947’yi içine aldığı belirtilmelidir. ‘Üç Kardeş’ adlı eserde ‘Sonsuz Yarım’ hakkında verilen bilgiler doğrultusunda vaka zamanının 1940’lı yılların ikinci yarısı olduğunu söyleyebiliriz.

Vaka zamanı ile anlatma zamanı çok yakın olduğundan, vaka zamanında olanların anlatma zamanını içine aldığı söylemek mümkündür.

c. Mekân:

Romanda olaylar İstanbul’da ve İzmir’de geçmektedir. İstanbul sınırlarından çıkıp asıl vakaya tanıklık edecek olan şehir ise İzmir’dir. İzmir’in pastaneleri, kır kahveleri, evleri, karakterlerin tanışma ve hoş sohbet mekânlarıdır:

“Dakikası dakikasına pastacıda olmuştu Reha. Üst katta en kuytu masayı seçti.”²⁶⁰

“Bir kır kahvesine gelmişlerdi.” Trende hemen hiç konuşmayan, üstelik çevreden gizlenircesine köşeye çekilen Reha, burada kafesten kurtulmuş kuş gibi...Şurdan buradan ne tatlı konuşuyorlardı...²⁶¹

Tek başına yaşayan ana kahramanın, yalnızlığına yetecek kadar küçük ve sıcak bir evi vardır. Köy evlerini andıran ev, apartman dairelerinin yabansı yanı üzünden oldukça farklıdır:

“İlkay tek odalı bir evde oturuyordu. Bir de küçük sofası vardı. Buradan bir kapı ile ev sahibinin bahçesine geçiliyordu.”²⁶²

İzmir İskelesi, İlkay ile Reha’nın tesadüfen karşılaştıkları yer olur:

²⁶⁰ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.15

²⁶¹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.21

²⁶² KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.34

“Bir gün iskelede karşılaşmışlardı. İlkay kapı ardında oturmuş vapurun gelmesini bekliyordu.”²⁶³

Dış mekânların tasvirleri anlatıcı tarafından çok detaylı sunulmaz. Ancak iç mekânların tanımlanması canlı tasvirlerle sunulur. Anlatıcı yaşanacak bir olayın ipuçlarını bu şekilde okuyucuya sunar:

İlkay, eski aman eşyalarının ince zevkini taşıyan bir odadaydı. Cevizden yapılmış oymalı kanepeler süslü arkılığı, ince kollukları ve bacaklarıyla, rahatlığı hem güzelliği bir araya getirmiş. (...) Karşıda geniş karyola, ceviz. Baş ve ayak uçlarında sedef kakmalı süsler. Yanda konsol, o da sedef kakmalı. (...) Yukarısında Reha'nın büyütülmüş çocukluk resmi.²⁶⁴

İstanbul, vakanın diğer yüzünün cereyan ettiği yerdir. Romanın ilk satırlarında kalabalığından her ne kadar şikayet edilse de anlatıcının vazgeçilmez şehridir:

“İstanbul, aşırı kalabalığı, dayanılmaz trafiği, gelişigüzel betonlaşmasıyla...insanı boğuyordu âdeta.”²⁶⁵

Romanda, mekân tasvirleri pek görülmez. Semtler, caddeler, sokaklar, evler, çoğu zaman eserde isimleriyle geçer.

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar:

a. Dil ve Üslûp:

Romanda sâde ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Mektup dilinin incelikleri eserde birebir verilmiştir. Mektup, kahramanların dili olmuştur. Karşılıklı konuşma hissini yaratan mektuplar, aynı zamanda bilinçaltının yansımasıdır. Duygular, düşünceler, bu güzel yazı türünden okuyucuya yansıtılır:

Uzaklığına dayanamıyorum. Yanı başımda sen olmazsan burada duramayacağım. Bugün bilsen ne delilikler yaptım... Birlikte bulunduğumuz yerlere uğruyordum. Oralarda hiç kimsenin göremediği izler vardı. Silinmeyen. Onlardan içime bir gönül üzgünlüğü doluyordu, yabansı... Beni izleyen biri varsa aklımdan zorum olduğunu sanmıştır, belki. Bu gök kubbenin altında sen olmayınca ben de olmayacağım. Ban sıkı sıkı sarıl sevgilim... Ölümün beni kapıp götürmesinden korkuyorum. R.B.²⁶⁶

²⁶³ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.37

²⁶⁴ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.41-42

²⁶⁵ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.9

²⁶⁶ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.48

Yazar, diğer eserlerinde de gözlemediğimiz gibi eleştirel üslubunu elden bırakmaz. Sorgulayıcı tutumu, yorumlarında keskin ifâdelerin varlığına neden olur:

Adliye işleri A'dan Z'ye dek tatsızdı. İlkey da birçokları gibi, okul sıralarındaki ülküsel düşüce ve inançların, iş yaşamında nice olumsuzluklarla kırıldığını görüyordu. Özellikle hukukta... Çünkü en özenli olması gerekendi. Adliye binalarını bakımsızlığından başlayan boşlamaları, iç düzensizlikleri, çıkarıcı tutumları, rasgele gidişleri kabul zordu. Avukatlık, TV dizilerindeki Petroçelli gibi özgürce, hız ve hazla çalışma olanağından uzaktı.²⁶⁷

Anlatımda, olayları daha gerçekçi kılmak için Adem ve Havva hikâyesine yöneliş vardır. Buna katkı olarak çeşitli benzetmelerden yararlanan yazar, şarkı sözleriyle de örneklemeler yapmıştır:

... Cennette Adem'in avareliği gibi, Havva'nın bahçede dolaştığını, bir ağacın altında uyuduğunu ya da gölde yıkandığını, bir çiçek kopardığını ya bir kuğu taşaldığını bilmekten doğan erinç avareliği...

Birden gelen erinçti bu Sağanaktan sonra gök yüzünün bir alkımla ya da tipiden sonra güneşin çıkıvermesi gibi.²⁶⁸

“Zeki Müren onlar için söylüyor: “... Seni sevmekten değil/ Kaybetmekten korkarım...”²⁶⁹

Eserde, Türkçe'mizin öz varlığı olan deyimler ve atasözleri sıklıkla kullanılmıştır:

“Az gidip uz gidip bir arpa boyu düz gitmek...”²⁷⁰

“Dul kadının arka eteği arka eteğine düşmandır”²⁷¹

“Saray kapısında asılmak dağda vurulmaktan kötü.”²⁷²

Yazarın öğretici dili, nesnelere ve kavramlar için tanımlamalar yapmasına neden olmuştur. Aşkın tanımını yaparken kitaba ad olan “Sonsuz Yarım”’a da açıklık kazandırılır:

“Aşk, iki yarımın oluşması. Adem ile Havva'nın bölüştükleri elmadan sonra... O zamandan beri insanoğlu öteki yarımını arıyor, hep.”²⁷³

²⁶⁷ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.31

²⁶⁸ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.25-26

²⁶⁹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.134

²⁷⁰ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.33

²⁷¹ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.36

²⁷² KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.166

Türkçe kelime türetmede gözlenen farklılıklar günümüz Türkçe'sinde alışık olmadığımız biçimdedir:

“...yokumsarlığı...”²⁷⁴

“... sungusu...”²⁷⁵

“bungunluk...”²⁷⁶

Yabancı kelimelerin yazılış şekillerini Türkçeleştirmekten yana olan yazar, “film” kelimesini “filim” biçiminde yazmıştır.

²⁷³ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.30

²⁷⁴ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.53

²⁷⁵ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.66

²⁷⁶ KESTEL, *Sonsuz Yarım*, s.73

ÜÇ KARDEŞ

ÖZET:

Serhat Kestel, 1922 yılında Afyon’da dünyaya gelir. Cumhuriyet’in ilânına bir yıl kadar yakın olan doğumu, yıllar sonrasında ‘Cumhuriyet Kadını’ olabilme muştusunu müjdeler. Babası Afyon’nun Şuhut ilçesinde zengin bir ağanın oğludur. Serhat Kestel’in annesi ve babası görücü usulü evlenirler. Yazardan dört yaş büyük olan ablası (*Suat*) ve beş yaş küçük olan erkek kardeşi (*Nihat*) ile toplam üç kardeşirler.

Toplumun sürekli değişime uğradığı ve bunun ailelere yansıdığı dönemde, Serhat Kestel’in yaşamında da farklılıklar gözlenir. Artık İstanbul’da yaşamaya başlayan aile, beraberinde, çeşitli sıkıntıları getirir. Aile, hem ekonomik yönden hem de babanın üstüne düşen sorumlulukları yerine getirmemesinden kaynaklanan çatışmalarla dağılır. En büyük zorlukları yaşayan yazarın annesi Fatma Enver Hanım’dır. Her türlü olumsuz yaşam şartlarına karşı savaşını verir ve öz evlâtlarını (*üç kardeşi*), kanatları altına alır.

Yazar, annesinin hemşire olmasından dolayı eğitimini bir çok şehirde devam ettirmek zorunda kalır. Tokatta hem ilk okulu hem de orta okulu okur, liseye Trabzon’da başlar ve Kandilli Kız Lisesi’nde tamamlar. Yüksek Öğretmen Okulu Türkoloji Bölümü’nü bitirerek öğretmen olmaya hak kazanır. Türkiye’nin bir çok ilinde ve ilçesinde öğretmenlik yapar.

İzmir-Buca ve Dikili Orta okullarında Türkçe öğretmeni olarak çalışır. 1950’de Kütahya Lisesi’nde Edebiyat öğretmenliği yapar. 1957’de Fatih Millet Kütüphanesi’nde görevle İstanbul’a gelir. Bir yıl çalışır. Öğretmenliğe tekrar dönmek ister ve Çorlu Lisesi’ne atanır. (1964). Bir buçuk yıl sonra İstanbul’a döner ve 1972’de Galatasaray Lisesi’ne bağlı Musevi Lisesi’nden emekli olur.

Edebiyata olan ilgisi çok küçük yaşlarda başlar. Bu merak ardından küçük yazın örneklerine dönüşerek devam eder. Yedigün dergisinde ilk mensur şiirleri ‘*Kâbus*’ ve ‘*Huzur*’ yayımlanır. Değerli edebiyatçımız Nihat Sami Banarlı tarafından güzel övgüler alır. Yazar Serhat Kestel için kıymetli sözleri ise “...Siz Türkçe’nin mimarı olacaksınız.” Demesidir.

Serhat Kestel, gençlik yıllarında tiyatro sanatına duyduğu ilgiyi, Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'nun kurucusu, Türk sinemasının önde ismi ve üstün kişiliği ile de tanınan Muhsin Ertuğrul'a açar. Muhsin Ertuğrul'dan tiyatro dersleri almaya başlar ancak hocası okulunu bitirmesinin gerektiğini dile getirir. Tiyatroya annesi ise hiç sıcak bakmaz ve öğretmen olmasını ister. Yazar Serhat Kestel, bu yüzden tiyatroya ara verir.

Tarihi olayların tanığı olan Serhat Kestel, Cumhuriyet'in geçirdiği evreleri anılarında birebir yaşar. 10 Kasım 1938 sabahı Türkiye'yi sarsan acı haber tüm ülkeyi sarsar. Atatürk ölmüştür, devrimlerin öncüsü, yeniliklerin kurucusu, çağdaşlığın sembolü büyük önder artık yoktur. Okulca Dolmabahçe Sarayı'na gidilir. Her tarafta ağlayan yüzler vardır.

Kütahya Lisesi anıları bir ömür sürecek olan mutluluğu müjdeler. Aşk, Fikret Bey'in Serhat Kestel'e duyduğu yüce duygularla filizlenir ve mektuplara yansır. 1950 yılında Fikret Bey'le evlenir. Üç çocuk; Cumhur, Onur ve Nur evliliğin meyveleri olarak aileye katılır.

1970'li yıllardır ve artık bir eseri vardır, yazarın. İlk romanı '*Korkunç ve Güzel*' yayımlanır. İlk yayımlanacağı yıllarda ne para vardır ne de basıma yardımcı olacak bir tanıdık. Bu yüzden yıllar sonra yayımlanır.

Cumhuriyet'in yetiştirdiği kadın yazarlardandır, Serhat Kestel. Tarihinin ve sanatının nabzını tutmuş, dönemine tarihsel belgelerle tanıklık etmiş bir aydındır.

I. DIŞ YAPI

a- Bibliyografik Künye:

‘‘Üç Kardeş’’ adlı eserin ilk basımı ‘Düşünce Yayınları’ tarafından 2004 yılında yapılmıştır. Eser sadece bir baskı yapmıştır.

b- Konu:

Eserde, 1923 yılından başlayan ve 2000'li yıllara kadar devam eden yazar Serhat Kestel'in öz yaşam öyküsü anlatılır. Yazarın hayatı; çocukluk, gençlik ve olgunluk gibi devirlere ayrılarak, Türkiye'nin sosyal, kültürel ve siyasal yaşam penceresinden bakılarak sunulur. Yazar, hayatını toplumsal ve bireysel yaşamın tüm gerçeklerine sadık kalarak anlatır.

c- Olaylar Örgüsü:

Yılların satırlara sığdırılmaya çalışıldığı, bir kitaptır ‘Üç Kardeş’. Yaklaşık olarak seksen iki yıllık bir yaşamı içinde barındırır. Olaylar, yaşanmışlıklara dayandırılarak anlatılır ve ilerler. Olay örgüsünü daha iyi konumlandırmak için yazar, olayları başlıklar hâlinde bölümlere ayırır.

Eserde, olay örgüsü tek bir birimden oluşmaktadır. Yazar, öz yaşamını anlatırken başından geçen her türlü irili ufaklı olayı tek bir vaka etrafında toplar. Asıl vaka gerçeklere dayandırılarak anlatılan bir yaşam serüvenidir. Bu serüven içerisinde kişiler, savaşlar, hastalıklar, aşklar, değişen yönetimler, ölümler, tarihler, çocuklar, evlilikler...vs. sayısız gerçekler yer eder.

d. Tema

Eserdeki tema, gerçek bir öz yaşam öyküsü üzerine kurulmuştur. Eser, sevginin insanları birbirlerine bağlayan en yüce duygu olduğunu vurgularken, kardeşlik duygusunun da sevgiden geçtiğini savunur. Kan bağıyla birbirine bağlı kardeşler her türlü hoşnutsuzluğa ve küskünlüğe rağmen birbirlerini unutmazlar ve barış duygusunu yüreklerinde her daim yaşatırlar.

Eserde, bireysel yaşamın toplumsal yaşamın bir aynası olduğu düşüncesi okuyucuya açılan diğer bir penceredir. Özeleştirici yapan insanlar hem kendilerini hem de toplumu geliştirebilecek güce sahiplerdir, düşüncesi eserin bir diğer yüzüdür.

I. İÇ YAPI

II.a. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Bakış Açısı:

Eserin oluşumunda aktif rol üstlenen vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm unsurlar ana kahramanımız Yazar Serhat Kestel tarafından nakledilir. Kahraman anlatıcı bakış açısıyla kaleme anılan eserde anlatıcının, kültürel ve sosyal yapısı, üslûbu, kişisel özellikleri ve ruh hâli eserde etkili olur:

1947-48’li yıllar... Orada ilk olarak ‘‘mensur şiirlerim yayınlanıyordu. Birini adı: *Kâbus*. Ötekininki *Huzur* olabilir. Onları ben mi göndermişim, anımsamıyorum. Önemli olan, bir değer verilerek yayınlanmış olmasıydı. Zamanın otorite bir edebiyatçısı olan Nihat Sami

Banarlı tarafından üstelik övgü ile. Banarlı gönderilen, yazılar ve yazarları hakkında, dergideki ‘‘Konuşmalar’’ sayfasında görüşlerini iletiyordu, açıkça.²⁷⁷

Kahraman-anlatıcı tüm zaman dilimlerinde, ben merkezîyetçiliğiyle eserin hedefindedir. Hem anlatma zamanına hem de vaka zamanına sahiptir:

Ve geliyor kara haber: 10 Kasım saat dokuzu beş geçe, Atatürk öldü!..

Bu acıyı anlatmak olanaksız. Çünkü ulusça yaşanıyor, kimse kimseyi avutacak hâlde değil. Yaşlı, genç, çocuk... göz yaşları bu sonucu kabullenmezlikle.

Okulca Dolmabahçe Sarayı’na gidiyoruz. Sokaklarda kim varsa ve Saray’ın arkasındaki tepelere kadar ağlayan yaşlılarla dolu. Dünyada hiçbir yas sarsmamıştır ulusu. Hatta ulusları! Tavafa gelenlerin ardı arkası kesilmiyordu.²⁷⁸

Kahraman-anlatıcı bakış açısıyla nakledilen eserde, anlatıcı Serhat Kestel, kendi öz yaşam öyküsünü anlatır. Eser, otobiyografik belgesel anlatı tarzında yazılmıştır. Eserde, biyografisi yapılan kişi ile kitabı yazan kişinin Serhat Kestel olması itibariyle eser, biyografik roman adlandırılmasının dışında yer alır. Ünlü kişilerin hayatlarını konu alan, bunları roman tarzında işleyen edebî yazılara biyografik roman denildiğini biliyoruz. Kişinin kendi hayatını anlattığı yazıya ise otobiyografi denir:

Benim adım ilkin Muzaffer Ruhat’mış. 2. İnönü Savaşı (Mart-Nisan 1921) yengisinden sonra doğduğum için ‘‘Muzaffer’’ adını koymuşlar. O sıralarda doğan birçoklarına da ilk düşünülen bu ad idi kuşkusuz. Söylenen adım ise ‘‘Ruha’’tı. Bunu annemin yakın bir arkadaşı istemiş.

(...) -Anne... Ben bu adımı sevmiyorum. İstemiyorum bu adı, deyivermiştim.

(...) –‘‘Serhat’’ adını sevdin mi?

...Yeni harflerle nüfuz cüzdanları değiştirilirken adım böylece Serhat olmuştu...²⁷⁹

b. Anlatım Tekniği

b1. Vaka Tipi ve Tertibi

Eserde, Serhat Kestel’in doğumundan itibaren başlayan öz yaşam öyküsünden kesitler sunulur. Tüm olaylar, yazar Serhat Kestel etrafında gelişir. Vaka tek bir zincir hâlinde nakledilir. Eserde, yazarın kendi hayatını nakletmesi, metnin otobiyografik

²⁷⁷ Serhat KESTEL, *Üç Kardeş*, Düşünce Yayınları, İstanbul 2004, s.151-152

²⁷⁸ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.94

²⁷⁹ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.11

görünüm kazanmasına neden olmuştur. Yazar, uzun ömrüne dayalı her türlü olayı gerçekleri göz ardı etmeden anlatır.

Vaka, çocuk yıllarından başlayarak, gençlik ve olgunluk dönemine ait küçük olay halkalarıyla kronolojik olarak ilerler. Olaylar geçmişten günümüze doğru ilerler ve tarihsel gerçekçiliğe sadık kalınır.

b2. Çatışma Unsurlar:

Kitap, bireysel yaşamın, ailesel ve toplumsal yaşamla, farklı bakış açılarından kaynaklanan olgulardan dolayı çatışma hâlinde olduğunu vurgular. Ana karamanın, bireysel yaşamına özgü aldığı kararlar, ya aile tarafından ya da toplum tarafından eleştirilir ve engellere uğrar. Tiyatro sanatına yönelip aktris olma isteği annesinin ağır ithamlarıyla engellenir.

Serhat Kestel'in, sanata ve edebiyata olan tutkusu maddî yetersizliklerden dolayı engellere takılır. Bir roman yazmıştır ve onu parasızlık ve evliliğin ilk yıllarında olması dolayısıyla bastıramaz. Hem ailesiyle hem de devlet ile bir çatışma hâlinde olduğunu söyleyebiliriz.

Karşı durduğu ve benimseyemedi her türlü düşünce sitemiyle yaşamı boyunca çatışmasını sürdüren ana kahraman Serhat Kestel, en yıkılmaz savunmasını Türk Dili için yapar. Romanında 'gâye' yerine Türkçe sözcük olan 'amaç' sözcüğünü kullandığı için büyük edebiyat bilimcisi Nihat Sami Banarlı tarafından eleştirilir ve sözcüğün derhal değiştirilmesi söylenir. Ancak o, kitabının basılmayacağını bilse dahi Türkçe'den ödün vermez.

Bir ülkenin kalkınması ve çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmesi için gereken tek silahın eğitim olduğunu unutan ve kendi siyasal kariyerlerini düşünen siyasetçiler 'Köy Enstitülerini' kapatırlar. Bu düşüncenin karşısında yer alan Serhat Kestel, bu uygulamayı, kültüre ve bilime bir ihânet olarak görür. Bir ülkenin ileriye doğru yol alacağı aydın insanların beyinleri vurulmuş ağır bir darbedir, 'Köy Enstitülerinin' kapanışı.

II.b. Gerçeğimsi Yapıyı Hazırlayan Unsurlar:

a. Şahıs Kadrosu:

Eserde, şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Kahramanların çoğu ise dekoratif unsur durumundaki şahıslardır. Ana kahramanın öz yaşamının anlatıldığı eserde, tüm şahıslar gerçek yaşamdan alınmıştır. Ana kahramanın, hayatında belirli bir yer etmiş olan şahıslar, olaylarda çoğu zaman sadece isimleriyle varolurlar.

Eserde, aktif rol alan şahıslar; merkezî şahıs olan yazar Serhat Kestel, Suat, Nihat, anne Fatma Enver ve Fikret'tir.

Serhat Kestel: Eserimizin merkezî şahısı olan Serhat Kestel, aynı zamanda eseri kaleme alan yazardır. Eserdeki olayları nakleden Serhat Kestel. 1922 yılında doğmuştur. Kendisiyle beraber üç kardeşirler. Annesi hemşire babası ise zengin bir ağanın oğludur ve İstanbul'a gelerek lokanta işletmeciliği yapar.

Annesinin hemşire olması onun Türkiye'nin değişik bölgelerini görme fırsatı verir. Okumaya olan hevesi onu Yüksek Öğretmen okuluna kadar eğitim almasını sağlar. Çok çalışkan ve başarılı geçen öğrencilik yıllarını öğretmenlik mesleğine adım atarak kanıtlar:

Bu okula girebilmek zordu. Çünkü her bölüme 1-2 gibi az öğrenci alınıyor, bu nedenle de sınavlar 'elemeli' oluyordu. Bilen değil, en iyi bilen kazanıyordu. Girebilenler, öğretim görevlilerinin ayrıca çalıştırmalarıyla da farklı yetiştiriliyorlardı. Gerçekten 'yüksek' okuldu. (...) Sınavlarda en yüksek notu ben aldığım için tek olarak Yüksek öğretmen okuluna girmiştım.²⁸⁰

Yüksek Öğretmen Okulu, geçirdiğim ağır hastalık nedeniyle beni 'kura' dışı tuttu, tam teşkilatlı hastanesi olan bir kente atadı: İzmir, Buca Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine (31 Ekim 1946)²⁸¹

Yıllar birbirini kovalarken, ana kahramanımız her geçen yıla meydan okurcasına daha güçlü, daha kararlı ve daha cesaretlidir. Yüzünün eşsiz güzelliği ruhuna da yansımıştır. Cumhuriyet'in değerlerini bilen Atatürk'ün devrimlerini her türlü olumsuzluğa karşın savunan bilinçli bir 'Cumhuriyet Kadını'dır. Tarihin en acı olayına, 10 Kasım 1938 yılında Atatürk'ün ölümüne, tanıklık etmiş o dönemdeki atmosferi solumuştur:

²⁸⁰ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.104-105

²⁸¹ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.136

Sokaklar, sevinçler suskun... Radyo haberlerine tutsak olmuşuz, günler derken saatler...

Ve geliyor kara haber: 10 Kasım saat dokuzu beş geçe, Atatürk öldü!...

Bayrağımızla örtülü katafalk hep, hep gözlerimin önündedir. Ama içinde Atatürk olarak değil.

Çünkü sonsuz yıllar ulusunun kalbinde yaşayacaktır o.²⁸²

Yazın hayatına, mensur şiirler yazarak başlar. Duygusal ve duyarlı kişiliği kaleme yansır. Ailesine ve toplumuna karşı her daim kendini sorumlu hisseder.

Aşka olan tutkusu sanata olan tutkusuyla eş değerdir. Eşi Fikret'le aşk evliliği yapması sevgiye ve evliliğin kutsallığına inandığının göstergesidir. Eşi de kendi gibi öğretmendir. Sanatçı ve bilim adamı olarak üç tane çocuk yetiştiren bir anne olarak yıllara meydan okur.

Diğerleri: Fatma Enver Hanım, Serhat Kestel'in annesidir. Milli mücadele döneminde hemşire olarak çok yaralar sarmıştır. Çocuklarını çok önemseyen, onların eğitimi için her türlü olanağı sağlayan, hoş görülü bir annedir. Mehmet Sait Bey, yazarın babasıdır. Zengin bir ağanın çocuğu olarak dünyaya gelen Sait Bey, zenginliğinin kıymetini çok da iyi bilmez. Ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen duyarsız bir babadır. Suat, yazarın ablasıdır. Coğrafya öğretmenidir. Kardeşlerine karşı her zaman abla şefkatini ve koruyuculuğunu gösterir. Nihat, küçük erkek kardeşidir. Çok sevimli ve duygusal bir çocuktur. Ancak yıllar sonra ondan haber alınmaz. Fikret Kestel, yazarın eşidir. Hoşgörülü ve kültürlü bir insandır. Serhat Kestel'in yazın hayatına atılmasına karşı çıkmamış ona destek olmuş bir eştir. Çocuklarını çok sever.

Dekoratif unsur durumundaki şahıslar ise oldukça fazladır. Bunlar; Mim Kemal, Üvey kardeş Hasan, enişte, Mehpare, Halise Teyze, Çamaşırıcı Nafia Teyze, Seher, Gece bekçisi Âdil Ağa, Kemal, Galip, Şefik, Başhekim Talât Bey, Celal Bey, Şefika (Şefo), Müşerref, Handan, Şefo'nun kocası Sebati Ağabey, hastabakıcı, Kapıcı Abdullah Efendi (Apo Amca), Nebahat Teyze, Faruk, Başhekim Fuat Bey, Cemil Ağabey, Melahat, Müzik öğretmeni, Türkçe öğretmeni Saffet, Matematik öğretmeni Saliha Hanım, Hattat Tahirzade, İki arkadaş, Dört asker çocuk, Esmâ ve Düriye Ablalar,

²⁸² KESTEL, *Üç Kardeş*, s.94

Doktor Nazif Pınar, Bedia, Jale, Dikiş-ev idaresi öğretmeni, Jale'nin sevgilisi Ali, Şeref Bey, Jale'nin annesi, Kalfa Şevki, Tarih öğretmeni Abdullah Bey ve oğlu Kamil, Naciye ve Ağabeyi Ahmet, Semiha Hanım, Atalay Bey, Türkçe öğretmeni Hakkı Bey, Dondurmacı Raif, Nuriye Hanım, Askeri tıbbiyeli Kutbi, Kulak-burun-boğaz doktoru Abdulkadir Bey ve karısı, Kimya öğretmeni Ziya (Şarapçı Ziya), Sıdika Teyze, Teyze kızı İhsan, Seyfi, Asım, Hemşire Ayşe, Coğrafya öğretmeni Atalay Bey, Gezgin nöbetçi Kerime Hanım, Raziye, Yıldız, Tarih öğretmeni Halit Sarıkaya, Felsefe öğretmeni Mustafa Namık Çankı, Nezahat Öрге, Edebiyat öğretmeni Hadiye Hanım, İsmet, Kimya öğretmeni İclal Hanım, Tarih Öğretmeni Kemal Bey, İngilizce öğretmeni Bedriye Şanda, Gazeteci yazar Hüseyin Avni Şanda, Pakize Teyze ve kızı Sevil, Sevil'in kocası viyolonselci Necil Kâzım Akses, Dayılar, Rukiye, Faruk Nâfiz Çamlıbel, Hadiye Hanım, Münif Kemal Ak, Behice Örucü, Halit Sarıkaya, Orman Müdürü Hakkı Karamızrak... vs.dir.

c. Zaman

Eser, Serhat Kestel'in doğumuyla (1922) başlayan uzun bir hayat hikâyesini barındırmaktadır. Cumhuriyetin ilânıyla gelişen ve kalkınan Türkiye'nin her türlü yenilik anlayışına tanıklık ederek büyüyen yazar, bu güzelliklerin kurucusu M. Kemal Atatürk'ün ölümüne de tanıklık eder. (10 Kasım 1938). Eserde, otobiyografinin genel kurallarına uygun olarak kişiler ve tarihler tarihî gerçekçiliğe sadık kalınarak kaleme alınmıştır.

Eserde, yazar, yaşamına dair her türlü olayı tarihler vererek anlatır:

“... Trabzon Erkek Ortaokulu'nda Türkçe Yardımcı Öğretmenliği'ni üstlendim (9 Kasım 1940-41)”,²⁸³

Serhat Kestel, Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'nun kurucusu Muhsin Ertuğrul'la 1945 yılında tanışmıştır. Türk sanatı için önemli şahsiyet olan Muhsin Ertuğrul, çağdaş tiyatro sanatının kurucusudur.

Yıllar, yönetimlerin değişimine, iktidar olan yeni partilerin başkanlarına şahitlik ederek geçer:

²⁸³ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.103

‘‘19 Mayıs 1950: Demokrat Parti (DP), yüzde 89.3 gibi rekor bir katılımı iktidar oluyor!.. Celâl Bayar Cumhurbaşkanı. Adnan Menderes Başbakan...’’²⁸⁴

d. Mekân

Eserde mekân, yazarın yaşamının, her türlü evresine şahitlik etmiş canlı bir varlık olarak sunulur. Yazar, çocukluk, gençlik ve olgunluk döneminde; iş, öğrencilik, evlilik gibi nedenlerden dolayı Türkiye’nin farklı şehirlerinde yaşar.

Eser, gerçek bir öz yaşamı hikâye eder. Bu yüzden, olaylara kaynaklık edecek genel bir mekândan söz etmek mümkün değildir. Yazarın annesinin, hemşire olması farklı şehirlerde yaşamasına kapı açar:

‘‘Trabzon-1934’’

Uzun mavi kıyılardan yeşil bahçelere, çoğu ormanlık tepelere açılan büyük, güzel bir kent... Ve yormadan uzayan yokuştan sonra yayvan bir tepe: Boztepe... Adı gibi boz. ‘‘Memleket Hastanesi’’ tepenin orta yerinde, kentin tüm görünümü egemen.²⁸⁵

Mekânlar betimlenirken bir adresi tarif edercesine ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Yazarın çocukluk yıllarının ilk şehri İstanbul’dur:

‘‘Yıl 1928... İstanbul-Ortaköy, Dereboyu’nda, ahşap üç katlı bir evde oturuyoruz. Tramvayın son durağından tahta köprü ile dereden karşıya geçilince hemen orada. Babamın lokantası son durakta.’’²⁸⁶

Eserde, ana kahramanın hayatını farklı ve güzel kılan yerlerden en önemlisi Kütahya’dır. Kütahya Lisesi’ne edebiyat öğretmeni olarak atanır. Ailesiyle tekrar bir arada olma fırsatını yakalamıştır. Kardeşlik ve anne duygusunun perçinleştiği yerdir, Kütahya. Aynı zamanda sevdiği insandan sıkça mektuplar aldığı, aşkının yoğunluk kazandığı şehir olur:

Okulun önündeki caddenin yanından az yukarı çıkan dar yolun hemen sağında meydanlaşan bölümünde birkaç ev vardı. Birisi üç katlı büyük bir yapı, dört bir yanı açık, arkası geniş bahçeli ve tüm Kütahya görünümüne egemen gibi. Geniş iki kanatlı giriş kapısından sonra büyük bir avlu, sağ ve solda öylesine odalar, birisinde kurna vb. var. Sonra 2. ve 3. katlar: karşılıklı ikişer büyük oda, arada sofa, sofadan ayırma bir oda daha ve bir büyük mutfak. Aynı 2. kata ablamların, 3. kat bizim...

²⁸⁴ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.177

²⁸⁵ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.56

²⁸⁶ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.11

Katlarımız ara merdivenle bağlantılı. Dıştan ve içten bir aile bütünlüğü içinde mutluyuz. Aileler, hatta tüm insanlar arasındaki birliklikler ne güzel!..²⁸⁷

Eserde, geniş mekân olarak adlandıracağımız yerler oldukça fazladır. Bir öğretmenin mesleğinden dolayı bir gezgin misali değişik şehirlerde bulunması kaçınılmaz olur. Serhat Kestel, için de bu durum kaçınılmaz olur ve öğretmenlik için gittiği şehirler sayısızdır: İzmir-Buca, Dikili, Kütahya, Yozgat, İstanbul, Tokat vs.dir. İstanbul-Ortaköy-Şişli, Afyon-Şuhut, Tokat-Cumhuriyet Meydanı, Çay bağları, Cemal bağları; Trabzon, Kale parkı, Boğaziçi, şehrin sokakları ve caddeleri...

Eserde anılan dar mekânlar ise: İstanbul-Ortaköy'deki lokanta, Kızılay Hemşire Okulu, Dereboyu'ndaki köşk, Tokat Memleket Hastahanesi, Hastane lojmanı, çamaşırhane; İstanbul Gureba Hastahanesi, Tokat ortaokulu, Trabzon lisesi, Kütahya Lisesi, Kütahya'daki sofalı büyük ev, Kandilli Kız lisesi...vs.dir. Dikkat edilecek olunursa mekânlar, genel olarak eğitim ve iş alanlarıdır.

Mekânlar hakkında tarihî bilgiler verilirken, estetsize edilerek anlatılan Kandilli Lisesi boğaza takılmış bir madalyon gibidir:

Boğaziçi'nin Anadolu yakasında bir tepede, Sultan Abdülaziz'in kız kardeşi Âdile Sultan'ın sarayı iken sonra yalnızca kız öğrenciler için eğitim ve öğretime açılmış (1916). Özellikle yatakhane oval biçimde kocaman şahane bir salondur. Gece ışıklar söndürülmeden tavandaki süslemelere bakmak sanatın güzellikler ülkesine götürür, "iyi düşler..." derdi sanki.²⁸⁸

II.c. Gerçeğimsi Yapıyı Oluşturan Unsurlar

a- Dil ve Üslûp

Eserde, yalın bir dil kullanılmıştır. Türkçe'nin doğru kullanılabilirliğine sadık kalan yazar, üslûbuyla da oldukça akıcıdır. Kahraman-anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınan eserde anlatıcı, eserin asıl kahramanı Serhat Kestel'dir.

Yazar, 'Anlatma Tekniği' ile eserin kurgusuna hâkimdir. Eserin kapağında 'Biyografik Roman' adlandırılması bilimsel bakış açısına ters bir yaklaşımdır. Ünlü kişilerin hayatlarını konu alan, bunları roman tarzında işleyen edebî yazılara biyografik roman denir. Oysa eserimizde yazar, bir başkasının değil kendi hayatını kaleme

²⁸⁷ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.180

²⁸⁸ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.89

almıştır. Eser; bakış açısı, dil, üslûp, anlatma tekniği gibi romanı oluşturan ana unsurlar açısından incelendiğinde, *'biyografik roman'* tanımlamasının dışında kalır. Otobiyografik yazın türünün genel çizgilerine uygun olarak yazılmış olan eserde, yazarın doğumundan itibaren otobiyografinin yazıldığı ana kadar yaşananlardan anlatmaya değer olanlar sunulmuştur. Edebiyat alanında, ün yapmış olan Serhat Kestel, diğer insanlarca bilinmeyen yönlerini, başarısını nelere borçlu olduğunu ve nasıl kazandığını anlatmak amacıyla otobiyografisini yazar. Eser, her ne kadar öznel bir anlayışla kaleme alınmış olsa da gerçekler göz ardı edilmemiştir.

Eser, yaşanan olaylara göre bölüm başlıkları hâlinde yazılmıştır. Bunlar; *'Üç Kardeş'*, *'Kutbi'*, *'O Gece'*, *'Kandilli Kız Lisesi'*, *'1938-On Kasım'*, *'Faruk Nâfiz Çamlıbel'*, *'İlk Öğretmenlik'*, *'Yüksek Öğretmen Okulu'*, *'Aşk mı?' ...vs.dir.*

Yazar, bazı olay halkalarından ayrılarak, ani geçişlerle başka olaylara yönelir. Bunlar genellikle tarihi bilgileri içerir:

19 Mayıs 1950: Demokrat Parti (DP), yüzde 89.3 gibi rekor bir katılımı iktidar oluyor!.. Celal Bayar Cumhurbaşkanı. Adnan Menderes Başbakan...

Nasıl? Bütün gençliği can evinden yakalayan tek bir sloganla: “Atatürk’ün kabrini bir yılda yaptıracağım. “...Çünkü Ata’nın naaşı geçici olarak konduğu Etnografya Müzesi’nde öylece bırakılmıştı. Tam 15 yıldır!...”²⁸⁹

²⁸⁹ KESTEL, *Üç Kardeş*, s.177

GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ:

Toplumsal gerçekçiliğin, bireyler ve aileler üzerindeki etkisini hikâye ve romanlarında konu alarak, değişik bakış açılarıyla bireyin varoluş sebebine cevap bulmaya çalışan Serhat Kestel, günümüz kadın yazarlarından.

Cumhuriyet'in ilânıyla beraber, “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak” için yapılan reformlar ve devrimler, toplumsal yapılandırmaya yöneliktir. Tarihsel sürecin yansımalarını bünyesinde barındıran Türk edebiyatı, Cumhuriyetle birlikte yeni bir kimlik kazanır. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı olarak adlandırılacak olan dönem, roman ve hikâyede yeni yaşam modelini benimseyen toplumsal gerçekçiliği yaratır. Türk romanı ve hikâyesi Tanzimat'la başlayan batılılaşma sorununu 1950'li yıllara kadar devam ettirmiştir. Bazı yazarlar, halka yönelerek, halkı bilinçlendirme amacıyla eserler verirken, bazıları ise geleneksel ve modernite çatışmasını yarattığı sorunları ele alarak ayrı bir çizgi izlerler. Serhat Kestel'in romanda yapmak istediği şey ise yeni yaşam modelini benimseyerek, toplumsal gerçekçiliği yaratmaktır.

Kestel, hikâyelerini bir çok dergi ve gazetede yayımladıktan sonra, iki kitapta bir araya getirerek yayımlar. Hikâyelerinden *Haşhaş, Makas ve İnsan, Yalnız Adam, Ayna, Bulut, Savaş Ve Piçler, Ünlü Olmak, Kitapçı İrfan Üntöpları, Yazar Öfkesi, 554HL'ye Mektuplar, Kakaki ile Kofi, Kaplumbağalar Cenneti, Kırmızı Kemer, Ahmet Beyler'e Mektup, Neden Öldü?, Sevgilim Hans, Selim Uyanık ve Konukları*; ‘Üçüncü Ses’ kitabında yayımlar. ‘Kurşun Kalem’ adlı ikinci hikâye kitabında daha önce ‘Üçüncü Ses’te yayınladığı ilk altı öyküye tekrar yer verir ve farklı hikâyeler olarak; *Bir Tane Böbrek, Kötü Adam, Kurşun Kalem* adlı öyküleri yayımlar.

Yazarın, hikâyelerini incelediğimizde, sosyal ve bireysel yaşamların, tabiat ile ilgili olayların, değişik mesleklere dair bilgilerin, yabancı ülkelerde yaşamının zor yanlarının, sınıfsal farklılıkların, başka ülkelerin Türkiye'ye getirdiği yasakçı uygulamaların anlatıldığı geniş bir konu yelpazesıyla karşılaşırız. Çeşitli konuların işlendiği öykülerde, ortak ele alınan ana konu ise insanın iyi ve kötü yönleri yansıtmaya uğraşır.

Yazar, tüm hikâyelerinde, eleştirel bakış açısıyla insanın varolma amacını açıklamaya çalışır. Bu temelde, hikâyeleri konuları ve temaları göre gruplandırır sak bazı benzerliklerle karşılaşmak kaçınılmaz olacaktır.

Toplumun değişen yüzüne karşılık bazı mesleklerin eski değerini yitirmesini anlatan *Makas ve İnsan*;, insanlar arasındaki iletişimsizliklerden kaynaklanan kötü ilişkilerin anlatıldığı ve insanî vasıflar yüklenilerek oluşturulan karakterlerin de aynı iletişimsizliği yaşamalarını konu edinen *Ayna, Yalnız Adam, Ünlü Olmak, Kitapçı İrfan Üntoplar, Yazar Öfkesi, Ahmet Beyler'e Mektup, Neden Öldü?, Selim Uyanık ve Konukları*;; Amerika'nın Türkiye'ye haşhaş üretimini yasaklatmasını anlatan *Haşhaş*;; geçim sıkıntısını ele alan *Bir Tane Böbrek, Kırmızı Kemer, 554HL'ye Mektuplar*;; hayvanların insanlar tarafından eziyet görmelerini, yaşam alanlarının kirletilmesini konu edinen *Kakaki ile Kofi, Kaplumbağalar Cenneti*;; savaşın acımasızlığını eleştiren *Bulut Savaş ve Piçler*;; kültürel farklılıkların çoğu zaman aşkın devam etmesini engelleyen yönlerini konu edinen *Sevgilim Hans*;; tarihî bilgilerden de yararlanılarak kaleme alınan ve önemli bir araç olduğu anlatılan *Kurşun Kalem* ile hikâyelerin konularını bu şekilde sınıflandırmak, yazarın hikâyelerinde verilmek istenilen ana düşünce ile paralel bir yol izlendiğini gösterir. Bu kaniya varmamızdaki en önemli unsur yazarın hikâyelerinin tümünde ana fikri, insanın varlığının asıl amacının iyiyi bulma yolunda ilerleme düşüncesi üzerine kurmuş olmasıdır. Bu düşüncüyü verirken insanın her türlü yoksunluğunu ve güzelliğini bir arada anlatır.

Hikâyelerinde, olayların seyrine hâkim, kişilerin ve varlıkların her türlü yaşam geçmişini ve bilinçaltını bilen bir anlatıcıyla karşılaşırız. Hikâyelerden *554 HL'ye Mektuplar, Ahmet Beyler'e Mektup, Sevgilim Hans, Selim Uyanık ve Konukları* ve *Kurşun Kalem*'de olaylar kahraman-anlatıcı bakış açısıyla nakledilirken, diğer on dört hikâye hâkim bakış açısının genel çizgilerine uygun olarak anlatılır. Yazarın sözü edilen (hâkim bakış açısıyla) bakış açısıyla olayları hikâye etmesindeki en önemli unsurun bir öğretmenin öğretici vasfını yüklenerek her şeyi bildiğini ve bunu öğrencilerine anlatma isteğine benzetebiliriz.

Yazarın, romanlarında olduğu gibi hikâyelerinde de aynı yolu takip eden bir vaka düzeni vardır. Olaylar tek bir vaka zinciri hâlinde nakledilir. Hikâyede verilmek istenilen düşüncenin öncüsü olan ana kahraman etrafında gelişen olaylar, asıl vakanın

da seyrine zemin hazırlar. Olaylar, geçmişten günümüze doğru ilerleyen bir sırayı takip eder.

Hikâyelerin genel yapısını ve içeriğini meydana getiren öğelere baktığımızda; aşk, sevgi, yoksulluk, öfke, gerçek, yasak, yalnızlık, dolandırıcılık, acı, merhamet, iyilik, kötülük, sanat, ün...vs. öğelerin bir şeylerin karşısında durmak için oluşturulmuş olduğunu görürüz. Bu karşı duruşun en önemli ögesi şüphesiz ‘insan’dır. Yazarın hikâyelerinde çatışmaların merkezinde insan vardır. Hikâye kahramanları insan dışı varlıklardan oluşsa dahi mesajın odak noktası her zaman insan olur. *Ayna* hikâyesinde, insanî vasıflar yüklenilerek yaratılmış bir ‘ayna’ vardır. Yıllarını insanlara adanmış ve işlevi bakımından azımsanmayacak yükler taşıyan bir aynanın ev sahipleriyle olan çatışması gözler önüne serilir. Çatışmanın çıkış noktası, değer bilmez bir ev sahibidir. Yani bir ‘insan’dır.

Hikâyelerde, sosyal ve bireysel yaşamlara dair çok geniş yaşamlar yansıtılır ve bu oylalar değişik yaşam pencerelerinden okuyucuya sunulur. Yazar, toplumun gelir düzeyinin kötü olmasından kaynaklanan ekonomik sıkıntıları anlattığı; *Kırmızı Kemer*, *Bir Tane Böbrek*, gibi hikâyelerle gelir düzeyini alt seviyelerde seyreden insanların yaşamla girdikleri savaşı konu eder.

Aşk kavramı yazarın eserlerinde vazgeçemediği temel öğelerden biridir. Olaylar arasında ilişkilendirici rol üstlenen aşk, farklı yaşam kültürlerini sunmada canlı bir unsur olarak göz kırpar. Aşık olduğu erkeğin yaşadığı ülkeye (Almanya) giden genç bir kızın evrensel duygu olduğuna inandığı aşkının, kültürel farklılıktan kaynaklanan çatışması sunulur. (*Sevgilim Hans*).

Kestel, hikâyelerinde, her türlü canlı ve cansız karaktere yer verir. İnsanî vasıflar yüklenilerek oluşturulan cansız varlıklar ya da hayvanlar, verilmek istenilen ana fikre uygun olarak oluşturulmuş karakterlerdir. Bazen bir otomobilin, bir aynanın, bir kaplumbağanın, bir bitkinin konuşturulması okuyucuyu masalsi dünyalara götürmektedir. Yazarın böyle bir yolu seçmesinin bilinçli bir yöntem olduğunu söylemek mümkündür. Hikâyeleri daha öncede belirttiğimiz üzere, onun seslenişi olurken, karakterlerinin ağzına-insan dışı karakterleri-dil vererek bir şeyleri ispatlama sorumluluğunu onlara yüklemek ister. *Haşhaş* hikâyesinde, haşhaşın 1970’li yıllarda Amerika tarafından yasaklanmasını bitkinin kendi ağzından yansıtır.

Hikâyelerde şahıs kadrosu olayların ve temanın izleşine göre sayısal olarak değişiklik gösterir. Genel anlamda baktığımızda kalabalık bir şahıs kadrosuyla karşılaşmayız.

Fiziksel ve ruhsal özelliklerin geniş ve detaylı olarak anlatılmayan karakterler, kısa ve öz tümcelerle betimlenir.

Karakterlerin genel bir çerçevede gözlemediğimizde yazarın bakış açısına göre oluşturulduğu gözlerden kaçmaz. Yazarın tüm hikâyelerinde, iyi ve kötünün ayrımını keskin hatlarla ortaya koyan kahramanların varlığından söz etmek hiç de yanlış olmaz. Bu verilmek istenilen mesaj için bir netlik teşkil ediyormuş gibi görünse de yazarın, hep iyiyi daha iyi gösterme çabasıyla başka karakterleri gözardı ettiğini söyleyebiliriz. Bu durum hikâyenin kurgusuna gölge düşürmektedir. Asıl olan anlatım mı yoksa karakterler üzerinden mesaj vermek mi sorusunu doğurmaktadır.

Her türlü meslek grubundan kişilerden oluşan hikâye kahramanları, bazen bir makas tamircisi (*Makas ve İnsan*), bazen emekli bir öğretmen (*Bir Tane Böbrek*), bir öğrenci (*Ünlü Olmak*), bazen bir yazar (*Yazar Öfkesi*)...vs.dir. Bunlar ana kahramanlardan verilmiş birer iş alanıdır ancak diğer karakterlerin meslek alanları da oldukça değişik ve çeşitlidir. Kasap, bakkal, öğretmen, çiftçi, bankacı, doktor, terzi, iş adamı, ressam, müzisyen...vs.dir.

Kestel, hikâyelerinde zaman hususunda tarihsel bir netlik ortaya koymaz. Olayların yaşandığı zaman dilimi genel olarak bir günlük bir süreci barındırır. Ancak bunun yanında tarih verdiği ya da olayın geçtiği dönemde yaşanan tarihi bir hadiseyle bağlantı kurarak zamanı açıklıkla ifade eder. *Haşhaş*'ta 1970'li yıllar anlatılırken, *Bulut Savaş ve Piçler*'de olaya kaynaklık eden zaman Kurtuluş Savaşı yıllarıdır.

Yazar, hikâye kahramanlarının yaşam alanlarını ve olayların cereyan ettiği mekânları, öykünün konusuna ve şahısların kimliğine göre şekillendirir. *Yalnız Adam* hikâyesinde yalnızlığın insanın yaradılışına aykırı bir yaşam biçimini vurgulamak isteyen yazar, bu yolda kimsenin olmadığı küçük ve karamsar bir oda tablosu çizer ve olayların gelişimini kahramanıyla bu odada takip eder.

Genel mekân ise yazarın vazgeçemediği İstanbul'dur. Ancak bunun yanında ülkemizin değişik şehirleri ve hatta yabancı ülkeler eserlerde olayların seyrini etkileyen yerler olarak karşımıza çıkar. Almanya (*Sevgilim Hans*); Afyon (*Haşhaş*); İstanbul

(*Ünlü Olmak, Yazar Öfkesi, Kırmızı Kemer, Bir Tane Böbrek, Ahmet Beyler'e Mektup, Ayna... vs.*) gibi yerler geniş mekânlardır.

İçsel konuşmalara şahitlik eden, bilinçaltının yansımalarının gözlenildiği yerler ise genel olarak kapalı mekânlardır. Bir evin yatak odası, mutfaktaki lavabo, evin salonu, bir kitapevi, çalışma salonu, bir masa başı... vs.dir.

Tüm eserlerinde yazar, sâde ve anlaşılır bir dil kullanır. Hikâyelerinde anlaşılması zor sözcük ve tümcelerden uzak dururken, kısa ve öz cümleler kurarak anlatımı akıcı kılar.

Dil, yazarın hikâyelerindeki kurguyu etkileyen en önemli öğedir. Hikâyenin düşünce sistemini kurgulayan dil, yazarın bazı hikâyelerinde kurgunun çok da sağlam temeller üzerine kurulmamış olduğunu gösterir. Mektup dilinin incelikleriyle kaleme aldığı *Kurşun Kalem* hikâyesinde yazarın, kurgusal hataya düştüğünü söyleyebiliriz. Ansiklopedik bilgiler vererek anlattığı 'kurşun kalemi' bir olay içerisinde sunmamakla beraber hikâyenin genel yapısından ayrı bir metot izler. Buna sebep olanın mektup dilini kullanmış olmasıdır, demek bizi yanılgıya düşürür. Çünkü bu yöntemi *554 HL'ye Mektuplar, Ahmet Beyler'e Mektup* hikâyelerinde kullanmış olmasına rağmen kurgu hatasına düşmez.

Kestel, toplumsal gerçekçilik anlayışa bağlı kalarak kaleme aldığı eserlerinde eleştirel üslûbunu elden bırakmaz. Hikâyelerinde, sosyal ve bireysel yaşamlarda gözlenen eşitsizlikler, çarpık ilişkiler insanların ezilmişlikleriyle sunulur.

Kadın duyarlılığını hiçbir zaman elden bırakmayan yazar, romanlarında olduğu gibi hikâyelerinde de eşeyssel sorunlara yer verirken, çok açık ve net ifadeler kullanır.

Genel anlamada değerlendirme yaptığımızda, romanların konuları ve temaları bakımından benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Yazar, bu romanlarında konu olarak, Cumhuriyet'in getirdiği sosyal ve hukuksal değişimlerle erkeklerle aynı haklara sahip olan kadınların, cinsiyet farkı gözetilmeksizin birey olarak varoluş mücadelesinde yaşadıkları sorunları ele alır. Artık hayata atılan, çalışan, okuyan ve üreten kadın vardır. Romanlarında, kadın-erkek ilişkilerinde, kadının ezilmişliği ve toplumsal baskılar sonucunda varlığına cevap bulamaması vurgulanır. Üzerinde durduğu bu konuları dört romanında da ortaya koyar ve kadın olmanın verdiği hassasiyetle içsel çözümlemeler yapar. İlk romanı *Korkunç ve Güzel*'de 1970'li yılların İstanbul'unda yasak bir aşkın

gölgesinde kadınlığını hissedene Nevin adlı genç bir kadının cinsel sapkınlığa kurban edilişini anlatılır. Erkeklerin kadınlara olan bakış açılarındaki olumsuz düşüncelerin toplumumuzun sosyal hatalarından kaynaklandığı dikkatlere sunulurken, ‘iyi ve kötü’nün ne olduğunun farkına ancak iyi bir eğitimle varılacağı anlatılmaktadır. *Maya*’da, *Korkunç ve Güzel*’de olduğu gibi ana karakter bir kadındır. Bu romanda, devlet dairelerinde müdür-memur ilişkileri, çalışma düzeni, farklı kültürel ve sosyal çevrede yetişmiş memurların birbirleri arkasından çevirdikleri dalavereler anlatılmaktadır. Eserde konu edilen diğer düşünce ise, insanın ‘maya’sının (özünün) değişmesinin imkânsız olduğudur. *Sonsuz Yarım* bir aşk romanıdır. Romanda, kendi doğrularından ödün vermeyen, gururu uğruna sevdiği erkekte vazgeçebilecek kadar cesaretli olan bir kadının, kadın ve erkeği evlilik yolunda tamamlayıcı rol üstlenen aşkı, yüceltmesi anlatılır. Diğer romanlardan tür olarak farklılık gösteren son romanı *Üç Kardeş*’de Serhat Kestel’in hayatı çerçevesinde, toplumsal ve ailesel faktörlerin birey üzerindeki etkileri konu edilmektedir. Otobiyografik yazın türünün genel unsurlarını içinde barındıran eser, yazarın yaşamını detaylı olarak sunarken, dönemin tarihsel olaylarını da nakleder. Genel olarak bakıldığında bütün romanlarında kadının sosyal yaşamda eşitlik ilkelerine bağlı kalınarak cinsiyet ayrımı yapılmadan birey olarak kabul edilmesini ele alır. Yazar, bu bilince sahip olunması için de toplumun bilgilendirilmesi ve okuyan nesiller yetiştirilmesi gerektiğini vurgular.

Konuları bakımından benzerlik gösteren bu romanları temaları açısından da gruplandırmak mümkündür. *Korkunç ve Güzel*, *Sonsuz Yarım* konu ve tema bakımından benzerlik gösterir. İki eser de kadın-erkek ilişkilerinde gözlenen değerler çatışması üzerine kurulmuştur. Kadınların savunduğu değerler ahlâkî anlayışa bağlı manevî değerlerdir; erkeklere özgü değerler ise maddî çıkar gözetilen, ruh ve sevgiden soyutlanmış ahlâk anlayışıdır. Sevginin ve saygının özeti olan ve insan ruhunu maddeleştirmekten uzaklaştıran aşkı, küçümseyip şehvetin kölesi yapan erkekler anlatılır. Yazarın romanlarında vurguladığı diğer bir tema ise; insanoğlunun, varoluş sürecinden bu yana zıtlıklar-benzerlikler ikilisinde sürekli bütüne yol alma çabasını işler. *Maya*’da devleti ‘deniz’ olarak gören zihniyetin, denizden pay almayanları da ‘domuz’ olarak nitelendirmesi, verilmek istenilen asıl mesajdır. Ülke çıkarlarını gözetmeyen bir toplumun yarın düşeceği durum sefillikten başka bir şey değildir, düşüncesi eserin bir diğer yüzüdür. *Üç Kardeş*’te tema, gerçek bir öz yaşam öyküsü

üzerine kurulmuştur. Eser, sevginin insanları birbirlerine bağlayan en yüce duygu olduğunu vurgularken, kardeşlik duygusunun da sevgiden geçtiğini savunur.

Korkunç ve Güzel, Sonsuz Yarım romanlarında, olayların seyrini en küçük ayrıntısına kadar bilen bir anlatıcıyla karşılaşmaktayız. Zaman ve mekânla sınırlı olmayan anlatıcı, hâkimiyetini kurmuş bir kral edasıyla çevresini izlemektedir. Bu bakımdan incelediğimiz bu iki romanın hâkim bakış açısından hareketle yazıldığını söylemek mümkündür. Sözü edilen bu bakış açısında anlatıcı sınırsız bir güce sahiptir ve anlatıcının mizacı metinde ifâde edilenlerin benimsenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Onun bilgisi, sezgi gücü, hâdiseleri değerlendirme kabiliyeti, anlatma tarzını etkileyen faktörlerdir. Anlatıcının, olaylar ve şahıslar üzerindeki müdahaleci tutumu yanlış tutumunu açıkça ortaya koyar. Anlatıcı, eser vasıtasıyla verilmek istenilen mesajı, bazen roman karakterlerinin ruhuna girerek verir. “Aslında konuşan benim! Nevin değil... Can değil... İlkay değil...” dercesine düşüncelerini net ve canlı olarak okuyucuya yansıtır. Anlatıcının, karakterlerin kişisel özelliklerinden yola çıkarak olayların gelişimi hakkındaki verdiği ayrıntılı bilgiler merak unsurunu çoğu zaman zedelemektedir. *Maya* ve *Üç Kardeş*'te ise vaka, şahıs kadrosu ve mekâna ait tüm husûsiyetler merkezî şahıslar tarafından nakledilir. Bu noktada bu iki eser için kahraman-anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınmıştır demek mümkündür. Ben merkezîyetçiliğiyle eserin hedefinde olan anlatıcı, hem anlatma zamanına hem de vaka zamanında varlığını yaşatır. Eserin vakasını birebir yaşayan ve kendi gözlemlerine dayanarak olayları değerlendiren anlatıcı, otobiyografik bir metin oluşturmuş gibidir. *Üç Kardeş* için otobiyografik bir metindir demek hiç de yanlış olmaz. Serhat Kestel'in kendi diliyle öz yaşamını romanlaştırması, biyografik roman olarak kapakta yer alan adlandırmaya ters bir yaklaşımdır. Biliyoruz ki biyografik roman, ünlü kişilerin hayatlarını konu alan, bunları roman tarzında işleyen edebî yazılardır. Oysa Serhat Kestel, kendi hayatını (otobiyografisini) kaleme almıştır.

Korkunç ve Güzel, Maya, Sonsuz Yarım ve *Üç Kardeş* romanlarında olay tek vaka zinciri hâlinde nakledilmiştir. Bu vaka zincirinde tek bir merkezî şahıs vardır ve tüm olaylar bu merkezî şahıs etrafında gelişir ve şekillenir. Romanlar, klâsik vaka tertibine göre düzenlenmiş ve geçmişten günümüze doğru belirli bir sırayı takip ederek anlatılmıştır. Merak unsurları anlatım sırasına göre çözüme kavuşturulmuştur.

Çatışmalar çoğunlukla toplum zihniyetini belirleyen değişim ve gelişmelerin, bireyler üzerinde eşitlik anlayışını hiçe sayarak uygulanmak istenmesiyle doğar. Birey olarak algılanmayan kadın, toplumun değer yargılarınca daha ziyade cinsiyetiyle var olur. Ana çatışmanın ‘değerler çatışması’ olduğunu söylemek mümkündür. *Korkunç ve Güzel*’de, vaka değer çatışması üzerine kurulmuştur. Roman kahramanı *Nevin*, manevî değerlerin varlığına inanan; aşkın, sevginin, merhametin, iyiliğin, dürüstlüğün insan ruhunu besleyen ve arıtan yüce duygular olduğunu savunan bir kadındır. Oysa ona karşıt karakter olarak yaratılan *Can*, ‘erkek’ kavramını sadece hükmeden, sömüren, kadını cinsel obje olarak gören bir kişidir. Madde ve ruh ikilisinde; erkek maddeyi kadın da ruhu temsil ederek çatışır. *Maya*’da devlet dairelerinde çalışan memurların iş alanlarını kötüye kullanmaları anlatılır. Devletin, tüm memleket insanlarının daha iyi yaşaması için varolduğunun farkında olmayan memurlar, devletin olanaklarını kötüye kullanırlar. İşe geç gelmek, iş başındayken örgü örmek, dedikodu yapmak, ahlâk dışı ilişkiler yaşamak...vb. olayları olağanlaştırırlar. Roman ‘çıkar çatışması’ üzerine kurulmuştur. Ülke menfaatlerinden önce kendi çıkarını düşünen zihniyetin karşında yer alan dürüst ve duyarlı insanların çatışması söz konusudur. *Sonsuz Yarım*’da, görünen çatışma yine erkekler ve kadınlar arasındadır. Ana çatışma, insanoğlunu yaradılışından bu yana varlığını daim kılmak için ‘yarım’ olguların, ‘bütün’e varma mücadelesidir. Doğada her türlü nesnenin bir görevi vardır. Kadın ve erkek, güneş ve yağmur, sanat ve düşünce, ölüm ve yaşam... birbirine zıt veya benzer olan bu olgular bir elmanın iki yarısı gibidir. Birbirlerini tamamlayan unsur olmadıkları sürece bir anlamları yoktur. *Üç Kardeş*’de temel çatışma toplum ve birey arasındadır. Uzun bir öz geçmişin romanı olan *Üç Kardeş*, sayısız olayı içinde barındırır. Asıl vakanın çerçevesi durumunda olan küçük olay halkalarında, değişik çatışmalardan söz etmek mümkündür.

Serhat Kestel, romanlarında verilmek istenilen mesaja uygun olarak karakter ve tip yaratmıştır. Romanlarında, şahıs kadrosu bu anlamda çok kalabalıktır. Olayın şekillenmesinde birebir rol alan kişiler ise oldukça azdır. Yazar için önemli olan kişiler üzerinden verilmek istenilen mesajdır. Genellikle yazar romanlarında gerçek yaşamda karşılaşılabileceğimiz canlı karakterler oluşturmuştur. Dekoratif unsur durumunda olan şahısların çokluğu yazarın, vakayı daha çok önemseydiğini kanıtlar niteliktedir.

Romanların kişilerine genel olarak baktığımızda toplumun her tabakasından insanla karşılaşırız. Yaşadığımız dünyada rastladığımız bu kişiler, romanın anlamını

belirtmek amacıyla oluşturulan tiplerdir. *Korkunç ve Güzel, Maya, Sonsuz Yarım*'da yazar, ortaya koyduğu tezi savunmak amacıyla şahıslarını araç olarak kullanır. Bu üç romanın da ortak özelliği merkezî şahıslarının kadın olmasıdır. Romanların konusuna ve verilmek istenilen mesaja bakıldığında, roman kahramanlarının kadın olması bilinçli bir tutumdur. Kadın, toplum baskısı altında ezilmiş ve erkekler tarafından cinsel meta olarak algılanmıştır. *Korkunç ve Güzel*'de *Nevin*, varolmasını istediği dünya görüşünü, eleştirel kimliğiyle ve sorgulayıcı tutumuyla ortaya koyar. O ekonomik özgürlüğü olmasına rağmen hayatın büyük sıkıntılarını sırtında taşıyan bir kadın kahramandır. *Nevin*, yazar tarafından yüceltilen bir kahraman olarak sunulurken, *Can* kötü olarak onun karşısında yer alır. *Can*, iyi ve kötüyü somutlaştırmak için yaratılmıştır ve ona her türlü kötü vasıf yüklenmiştir. Toplum hatalarının kadın-erkek ilişkilerinde açtığı derin yaralar, okuyucunun duygularına değil beynine seslenen kişiler yaratmayı zorunlu kılar. *Korkunç ve Güzel*'de, *Nevin*; *Maya*'da, '*Ayhan*'; *Sonsuz Yarım*'da, '*İlkay*', 'iyi'nin temsilcisidir. Aynı zamanda bu kişiler yazarın sözcülüğünü de yaparlar. Yazarın yapıtlarına koyduğu kahramanlar, karakterler çok çeşitli olmasına rağmen psikolojik özellikleri bakımından pek ayrılmazlar. Hepsinde ezilen kadın ve kadını çıkarları uğruna kullanan acımasız erkekler vardır.

Romanın kurgusal dünyasında varolan şahıslar, yaşadığımız dünyada karşılaştığımız kişilerle büyük benzerlikler gösterir. Bir apartman dairesinde her şeyden haberli olan dedikoducu kadın, mahalledeki insanların çoğunu tanıyan bakkal, üniversite öğrencileri, devlet dairesindeki memurlar gerçek yaşamın kurgusal dünyaya yansımalarıdır, âdeta. "Bilindiği gibi klâsik roman tekniğinde karakter çiziminin belli başlı yollarından biri, yazarın, karakteri romanın başında ya da roman girdiği noktada toptan ve özet olarak tanıtmaya yöntemidir."²⁹⁰ Serhat Kestel roman başlarında karakterlerinin fiziksel ve ruhsal özelliklerine dair tüm bilgileri verir. Romanlardaki şahıs kadrosunun fizikî ve psikolojik bakımdan derinlemesine tahlil edildiği gözlenir. Genel olarak şahısların bilinçaltı konuşurularak içsel çözümlenmeler yapılır. Karakterlerin iç dünyasına yapılan yolculuklar kişisel özelliklerini yansıtmaya da bir ayna görevi görür. Karakter kendi iç hesaplaşmalarıyla sahip olduğu dünya görüşünü de ortaya koymaktan çekinmez. Romanlardaki karakterlerin bünyesinde barındırdıkları ortak unsurlar, üslûplarındaki benzerlik ve eleştirel kimliğe sahip oluşlarıdır.

²⁹⁰ Berna MORAN, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, s.106

Romanlarında ön planda gelen kadın kahramanlar bir erkeğin gözüyle veya dışarıdan gelen herhangi bir şahsın gözlemciliğiyle değerlendirilmez. Yazar anlatıcı olarak 'kadın'ı seçer. *Sonsuz Yarım*'da İlkay'ın mektuplarla kendini anlatması, *Maya*'da anlatıcının ana kahraman Ayhan olması ve içsel çözümlenmelerle kendini ve toplumun kadına olan bakış açısını anlatması, yazarın, kadın gözüyle kadını değerlendirme çabasını gösterir. Yazarın bu çabası, anlatıcı rolündeki kadının kadına sahip çıkışını, kadının içinde bulunduğu sosyal ve bireysel yaşamına dair sorunları bilişini okura dolaysız olarak sergileyebilmek için seçtiği bir yöntemdir.

Kadın yazar olmanın verdiği hassasiyetle olacak ki Serhat Kestel, romanlarında kadın kahramanlara daha çok yer vermiştir. Dört romanın da ana kahramanı kadındır. Romanların kurgulanış biçimine bakıldığında konu hep kadın-erkek ilişkileri temelinde gelişir. Roller değişmiştir; kadın aşık olunan değil aşık olandır, cinsel haz alınabilen değil cinsel haz alandır, evde oturan değil hayata atılandır, erkeğin arkasında değil yanında yer alandır ya da tüm bunlara sahip olmanın kendi hakkı olduğunun bilincine varandır. Toplumsal adaletsizliğe isyan eden ve erkeğin sahip olduğu hakların çoğuna sosyal yaşamda erişememiş ezilen kadınların portresi vardır. Romanların hepsinde dürüstlüğü, güveni ve namusu temsil eden kadın kahramanlar yanında, toplumun ahlâk anlayışına ters düşen kadınlar da vardır. Yazarın romanlarında, kadın karakterler, modern ve geleneksel yaşam biçimini karşı karşıya getirir. Romanlardaki erkek karakterlerin genel özellikleri, kadının duygu ve düşüncelerinden anlamayan, onları cinsel iç güdülerinin kölesi hâline getiren, manevî değerlerden yoksun kişilerdir. Erkek kahramanların olaylar üzerinde etkin rolleri yoktur. Onlar yazarın kadınların haklılığını ortaya koymak için yarattığı birer kötü tiptir. *Korkunç ve Güzel*'de ana kahraman *Nevin*'e zıt olan acımasız ve cinsel sapkınlığı olan *Can* karakteri, kötülüğün simgesidir. Roman boyunca da hep kötü olarak kalır.

Olayların şekillenmesinde etkin olan ya da dekoratif unsur durumunda bulunan şahısların sahip oldukları meslekî grupları, geniş bir platformda inceleyebiliriz. Romanlarındaki merkezî şahısların mesleklerini, adlarıyla birlikte incelediğimizde, ortaya çıkan tablonun, Cumhuriyet'le gelen değişimin portresini yansıttığını söyleyebiliriz. *Korkunç ve Güzel*'de Nevin, terzidir; *Maya*'da Ayhan, kütüphane memurudur; *Sonsuz Yarım*'da İlkay, avukattır; *Üç Kardeş*'te ise yazar kendi yaşamını kaleme aldığından, asıl mesleğinin edebiyat öğretmeni olduğunu söylemek mümkündür.

Bunun yanı sıra o bir dönem terzilik, bir dönemde ise (kütüphane) memurluk yapmıştır. Yazarın yaşamının, roman kahramanlarıyla benzerlik göstermesinin en önemli nedeninin toplumsal ve siyasal alanda değişime uğrayan Türkiye'nin yeni çehresini, 'kadın' olarak yaşadığı sorunlara bağlayarak anlatma isteğidir. Genel olarak değerlendirdiğimiz de kahramanların değişik meslek gruplarına mensup olduğunu söyleyebiliriz. Avukat, doktor, aktör, sanatçı, hemşire, üniversite hocası, işçi, öğretmen, terzi, müdür, memur, yazar, müzisyen, gemi kaptanı...vs. Romanlarda, bakkal, temizlik işçisi, çaycı, postacı...vs. romanın kurgusal yaşamına uygun olarak her türlü meslek grubuna ait şahıslara rastlamak mümkündür.

Serhat Kestel'in romanlarında zaman hususunda tarihsel bir netlik gözlenmez. Vaka zamanı hakkında bilgi edinmek oldukça zordur.

Romanlarından sadece *Üç Kardeş*'te zaman hususunda titiz davranmıştır. Kronolojik olarak olayları naklettiği romanında, her olayın tarihini günüyle ve ayıyla belirtilmesi eserin otobiyografik yazın türüyle kaleme alınmasıyla ancak izah edilebilir. Tüm yaşam serüvenine dair anlattığı en küçük olayda dahi tarih bildirmesi, dönemin koşullarını değerlendirmek açısından da okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Tarihi olaylara dair bilgiler verirken, zaman hususunda daha duyarlı davrandığını söylemek mümkündür. Diğer üç romanda her hangi bir zaman ifadesi bulmak imkânsızdır.

Romanların vaka zamanlarını şu şekilde sıralayabiliriz: *Korkunç ve Güzel*'de, vaka zamanı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Romanda geçen bazı hâdiselerin yazarın gerçek yaşamıyla benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Böyle bir yargıya varmamızdaki en büyük kaynağın yazarın bizzat kendisi olduğunu belirtmeliyiz. Bu aşamada, yazarın gerçek yaşamını göz önünde bulundurduğumuzda, romanın kurgusal dünyasında geçen olayların vaka zamanı 1940'lı yıllar ile 1970'li yılları kapsamaktadır. *Maya*'da vaka zamanı hakkında bilgi edinemediğimiz gibi herhangi bir tarih dahi yer almaz. Yazarın bir dönem İstanbul İl Kütüphanesi'nde (1957) çalıştığını biliyoruz. Romanın ana kahramanı *Ayhan*'ın da kütüphane memuru olması, yazarın dış dünyaya ait tecrübelerinden faydalandığını düşündürür. Bu yüzden romanın vaka zamanının 1957'li yıllarda geçen olayları kapsadığını söyleyebiliriz. *Sonsuz Yarım* mektup dilinin güzelliğiyle kaleme alınmış bir romandır. Ancak mektupta vazgeçilmez olan 'tarih atma' kuralına uyulmaması vaka zamanıyla ilgili bilgi sahibi olmamızı engeller.

Romanda anlatılan olaylardan çıkarımlar yaptığımızda ve dönemin yaşam koşullarıyla ilgili verilen ipuçlarını göz önünde bulundurduğumuzda vaka zamanının 1947'yi içine aldığı belirtilmelidir. Ayrıca *Üç Kardeş*'de, bu romanla ilgili bazı yorumların bu tarihi doğruladığını söyleyebiliriz. Vaka zamanı hususunda bizi yokuşa sürmeyen tek eser yazarın dördüncü eseri *Üç Kardeş*'tir. Yazarın doğumuyla başlayan 1922 ile evliliğine giden 1950'li yıllar anlatılır. Romanda uzun bir öz yaşam hikâyesi konu edildiğinden yazar, kendisi için önem teşkil eden olayların tümüne büyük bir duyarlılıkla yaklaşır.

Vaka zamanı ve anlatma zamanı arasında bağlantı kurduğumuzda, vaka zamanı ile anlatma zamanının çok yakın olduğunu vaka zamanında olanların anlatma zamanını da içine aldığı söyleyebiliriz. *Korkunç ve Güzel* 1970 yılında basıma sunulurken, yine bu tarihte, Nihat Sami Banarlı'nın değerlendirmesi için roman, ilk hâliyle verilir. Romanın anlatma zamanı 1970 yılıdır. *Maya* 1971 yılında yayınlanır. Türkiye'deki devlet dairelerinde gözlenen çarpık yapılanmalara dikkati çeken yazar, 1970'li yıllarda romanı kaleme alır. *Sonsuz Yarım*'ın basım tarihinin 1998 olması anlatma zamanının bu yılları içerdiğini düşündürmektedir. Vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki farklılığı net olarak ortaya koyan *Üç Kardeş*'tir. Anlatma zamanı 2004 yıllarını içerir.

Yazar, yaşam alanlarıyla roman karakterleri arasında ilişkilendirici bir rol üstlenir. Romanlarında, mekânlar çoğu zaman toplumsal düzensizliklerin yeridir. Karmaşanın yaşandığı, insanların yaşamını kötü etkileyen birer silah gibidir. *Korkunç ve Güzel* Fatih'te bir apartmanda geçen olayları anlatırken, apartmanın dairelerinde yaşananlar-romanın konusunu düşündüğümüzde-kahramanların sosyoekonomik ve düşünce yapılarına uygun olarak seçilmiş birer yaşam alanıdır.

Okuyucunun muhayyilesinde belirli izler oluşturmak üzere yapılan mekân tasvirleri çok da detaylı değildir. *Maya*'da vakanın cereyan ettiği devlet dairesi hakkında küçük bilgiler verilir. *Korkunç ve Güzel*'de ise biraz daha farklı bir tutum sergilenir ve ana kahramanın yaşadığı ev hakkında detaylı bir betimleme yapılır. Bu, yazar için karakterler üzerinden vermek istediği mesaja mekânla, somutluk kazandırmak isteğidir. *Sonsuz Yarım*'da farklı olarak İzmir vardır. Olaylar hem İzmir'de hem de İstanbul'da geçer. *Üç Kardeş*'te uzun bir öz yaşam romanlaştırıldığı için Türkiye'nin hemen hemen her yeri eserde geçer. Ama burada genel mekân yine İstanbul'dur. Yazar, dış mekânlarla ilgili çok detaylı tasvirler yapmaz. Ancak iç

mekânlar canlı ve detaylı tasvirlerle okuyucuya sunulur. Romanlarında, yaşanacak olaylar hakkında, okuyucuya ipuçları vermek için çoğu zaman mekân aktif rol oynar. Toplumsal yaşam koşullarını eleştirel bakış açısıyla değerlendiren yazar, İstanbul'un bazı çarşılarını dar gelirli ailelerin birinci çarşısı olarak niteler. Bunlar; Kapalıçarşı ve Mahmutpaşa'dır.

Kestel'in romanlarında genel mekân İstanbul'dur. İstanbul'a olan hayranlığı onun kaleminden satırlara dökülürken, halen bu güzel şehrimizde yaşıyor olması da sevgisinin büyüklüğünü göstermektedir. İstanbul eserlerinde, sosyal ve toplumsal değişimlerin mekânıdır. En kalabalık şehir olma özelliğini geçmişten bu güne kadar koruyan İstanbul, sosyal yaşamın getirdiği sorunlarla daha da bir kalabalıklaşır ve roman kahramanlarının üzerine üzerine gelen bir şehir görünümü kazanır. Tarih ve doğa kenti olan İstanbul; Boğaziçi Köprüsü, Fatih semti, Gülhane Parkı, Çamlıca, Kapalı Çarşı, Mahmutpaşa, Sultan Ahmet...vs. mekânlarıyla karşımıza çıkar.

Kestel, eserlerini yazarken, uygar toplum kavramının insanları cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eşitlik ve modern değerler etrafında toplamak olduğunu dile getirir. O, eserlerini büyük kitlelere ulaşmak için 'uygarlık aracı' olarak kullanmak ister. Dönem koşullarını göz önünde bulundurarak, toplumsal ve ekonomik adalet konusunda görüşlerini açıklıkla ifade ederken, eleştiri yapmaktan da geri kalmaz. Romanlarında genel tema olarak işlediği kadın-erkek ilişkisi sorununa aşk zemininde ve toplumun değer yargıları çerçevesinde bakar.

Serhat Kestel, romanlarında anlaşılır ve sâde bir anlatım yolu seçer. Karmaşık ifâdelerden uzak, açık söylemlerle ilerleyen romanları, herkes tarafından kolay anlaşılabilir bir dile sahiptir. Konuşma dilinin tüm unsurlarını içinde barındıran eserleri, diyaloglarla büyük bir akıcılık kazanır. Kişiler arası karşılıklı konuşmalarda, kahramanlar kendi dillerinden kişisel özelliklerine dair bilgiler verirler. Karakterlerin fiziksel yapılarına dair yapılan betimlemeler, ruhsal ve düşünsel dünyalarına ait betimlemelere oranla daha azdır. Bu yöntemle yazar, okuyucuya, kahramanların fikirlerini önemseydiğini anlatmaya çalışır.

Yazar, âdeta bir Türk dili savunucusudur. O, bütün eserlerini yabancı ve anlaşılması güç kelimelerden uzak tutar. Bu konuda her zaman titiz ve duyarlı olan yazar, Öz Türkçe kelimeler dahi kullanır. Yazar, eserlerinde devrik ve eksiltili

cümlelere oldukça fazla yer verir. Uzun ve karmaşık cümleler kullanmaktan kaçınır. Verilmek istenilen düşüncenin öz ve kısa sunulması için yazar romanlarında, atasözü ve deyimlere oldukça fazla yer verir. Bu da anlatıma zenginlik kazandırmıştır.

Yazarın, romanlarından *Sonsuz Yarım*'ı mektup diliyle kaleme almıştır. Mektuplar, kahramanların içsel konuşmalarını yansıtan birer ayna olmuştur.

Kestel, bazen, romanlarında vermek istediği mesajı uygun olarak, karakterlerinin diline bazen argo sözcükler vermekten çekinmez. Yazarın, dilde gösterdiği bu cesaret diğer eserlerinde de kendini gösterir.

Kestel'in üslûbunda en dikkat çekici nokta, 'kadının eşeysel sorunları'nı kadın haklarını savunarak ve bazı âdetlerimize karşı çıkararak kökten bir değişim istemiyle söz etmesidir. Onun topluma aşılacak istediği fikirler köklü değerler değişikliğidir. Yazarın, üslûbunda kadın duyarlılığını hissetmemek elde değildir.

Bütün bunlarla birlikte Serhat Kestel, Türk hikaye ve romanında farklı bir sestir. Bu ses toplumu yaşamında kadına ait sorunları tartışan tarafla da oldukça önemlidir. Serhat Kestel'in yaklaşımı feminen olmaktan öte, kadını bir insan olarak gören, toplum içerisinde tıpkı erkek gibi roller üstlenmesini isteyen bir yaklaşımdır. Bu yönüyle feminist yazarlardan ayrılır.

KAYNAKÇA

A. ÇALIŞMAYA ESAS OLAN KAYNAKLAR

a. Hikâyeleri

KESTEL, Serhat; *Üçüncü Ses*, Minettoğlu Yayınevi, İstanbul, 1976.

KESTEL, Serhat; *Kurşun Kalem*, Kaynak yayınları, İstanbul, 2000.

b. Romanları

KESTEL, Serhat; *Korkunç ve Güzel*, Gençler Matbaası, İstanbul, 1970.

KESTEL, Serhat; *Maya*, Fer Yayınları, İstanbul, 1971.

KESTEL, Serhat; *Sonsuz Yarım*, Selmat Matbaası, İstanbul, 1998.

KESTEL, Serhat; *Üç Kardeş*, Düşünce Yayınları, İstanbul, 2004.

c. Düz Yazıları

KESTEL, Serhat; *Cennette Bir Mevsim*, Kurtiş Matbaası, İstanbul, 1988.

KESTEL, Serhat; *Stuttgart ve Paris'te İstanbul*, Analiz Basımevi, İstanbul, 2002.

d. Şiirleri

KESTEL, Serhat; *Yaşamdan Damlalar*, 7 Renk Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2007.

B. DİĞER KAYNAKLAR

AKTAŞ, Şerif; *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

AKYÜZ, Kenan; *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1999.

ALANGU, Tahir; "Korkunç ve Güzel Romanı Giriş Yazısı", *Korkunç ve Güzel*, Gençler Matbaası 1973.

ALTAN, Ali; *Korkunç Ve Güzel*, Yenigün Dergisi, 18 Nisan 1970.

AYATAÇ, Özdemir; "Korkunç ve Güzel", *Defne Dergisi* Eylül 1971.

FETHİ, Turgut; "Maya", *Maya Altınova Matbaası* 1971.

GROSMAN, Moşe, Şalom 15 Nisan 1970.

HALMAN, Talat; “Maya” *Maya*, Altınova Matbaası 1971.

KEMAL, Namık, *Mukaddime-i Celâl*, 3. Baskı (1309)

KUDRET, Cevdet; *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1999.

MORAN, Berna; *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1-2*, İletişim Yayınları, İstanbul 1994.

YALÇIN, Alemdar; *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

YETKİNER, Ayhan; “Korkunç ve Güzel”, *Ulus* 8 Haziran 1971.

SERHAT KESTEL BİBLİYOGRAFYASI

I. Serhat Kestel'in Eserleri

A. Kitapları

a. Romanları

KESTEL, Serhat. *Korkunç ve Güzel*, Gençler Matbaası, İstanbul, 1970.

----- . *Maya*, Fer Yayınları, İstanbul, 1971.

----- . *Sonsuz Yarım*, Selmat Matbaası, İstanbul, 1998.

----- . *Üç Kardeş*, Düşünce Yayınları, İstanbul, 2004.

b. Hikâyeleri

----- . *Üçüncü Ses*, Minettoğlu Yayınevi, İstanbul, 1976.

----- . *Kurşun Kalem*, Kaynak yayınları, İstanbul, 2000.

c. Düz Yazıları

----- . *Cennette Bir Mevsim*, Kurtiş Matbaası, İstanbul, 1988.

----- . *Stuttgart ve Paris'te İstanbul*, Analiz Basımevi, İstanbul, 2002.

d. Şiirleri

----- . *Yaşamdan Damlalar*, 7 Renk Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2007.

B. Diğer Eserleri

a. Makaleleri

----- . Masal Kahramanları, Cumhuriyet Gazetesi, 1970.

----- . Türk Dili Üzerine, Cumhuriyet Gazetesi, 1971.

----- . Atatürk'ü Aşmak, Yaprak Dergisi, 1971.

- . Türk Dil Kurumu, (Genel Yazmanına Ömer Asım Aksoy'a Açık Mektup), Geçit Dergisi, 30 Nisan 1972.
- . Sel Gider Kum Kalır, Cumhuriyet Gazetesi, 1972.
- . Bir Sanat Gösterisi ve..., Geçit Dergisi, Haziran 1972.
- . En Zor Yazı Türü: Fıkra, Geçit Dergisi, 1972.
- . En Zor Yazı Türü: Fıkra, Kolay Yazma Sanatı, İkinci Baskı, İstanbul 1972.
- . Görüntü Sözcüğü Üzerine, Son Havadis Gazetesi, 15 Mart 1973.
- . Öğretmen mi? Olsa Da Olur, Olmasa Da..., Son Havadis Gazetesi, 7 Mayıs 1973.
- . İyiye Teşvik de Suç, Geçit Dergisi, Haziran 1973.
- . Cinsel Eğitim, Yeni Ortam Gazetesi, Ağustos 1973.
- . Demokrasi "Geçit" Dergisinde, Geçit Dergisi, Haziran 1973.
- . Sabrın Sonu, Yeni Ortam Gazetesi, Haziran 1975.
- . Masal Kahramanları, Yeni Ortam Gazetesi, 1975.
- . Kazanmak Tutkusu, Yeni Ortam Gazetesi, 1975.
- . Kumara Dönüştürdüler, Yeni Ortam Gazetesi, 1975.
- . Görüntü Sözcüğü Üzerine, Tasvir Gazetesi 1983.
- . Çocuk Kitapları Üzerine I, II, III, Kemalist Ülkü Dergisi, Ağustos 1984.
- . Türkiye'de Yazar Yok mu?, Kemalist Ülkü Dergisi, 1988.
- . Mimar Sinan Yılı Derken, I, II, III, Kemalist Ülkü Dergisi, 1988.
- . Örnek Bir Çalışma, Kemalist Ülkü Dergisi, 1990.
- . Edebiyat ve Kadın, Bilim ve Ütopya Dergisi, Ağustos 1996.

- . Dil ve Din, Cumhuriyet Gazetesi, 23 Eylül 1996.
- . Dil ve Din, Mustafa Kemal Dergisi, 1 Ağustos 1996
- . Masal Kahramanları, Mustafa Kemal Dergisi, Ocak 1997.
- . Kültür Yuvaları, Tiryaki Dergisi, Ağustos 1998.
- . Çocuk ve Edebiyat, Tiryaki Dergisi, Aralık 1998.
- . Çocuk Kitaplarında Yanlışlar ve Doğrular, Tiryaki Dergisi, Haziran 2000.
- . Cinsel Eğitim, Tiryaki Dergisi, Mart 2000.
- . Kumara Dönüştürdüler, Cumhuriyet Gazetesi, 2000.
- . Bilimi Hedefleyen Ütopya Yolcusu, Bilim ve Ütopya Dergisi, Kasım 2002.
- . Köy Enstitüleri Yeniden..., Bilim ve Ütopya Dergisi, Haziran 2003.
- . Bir İlan Nedeniyle “Yazar” Üzerine, Bilim ve Ütopya Dergisi, Ocak 2003.
- . Bir İlan Nedeniyle “Yazar” Üzerine, Ataköy Aktüel Dergisi, Nisan 2003.
- . Türkiye’de Yazar Yok mu?, Ataköy Aktüel Dergisi, Haziran 2003.
- . Türkiye’de Yazar Yok mu?, Bilim ve Ütopya Dergisi, Nisan 2003.
- . Türkiye’de Yazar Yok mu?, Ataköy Aktüel Dergisi, Haziran 2003.
- . Bir İlan Nedeniyle Yazar Üzerine, Bilim ve Ütopya Dergisi, Ocak 2003.
- . Bir İlan Nedeniyle Yazar Üzerine, Ataköy Aktüel Dergisi, Nisan 2003.

----- Arkadaşlık, Bilim ve Ütopya Dergisi, Şubat 2004.

----- Anı Türü Üzerine, Bilim ve Ütopya Dergisi, Nisan 2004.

b. Denemeleri

----- Yılın Annesi-Herkesin Annesi, Geçit Dergisi, Mayıs 1972.

----- Çıplak, Yeditepe Dergisi, 1972.

----- Yasalar Kimden Yana?, Yeni Ortam Gazetesi, 1973.

----- İki Olay Bir Mutluluk, Kemalist Ülkü Dergisi, 1988.

----- 57 Yıl Sonraki Göz Yaşları, Kemalist Ülkü Dergisi, Şubat 1996.

----- Anlamlı Teşekkür, Tiryaki Dergisi, Mayıs 2000.

c. Hikâyeleri

----- Sürpriz , İzmir Anadolu Gazetesi, 1947.

----- Bekâr, İzmir Anadolu Gazetesi, 1947.

----- Şoför Yılmaz'ın Alın Terini Sömürenler, Şoför ve Trafik Dergisi, 15 Nisan 1970.

----- Hayrullah, Varlık Dergisi, Eylül 1973.

----- Tefrik Bey Doktor Olsaydı, Geçit Dergisi, Mart 1973.

----- Burnunu Karıştıran Adam, Tiryaki Dergisi, Mart 1973.

----- Vermez Olaydı O Aklı, Hisar Dergisi, 1973.

----- Yalnız Adam, Varlık Yıllığı, 1973.

----- Yalnız Adam, Üsküp-Birlik Gazetesi, Nisan 1973.

----- Burnunu Karıştıran Adam, Tiryaki Dergisi, Mart 1973.

----- Yalova Vapurunda, Yeditepe Sanat Dergisi, 1973.

----- Neden Öldü?, Yeditepe Sanat Dergisi Mayıs 1974.

----- Vermez Olaydı O Aklı, Varlık Yıllığı, 1974.

----- Kaplumbağalar Cenneti, Yeditepe Sanat Dergisi 1974.

- . Haşhaş, Varlık Yıllığı, 1975.
- . Kötü Adam, Varlık Yıllığı, 1977.
- . Gömütlük Anne ve Çocuklar, Varlık Dergisi 1980.
- . Kitapçı İrfan Üntöpları, Tiryaki Dergisi, Kasım 1998.
- . Yazar Öfkesi, Tiryaki Dergisi, Ağustos 2000.
- . Kaplumbağalar Cenneti, Tiryaki Dergisi, Şubat 2000.
- . Kurşun Kalem, Tiryaki Dergisi, Ocak 2000
- . Neden Öldü?, Tiryaki Dergisi, Nisan 2000.
- . Burnunu Karıştıran Adam, Tiryaki Dergisi, Kasım-Aralık 2000.
- . Bir Maç Öyküsü, Cumhuriyet Dergisi, Kasım-Aralık 2004.

d. Tanıtım Yazıları

- . Nazım Hikmet, Cumhuriyet Kitap Eki, Eylül 1961.
- . Duvar Dibi İdamları, Geçit Dergisi, 1972.
- . Tahir Alangu, Yeditepe Dergisi, Ekim 1973.
- . Alacakaranlıkta Apaydınlık, Geçit Dergisi, 1973.
- . Naile Akıncı, Geçit Dergisi, 1973.
- . Ressam Paolo Dell'oro, Geçit Dergisi, Mayıs 1973.
- . Gönülde Zaman, Geçit Dergisi, 1973.
- . Sanatta Aşama ve Elif Naci, Yeditepe Dergisi, 1973
- . Güneş de Batar (Gülriş Sururi), Geçit Dergisi, 1973
- . Çağdaş İsveç Şiiri, Yeditepe Dergisi, Kasım 1973.
- . Bir Çocuk Kitabı Üzerine, Eflatun Dergisi, 1984.
- . Feriha Atlan,,Kemalist Ülkü Dergisi 1984.
- .Yeni Yapıtlarıyla Ömer Nida, Cumhuriyet Kitap, Ağustos 1996.

- . Nedret Gürcan, Cumhuriyet Kitap, Haziran 1997.
- . Şiirin Gücü Talat “Halman”, Tiryaki Dergisi, Ağustos 1998.
- . Bir Başka Cennet Marmaris, Tiryaki Dergisi, Eylül 1998.
- . Hakkı Özkan , Tiryaki Dergisi, Mayıs 2000.
- . Fethin 550. Yılında Şair ve Yazarlar Birarada, Bilim ve Ütopya Dergisi, Temmuz 2003.
- . Fethin 550. Yılında Şair ve Yazarlar Birarada, Ataköy Aktüel Dergisi, Eylül 2003.
- . Fethin 550.Yılında Şair ve Yazarlar Birarada, Bilim ve Ütopya Dergisi, Temmuz 2003.
- . İstanbul Şiirleri ve Yazıları, Bilim ve Ütopya Dergisi, Ağustos 2004.
- . Muazzez İlmiye Çığ, Berfin Bahar Dergisi, Aralık 2004.

e. Şiirleri

- . Kâbus, (Mensur Şiir), Yedigün Dergisi, 15 Haziran 1947.
- . Huzur, (Mensur Şiir) Yedigün Dergisi, 1947.
- . Üç Şeyim (Mensur Şiir), Yedigün Dergisi, Haziran 1947.
- . Veda (Mensur Şiir), Yedigün Dergisi, Aralık 1947.
- . Yeme ile Deme, Gerçek Sanat Dergisi, 1995.
- . İstanbul, Gerçek Sanat Dergisi, Haziran 1995.
- . İstanbul, Fethin 550. Yılında İstanbul Şiirleri ve Yazıları, Mart 2004.

II. Serhat Kestel Hakkında Yazılan Yazılar

“Avrupa Hatıraları”, Türkiye Gazetesi, 2002.

“Kurşun Kalem”, Gözcü Gazetesi, 10 Ekim 2005.

“Stuttgart”, On Air Uçak Dergisi, Haziran 2005.

“Üç Kardeş”, Güneyde Kültür Dergisi, Temmuz-Ağustos 2005.

“Üç Kardeş”, Milliyet Gazetesi, Aralık 2004.

“Üç Kardeş”, Türkiye Kitap Dergisi, Ocak 2005.

AKMAN, Arif; “Atatürk’ten Esintiler, Kemalist Ülkü Dergisi”, Temmuz 1995.

ALANGU, Tahir; “Korkunç ve Güzel Romanı Önsözü”, *Korkunç ve Güzel*, Gençler Matbaası 1973.

ALTAN, Ali; “Korkunç ve Güzel”, Yenigün Dergisi, 18 Nisan 1970.

ALATAN, Ali; “Dört Dörtlük Bir Kitap: “Maya”, İşçi Postası, 1971

ALTAN, Ali; “Zarf Da İyi Mazruf Da”, Yenigün Gazetesi, Şubat 2005.

ALTAN, Ali; “Zarf Da İyi Mazruf Da”, Anadolu Gazetesi, Ocak 2005.

AYATAÇ, Özdemir; “Korkunç ve Güzel”, Defne Dergisi Eylül 1971.

BANARLI, Nihat Sami; “Serhat Çağlar”, Yedigün Dergisi 1948.

ÇİĞ, Muazzez İlmiye; “Mutlu Bir Arkadaşlığın Başlama Öyküsü”, Berfin Bahar Dergisi Eylül 2002.

EKİN, Süleyman; “Üçüncü Ses”, Muğla Devrim Gazetesi, 17 Mart 1999.

FETHİ, Turgut; “Maya”, *Maya Altınova Matbaası* 1971.

GROSMAN, Moşe; “Korkunç ve Güzel” Şalom 15 Nisan 1970.

HAKKI, Ruşen; “Üç Kardeş”, Özgür Kocaeli Gazetesi, Mayıs 2005.

HALMAN, Talat; “Cennette Bir Mevsim Önsözü”, Cennette Bir Mevsim, Altınova Matbaası 1971.

KAYACAN, İsa; “Maya”, Tasvir Gazetesi, 1973.

KAYACAN, İsa; “Korkunç ve Güzel”, Tasvir Gazetesi, Mart 1974.

KAYACAN, İsa; “Korkunç ve Güzel”, Tasvir Gazetesi, Temmuz 1973.

KAYACAN, İsa; “Üçüncü Ses”, Tasvir Gazetesi, 1976.

MAHSERECİ, Nalan; “Önde Kardeşler, Fonda Cumhuriyet”, Radikal Kitap, 25 Şubat 2005.

MAKAL, Tahir Kutsi; “Bir Cesur Yazar” (Röportaj), Son Havadis 12 Ocak 1973.

ÖZKAN, Hakkı; “Gül Sesleri”, Pan Yayınları, 1990.

SELÇUK, Haluk; (Selahattin Karayavuz); “Maya”, Son Havadis, 8 Temmuz 1971.

SELÇUK, Haluk; (Selahattin Karayavuz) “Korkunç ve Güzel”, Son Havadis, 5 Şubat 1973.

Serhat Kestel (Röportaj), Merian Dergisi (Münih), Nisan 1993.

YETKİNER, Ayhan; “Korkunç ve Güzel”, Ulus, 8 Haziran 1971.